

Шановні студенти та співробітники біотехнологічного факультету!

У житті так складається, що на певному етапі підбивають підсумки, відмічають певні дати. У Вашого факультету таких дат аж дві, це 85 років від створення та 50 – від післявоєнного відродження. Ви пройшли славні історичні віхи від відділу скотарства сільськогосподарського факультету у 1920 році до біотехнологічного факультету в 2004. Ваші попередники підготували велику плеяду фахівців високого рівня, які гідно представляють факультет на усіх рівнях. Серед них є Герої, Заслужені працівники, видатні вчені і дуже-дуже багато просто висококваліфікованих спеціалістів у господарствах різних форм власності.

У цей святковий день хочу побажати студентам наполегливо вчитися і повноцінно проводити неповторне студентське життя, поважати і менше турбувати батьків, радуючи їх своїми здобутками; професорсько-викладацькому складу – славно продовжувати традиції своїх попередників, зміцнювати матеріально-технічну та інформаційну базу, підвищувати педагогічну майстерність, пропонувати побільше власних розробок, які підвищували б ефективність галузі тваринництва.

Усьому колективу особисто бажаю міцного здоров'я, щастя, успіхів у роботі і всього самого найкращого.

Щиро Ваш, ректор Микола Бахмат

ПЕРЕДМОВА

У повсякденному житті ми не часто замислюємося над минулим. Але напередодні ювілейних дат хочеться згадати про те, що було у житті до нас, які проблеми хвилювали колись студентів, викладачів, що для них було важливим у житті. І виявляється, що навіть недавні історичні події не так легко пригадати.

2005 рік – ювілейний для біотехнологічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету. Адже йому виповнюється 85 років від народження та 50 – від повоєнного відродження.

Історія навчального закладу на Поділлі, який готує спеціалістів для тваринництва з вищою освітою, починається з 1919 року. Тоді при Кам'янець-Подільському державному українському університеті був створений сільсько-господарський факультет, реорганізований пізніше у сільськогосподарський інститут, який, крім спеціалістів з вищою освітою, готував бригадирів, механізаторів, шоферів, фахівців інших робітничих професій.

За недовгий довоєнний період існування тодішній зоотехнічний факультет зазнавав неодноразових змін, пройшовши шлях від відділу скотарства, через зоотехнічний факультет, до інституту птахівництва, потім зоотехнічного інституту з власним учбовим господарством, який ліквідовано у 1935 році. За цей час підготовлено понад 800 фахівців-тваринників.

Друге життя у якості зоотехнічного факультету розпочалося з 1955 року після створення за рішенням уряду колишнього СРСР Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. За повоєнний період на факультеті підготовлено понад 7000 вчених зоотехніків і зооінженерів, з яких 13 – Герої праці, 16 – Заслужені працівники сільського господарства, 10 – Заслужені зоотехніки. Багато випускників присвятили себе науково-педагогічній діяльності, понад 60 стали кандидатами, 15 – докторами наук, 5 – академіками, членами-кореспондентами. Основна частина керівників і провідних спеціалістів господарств регіону – випускники нашого факультету.

На рубежі XX-XXI століть, у зв'язку із створенням великої кількості підприємств, які займаються не тільки виробництвом, а й переробкою продукції тваринництва, виникла необхідність у підготовці якісно нових фахівців за спеціальністю технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, навчання за якою розпочалося у 2004 році. Цьому передувала реорганізація факультету в біотехнологічний.

Книга розкриває основні віхи історії, становлення та розвитку сьогоднішнього біотехнологічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету. Вона вміщує інформацію про сучасну організацію навчальної, наукової, виховної роботи на факультеті, в ній наведені біографічні дані та основні наукові досягнення сьогоднішніх і колишніх співробітників. Окремими розділами подані спогади ветеранів факультету, творче дозвілля співробітників та студентів.

Створення книги було б неможливим без активної участі всіх співробітників факультету, які люб'язно надали інформацію про себе, своїх учителів та колег, поділились фотографіями із сімейних альбомів. Особлива подяка колишнім деканам **В.І. Іустінову**, **А.А. Пахолку**, завідувачу кафедри годівлі тварин та технології кормів **А.Т. Цвігуну**, завідувачу кафедри технології виробництва продукції тваринництва **І.І. Тимофійшину**, завідувачу кафедри хімії **Л.Й. Роговику**, завідувачу кафедри розведення і генетики тварин **О.І. Любинському**, заступнику декана з наукової роботи **В.В. Шуплику**, доцентам **І.Ф. Росю**, **В.К. Погрібному**, **В.С. Кушніру**, викладачу **Л.І. Щербині**, колишнім асистентам **С.І. Босюк** і **А.В. Яковлевій** за допомогу в підборі матеріалів.

При підготовці книги використані матеріали Кам'янець-Подільського міського державного архіву, архіву Подільського державного аграрно-технічного університету, деякі факти взяті з книг М.І. Алещенка «Подільська державна аграрно-технічна академія», М.І. Бахмата та М.І. Алещенка «Подільський державний аграрно-технічний університет», О.М. Завальнюка та О.Б. Комарніцького «Сільськогосподарський факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету», Вісника університету.

Присвячується ювілею рідного факультету, в знак вдячності усім співробітникам, які зробили неоціненний внесок у становлення, відновлення та розвиток сьогоднішнього біотехнологічного факультету.

ІСТОРИЧНІ ВІХИ

*...щоб минулі події з плином часу
не пішли в небуття...*

Геродот Галікарнаський

Довоєнний період

Наш славний вуз починає своє літочислення з 1 квітня 1919 року (урочисте відкриття відбулося 22 жовтня цього ж року – у день відзначення річниці університету), коли був організований сільськогосподарський факультет при Кам'янець-Подільському державному українському університеті, який очолив приват-доцент С.В. Бачинський. Цей період характеризувався початком великої земельної реформи в Україні, яку проводила Директорія.

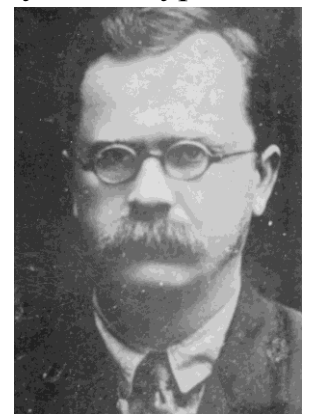
Сергій Васильович Бачинський – дуже оригінальна постать, людина з досить складною біографією, яка у той нелегкий час здобула дві вищих освіти (математичну і агрономічну). Тривалий час, через переслідування царської жандармерії, перебував у Франції, а після остаточної перемоги більшовиків емігрує до Польщі. Сергій Васильович приймав активну участь у національно-визвольній боротьбі за незалежність України, обирався членом Центральної ради.

Заслуговує на увагу той факт, що новостворений факультет з надзвичайно великою швидкістю набирав популярності серед молоді, яка до цього часу з метою одержання сільськогосподарської освіти змушена була навчатися в Уманському училищі землеробства і садівництва. Уже станом на 18 вересня 1919 року на факультет було подано 171 прохання (30% від загальної кількості заяв). Зараховано на навчання було 235 чоловік, з яких, через складнощі громадянської війни, регулярно відвідували заняття лише 100 (п'ять академічних груп).

У серпні 1919 року на факультеті було лише 68 підручників та книг, а вже протягом першого навчального року вийшли друком 26 курсів лекцій та посібників, викладачі факультету надавали посильну допомогу у написанні підручників для шкіл Поділля. З кожним днем все більше активізувалася робота студентів – з грудня 1919 року почав працювати студентський науковий гурток.

Влітку 1920 року С.В. Бачинський відмовився від посади декана, на місце якого третього липня на засіданні ради сільськогосподарського факультету одноголосно обрали екс-ординарного професора фізіології сільськогосподарських тварин **Миколу Тимофійовича Геращенка**.

Це високоерудована, скромна та порядна людина, він володів німецькою і французькою мовами, мав медичну освіту (закінчив Харківський університет), пройшов шестимісячне стажування у фізіологічному інституті Віденського університету. Ще на третьому курсі навчання він був нагороджений золотою медаллю за наукову роботу «Будова слизистої оболонки порожнини носа».

*Микола Тимофійович
Геращенко*

Після створення в лютому 1921 р. самостійного сільськогосподарського інституту Микола Тимофійович Геращенко стає одним із його фундаторів, у 1921 р. був головою ради інституту. В подальшому Микола Тимофійович Геращенко працює професором.

М.Т. Геращенко приймає активну участь у зміцненні матеріальної бази інституту, становленні науково-дослідної роботи в ньому. Зокрема, його обирають головою бібліотечної комісії. М.Т. Геращенко був відповідальним редактором від першого (1924 р.) до 4-го (1927 р.) томів «Наукових записок інституту». Він публікує 14 наукових праць, стає автором чотирьох відкриттів. З 1930 року працює у зоотехнічному інституті. Крім викладацької роботи, він продовжує наукові дослідження в інституті птахівництва на посаді старшого спеціаліста.

Сфера досліджень Миколи Тимофійовича була досить широкою. Будучи фізіологом, він проводив дослідження не лише в цій сфері. Так, разом з асистентом К. Мітлюченком ним було розроблено та запропоновано «бутіроскоп» – прилад для визначення жирності молока. Хоча він був далеко не досконалий, але значно зручнішим, ніж лактоскоп Фрезера, який широко застосовувався в той час і діапазон його виміру складав від 0,5 до 6,0% жиру. Також ним була зроблена спроба удосконалення періодичної системи Д.І. Менделєєва.

Провівши дослідження з вивчення циклічності у функціонуванні молочних залоз кози, зробив висновок, що вим'я кози – орган парний як в анатомічному, так і фізіологічному відношенні; обидві половини вимені функціонують по черзі з періодичністю – при дворазовому доїнні – біля 5 діб, причому мінімум різниці в молочній продуктивності обох половин – 1,1%, а максимум – 11%.

З питань фізіології його праці присвячені вивченню фізіології серця черепахи; функціонування периферійного апарату нюхової комірочки людини; гладенької мускулатури уретральних залоз людини. Також Микола Тимофійович постійно працював над удосконаленням лабораторних приладів.

У травні 1933 р. М.Т. Геращенко безпідставно заарештовують та висилають спочатку до Сибіру, а пізніше до Середньої Азії.

У червні 1920 року на факультеті викладалося шістнадцять навчальних дисциплін викладачами п'яти спеціальних та п'яти кафедр фізико-математичного циклу, згідно навчального плану, запозиченого у Петровській (м. Москва, нині Тімрязевська) сільськогосподарській академії. Навчальні програми з предметів розроблялися викладачами факультету і затверджувалися радою факультету.

Розміщувався факультет у будинку колишнього двокласного, парафіяльного жіночого училища, розташованому на вул. Лагерній, 23 (нині Гагаріна). 17 січня 1920 року рада факультету своїм рішенням відвела під бібліотечну частину верхній зал у факультетському будинку. Крім того, ще третього вересня 1919 році на засіданні ради факультету було розглянуто і схвалено проект будівництва додаткових приміщень: рекомендувалося серед інших побудувати ка-

федру загального та приватного тваринництва, окремі будинки планували відвести під тваринницьку ферму та метеостанцію.

Навчання на сільськогосподарському факультеті відбувалося посеместрово: перший – жовтень-грудень, другий – січень-травень, третій – червень-жовтень. Середній вік студентів сягав понад 20 років, хоча багатьом з них було далеко за 40.

Під керівництвом М.Т. Геращенка 9 серпня 1920 року рада сільськогосподарського факультету ухвалила постанову про поділ факультету на чотири відділи та вісім секцій, згідно з якою був створений відділ скотарства, що складався з двох секцій: зоотехнічна та дрібних галузей скотарства. З цього часу і розпочалася підготовка спеціалістів-тваринників у Кам'янці на Поділлі.

Викладачі факультету брали активну участь у популяризації сільськогосподарських знань серед сільського населення, організовуючи курси лекцій за окремими фаховими напрямками.

Сільськогосподарський факультет фінансувався університетом, при ньому існувала студентська трудова артіль, яка вирощувала кролів та курей, використовуючи університетську землю, що приносило прибутки університету. Враховуючи складне матеріальне становище викладачів та співробітників університету, за пропозицією декана М.Т. Геращенка, засідання правління університету 23 листопада 1920 року ухвалило рішення видавати заробітну платню бажаним викладачам та співробітникам університету продуктами городництва.

Для посилення більшовицького впливу на роботу вищих навчальних закладів почали створюватися партійні осередки, нові студентські організації, вводився інститут політичних комісарів, що не оминуло і наш вуз. Поразка українського національно-визвольного руху визначила долю університетського закладу, оскільки за схемою освіти в Радянській Україні, розробленою керівництвом Наркомату освіти республіки, університети ліквідовувалися.

На початку 1920-х років в Україні не вистачало підготовлених спеціалістів, зокрема, з трьох тисяч спеціалістів, які працювали в сільському господарстві, лише 54% мали вищу і середню спеціальну освіту. 26 лютого 1921 року рішенням колегії Українського головного комітету професійно-технічної та спеціально-наукової освіти реорганізовано на той час уже Інститут теоретичних наук, утворений другого лютого 1921 року внаслідок реорганізації університету, у два самостійних навчальних заклади: Інститут народної освіти та Сільськогосподарський інститут (один із семи в Україні на той час). Таким чином, 19 березня 1921 року рада сільськогосподарського факультету, розглянувши зазначене питання, прийняла рішення вважати сільськогосподарський інститут юридичною особою зі всіма правами вищої школи.

У 1921 році була спроба перевести Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут у Вінницю, але, завдяки активній позиції партійного діяча Григорія Івановича Петровського, який відмінив відповідне розпорядження губернських органів влади, цього не сталося.

З 16 квітня по 12 травня 1921 року раду інституту очолював професор М.Т. Геращенко, після чого було запроваджено посаду ректора, ним став професор М.М. Басєр, який після закінчення Катеринославської реальної школи здобув вищу освіту в Московському межевому інституті. У нашому сільськогосподарському вузі він викладав курси геодезії, землевпорядкування та аграрної політики.

Досить нелегко приходилося тодішнім студентам та викладачам: студенти голодували, їм бракувало нормального верхнього одягу, білизни, взуття, а викладачам платили за роботу зерном, борошном, картоплею, тому багато з них шукали роботу поза навчальним закладом. Викладачі разом із студентами заготовляли дрова для опалювання корпусів.

Це були важкі та цікаві роки. Все навчання було розділене на 10 триместрів, протягом яких студенти проходили як теоретичний, так і практичний курс. 20% всього навчального часу вони проводили на виробництві – дослідній фермі, яка мала відділи великої рогатої худоби, свинарства, птахівництва, навчальну молочарню, хімічну лабораторію. Для невстигаючих навчання продовжувалося на 11-й триместр, протягом якого вони здавали свої заборгованості. Після закінчення навчання випускник відбував річний стаж на виробництві, потім писав і захищав дипломну роботу та отримував диплом.

У 1928 році студенти отримували стипендію у розмірі 16 крб., з яких 50 коп. вони витрачали на квартиру, 2 крб. – на їдальню, 1 крб. – на пральню та лазню, 50 коп. – на кіно, 1,50 крб. – платили різного роду внески.

На той час активно працювала студпрофорганізація, у завдання якої входило забезпечення студентів стипендіями (до речі, деяким студентам стипендії виплачували з її фонду), забезпечення гуртожитками та відповідним інвентарем, їдальнею, пральнею, кредитування студентів на закупку одягу. Хворі студенти отримували путівки у різні санаторії.

Працював також літературно-мистецький гурток. Постійно готувалися вистави, концерти. Крім вузу, часто проводили концерти в місті, а виручені кошти використовували для допомоги незаможним студентам. Студенти та викладачі також безкоштовно виступали перед селянами з концертами та лекціями на різні теми. Це все настільки зацікавлювало селян, що вони збиралися групами по 20-25 чоловік і приходили в інститут подивитись на його роботу. Студенти радо їх зустрічали та показували свої дослідні поля, кабінети, лабораторії та ферму.

У 1921-1922 навчальному році в інституті діяла 31 кафедра, в березні 1921 року міська влада передала в розпорядження закладу п'ять будинків. На перше вересня інституту належали контрольна-насінна та метеорологічна станції, плодовий розсадник, дослідна ферма, дендропарк.

Восени 1923 року було організовано студентський клуб, при якому діяли літературний, музичний, драматичний, хоровий та спортивні гуртки. З 1923 по 1927 роки існували секції студентів з незаможних селян, силами яких навесні 1924 року було закладено парк у центрі міста (сучасний Парк Танкістів).

З 1924 року почала значно поліпшуватися матеріальна база інституту. У ньому функціонував зоологічний та мінералогічний музеї. За свідченнями ректора інституту того часу, матеріальне становище студентів почало поліпшуватися, починаючи з 1925 року, вони почали регулярно відвідувати заняття, що значною мірою пов'язано з державним фінансуванням інституту.

Таким чином, спочатку тваринників готували при агрономічному факультеті Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, а в 1928 році було створено зоотехнічний. Через два роки, 15 квітня 1930 року, Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут було реорганізовано в два вищих навчальних заклади: Інститут технічних культур, який займався підготовкою агрономів, та Інститут птахівництва, який готував зоотехніків.

Штат інституту птахівництва, який з 1933 р. перейменовано у зоотехнічний інститут, складався з 49 осіб (викладачів – 21, аспірантів – 7, лаборантів – 2, обслуговуючого персоналу – 19). За короткий період існування інституту його очолювали вісім директорів.

Слід відмітити, що до його складу входило учбове господарство, що давало змогу відводити до 19-20% годин навчального плану виробничій практиці. Студенти здавали заліки, захищали реферати, а окремих екзаменаційних сесій не практикувалося – важливою формою контролю знань були колоквиуми. Перевірка засвоєння знань проводилася викладачем у призначений кожному студенту окремо день протягом року.

Підготовку спеціалістів-тваринників в інституті птахівництва, а пізніше в зоотехнічному інституті забезпечували професор кафедри фізіології худоби **М.Т. Геращенко**, приват-доцент кафедри приватного скотарства **Б.Й. Крижанівський**, приват-доцент кафедри загального скотарства **І.С. Шереметинський**, професор загального скотарства і молочарства **О.С. Мельник**, заслужений професор, викладач гістології **П.М. Бучинський**, автор підручника з мікробіології для вищих навчальних закладів, професор мікробіології, технології продуктів скотарства **М.Л. Бернацький**, професор спеціального скотарства **С.А. Плюйко**, професори **Микола Величківський**, **Василь Живан**, **Василь Храневич** та інші.

Одним із найбільш авторитетних на той час був відомий вчений-зоолог **П.М. Бучинський**, який закінчив природничий відділ фізико-математичного факультету Новоросійського (сьогодні Одеський) університету. Це один із кращих учнів **О.О. Ковалевського**, під керівництвом якого захищає магістерську та докторську дисертації, тривалий час викладає у цьому університеті, очолює Новоросійське товариство природознавців. До Кам'янця **Петро Миколайович** переїхав у 1911 році, тут він зайнявся дослідженням природи Поділля, приймав активну участь в організації Кам'янець-Подільського державного українського університету. Видав підручник з гістології на українській мові. На викладацькій ниві пропрацював до кінця свого життя і навіть помер під час лекції в Кам'янець-Подільському інституті народної освіти.

Основним напрямком наукової роботи **Олекси Степановича Мельника** були дослідження з годівлі, а саме енергетична оцінка поживності кормів. Він

доводив недосконалість існуючої на той час оцінки енергетичної цінності кормів за крохмальним еквівалентом Кельнера. Так як молоді та дорослі тварини утворюють різні види тканин (м'язи та жир), вони потребують різних видів поживних речовин у певних кількостях, а вид тварин та корму, в свою чергу, впливають на продуктивне використання поживних речовин. На його думку, крохмальні еквіваленти доцільно використовувати лише при організації годівлі дорослих тварин. Для більш точних висновків необхідно провести дослід з різними видами місцевих кормів на тваринах та у природних і економічних умовах певного регіону.

З ініціативи Олекси Степановича у 1922 році на Поділлі було створено першу молочарню при Сільськогосподарському інституті в Кам'янці, а також засновано першу на селі молочарню (цех з первинної обробки та переробки молока) в селі Боришківці, внаслідок чого почав швидко розвиватись молочарський промисел на Кам'янецьчині (перші спроби заснування молочарської спілки на Кам'янецьчині і, мабуть, на Поділлі були зроблені ще в 1914 р.).

Також разом з колегами О.С. Мельник вперше на Поділлі провів велику роботу з оцінки коров'ячого та овечого молока Кам'янецької округи, здійснив спробу розробити стандарти на молоко, а також виявляти ознаки фальсифікації молока, що продавалося на кам'янецьких базарах, контролю його гігієнічної і технічної якості, зібрав та опрацював матеріали до характеристики вівчарства.

Багато зробив для вивчення фауни Поділля професор **В.П. Храневич**, який у 1926 році отримав премію Всеукраїнської Академії Наук, був фундатором Подільської зоологічної школи, під його керівництвом створено зоологічний музей, у якому знаходилося до 80% зразків фауни регіону. Василь Полікарпович видав праці: «Ссавці Поділля» (1925 р.), «Нарис фауни Поділля», частина 1 (1926 р.), «Птахи Поділля» (1925-1926 рр.), «Минуле фауни Поділля» (1925-1926 рр.). За словами дослідника «...фауна Поділля має мішаний характер і має більше спільного із західноєвропейським тваринним світом, ніж східноєвропейським».

У 1921 році В.П. Храневич обирався колективом навчального закладу головою господарської ради, а в 1922 – став керівником насінневого відділу сільськогосподарського інституту. 5 липня 1925 року його обрали керівником природничо-математичної секції, до якої входило 38 науковців та місцевих краєзнавців, що займалися вивченням рельєфу, гідрографії, геології, флори, фауни, метеорології. Був відповідальним редактором 5-го тому «Наукових записок СГІ», що вийшов 1929 року. Обирався членом керівництва товариства біологів України.

Визнанням великого авторитету В.П. Храневича у наукових та педагогічних колах УРСР було те, що 1930 року Державне видавництво України видало його підручник для вузів республіки «Курс загальної зоології» – один з перших посібників такого типу, написаний українською мовою. Через два роки «Сільвидав» видав наступний посібник вченого «Курс систематики тварин».

Більшість праць **С.А. Плюйка** присвячені годівлі свиней. Ним була зроблена спроба заміни молока при годівлі поросят на розмелену у борошно сою

або перегін. Проаналізувавши дані методом варіаційної статистики та провівши їх економічну оцінку, він прийшов до висновку, що включення до раціону сої не дає підвищення продуктивності і є економічно не вигідним, тому він рекомендував при годівлі поросят замінити молоко на перегін.

Провівши дослід з вивчення впливу введення соломи до раціонів свиней на засвоєння соковитих кормів Сергій Антонович зазначав, що добавка половини до бурякових раціонів помітного впливу на засвоєння буряку не має і заміна 10% за крохмальним еквівалентом концентрованого корму половиною та 20% буряком не знижує кормової цінності раціону і при цьому не впливає на засвоєність раціону.

Ним було зібрано та опрацьовано матеріали щодо характеристики умов утримання, вовнової, м'ясної, молочної продуктивності овець у 376 населених пунктах Кам'янецьчини. Проведено дослідження великої рогатої худоби в окрузі і вивчено основні технічні прийоми утримання й годівлі, напрями використання худоби та її расового (породного) складу.

Далеко за межами зоотехнічного інституту був відомий спеціаліст з біохімії, автор більше 200 наукових праць, професор **Фелікс Якович Беренштейн**. Він вивчав мікроелементи та їх значення в тваринництві, більшість його робіт були присвячені птахівництву. У його працях висвітлювались питання ролі фізико-хімічних факторів у підвищенні продуктивності птахівництва; активної реакції курячого та качиного яйця під час інкубації; впливу солей марганцю, кобальту, цинку та алюмінію на організм птиці; впливу йоду на відгодівлю та хімічний склад м'яса птиці.

Фелікс Якович Беренштейн

З 1929 року, після остаточної перемоги сталінізму, з одного боку почали більше уваги приділяти якості навчання в інституті, але з іншого – розпочалися масові репресії проти професорсько-викладацького складу та студентів. Навчально-виховна робота усе більше набувала ідеологічного характеру і орієнтувалася, в основному, на класову боротьбу, непримиренність і нетерпимість до всіх, хто не «погоджувався» з офіційним курсом тоталітарного режиму.

Не обійшли стороною наш вуз нелегкі часи тридцятих років минулого століття. У період голодомору навчання студентів в інституті було тимчасово припинено, а в 1932-1933 роках викладачі Микола Величківський, Микола Геращенко, Олекса Мельник, Василь Храневич, Павло Демкевич, Сергій Плюйко та О.В. Краківський, І.А. Олійник, О.М. Полянський, С.І. Городецький були звинувачені у «буржуазно-націоналістичній діяльності» і репресовані.

12 грудня 1934 року ЦК КП(б)У та уряд республіки своєю постановою затвердили переведення Кам'янець-Подільського зоотехнічного інституту та шести технікумів до південних і східних районів України, виходячи з цього 31 січня 1935 року Наркомат земельних справ УРСР видав наказ №36 про переведення зоотехнічного інституту до міста Херсона.

Четвертого лютого 1935 року Вінницький обком КП(б)У прийняв чергову розгромну постанову «Про контрреволюційні, троцькістські та націоналістичні вилазки в окремих навчальних закладах Кам'янця», у якому стверджувалося, що в силікатному та зоотехнічному інститутах діють контрреволюційні та націоналістичні групи, які начебто очолював викладач Ж. Страутман. Колишніх директорів медтехнікуму К. Бачинського, зооінституту – М. Іршенка, викладача філософії Ж. Страутмана виключили з партії і заарештували. Одночасно давалася вказівка очистити бібліотеки, музеї від забороненої літератури, експонатів.

5 березня 1935 р. газета «Червоний кордон» (м. Кам'янець-Подільський) опублікувала коротку довідку про переведення Кам'янець-Подільського зоотехнічного інституту до м. Херсона. Цей захід офіційно пояснювався владою близьким розташуванням інституту від західного кордону та загрозою початку війни. Таким чином, зоотехнічний інститут був ліквідований, а студенти для продовження навчання переведені в Херсонський сільськогосподарський інститут.

Серед видатних випускників довоєнного періоду – майбутній академік, Герой Соціалістичної Праці О.В. Квасницький, доктор сільськогосподарських наук, професор П.В. Лазаревич, доктор біологічних наук, професор М.І. Школьник.

Олексій Володимирович Квасницький – випускник Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який навчався в період з 1921 по 1926 роки, дійсний член АН УРСР (1951 р.), академік УААН (з 1956 р.), Заслужений діяч науки і техніки України (1960 р.), Герой Соціалістичної Праці (1966 р.), лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка (1974 р.), нагороджений двома орденами Леніна, двома орденами «Знак Пошани», чотирма медалями і Почесними грамотами Президії Верховної Ради України; почесний громадянин міста Полтави. У цьому місті він провів майже усе свої свідоме життя – з 1931 року до останніх днів життя. О.В. Квасницькому в Полтавському науководослідному інституті свинарства (нині Інститут свинарства УААН) у 1936 році ВАК без захисту дисертації, на основі сукупності опублікованих робіт, присудив ступінь кандидата біологічних наук, а в 1940 році він успішно захистив до-

*Олексій Володимирович
Квасницький*

кторську дисертацію «Физиология желудочного соковыделения и пищеварения у свиней». З його слів період навчання в інституті був періодом важкого випробування на міцність організму, силу волі і характеру. Багато студентів не витримали таких умов навчання і залишили інститут, деякі помирали. Студенти зранку відвідували лекції та практичні заняття, які відбувалися в холодних аудиторіях, а в другій половині дня і ввечері, а інколи і вночі, працювали. Проживали студенти в холодних, сирих гуртожитках.

Студенти бралися за все: вони пиляли та кололи дрова, працювали вантажниками, виконували іншу фізичну роботу. Як згадував пізніше Олексій Володимиро-

вич, восени 1921 року він у складі бригади протягом двох місяців заготовляв на зиму дрова для інститутської їдальні. Крім того, він добре знав слюсарну і столярну справу, ремонтував годинники і шив чоботи. Деякий час майбутній академік завідував студентською майстернею з ремонту взуття, вчителював у Китайгородському районі.

Олексій Володимирович, після закінчення інституту, тимчасово працював у Кутковецькій сільськогосподарській школі, що знаходилася неподалік від Кам'янця-Подільського. Потім працював на Дніпропетровській сільськогосподарській дослідній станції. Восени 1930 року він вступив до аспірантури Ленінградського інституту і вже на початку 1931 року його, як одного з найбільш підготовлених для самостійної наукової роботи, було направлено на роботу в Полтавський інститут свинарства, де з 1937 року завідує лабораторією фізіології та з 1957 року одночасно лабораторією фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР (1958 року ці лабораторії об'єдналися в одну при інституті свинарства).

35 років О.В. Квасницький поєднував науково-дослідну роботу з педагогічною, завідуючи за сумісництвом кафедрою фізіології сільськогосподарських тварин Полтавського сільськогосподарського інституту (1936-1971 рр.).

Олексій Володимирович теоретично обґрунтував і довів на практиці високу ефективність розробленої ним системи безперервних опоросів, надраннього відлучення поросят при підвищенні інтенсивності використання свиноматок до 2,7 опоросу за рік; розробив метод трансплантації ембріонів кролів, овець та свиней, одержав перших у світі поросят-трансплантантів (1950 р.); є автором численних оригінальних методів досліджень фізіологічних процесів, має 26 авторських свідоцтв. Його праці (понад 200 монографій, брошур, статей) широко відомі світовій науковій громадськості. О.В. Квасницький був членом постійного Комітету Міжнародного конгресу з біології відтворення та штучного осіменіння сільськогосподарських тварин, брав участь у багатьох міжнародних симпозіумах. За роки своєї діяльності О.В. Квасницький підготував 35 кандидатів та докторів наук, з яких незмінними його помічниками і однодумцями завжди були Н.А. Мартиненко, В.Ф. Коваленко, М.М. Маньківська, Л.О. Конюхова, М.М. Саричева. Помер Олексій Володимирович 27 листопада 1989 року у місті Полтава.

22-25 червня 2000 року на нашому факультеті відбулася науково-виробнича конференція, присвячена 100-річчю від дня народження академіка О.В. Квасницького. В її роботі взяли участь понад 70 науковців з різних навчальних та наукових установ України, які поділилися спогадами про видатного вченого, обговорили сучасні проблеми розвитку сільськогосподарської науки. Лабораторія свинарства факультету названа на честь видатного вченого.

Петро Володимировим Лазаревич навчався в сільськогосподарському інституті протягом 1926-1931 років. Працював у Дагестанському, Пензенському, пізніше – у Білоцерківському сільськогосподарському інститутах, де обіймав посаду завідувача кафедри годівлі.

Марко Ісакович Школьник навчався в сільськогосподарському інституті протягом 1930-1933 років. Тривалий час працював завідувачем кафедри біохімії Петрозаводського державного університету.

По-різному склалася доля колишніх викладачів Кам'янець-Подільського зоотехнічного інституту. Микола Величківський до кінця життя проживав у США, а Олекса Мельник помер в сталінському концтаборі, Микола Геращенко в кінці 1950-х рр. повернувся на зоотехнічний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, помер в 1963 р. Петро Корчєвой працював доцентом в Українській сільськогосподарській академії (нині Національний аграрний університет), Павло Демкевич працював у Сумській області, отримавши звання Заслуженого зоотехніка СРСР.

У роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) 99 викладачів і випускників Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту боролися на фронтах з німецькими окупантами в складі Радянської Армії. Смертю хоробрих полягли на полях битв 55 чоловік, з яких Г.А. Антонович, П.С. Болгода, Д.Т. Голуб, О.Х. Дерев'янку, З.Я. Загородний, А.Г. Марунчак, І.Л. Поліщук, В.І. Тарасюк, М.І. Улашевич та ін., пам'ять про яких увіковічена в музеї історії університету.

Повоєнний період

У повоєнний період на Поділлі почало стрімко відроджуватися сільське господарство, виникла необхідність у кваліфікованих фахівцях-аграріях. Це було відмічено тодішнім урядом держави. Тому 23 жовтня 1954 року Рада Міністрів СРСР, з нагоди 300-річчя возз'єднання Росії та України і створення Хмельницької області, прийняла постанову про відкриття Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

Директором інституту було призначено кандидата сільськогосподарських наук, доцента **Макара Петровича Іванова**, що тривалий час працював деканом зоотехнічного факультету Харківського зоотехнічного інституту, який одним із перших в Україні розпочав підготовку зоотехнічних кадрів і мав великий вплив у становленні зоотехнічної освіти. Вищу освіту Макар Петрович здобув у Харківському зоотехнічному інституті. У період війни працював зоотехніком в радгоспах Воронежської і Куйбишевської областей. Про нього відкликаються як про вимогливого і справедливого керівника, високопрофесійного викладача з високими ораторськими здібностями.

Наказом Міністерства сільського господарства УРСР М.П. Іванов у 1957 році переведений заступником директора з навчальної роботи, а згодом – завідувачем кафедри тваринництва Житомирського сільськогосподарського інституту (нині Державний агроекологічний університет). Нагороджений орденом Трудового Червоного прапора та медаллю за гідну працю у Великій Вітчизняній війні.

З «поверненням» до Кам'янця-Подільського інститут розпочав своє нове життя. Підготовка фахівців проводилась за спеціальностями: 1502 – агрономія та 1506 – зоотехнія. Студенти з перших днів навчання включились у напружену

роботу на полях, в садах і на фермах, збирали кукурудзу, закладали силос, збирали урожай яблук, приступили до відновлення напівзруйнованих будівель колишньої пограншколи, у яких розташувався інститут.

У 1954-1955 роках державні органи Хмельницької області і міста Кам'янець-Подільського та колектив інституту на чолі з першим директором інституту, кандидатом сільськогосподарських наук, доцентом **Макаром Петровичем Івановим**, заступником директора з навчальної і наукової роботи, кандидатом економічних наук **Андрієм Онуфрійовичем Головашем** провели значну роботу зі створення навчальної бази навчального закладу; ремонту і обладнання навчальних корпусів, лабораторій, гуртожитків.

Значну допомогу у цьому надали тодішні сільськогосподарські вузи України. Так, з Дніпропетровського сільськогосподарського інституту надійшло обладнання для лабораторій кафедр хімії, анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин, розведення і годівлі сільськогосподарських тварин, зоогігієни і ветеринарії, спеціального тваринництва. Одержано багато підручників, навчальних посібників, монографій із Харківського зоотехнічного інституту, а також Житомирського, Одеського, Полтавського, Херсонського та інших сільськогосподарських вузів.

В організації наукової бібліотеки інституту допомогла Українська сільськогосподарська академія, яка передала 4337 підручників, навчальних посібників, монографій. Таким чином, уже на початок 1957-1958 навчального року бібліотека інституту нараховувала більше 30 тис. томів основного і 5 тис. – обмінного фонду.

Із привезених В.Т. Горяновим перших експонатів з Дніпропетровського сільськогосподарського інституту була організована виставка, яка з часом перетворилася в анатомічний музей на кафедрі анатомії і фізіології.

Навчання у вузі розпочалося 7 лютого 1955 року, до нього приступили 72 студенти агрономічного профілю і 103 – зоотехнічного. Перший курс агрономів комплектувався за рахунок чотирьох сільськогосподарських вузів – Дніпропетровського, Житомирського, Львівського і Полтавського, а на зоотехнічне відділення були переведені студенти третього-п'ятого курсів із Дніпропетровського сільськогосподарського інституту. Серед них майбутній академік УААН **В.С. Козир**, доцент **А.А. Гаврюшов**, який присвятив рідному факультету майже 30 років свого життя, багато інших видатних людей.

Перший випуск «вчених зоотехніків» відбувся 1956 року, факультет закінчили 51 чоловік. З 1 вересня 1955-1956 навчального року на зоотехнічному факультеті навчалось: на першому курсі 105 студентів, на другому – 103, на третьому – 68 студентів.

У серпні 1955 року в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті було організовано зоотехнічний факультет. Наказом директора інституту від 29 серпня 1955 року деканом зоотехнічного факультету призначений кандидат біологічних наук **Іван Федотович Рось**, а з жовтня цього року факультет очолив старший викладач **Володимир Терентійович Горянов**. У наступні роки факультет також очолювали доценти **М.І. Щириця**, **П.Ф. Дудчак**, **А.Р.**

Авраменко, В.М. Трубчанинов, професор В.А. Яблонський, доцент М.М. Феклістов, доктор сільськогосподарських наук Л.Г. Боярський, доцент А.А. Пахолок, тривалий час – з 1983 р. по 2001 р. – відмінник аграрної освіти та науки, кандидат сільськогосподарських наук, доцент В.І. Іустінов.

До складу факультету увійшло п'ять кафедр: хімії; анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин; розведення і годівлі сільськогосподарських тварин; зоогієни і ветеринарії; спеціального тваринництва.

Наказом Міністра вищої освіти УРСР завідувачем кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин затверджено кандидата сільськогосподарських наук, доцента М.П. Іванова; спеціального тваринництва – кандидата сільськогосподарських наук, старшого наукового співробітника М.Ф. Гордієнка; анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин – старшого викладача В.Т. Горянова; мікробіології і ветеринарії (потім зоогієни і ветеринарії) – доктора ветеринарних наук, професора В.Ф. Матусевича; хімії – кандидата хімічних наук, доцента М.Я. Шлякман.

У 1955-1956 навчальному році на перший курс було зараховано за конкурсом 105 студентів при загальній чисельності 396 студентів на факультеті. Серед них – майбутній академік І.П. Старчевський, доктор біологічних

Перший склад кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин (І.Ф. Рось, М.П. Іванов, В.Г. Петров, Н.В. Кабелєва), 1956 рік

наук, завідувач відділу Інституту тваринництва УААН В.І. Валігура, ректор нашого інституту у 1980-1983 роках, доктор сільськогосподарських наук А.Т. Байдюк, завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин у 1980-1993 роках В.І. Кімаковський, декан факультету у 1978-1983 роках, завідувач кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин (1995-2001 рр.), нині почесний доцент, в.о. професора А.А. Пахолок, колишній доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва, заступник декана факультету Г.Г. Шатковська, колишній перший заступник Міністра сільського господарства і продовольства України Л.А. Дунець, начальник Славутського районного управління сільського господарства і продовольства у 1990-х роках В.В. Смалюшок.

наук, завідувач відділу Інституту тваринництва УААН В.І. Валігура, ректор нашого інституту у 1980-1983 роках, доктор сільськогосподарських наук А.Т. Байдюк, завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин у 1980-1993 роках В.І. Кімаковський, декан факультету у 1978-1983 роках, завідувач кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин (1995-2001 рр.), нині почесний доцент, в.о. професора А.А. Пахолок, колишній доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва, заступник декана факультету Г.Г. Шатковська, колишній перший заступник Міністра сільського господарства і продовольства України Л.А. Дунець, начальник Славутського районного управління сільського господарства і продовольства у 1990-х роках В.В. Смалюшок.

*Професор В.Ф. Матусевич (третій справа) з дипломниками
(перший справа – В.С. Кушнір), 1961 рік*

У вересні 1955 року викладачем на кафедрі анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин був прийнятий **Микола Тимофійович Геращенко**, який до цього протягом дев'яти років працював лікарем Кам'янець-Подільської міської лікарні. У 1955 р. професор винайшов пологові ліжка, яке було встановлене в м. Києві у першому пологовому будинку. У Кам'янець-Подільському сільськогосподарсь-

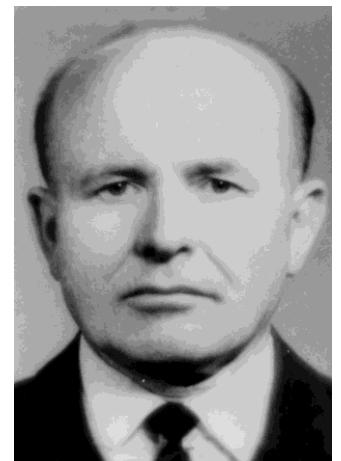
кому інституті він працював до виходу на пенсію в червні 1958 року. Помер М.Т. Геращенко 15 травня 1963 року в Кам'янці-Подільському, де і похований.

На початковому етапі становлення факультету як викладачі, так і студенти активно займалися науковою роботою. У 1957 році відбулася перша наукова конференція професорсько-викладацького складу та студентів, за результатами якої видано збірник наукових праць. Студенти приймали активну участь у розбудові інституту, вони залюбки будували гуртожиток, стадіон, саджали дерева та кущі, допомагали у проведенні осінніх сільськогосподарських виставок.

Восени 1956 року 100 студентів інституту, у тому числі зоотехнічного факультету, працювали на освоєнні цілинних земель в Казахстані, за що були нагороджені медалями. За свідченням А.А. Гаврюшова, який після закінчення другого курсу в складі студентського загону інституту приймав участь в збиранні врожаю на цілині, студентський загін Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту працював у радгоспі «Кзиласкерський» Кзиласкерського району, за що кожен студент був нагороджений значком ЦК ВЛКСМ за освоєння цілинних земель.

У той час парторганами інституту були Ю.Є. Очеретенко та С.Є. Федоряка, які особливу увагу приділяли вихованню студентської молоді.

Ветеран війни, ветеран Подільського державного аграрно-технічного університету **Юхим Єгорович Очеретенко** почав свою трудову діяльність у 1945 році, після демобілізації з лав Радянської Армії, в Дніпропетровському сільськогосподарському інституті. Юхим Єгорович закінчив зоологічне відділення біологічного факультету Середньоазійського державного університету. У 1955 році разом із дружиною, Аллою Антонівною, одними із перших приїхав працювати у Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут. З 1955 по 1983 роки очолював кафедру зоології та захисту рослин при агроно-

Юхим Єгорович Очеретенко

мічному факультеті, яка готувала спеціалістів і на зоотехнічному. На базі кафедри був створений зоологічний музей, де представлені біля тисячі експонатів різних тварин.

Крім того, Юхим Єгорович понад 25 років працював ученим секретарем ради інституту, був першим секретарем партійної організації інституту. Основними напрямками його науково-дослідної роботи були: вивчення інсектицидних властивостей дикоростучих рослин степової зони України, уточнення видового складу шкідників плодово-ягідних, горіхоплідних культур та винограду в умовах Поділля, вивчення впливу міді на зимостійкість озимої пшениці, дослідження хімічної системи захисту яблуні від шкідників. За результатами своєї діяльності Юхим Єгорович опублікував понад 150 праць, має один винахід, видав велику кількість науково-популярних статей в місцевій та обласній пресі. Був керівником біля 200 дипломних робіт з ентомології.

За великі заслуги у підготовці спеціалістів і розвитку науки Президія Верховної Ради СРСР Указом від 15 вересня 1961 року нагородила Ю.Є. Очеретенка медаллю «За трудову доблесть», неодноразово він нагороджувався грамотами та іншими відзнаками.

У 1960-1970 роки держава виділяє значні асигнування на розширення матеріальної бази вищих аграрних навчальних закладів, завдяки чому в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті значно поліпшилася матеріально-технічна база. Зокрема, зміцнилося учбово-дослідне господарство, площа якого на початку 1960-х років склала 2084 га. На фермі господарства нараховувалося 25 коней, 868 голів великої рогатої худоби, тут розводили овець та кролів.

Початком організації нинішньої кафедри хімії слід датувати січень 1955 року. Якраз в цей час Головне управління вузів Міністерства сільського господарства СРСР направило на роботу у відновлений Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут разом із групою студентів завідувача кафедри хімії Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, кандидата хімічних наук, доцента **Міну Яківну Шлякман**, грамотного хіміка і досвідченого педагога.

Міна Яківна у 1930 році закінчила хімічний інститут за спеціальністю інженер-хімік з технології сільськогосподарської сировини. Перед війною, в березні 1941 року захистила кандидатську дисертацію на тему «Дослідження деяких ароматичних і гетероциклічних аналогів холіну і ацетил холіну». З початку війни евакуювалась на схід і працювала завідувачем спеціальної лабораторії металургійного комбінату, а потім викладачем в евакуйованому Дніпропетровському хіміко-технологічному інституті. Після реевакуації в 1944 році перейшла на роботу доцента кафедри органічної хімії Дніпропетровського держуніверситету. У 1948 році вибрана по конкурсу на посаду завідувача кафедри хімії

Міна Яківна Шлякман

Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, де працювала до переїзду в Кам'янець-Подільський.

Двадцятирічний досвід роботи викладачем у вузах та восьмирічний досвід роботи завідувачем кафедри, дозволили Міні Яківні активно включитися в організацію кафедри практично з нуля. Тодішній ректор М.П. Іванов виділив дві кімнати в корпусі №1 під викладацьку і лабораторію для проведення практичних занять. Лекції з усіх дисциплін читала доцент М.Я. Шлякман, а проведення лабораторних робіт важко було організувати одразу, тому з допомогою ректора і міських освітянських органів було домовлено про їх проведення в індустріальному технікумі та інших закладах міста. Уже на 1955-1956 навчальний рік кафедру перевели в навчальний корпус №2, де вона розташована і по теперішній час. Викликано це декількома причинами. По-перше, до корпусу №1 не була підведена вода і інші комунікації, та й деякі кафедри, особливо гуманітарного напрямку, не бажали сусідства з кафедрою хімії. З іншого боку виникла необхідність читати курс агрохімії і біохімії. На той час було вигідно об'єднати їх в одну кафедру з майже однотипним обладнанням. Пізніше, на основі агрохімії, разом з іншими дисциплінами агрономічного напрямку створили свою кафедру в головному корпусі, біохімія відійшла з дисциплінами зоотехнічного профілю в корпус №4, а кафедра хімії залишилася в корпусі №2 з її творцем, доцентом М.Я. Шлякман.

«Особлива заслуга Міні Яківни полягає в тому, – згадує тодішній проректор з навчальної роботи доцент І.Ф. Рось, – що вона змогла аргументувати і відстояти розміщення хімічних дисциплін, а згодом і кафедри хімії в корпусі №2». У навчальній роботі і взагалі в хімічній підготовці доцент М.Я. Шлякман була поліглотом, логічною людиною і добрим лектором. Тому численні її учні, перші випускники тодішнього інституту, завжди з приємністю і з словами «це моя вчителька» згадують Міну Яківну. І дійсно в перші роки вона читала всі хімічні дисципліни, організовувала проведення лабораторних робіт, постійно знаходилася серед співробітників і студентів. В останні роки роботи читала курс неорганічної і аналітичної хімії студентам агрономічного факультету. «Доцент М.Я. Шлякман володіла високою професійною і педагогічною майстерністю, – каже пізніше її учень А.А. Гаврюшов, – була комунікабельна, принципова і в той же час лірична, читала поезію, складала вірші». Вона була автором практикуму з полумікрометоду в органічній хімії. Розробила ряд методик з лабораторного практикуму, особливо в аналітичній хімії.

В 1962 році стала працювати доцентом на кафедрі, а в 1965 році в зв'язку з хворобою дочки і необхідністю облаштування внучки, яка весь час в неї виховувалася, Міна Яківна вийшла на пенсію і переїхала в Дніпропетровськ.

Завідувачами кафедри з 1955 по 1962 роки була доцент М.Я. Шлякман, з 1962 по 1977 рік – доцент С.П. Оліфіренко, з 1977 по 1980 рік – доцент А.І. Калетник.

В організації роботи кафедри приймали участь і викладачі, які в різний час були прийняті на роботу. Це **М.М. Бабанський, О.А. Ногаєв, І.І. Тахтай, О.Й. Хоцяновський, Л.І. Любченко, Б.Ф. Скрипко, Т.М. Мамчур, А.П. Ті-**

това, Н.І. Вертелецька, доценти **І.Й. Хом'як** та **М.Ф. Сотницький**. Із зміцненням сільськогосподарського інституту росло число факультетів і збільшувалась кількість навчальних дисциплін кафедри хімії.

Михайло Мусійович Бабанський родом із Полтавщини. До 1922 року проживав в сім'ї батька, де і навчався спочатку в сільській, а далі – в районній школі. Рано розпочав свою трудову діяльність: в сімнадцятирічному віці у його рідному селі Батки (1922 рік) організовує пункт лікнепу, в якому до жовтня 1924 року працював вчителем. Там же, за дорученням комнезаму, членом якого був, організовує хату-читальню, в якій, на громадських засадах, працював завідувачем і культпрацівником. При цій же хаті-читальні організував і першу в селі бібліотеку.

В цей період, згідно розпорядження Раднаркому, в трудових школах вводиться комплексна система навчання, для чого потрібні відповідні спеціалісти. З цією метою молодого вчителя М.М. Бабанського відряджають на курси вчителів, після закінчення яких Полтавська губернська надзвичайна комісія з ліквідації неписьменності направляє його на місячні курси-семінар ліквідаторів неписьменності Полтавської та Харківської губерній.

У вересні 1924 року Полтавським губуправлінням профспілки «Робос» відряджають Михайла Мусійовича для українізації шкіл Донбасу вчителем, де він працює в Чистяківському районі до вересня 1926 року, коли вступив до Донецького інституту народної освіти (природничий факультет). Це був перший інститут, відкритий при Радянській владі в Донбасі (м. Ворошиловград), який закінчив 1930 року. В період навчання студент М.М. Бабанський знаходив час і для роботи в різних гуртках, секціях, курсах тощо. Сюди можна віднести: гуртки з вивчення української мови при установах; секція наукових працівників Луганського окружного бюро (технічний секретар); секретар наукового товариства на Донеччині; викладач хімії та географії Луганського вечірнього робітничого університету та окружних учительських курсів; підготовчі курси Луганського сільськогосподарського інституту.

По закінченню інституту, як відмінника навчання, управлінням підготовки і розподілу кадрів Міністерства освіти УРСР направлений асистентом з хімії в Артемівський педагогічний інститут соціального виховання, в якому працював до вересня 1931 року. У цьому ж році управлінням кадрів Ради Народного Господарства УРСР призначений на педагогічну роботу в Шосткінський хіміко-технологічний інститут, у якому працював асистентом, а потім доцентом з курсу неорганічної хімії до моменту перевodu в місто Москву.

У 1932 році обраний на кафедру хімії Сичовського зоотехнічного інституту, де працював до моменту його закриття (1933 рік). 1933 року присвоєне вчене звання доцента і призначено завідувачем кафедри неорганічної та аналітичної хімії Астраханського технічного інституту рибної промисловості та господарства, в якому працював до 1936 року.

Паралельно до педагогічної діяльності М. Бабанський активно займався науковою роботою. Розпочав і експериментально закінчив дослідження гідрохімії Волжських дельтових вод. У 1936 році вибраний по конкурсу на кафедру

неорганічної та аналітичної хімії Ставропольського сільськогосподарського інституту, в якому працював до жовтня 1939, а потім – з вересня 1944 по вересень 1961 року. На період організації Ставропольського Медичного інституту крайкомом КППРС був виділений у складі організаторської трійки для допомоги в організації. Пізніше в цьому інституті працював проректором з науково-навчальної роботи і завідувачем кафедри неорганічної хімії.

У 1939 році наказом ВКВШ переведений доцентом кафедри неорганічної хімії Третього Московського медичного інституту, в якому працював до квітня 1941 року – моменту скорочення. У серпні 1941 року, з початком війни, в зв'язку з спеціальним призначенням його дружини, виїжджає в м. Алма-Ата, де вступає на роботу до Казахського гірничо-металургійного інституту на посаду доцента кафедри неорганічної та аналітичної хімії. У 1944 році повертається до Ставрополя, де очолює кафедру неорганічної хімії Ставропольського сільськогосподарського інституту. Тут продовжується і його наукова робота. У цей період М.М. Бабанський розгортає дослідження хімічної географії вод (природні поверхневі та підземні води) південної частини Ростовської області, Калмицької автономної РСР, а також центральної та східної частини Передкавказзя.

У 1961 році М.М. Бабанський обирається по конкурсу доцентом кафедри хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, де працює до 1972 року. Будучи педагогом і науковцем, продовжує широку науково-організаційну і громадську роботу на теренах Поділля. Проводиться робота: вивчення хімії природничих вод Поділля (експериментальна робота, доповіді на наукових конференціях, опубліковано 11 робіт в різних виданнях); організація Кам'янець-Подільського відділу Українського географічного товариства, в якому він очолює президію відділу; приймає участь в організації чотирьох наукових республіканських конференцій з проблем вивчення, розвитку та використання продуктивних сил Поділля та Придністров'я.

По лінії Кам'янець-Подільського відділу географічного товариства УРСР М.М. Бабанський приймає участь в організації наукової універсальної бібліотеки та музею природи Поділля. Ось як згадує про нього його колишня аспірантка, викладач кафедри хімії, згодом кандидат географічних наук, Титова Антоніна Пилипівна: «Михайло Мусійович – неординарна особистість з дещо складнуватим характером, але завжди об'єктивний і справедливий. Він володів неабиякими організаційними здібностями і натхненням до наукової діяльності».

Окремим абзацом варто виділити наукові здобутки вченого і педагога. Профіль наукової діяльності М.М. Бабанського пов'язаний з вивченням гідрохімії природних вод, у тому числі і підземних. На тему «До питання гідрохімії ріки Волги» була захищена ним в 1948 році дисертація на науковий ступінь кандидата хімічних наук. Майже 30 років М.М. Бабанський безперервно займався вивченням хімічного складу річкових, ґрунтових, підземних вод та вод водоймищ Північного Кавказу, Ставропольського краю, Поділля та Придністров'я. Опубліковані на цю тему роботи і частково написана об'ємна монографія з хімії характеризує його як високоерудованого спеціаліста-гідрохіміка, що володів великим досвідом знань в галузі геології і підземних вод. У більшості його ро-

біт вдало поєднуються та використовуються складні проблеми гідрології, гідрогеології і гідрохімії, комплексна розробка яких має практичне значення для досліджуваних регіонів. Це лише деякі грані багаторічної і плідної роботи педагога, науковця з організаторськими здібностями, колишнього доцента кафедри хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту М.М. Бабанського.

Чудової зимової днини на кафедру хімії завітав колишній її старший викладач, людина широкої душі та веселої вдачі **Олег Олександрович Ногаєв**. Хоча збігло чимало років, час практично не залишив свою темну тінь на цій людині, побачивши її один раз – запам'ятаєш на все життя. Чемно привітавшись із теперішніми співробітниками кафедри (особливо із жіночою половиною) Олег Олександрович почав свою автобіографічну розповідь.

Олег Олександрович Ногаєв уродженець Криму (Бахчисарай) 13 лютого 1920 року. Має подвійне ім'я – **Омер Сабри Аметович**. Для простоти спілкування та простішого запам'ятовування – Олег Олександрович.

*Омер Сабри Аметович
Ногаєв*

Після закінчення середньої школи наш герой скуштував студентського хліба в Кримському педагогічному (учительському) інституті на природничому факультеті. З третього курсу був призваний в Севастопольське зенітно-артилерійське училище (1941 рік), яке закінчив 1942 року в Уфі (Башкирія). Тут одержав звання лейтенанта. У 1943 році служив в зенітно-артилерійському полку в Іркутську. Робота була пов'язана із перепідготовкою офіцерів. У 1947 році полк перебазувався до Кам'янця-Подільського і попав до складу третього Українського фронту.

Подальша доля Омера Сабри Аметовича тісно пов'язана із містом над Смотричем. Після демобілізації вступив на роботу до Кам'янець-Подільського індустріального технікуму, працював викладачем військових дисциплін (військрук). Одночасно заочно закінчив Львівський педагогічний інститут (природничий факультет, 1955 рік). Навчаючись в інституті, став викладати хімічні дисципліни, зокрема аналітичну хімію в індустріальному технікумі.

В цей час почав засновуватися сільськогосподарський інститут. З Дніпропетровська разом з студентами, як уже зазначалося, приїхала для формування кафедри хімії доцент М.Я. Шлякман, яка читала курс аналітичної хімії, а для проведення лабораторних занять потрібен був викладач і місце їх проведення. Тому перші лабораторні заняття проходили за домовленістю в Індустріальному технікумі, і проводив їх О.А. Ногаєв. Згодом, за рекомендацією завідувача кафедри хімії М.Я. Шлякман, тодішній ректор М.П. Іванов зарахував О.А. Ногаєва в штат новоствореного сільськогосподарського інституту. Крім занять з аналітичної хімії він став проводити лабораторні заняття з неорганічної та фізико-хімії. З розширенням інституту, а особливо після виходу на пенсію доцента М.Я. Шлякман, різко постало питання про лекційні курси і особливо з неорганічної та аналітичної хімії. Тому Омер Аметович освоює цей лекційний курс

для студентів агрономічного факультету, а згодом і курс фізичної та колоїдної хімії, які читав аж до виходу на пенсію. Студенти любили О.А. Ногаєва, особливо за дотепність і властивий йому тонкий гумор, – згадує його учень, нині доцент кафедри рослинництва і кормовиробництва В.Л. Пую.

Часто студенти оправдують своє незнання словом забув, на що Омер Аметович пропонував: «Запиши формулу води!». Студент охоче записував, а О.А. Ногаєв виносив вердикт: «Бачиш, те що знаєш, то знаєш, а сьогодні незадовільно».

Займався науковою роботою з вивчення гідрохімії та ступеня забруднення річкових вод басейну середньої течії Дністра. У 1985 році вийшов на заслужений відпочинок.

Як згадує заступник директора інституту агротехнологій доцент А.Г. Глушак (один із численних учнів Олега Олександровича), не одна кумедна історія прозвучала із вуст колишнього студента і вчителя. Наприклад: незадовільна відповідь студента супроводжувалась «крилатими словами» – «один черевик – дві ноги – Ви вільні – нічого не знаєте». Анатолій Григорович добре пам'ятає цей вираз. В свою чергу Олег Олександрович продовжив: «Як правило, закупкою продуктів харчування в нашій сім'ї займаюсь я. І в одне таке відвідування м'ясного павільйону прозвучало – один черевик... Піднімаю голову – моя колишня студентка весело сміється, пропонуючи свій товар із своєрідними рекламними словами типу: «Один черевик...». Коли прозвучало запитання – Ваше «хобі», – відповідь не забарилась, – вивчаю історію України та Криму, разом з тим люблю творчість Т. Шевченка та С. Єсеніна.

Наталія Іванівна Вертелецька працювала на кафедрі хімії з часу закінчення

Наталія Іванівна
Вертелецька

Чернівецького державного (нині національного) університету аж до виходу на пенсію (1959-1985 рр.) на посадах асистента, викладача і старшого викладача. Хімічні знання Наталії Іванівни були досить енциклопедичними і універсальними, а тому вона проводила лабораторно-практичні заняття практично з усіх дисциплін кафедри, а в останні роки роботи читала курс загальної хімії для студентів тодішнього факультету механізації сільського господарства та фізколоїдної хімії – для агрономів. Відрізнялася високою вимогливістю до себе і оточуючих, у навчальній роботі старалася та могла дохідливо і спрощено викладати складні хімічні теорії, інколи навіть за допомогою певних алегорій.

Наукові інтереси Наталії Іванівни були направлені на пошук ефективного стимулятора росту рослин, якими виявилися хіноціанінові барвники, синтезовані на кафедрі органічної хімії Чернівецького держуніверситету. На дослідному полі тодішнього інституту, під керівництвом професора М.П. Перепічки, було випробувано більше 40 барвників, на більшість із них одержано авторські свідоцтва, у 1980-х роках деякі пройшли промислове випробування в колгоспі «Дружба» Новоселицького району. За матеріалами досліджень була підготов-

лена кандидатська дисертація, однак її захист не відбувся, так як необхідно було організувати одноразову раду з представників хімічних і сільськогосподарських науковців, чого здобувач не змогла добитися. З виходом на заслужений відпочинок проживає в місті Кам'янець над Смотричем.

Особливе кадрове зміцнення кафедри відбулося на початку 1960-х років. У 1961 році для проведення навчальної роботи з неорганічної і аналітичної хімії, як було відмічено раніше, прибув кандидат хімічних наук, доцент М.М. Бабанський, а в 1962 році для роботи в області органічної хімії – кандидат хімічних наук, доцент **С.П. Оліфіренко**. У 1968 році кафедра поповнилася кандидатом біологічних наук, доцентом **А.І. Калетником**. Значно покращилася матеріально-технічна база, регулярно закуповували прилади і реактиви, обладнали лабораторії спеціально для відповідних дисциплін і практично в цей час кафедра стала повноправною як в матеріальному, так і кадровому забезпеченні.

Степан Павлович Оліфіренко працював в нашому інституті з 1961 по 1986 рік, спочатку на посаді доцента, в.о. завідувача кафедри з 1962 року, завідувача кафедри хімії з 1967 по 1977 роки, а до виходу на пенсію виконував обов'язки професора кафедри хімії. Народився 28 листопада 1916 року в с. Жовтневе Менського району Чернігівської області у селянській родині. 1936 року закінчив хімікобіологічний факультет Чернігівського педінституту і перед війною працював в Новій Ушиці на посадах вчителя школи, інспектора-методиста РВНО, директора школи. У 1939-1941 роках курсант Сімферопольського піхотного училища, а після його закінчення оперуповноважений особливого відділу дев'ятої армії. В 1942-1943 рр. перебував в оточенні ворога, приймав участь у проведенні операції по з'єднанню з частинами Радянської Армії і після прориву переведений в резерв Північнокавказького фронту, де пройшов підвищення кваліфікації офіцерського складу. У 1944 році і до кінця війни – помічник начальника штабу 278 гвардійського стрілецького полку по оперативній частині. Визволяв Румунію, Чехословаччину, Угорщину, Австрію, а по закінченні війни перейшов на мирну працю. Нагороджений двома орденами Великої Вітчизняної війни I і II ступенів, двома орденами Червоної Зірки, численними медалями, з яких особливо гордився такими, як «За перемогу над Німеччиною», «За взяття Будапешта», «За звільнення Праги». 1946 року повернувся в Нову Ушицю, де працював на посадах інспектора шкіл, завідуючого відділом пропаганди, завідувача навчальною частиною школи. У 1952 році вступив до аспірантури Львівського державного університету і в 1955 році захистив кандидатську дисертацію, а до переїзду в Кам'янець-Подільський працював в університеті спочатку асистентом, а пізніше доцентом кафедри органічної хімії.

Наукова робота Степана Павловича присвячена перспективній області з хімії фосфорорганічних сполук, які в даний час знаходять широке використання в якості пестицидів. Працюючи в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, багато зробив з відпрацювання методик і визначення мікронерального складу кормів Хмельницької і сусідніх областей. Плідно працював і в науково-методичній роботі. Оpubлікував понад 50 наукових та науково-методичних праць.

У навчальній роботі С.П. Оліфіренко був надзвичайно пунктуальним, чітким виконавцем, логічним і послідовним в судженнях, володів лекторською майстерністю, принципово і по-батьківськи відносився до студентів, за що заслужив повагу як студентів, так і колег по роботі. Читав курс, проводив інші види навчальної роботи та керував секцією з органічної хімії. Велика його заслуга в становленні цього предмету на агрономічному, зоотехнічному та факультеті ветеринарної медицини. Згадуючи роботу в.о. професора С.П. Оліфіренка його послідовник завідувач кафедри хімії доцент Л.Й. Роговик відмічає його особливо скрупульозне і відповідальне відношення до справи, високу виконавчу дисципліну та справедливе відношення до студентів і колег по роботі. Нагороджувався багатьма грамотами, подяками, цінними подарунками як в інституті, так і з боку партійних і державних органів районного та обласного рівня.

Довгий час Степан Павлович очолював первинну організацію товариства «Знання» і активно організовував лекційну пропаганду співробітників інституту, як в самому закладі, так і поза його межами. Багато уваги приділяв патріотичному вихованню студентської молоді і на розповідях та спогадах про Велику Вітчизняну війну збирав численні студентські аудиторії, які слухали його з захопленням.

У 1986 році С.П. Оліфіренко вийшов на заслужений відпочинок. Декілька років продовжував працювати спочатку на 0,5, а потім на 0,25 ставки. Але пережиті тривожні роки війни і напружена творча робота в мирний час підірвали здоров'я заслуженого ветерана війни і праці і він залишив роботу, підтримуючи довгий час творчі зв'язки з кафедрою. Помер у травні 2004 року в м. Кам'янець-Подільський.

Адам Іванович Калетник

Кандидат біологічних наук, доцент **Адам Іванович Калетник** працював на кафедрі хімії з 1968 по 1982 роки на посаді викладача, доцента, а в 1977-1980 роки виконував обов'язки завідувача кафедри. Закінчив Львівський зооветеринарний інститут (нині Національна академія ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького), аспірантуру при кафедрі біохімії і захистив дисертацію. Наукові інтереси Адама Івановича були присвячені природі сірковмісних білків і їх ролі в процесах життєдіяльності. У нашому інституті А.І. Калетник спочатку читав курс неорганічної та аналітичної хімії, хімії паливних і мастильних матеріалів, а в останні роки – курс органічної хімії для студентів зооінженерного факультету.

Адам Іванович займався біологічним аналізом крові тварин з метою встановлення певних закономірностей та методичними аспектами викладання хімічних дисциплін, опублікував більше 20 наукових праць. Любив займатися вихованням студентів, неодноразово був куратором академічних груп. За сімейних обставин переїхав на постійну роботу до Вінницького сільськогосподарського інституту (нині Вінницький державний аграрний університет), де невдовзі

тяжко захворів, помер і похований на батьківщині, в м. Городок Хмельницької області.

У 1970 році, після закінчення аспірантури в Чернівецькому університеті, на кафедру хімії був зарахований Микола Васильович Дем'янчук, який в 1971 році захистив кандидатську дисертацію, а в 1974 – став доцентом. Спочатку Микола Васильович читав курс загальної хімії для студентів факультету механізації сільського господарства; а пізніше неорганічну та аналітичну хімію на факультеті ветеринарної медицини, згодом і на інших факультетах інституту.

У 1960-1970-х роках кафедра поповнилася і іншими викладачами. Так, разом з доцентом М.М. Бабанським працювала А.П. Тітова, яка пізніше переїхала в Донецьк і на матеріалах виконаної у нашому інституті роботи захистила дисертацію з визначення мінерального складу ставкових вод.

Антоніна Пилипівна Тітова працювала асистентом кафедри хімії з 1968 по 1975 роки. У 1959 році успішно закінчила агрономічний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, працювала на виробництві агрономом, економістом, а в 1965 році вступила в аспірантуру при кафедрі хімії нашого інституту (науковий керівник доцент М.М. Бабанський), де займалася вивченням агрохімії малих рік басейну річки Дністер в зв'язку з використанням їх в різних галузях народного господарства та забруднення промисловими відходами. На основі цих досліджень успішно захистила дисертацію на ступінь кандидата географічних наук.

За період навчання і роботи на кафедрі А.П. Тітова відмінно опанувала основні розділи неорганічної та аналітичної хімії, методику викладання дисципліни і на високому педагогічному рівні проводила лекційні та лабораторно-практичні заняття з програмних курсів.

Співробітники кафедри, з якими працювала А.П. Тітова – викладачі Т.М. Мамчур, Б.Ф. Скрипко, М.В. Дем'янчук – з приємністю відзначають її працездатність, високу ерудованість, товариське, чуйне ставлення до колег по роботі та студентів, надзвичайну активність у громадському житті. У 1975 р. Антоніна Пилипівна із-за сімейних обставин переїхала на роботу і постійне проживання в м. Донецьк.

Тамара Миколаївна Мамчур

Тамара Миколаївна Мамчур працювала на кафедрі хімії з 1958 по 1987 роки. 1956 року закінчила факультет агрохімії і ґрунтознавства Української сільськогосподарської академії. Працюючи на посаді лаборанта, проявила відповідальне відношення до справи і глибоке знання хімічних дисциплін, а тому була у 1966 році переведена на посаду асистента, де виросла до кваліфікованого і принципового викладача. Її вимогливе відношення до себе і до оточуючих, а також вміння терпеливо і по-материнськи навчати і виховувати студентів, створило їй заслужену славу педагога і

організатора молоді. Проводила лабораторно-практичні заняття з неорганічної, аналітичної та органічної хімії. Під керівництвом професора І.І. Задерія і доцента С.П. Оліфіренка проводила знач-

ну роботу з визначення мікромінерального складу кормів зони діяльності інституту. Неодноразово призначалась куратором академічної групи, була незмінним секретарем кафедри. Звільнена з інституту у зв'язку з виходом на пенсію. Ще деякий час проживала в нашому місті, а потім переїхала до Києва.

Бела Федорівна Скрипко закінчила Московський державний педагогічний інститут і отримала спеціальність хіміка-біолога. Працювала вчителем хімії та біології в школах міста Кам'янця-Подільського і технікуму харчової промисловості. З 1970 році працює асистентом кафедри хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту і викладачем хімії та біології на підготовчих курсах, з 1979 року переведена викладачем підготовчого відділення при кафедрі захисту рослин, а 1981 – знову повернулась на кафедру хімії, спочатку викладачем, а пізніше – старшим викладачем. Потрібно визнати її високу професійну підготовленість, принциповість і вимогливість до студентів з почуттям доброзичливості і чуйного відношення до колег по роботі. 1989 року була звільнена з посади викладача в зв'язку з закінченням терміну дії трудового договору, донедавна проживала в нашому місті, а зараз переїхала в Росію.

Бела Федорівна Скрипко

До цих пір багато випускників і співробітників університету згадують старшого лаборанта кафедри **Тамару Станіславівну Яворську**, яка працювала на цій посаді більше тридцяти років – з часу організації кафедри і до виходу на пенсію уже в похилому віці. Для цієї людини найважливішим була кафедра і робота на ній. Організація роботи лаборантів, забезпечення лабораторій, придбання реактивів, демонстраційні досліди та лабораторний експеримент, і навіть наукові досліди – все це кропітка і творча праця Тамари Станіславівни.

У 1978 році на посаду доцента кафедри хімії зарекомендований кандидат хімічних наук Л.Й. Роговик, якого у 1980 році призначено завідувачем кафедри, а в 1981 році йому присвоєно вчене звання доцента. Спочатку Леон Йосипович читав курс неорганічної та аналітичної хімії для студентів зооінженерного факультету, згодом для цього факультету курс органічної хімії, а пізніше цей курс став читати ще й для агрономічного та факультету ветеринарної медицини.

Тамара Станіславівна Яворська

Олена Костянтинівна Сліпченко – кандидат хімічних наук, прийнята на посаду доцента кафедри хімії у 1988 році. Читала курс органічної хімії для студентів зооінженерного факультету і курс фізичної та колоїдної хімії для студентів агрономічного факультету. 1990 року їй було присвоєно вчене звання доцента. Закінчила Чернівецький держуніверситет в 1973 р. за спеціальністю хімік-органік, викладач хімії. Навчальну роботу проводила на солідному науковому і методичному рівні, була комунікабельною у колективі викладачів та студентів.

Наукові інтереси Олени Костянтинівни були пов'язані з механізмом реакцій розпаду гідроперекисів ізопропілбензолу, що використовується для одержання таких багатотоннажних хімічних продуктів як фенол та ацетон. Опублікувала більше 20 наукових праць. Звільнена з інституту за власним бажанням в зв'язку з переїздом до м. Чернівці, де проживала її сім'я.

Михайло Федорович Сотницький з дитинства любив тварин, в школі проявляв схильність до природничих дисциплін, допомагав батькам у веденні селянського господарства, особливо любив доглядати тварин. Після закінчення Гаврилівської середньої школи вступив до ветеринарного відділу Голозубинецького зооветтехнікуму, який і закінчив 1950 року. У цьому ж році був призваний на військову службу, з якої демобілізувався у березні 1953 року.

Одразу після армії розпочав трудову діяльність на посаді ветеринарного фельдшера Хотинської районної ветеринарної лікарні Чернівецької області. Бажання здобути вищу освіту привели його на ветеринарний факультет Української сільськогосподарської академії в м. Києві, куди поступив у вересні 1953 року. Творчий характер і допитливість Михайла Федоровича виразились у відмінному навчанні в цьому славному навчальному закладі тодішнього Радянського Союзу. Успішно закінчив академію 1958 року, здобувши спеціальність ветеринарного лікаря. Набуті знання застосував на практиці, працюючи ветлікарем районної ветеринарної лікарні м. Герца Чернівецької області з липня 1958 до кінця 1963 року. За період роботи виробився науковий підхід в обраній спеціальності і його характер вимагав творчого росту.

Михайло Федорович
Сотницький

Прагнучи продовжувати навчання, у січні 1964 року вступив до аспірантури лабораторії живлення Українського науково-дослідного інституту фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин. Закінчив навчання в січні 1967 року і до серпня 1968 працював молодшим науковим співробітником цього ж інституту. Результатом наполегливої праці був захист кандидатської дисертації на тему «Кількісні зміни деяких сірковмісних сполук у крові і печінці корів при згодовуванні їм різних концентрованих кормів і сечовини», який відбувся 29 лютого 1968 року. У цей час був запрошений на роботу до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

Протягом 31 року (з 1968 по 1999 рік) М.Ф. Сотницький працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, пройшовши шлях від асистента кафедри зоогігієни і ветеринарії до завідувача кафедри фізіології і біохімії, яку обіймав з 1983 року до 1990 року. У 1990 році, після реформування факультету ветеринарної медицини, працював доцентом кафедри хімії, викладаючи курс біохімія тварин на зооінженерному факультеті та факультеті ветеринарної медицини. Протягом цього часу опублікував 24 наукові роботи. У навчальній роботі Михайло Федорович відрізнявся особливою пунктуальністю,

багатим досвідом, вмінням творчо і з наукових позицій підійти до кожного розділу і теми. Його лекції з біохімії, незважаючи на особливу складність матеріалу, були надзвичайно продуманими і дохідливими, чудово сприймалися. Студенти розуміли значимість дисципліни в майбутній спеціальності і в її вивченні старалися копіювати учителя. В кінці 1999 року був звільнений з посади доцента у зв'язку з закінченням терміну договору і виходом на заслужений відпочинок. Сумлінна та плідна праця була відзначена керівництвом вузу, він неодноразово нагороджувався грамотами, двічі був відмічений на Дошці пошани інституту.

Анатолій Олексійович Федоров народився в 1939 р. в Дунаєвецькому районі Хмельницької області. Сучасні вчені стверджують, що Всесвіт – це суперкомп'ютер, що керує всіма елементарними частинками, атомами і молекулами, а також їх взаємодіями за допомогою торсійних полів. Ця взаємодія цікавила Анатолія ще в школі, що спонукало до вступу на хімічний факультет Чернівецького державного університету в 1957 р. Після закінчення вузу в 1962 році одержав спеціальність хіміка-аналітика, вчителя хімії. Цілеспрямованість і аналітичний розум, велике бажання пізнати таїнство цього багатогранного і різноманітного Всесвіту у всіх його проявах стало «хворобою» Анатолія Федорова до експерименту та наукової роботи, бо тільки так можна було задовольнити свою допитливість та жадобу до знань.

З 1962 по 1967 роки, А.О. Федоров працює в Чернівецькому державному університеті, спочатку молодшим науковим співробітником, а потім інженером. З 1967 р. Анатолій Олексійович – аспірант кафедри аналітичної хімії цього ж вузу, вивчає комплексоутворення молібдену з деякими оксикислотами. Після цього працює асистентом, викладачем, старшим викладачем Чернівецького філіалу Київського торгово-економічного інституту. У цей період захищає кандидатську дисертацію. У 1982-1984 роках завідує кафедрою загальнонаукових дисциплін. В липні 1984 року переїжджає в м. Кам'янець-Подільський, у якому працює спочатку старшим викладачем, а з 1985 р. – в.о. доцента загальнотехнічного факультету.

У 1986-1988 роках Анатолій Олексійович – доцент кафедри хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. На високому рівні читав курс фізичної та колоїдної хімії для студентів агрономічного факультету та неорганічної хімії для студентів зооінженерного факультету. За сімейних обставин звільнився з інституту і продовжив свій трудовий шлях у Чернівецькому державному університеті. Користується шанобою в колективі, повагою серед студентів, які знають, що за його принципівістю, вимогливістю та зовнішньою суворістю приховується висока відповідальність за доручену справу, справедливість і доброзичливість у ставленні до них.

Останні роки свого короткого життя доцентом кафедри хімії працював **Іван Йосипович Хом'як**, де читав курси біохімії та радіобіології. Після закінчення Жолобковецької середньої школи, що у Шумському районі Тернопільської області, він вступив до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет, який закінчив в 1972 році. Був дуже актив-

ним студентом, завжди у вирі студентського життя, любив громадську роботу. Довгий час редагував факультетську стінну газету, був членом комітету комсомолу, заступником секретаря комітету комсомолу інституту.

Іван Йосипович Хом'як

Непогано вмів малювати, оформив студентський клуб, писав вірші, замальовки, статті, нариси, був активним дописувачем міськрайонної газети «Прапор Жовтня», а згодом і «Краю Кам'янецького», редактором факультетської газети «Вперед».

Після закінчення інституту Іван Йосипович працював інструктором Хмельницького обкому комсомолу, інструктором Кам'янець-Подільського райкому партії, зоотехніком в радгоспі «Комунар». Багато із тодішніх виробничників згадують кропітку роботу І.Й. Хом'яка з забезпечення господарств району кормами, поголів'ям тварин, завезення продуктивних порід. Однак, творча натура Івана Йосиповича хотіла дещо більшого, його потяг до наукових досліджень взяв верх і він, незважаючи на всі перепони, які були з сторони тодішніх партійних і адміністративних органів району, вирішив іти в аспірантуру.

З 1977 по 1980 роки навчався в аспірантурі Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту під керівництвом доктора біологічних наук, професора **В.А. Яблонського**. Керівник запропонував розробляти актуальну і в даний час тему з репродуктивності свиней, фізіологічні аспекти якої вивчені в різних господарствах, у тому числі і в дослідному господарстві інституту, а біохімічні дослідження – на кафедрі. Як згадує тодішній колега І.Й. Хом'яка по аспірантурі, нині завідуючий кафедри загальної біології і екології доцент В.П. Гищук, аналізи проводилися майже вручну, були довготривалими, часто засиджувалися до ночі, а якщо процес треба вести 20-30 годин, то і ночували в лабораторії.

*Валентин Андрійович
Яблонський*

Іван Йосипович справився з поставленим завданням і в червні 1981 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Взаємозв'язок фізіологічних і біохімічних показників сперми кнура з біологічною повноцінністю спермій» і йому було присуджено ступінь кандидата біологічних наук.

Після закінчення аспірантури працював асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри фізіології і біохімії на зооінженерному факультеті та факультеті ветеринарної медицини, а згодом разом з дисциплінами, що читав, був переведений на кафедру хімії. У навчальній роботі Іван Йосипович освоїв і успішно викладав фізіологію сільськогосподарських тварин, ветакушерство і штучне осіменіння, біохімію, радіобіологію. Його лекції любили студенти. Він старався в доступній формі викласти самі складні питання. Дохідливо і з практичним ухилом матеріал розбирався на лабораторних заняттях. Навіть на екза-

менах Іван Йосипович переживав за студентів, часто підказував, і тільки якщо і це не допомагало, то виставляв незадовільну оцінку.

Іван Йосипович плідно працював в науковій сфері. Мав 47 праць наукового і науково-методичного характеру. У співавторстві з аспірантом А.М. Шмигельським випустили книжку «Фізіологічні і біохімічні основи підвищення репродуктивної функції у свиней» (1993 р.) Під такою темою в 1992 році планував докторську дисертацію. Освоюючи нову дисципліну «Радіобіологію» підготував і надрукував «Практикум з радіобіології» (1994 р.).

Умів доводити справу до кінця, фактично «вибив» кошти на обладнання лабораторії з радіобіології. І, якщо якихось приладів не вистачало, то з старшим викладачем І.К. Беземським самі монтували. Неодноразово брав участь в науково-практичних конференціях, симпозіумах не тільки СРСР, але і зарубіжних. За плідну роботу неодноразово нагороджувався грамотами та одержував подяки.

Він вмів працювати із студентами, поважав їх, користувався у них авторитетом. Багатьох залучав до наукової роботи, у нього було багато дипломників. Завідувач кафедри хімії доцент Л.Й. Роговик згадує, що Іван Йосипович відносився до тієї категорії людей, в яких не було слів «не буду», «не вмію», «не знаю». Всяку розумну пропозицію він підтримував і зразу брався за її виконання, а якщо і не було вирішення, то знаходив, як обійти це іншим шляхом. Був неординарною особистістю, боровся за справедливість, відстоював суспільні інтереси, не думав про власну вигоду і про неприємності, на які він при цьому наражався. І тому-то не завжди знаходив розуміння.

Перенесені стреси не пройшли безслідно, позначились на здоров'ї, і в розквіті своїх творчих наукових сил (працював над докторською дисертацією) в 46 років пішов із життя.

Володимир Миколайович Хрящевський працював на кафедрі недовго, всього один навчальний рік (1976-1977), викладачем, але залишив про себе чудовий спомин. Молодий тоді, обдарований талантом викладача і хіміка, ерудований, з високою загальною культурою. Володимир Миколайович закінчив у 1970 році Московський державний університет ім. Ломоносова за спеціальністю неорганічна хімія. У 1972-1975 роках навчався в аспірантурі цього закладу, захистив дисертацію на ступінь кандидата хімічних наук. На кафедрі хімії викладав неорганічну та аналітичну хімію. У 1977 році звільнений з інституту за власним бажанням, переїхав в м. Хмельницький, де працював в технологічному інституті.

У 1980-ті роки на посади лаборантів кафедри хімії були зараховані спеціалісти з базовою хімічною освітою, випускники університетів **Р.С. Ямборак**, **Г.І. Прохачька**, **Н.Г. Гузь**. Вони добре зарекомендували себе і були зараховані на посади викладачів, де працюють і по теперішній час.

Тетяна Борисівна Деміденко працювала на кафедрі хімії старшим лаборантом. Народилася вона у м. Кам'янець-Подільському. У 1974 році закінчила Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут за спеціальністю зоотехнія. Працювала за направленням на Кельменецькій племстанції. У 1978 році

почала працювати лаборантом, а згодом старшим лаборантом на кафедрі ветеринарної медицини, фізіології та біохімії сільськогосподарських тварин. Приймала активну участь у відкритті факультету ветеринарної медицини.

Тетяна Борисівна Деміденко

З 1990 року після реформування факультету ветеринарної медицини почала працювати старшим лаборантом кафедри хімії на зооінженерному факультеті. Постійно ретельно готувала лабораторно-практичні заняття з дисципліни біохімія з основами фізичної та колоїдної хімії для студентів біотехнологічного факультету та факультету ветеринарної медицини. До всіх своїх обов'язків відносилася надзвичайно відповідально. Т.Б. Деміденко пішла з життя після важкої хвороби 21 липня 2005 року.

У 1994 році кафедра поповнилась дисциплінами біохімія та радіобіологія в зв'язку з реорганізацією факультету ветеринарної медицини, а разом з цим і доцентами **М.Ф. Сотницьким** та **І.Й. Хом'яком**, які читали ці курси. В розквіті творчих сил доцент І.Й. Хом'як раптово відійшов у вічність, а згодом і доцент М.Ф. Сотницький пішов на заслужений відпочинок. У цьому ж році на посаду лаборанта прийшла біохімік **Т.В. Коваль**, яка в короткий термін під керівництвом професора **А.Т. Цвігуна** виконала дисертаційну роботу і їй було присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук, а згодом – присвоєно звання доцента кафедри хімії.

З реорганізацією в 1991 році військового училища на кафедру переведена кандидат хімічних наук, доцент **Л.С. Дем'янчук**, яка продовжила роботу над загальною хімією, що вела в училищі, але тепер уже з студентами інституту механізації і електрифікації сільського господарства, а згодом і у відновленому військово-інженерному інституті. Разом з відновленням військово-інженерного інституту кафедру поповнила і викладач **Т.В. Мисюра**.

Після закінчення Львівського державного (нині національного) університету в 1997 році спочатку для роботи на військово-інженерному інституті, а з скороченням там навантаження стала працювати з іншими факультетами хімік-аналітик **Т.М. Крачан**. У 2000 році Тетяна Михайлівна поступила в заочну аспірантуру кафедри аналітичної хімії Львівського національного університету і зараз готується до захисту кандидатської дисертації.

У 1955 році створена **кафедра спеціального тваринництва** (пізніше – скотарства і вівчарства, а сьогодні – технології виробництва продукції тваринництва). Великий вклад в її становлення внесли перші завідувачі: кандидат сільськогосподарських наук, доцент, лауреат Державної премії **Михайло Федорович Гордієнко** та доктор сільськогосподарських наук, професор **Дмитро Григорович Степанов**. У подальшому кафедру очолювали кандидати сільськогосподарських наук, доценти **Раїса Михайлівна Черненко** та **Микола Миколайович Трояновський**, які плідно працювали над розвитком кафедри, особливо в напрямі матеріально-технічної бази.

За час десятирічної педагогічної та наукової роботи на посаді завідувача кафедри доцент **М.Ф. Гордієнко** опублікував ряд цінних наукових праць у галузі скотарства та кролівництва, підготував аспірантів і здобувачів: **Н.Г. Головатюк, В.В. Меркушин, С.Д. Богдан, Г.Г. Шатковська, А.А. Пахолок, В.К. Погрібний.**

Співробітники кафедри спеціального тваринництва та М.Ф. Гордієнко, 1971 рік (стоять: В.П. Белінський, Д.Й. Розентул, А.А. Пахолок, Й.С. Голованчук, Д.І. Шмельов, В.К. Погрібний, С.П. Степаненко, сидять: Е.Г. Кузовенкова, С.І. Бугасенко, М.Ф. Гордієнко, О.С. Гончарова)

Михайло Федорович Гордієнко був людиною широкої ерудиції, підтримував тісний зв'язок з виробництвом, насамперед, стосовно тваринництва, був ініціатором наукових пошуків, не сприймав байдужості, пасивності. У той час не було випадків, щоб він хоч частково образив людину. М.Ф. Гордієнко залишив яскравий слід у становленні та розвитку факультету. За його плечима – гімназія м. Суми, Київський зоотехнічний інститут (1930 р.), робота зоотехніком на Далекому Сході. У Казахстані, співпрацюючи з вченими та виробничниками, проводить діяльність з вивчення казахської білоголової, єдиної на той час вітчизняної породи великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності.

Михайло Федорович Гордієнко

За створення цієї породи Михайло Федорович у 1951 році був удостоєний Державної премії. З 1965 по 1975 роки М.Ф. Гордієнко завідував кафедрою спецзоотехнії у Львівському зооветеринарному інституті.

Доктор сільськогосподарських наук, професор **Дмитро Григорович Степанов**, який був завідувачем кафедри з 1967 по 1982 роки, приділяв багато сил, знань, уваги і часу підготовці наукових кадрів. Ним підготовлено 15 кандидатів наук, багато з яких працювали і працюють в Подільському державному аграрно-технічному університеті, продовжуючи його справу. Це доценти Л.О. Севернюк, В.І. Іустінов, А.А. Гаврюшов, М.М. Трояновський, І.І. Ти-

мофійшин.

Народився Дмитро Григорович 30 грудня 1913 року в селі Полуніно Кармановського району Смоленської області (Росія) у бідній сільській сім'ї. У 1930 році закінчив Московську сільськогосподарську академію і одержав призначення на посаду старшого зоотехніка у райземвідділ. Воював на фронтах Великої Вітчизняної війни – політруком роти, парторгом батальйону, заступником начальника політчастини, відзначений урядовими нагородами. Був двічі поранений.

Дмитро Григорович Степанов

У 1947 році брав активну участь у відновленні сільського господарства Закарпатської області, працював інструктором обкому КПУ, а пізніше обирався першим і другим секретарем Воловецького окружкому Закарпаття.

Поряд з виконанням своїх обов'язків проводив наукові дослідження і в 1953 році успішно захистив кандидатську дисертацію в Московській сільськогосподарській академії імені К.А. Тімірязєва на тему «Стан і подальший розвиток бурої карпатської худоби в гірських колгоспах Закарпатської області Української СРСР».

З 1955 року Дмитро Григорович працював заступником Міністра сільського господарства Української СРСР з питань тваринництва, а в 1957 році був направлений на роботу заступником директора Українського науководослідного інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова».

Дмитру Григоровичу було доручено відповідальну роботу радника посольства СРСР в Англії з питань сільського господарства, де він працював у 1959-1960 роках. Працюючи за кордоном, Дмитро Григорович зацікавився галуззю вівчарства, особливо кросбредного, вивчав селекційну роботу, проводив відбір зразків вовни та фотографував видатних представників кросбредних тварин.

Після повернення з Англії розпочав науково-дослідну роботу у галузі вівчарства, результатом якої стала докторська дисертація на тему «Господарсько-корисні ознаки і біологічні особливості помісного тонкорунного молодняку», з успіхом захищена у 1968 році в Українській сільськогосподарській академії. У 1966-1967 роках Д.Г. Степанов працював редактором міжвідомчого республіканського збірника «Овцеводство».

У вересні 1967 року Дмитро Григорович приїздить до Кам'янця-Подільського, очолює кафедру спеціальної зоотехнії сільськогосподарського інституту. За час роботи в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті професор Дмитро Григорович надавав велику методичну та практичну допомогу колгоспам, радгоспам у впровадженні наукових розробок в галузі вівчарства. Був ініціатором створення кросбредного вівчарства на Поділлі, опублікував понад 60 робіт з питань вівчарства. Видав ряд підручників та посібників для зооветспеціалістів, які залишаються актуальними і сьогодні.

Д.Г. Степанов був компетентною людиною, допитливим експериментато-

ром, оригінальною особистістю. Де б не працював і яку б роботу не виконував Дмитро Григорович, він завжди був вимогливим і принциповим, обов'язковим та чесним, мав надзвичайну працездатність, вишукував нові прийоми в науці та виробництві.

Висока наукова ерудиція, енергійна практична діяльність, особливі людські якості – сердечність, доброзичливість, порядність, чуйність та нетерпимість до негативного – створили Дмитру Григоровичу безперечний авторитет серед вчених, колективу викладачів та студентів. Помер Д.Г. Степанов 29 вересня 1982 року на 69 році життя у Кам'янці-Подільському, де і похований.

26-28 лютого 2004 року на біотехнологічному факультеті проходила міжнародна конференція, присвячена 90-річчю від дня народження професора Дмитра Григоровича Степанова і 85-річчю Подільської державної аграрно-технічної академії. У конференції взяли участь представники регіонів з розвинутим вівчарством: Криму, Херсонщини, Слобожанщини, Буковини, Поділля та Центру – науковці і виробничники з Національного аграрного університету, Херсонського аграрного університету, Сумського національного аграрного університету, Буковинського інституту агропромислового виробництва, Інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» УААН, Державного агроекологічного університету, Університету штату Луїзіана, США, Дніпропетровського державного аграрного університету, Національного наукового селекційно-генетичного центру з вівчарства та інші.

Теплими спогадами про Вчителя поділились з учасниками конференції його учні. На конференції, секційні засідання якої проводились у лабораторії вівчарства ім. Д.Г. Степанова, розглядався широкий спектр питань селекції, ві-

Учасники науково-практичної конференції «Вівчарство: стан, проблеми, перспективи»

дтворення, годівлі та утримання овець, проблем і перспектив розвитку вівчарства в Україні. Учасники ознайомилися із колекцією, започаткованою Д.Г. Степановим, у якій представлені зразки вовни овець з багатьох країн світу. До речі, велика кількість матеріалу була привезена ним із Англії. На конференції було представлено 35 усних та стендових доповідей, матеріали доповідей видані у вигляді збірника. Учасники конференції намітили шляхи відродження та популяризації галузі, пріоритетні напрями наукових досліджень, доцільність відкриття спеціалізації з технології виробництва продукції вівчарства, виклали пропозиції уряду щодо державної підтримки галузі.

Доцент Іван Петрович Болгар веде заняття з молочної справи, 1958 рік

Тривалий час на кафедрі працювали викладачі, які зробили вагомий внесок

у справу підготовки висококваліфікованих спеціалістів сільського господарства. З початку створення факультету на кафедрі працював кандидат сільськогосподарських наук, доцент Іван Петрович Болгар, автор книги «Організація молочної справи».

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Михайло Іванович Щириця** працював деканом зоотехнічного факультету понад п'ять років, викладав дисципліни рибництво та птахівництво; **Софія Іванівна Бугаєнко**, ветеран, член редколегії Міжвідомчого науково-тематичного збірника «Вівчарство», Заслужений вівчар УРСР, співавтор виведення кількох порід овець.

Михайло Іванович Щириця

С.І. Бугаєнко народилася у 1905 році на Дніпропетровщині. Закінчила Єрастівський сільськогосподарський інститут та вищі бонітувальні курси вівчарів. Довгий час була інспектором з вівчарства в Херсонській, Одеській та Дніпропетровській областях.

Працюючи на кафедрі спеціального тваринництва з початку відкриття факультету (1955 р.), підтримувала тісний зв'язок з виробництвом, проводила наукові дослідження у напрямку підвищення м'ясної продуктивності овець. Цікаві поради селянам давала Софія Іванівна у місцевій пресі. Зокрема, у газеті «Прапор Жовтня» від 22 жовтня 1963 року була розміщена публікація «Заготовляйте гілковий корм», у якій в досить доступній формі пояснювалася доцільність використання гілкового корму в раціонах овець на прикладі учгочпу інституту. Публікації такого характеру можна було зустріти і в

інших виданнях.

Софія Іванівна була великим оптимістом, високообдарованою, культурною людиною, відданою своїй справі, викладала вівчарство, кролівництво, конярство. Свій трудовий шлях вона починала в науково-дослідному інституті «Асканія-Нова», співпрацюючи з академіком М.Ф. Івановим. Як згадують колеги, Софія Іванівна досить добре розбиралася в музиці, писала гарні вірші, була всією душею віддана роботі: працювала з самого ранку до пізнього вечора. Із студентами була вимогливою, але справедливою, за що вони її завжди любили.

Софія Іванівна з колегами на дослідженні

Софія Іванівна Бугас-колегами на дослідженні

Протягом семи років (1983-1989 рр.) кафедру очолювала досвідчений фахівець у галузі скотарства та технологій виробництва молока і яловичини, доцент **Раїса Михайлівна Черненко**, співавтор двічі перевиданого підручника «Тваринництво» для студентів агрономічного профілю. Як згадує О.Д. Масловська Раїса Михайлівна – надзвичайно розумна жінка, проста і делікатна у стосунках зі співробітниками, сувора і справедлива, для неї були важливими людські та ділові якості співробітників, а не їх посади. У 1989 році Р.М. Черненко перейшла в Уманський сільськогосподарський інститут, де і сьогодні працює доцентом.

Йосип Іванович Хоцяновський

Гарну пам'ять залишили після себе такі члени кафедри, кандидати сільськогосподарських наук, доценти, як **Йосип Іванович Хоцяновський**, викладач з свинарства і конярства; **Дмитро Іванович Шмельов**, **Микола Іванович Кадура** – викладачі курсу птахівництва. Микола Іванович є автором монографії «Технологія виробництва м'яса уток».

Такі важливі дисципліни, як птахівництво, рибориство і бджільництво тривалий час викладав кандидат сільськогосподарських наук, доцент Василь Іванович Кімаковський, який користувався заслуженим авторитетом і повагою з боку колег та студентів.

Любов'ю та повагою співробітників інституту і студентів користувалася кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Олександра Сергіївна Гончарова**, викладач дисципліни скотарство. За свідченням сучасників, Олександра Сергіївна завжди сповна віддавалася науці. Навчання, праця, безсонні ночі і знову навчання – роки юності О.С. Гончарової. Результатом наполегливої праці

Олександра Сергіївна Гончарова

була кандидатська дисертація, яку вона захистила у 1958 році. Доцента О.С. Гончарову поважали колеги як доброго фахівця та просто чуйну людину. Любили її слухати студенти, оскільки вона вміла цікаво передати знання, які сама набувала у невтомній праці над собою. Олександра Сергіївна постійно брала активну участь у громадському житті колективу вузу як керівник академічних груп, член групи народного контролю. Багато хто дивувався, звідки у жінки стільки енергії, адже крім науки потрібно було дбати про дітей та хатні справи. До сьогоднішнього дня серед найкращих вчителів викладачі факультету називають Олександрю Сергіївну. Нажаль, вона дуже рано пішла з життя, не здійснивши всі свої творчі професійні плани.

Активну громадську позицію, високий професіоналізм виявили кандидати сільськогосподарських наук, доценти **Ніна Гаврилівна Головатюк**, викладач дисципліни свинарство, депутат міської Ради протягом п'яти скликань; **Га-**

ли-

на

Кафедра скотарства і вівчарства (стоять: В.І. Іустінов, С.В. Петровський, В.К. Погрібний, М.М. Трояновський, сидять: О.Д. Масловська, Л.О. Севернюк, Р.М. Черненко, Н.Г. Головатюк, Л.І. Коваль, Г.Г. Шатковська)

Григорівна Шатковська, співавтор двічі перевиданого підручника «Тваринництво» для студентів агрономічного профілю. Сьогодні Ніна Гаврилівна та Галина Григорівна перебувають на заслуженому відпочинку.

Ніна Гаврилівна Головатюк розпочала виробничу діяльність зоотехніком-селекціонером в Лагойському районному відділі сільського господарства після закінчення у 1952 році з відзнакою зоотехнічного факультету Білоруської Ордену Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії. В Україну переїхала за сімейними обставинами, де пов'язала свій подальший життєвий шлях з Кам'янець-Подільським сільськогосподарським інститутом, працюючи на посадах лаборанта, асистента, викладача, старшого викладача, доцента.

Ніна Гаврилівна Головатюк

Під керівництвом Лауреата Державної премії, завідувача кафедри загального тваринництва М.Ф. Гордієнка працювала над науковою темою «Продуктивні і племінні якості пінцгаузької худоби в гірських районах Чернівецької області і перспективи племінної роботи з нею». У 1968 році успішно захистила кандидатську дисертацію, учене звання доцента одержала в 1976 році. Науковий доробок Ніни Гаврилівни складає 25 праць, студентам викладала дисципліни скотарство та свинарство.

Доцент Н.Г. Головатюк постійно брала участь і виступала з питань стану і перспектив розвитку галузі свинарства на районних, обласних, республіканських конференціях, семінарах, тісно співпрацювала з виробничниками, проводила консультації і навчання зоотехніків Кам'янець-Подільського та інших районів Хмельницької, Чернівецької, Тернопільської областей. Ніна Гаврилівна обиралася депутатом Кам'янець-Подільської Ради депутатів трудящих Української РСР п'яти скликань, очолювала комісію з охорони навколишнього середовища.

За сумлінну працю Н.Г. Головатюк була відзначена численними подяками, грамотами, була занесена на Дошку пошани, нагородження медаллю «Ветеран праці». Сьогодні Ніна Гаврилівна на заслуженому відпочинку.

Галина Григорівна Шатковська народилася у селі Мокровля Білогірського району Хмельницької області 13 серпня 1938 року в сім'ї робітників. Жили дуже бідно, часто недоїдали, не було зайвої одежини, взуття. Босоніж ходила до школи аж до заморозків. У 1955 році закінчила 10 класів Білогірської середньої школи і вступила в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут на зоотехнічний факультет, хоча ще в школі мріяла стати вчителькою англійської мови. Витримала конкурс (більше 9 чоловік на місце) і стала студенткою інституту першого набору. Згадує, що абітурієнтам, а пізніше студентам того часу доводилося багато працювати з благоустроєм корпусів, території, гуртожитків, бо більшість з них були післявоєнними руїнами. У період навчання в інституті, крім глибокої теоретичної підготовки із спеціальних дисциплін, надзвичайно велике значення мала практична підготовка на базі учбово-дослідного

господарства: студенти постійно і вдень і вночі (згідно графіку) чергували на тваринницьких фермах учгоспу, брали безпосередню участь в усіх технологічних процесах на фермах – заготівлі кормів, їх використанні, догляді за тваринами, доїнні корів тощо.

Галина Григорівна Шатковська

Після закінчення вузу у 1960 р. присвоєна кваліфікація «вчений зоотехнік». П'ять випускників (із 105), у тому числі Галина Григорівна, були направлені в розпорядження Кам'янець-Подільського районного управління сільського господарства. Г.Г. Шатковська була призначена головним зоотехніком колгоспу ім. Куйбишева Кам'янець-Подільського району. Тут працювала чотири роки – з 1960 по 1964. За період роботи була секретарем комсомольської організації колгоспу, депутатом районної та сільської Рад. З перших днів роботи в господарстві серйозно зайнялась питанням схрещування чорно-рябої худоби з абердин-ангуською.

У 1964 році в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті була відкрита аспірантура. У цьому ж році Галина Григорівна вступає в аспірантуру при кафедрі спеціального тваринництва до лауреата Державної премії СРСР М.Ф. Гордієнка і продовжує розпочаті на посаді зоотехніка дослідження. Закінчила аспірантуру у 1967 році, а 30 березня 1968 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Сравнительное изучение хозяйственно-полезных и некоторых биологических признаков молодняка черно-пестрой породы и ее помесей с абердин-ангусами» в Одеському сільськогосподарському інституті. Вона першою із жінок-аспіранток інституту стала кандидатом наук.

Після закінчення аспірантури деякий час працювала лаборантом кафедри спеціального тваринництва, а після захисту дисертації на різних кафедрах зоотехнічного (пізніше зооінженерного) факультету асистентом, старшим викладачем. У 1978 році присвоєне вчене звання доцента. Читала лекції і проводила лабораторно-практичні заняття з скотарства, свинарства, кролівництва, тваринництва, конярства. За період роботи в інституті, а згодом в академії, підготувала більше 150 дипломників, опублікувала понад 30 наукових праць, є співавтором підручників «Тваринництво» (К.: Вища школа, 1993), 2-е видання (Київ, 1998) «Тваринництво» (поради для фермерів) Київ, вища школа, 2003.

Протягом 10 років була заступником секретаря партійної організації факультету, секретарем вченої ради факультету, заступником декана.

З 1999 року на заслуженому відпочинку. Проживає у Кам'янці-Подільському.

З кафедри спеціального тваринництва розпочинав свій науковий шлях кандидат сільськогосподарських наук, в.о. професора Анатолій Антонович Пахолок, викладаючи конярство.

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Лариса Олександрівна Севернюк** працювала на кафедрі понад 30 років. Викладала дисципліну вівчарство, технологія виробництва вовни та баранини. Доклала багато зусиль у ство-

рення та розбудову лабораторії імені професора Григоровича Дмитра Степанова.

Лариса Олександрівна народилася 2 січня 1938 року в м. Старокостянтинів Хмельницької області в сім'ї селян. Свою трудову діяльність розпочала з 1955 року в хімлабораторії Старокостянтинівського цукрового заводу ім. Мануїльського. 1957 року працювала в колгоспі ім. Жданова м. Старокостянтинів. З вересня місяця 1957 року студентка Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчила в 1962 році, одержавши диплом вченого зоотехніка.

*Лариса Олександрівна
Севернюк*

У 1962 по 1965 роки – зоотехнік колгоспу ім. Жданова м. Старокостянтинів. Двічі обиралася депутатом обласної ради.

З вересня місяця 1965 року – слухач педагогічного факультету Української сільськогосподарської академії, який закінчила в 1966 році і одержала диплом викладача сільськогосподарських технікумів.

З 1966 по 1970 роки працювала викладачем Млинівського зооветеринарного технікуму Ровенської області, де викладала дисципліни вівчарство, свинарство. Була куратором групи, неодноразово одержувала подяки, грамоти від дирекції технікуму.

У березні 1970 року вступила в аспірантуру стаціонарної форми навчання, яку закінчила в березні 1973 року, в листопаді цього ж року захистила кандидатську дисертацію на тему «Некоторые интерьерные особенности и продуктивность ромни-марш х прекос-грубошерстных овец в условиях Подолья». З березня по вересень місяць – старший лаборант кафедри спеціального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

З вересня 1973 по липень 1979 років асистент кафедри спеціального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Читала лекції і проводила лабораторні заняття з дисциплін вівчарство, кролівництво. З серпня місяця 1979 року в.о. доцента кафедри скотарства та вівчарства, а з 25 березня 1981 року доцент цієї ж кафедри.

За період роботи в вузі неодноразово одержувала похвальні грамоти, подяки, заносилась на Дошку пошани. Її наставниками в педагогічній роботі були Д.Г. Степанов, О.С. Гончарова, С.І. Бугаєнко.

Протягом 20 років була куратором груп, проявляла високу принциповість і відповідальність будучи заступником секретаря партійного бюро факультету та секретарем «Товариства знання». В усіх цих питаннях проявила відданість справі, скромність і чуйність, що забезпечує глибоку повагу і авторитет Ларисі Олександрівні.

Цікавими були виступи Лариси Олександрівни під час проходження підвищення кваліфікації в Ставропольському сільськогосподарському інституті, в Московській ветеринарній академії, в ВНДВІК, Кримській дослідній станції та в передових господарствах Росії і України.

Великою популярністю користується, як фахівець з вівчарства, після проходження підвищення спеціалізації в НДІ тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова».

Все, за що бралася Лариса Олександрівна, робила з повною віддачею сил, емоцій, духу. Це є людина великої душі і доброго серця. Вона завжди переймалася турботами і тривогами інших, має друзів, підтримує рідних, близьких їй людей. Завжди з повагою і пошаною ставилася до своєї матері. Лариса Олександрівна з любов'ю ставиться до молодих працівників, завжди допомагаючи словом і ділом. Як згадує її учень, сьогодні кандидат сільськогосподарських наук, С.М. Блюсюк, під керівництвом та з допомогою Лариси Олександрівни працювалося дуже легко, із великим задоволенням. Вона характеризується високим професіоналізмом, принциповістю, вимогливістю і доброзичливістю...

Виступала на районних, обласних семінарах. Надавала допомогу господарствам регіону з вівчарства. Підготувала 130 дипломників. Сьогодні перебуває на заслуженому відпочинку.

Вагомий вклад у становлення та зміцнення матеріально-технічної бази кафедри внесли Й.С. Голованчук, С.П. Степаненко, О.Д. Масловська, С.В. Петровський, Л.І. Коваль та ін.

*Станіслав Володимирович
Петровський*

Станіслав Володимирович Петровський свою трудову діяльність розпочав з 1944 року, працюючи на різних роботах колгоспу ім. Дзержинського Чорноострівського району Хмельницької області. З 1962 по 1965 роки навчався на зоотехнічному факультеті Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Обирався секретарем комсомольської організації і членом бюро міському комсомолу. Після закінчення вузу працював зоотехніком у колгоспі ім. Калініна Хмельницького району. В інституті з 1973 року – спочатку лаборантом, пізніше – старшим науковим співробітником, учбовим майстром, а з 1983 року до виходу на пенсію – асистентом кафедри промислового (спеціального) тваринництва. Проводив заняття з кролівництва, скотарства, вівчарства, свинарства, конярства. За сумлінне ставлення до праці нагороджений медалями «За трудову доблесть» та «Захисник Вітчизни», неодноразово нагороджувався почесними грамотами, преміями, був занесений на Дошку пошани, обирався головою профорганізації факультету, членом профкому інституту. Дослідне господарство за участь у догляді та зборі урожаю нагородило Станіслава Володимировича разом із групою студентів путівкою на екскурсію в м. Брест. У його доробку науковий винахід (доїльний апарат для роздільного доїння корів), опублікував п'ять наукових статей. Сьогодні С.В. Петровський проживає у м. Кам'янець-Подільський і знаходиться на заслуженому відпочинку.

На кафедрі кандидатом сільськогосподарських наук, доцентом, лауреатом Державної премії М.Ф. Гордієнком (одним з співавторів виведення казахської

білоголової породи великої рогатої худоби) і доктором сільськогосподарських наук, професором Д.Г. Степановим було започатковано дві наукові школи. Сьогодні діє одна з них – школа Д.Г. Степанова.

Чільне місце у підготовці фахівців тваринництва займає вивчення питань годівлі сільськогосподарських тварин як одного з основних факторів формування їх високої продуктивності. Тому однією з перших в оновленому Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті на зоотехнічному факультеті у вересні 1955 року була організована **кафедра розведення і годівлі сільськогосподарських тварин** (сьогодні годівлі тварин та технології кормів). Очолив її тодішній директор інституту, кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Макар Петрович Іванов**. До складу кафедри увійшли також кандидат біологічних наук, старший викладач, пізніше доцент, І.Ф. Рось, асистент В.Г. Петров, лаборант Н.В. Кабелева. З метою поліпшення матеріального забезпечення викладання дисципліни годівля сільськогосподарських тварин у 1956 році під його керівництвом при кафедрі була організована лабораторія зоотехнічного аналізу кормів.

Після переведення М.П. Іванова у 1957 році в Житомирський сільськогосподарський інститут по 1980 рік кафедрою завідував Рось Іван Федотович.

Іван Федотович Рось

Іван Федотович Рось народився 18 липня 1923 року у м. Лебедині Сумської області у сім'ї робітника. У 1940 році вступив на фізико-математичний факультет Лебединського державного учительського інституту.

У серпні 1941 р. був призваний Лебединським райвійськкоматом до військової служби і направлений на навчання до Першої Київської військової школи пілотів (м. Серто, Ворошиловградська область), яку закінчив у грудні 1941 року.

З січня 1941 року продовжував навчання в Іркутській військовій авіаційній школі, яку закінчив у квітні 1943 році і був направлений для проходження військової служби в розпорядження командування 12 Повітряної Армії Забайкальського Фронту. З жовтня 1943 р. брав участь у бойових діях на Першому Українському Фронті у складі другої Повітряної Армії. Приймав участь у звільненні від окупантів багатьох міст і сіл України; брав участь у штурмі Берліну, звільненні Праги.

Нагороджений 22 урядовими нагородами (орденами і медалями). За відмінну службу у військах Фронту нагороджений Благодарственною Грамотою Командуючим військами Першого Українського Фронту Маршалом Радянського Союзу І.С. Конєвим.

Після демобілізації з вересня 1946 року навчався в Харківському ветеринарному інституті (нині Харківська державна зооветеринарна академія), який закінчив у липні 1952 р. У жовтні 1951 року вступив до аспірантури на кафедру годівлі сільськогосподарських тварин цього інституту. У січні 1955 року захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю годівля сільськогосподарських тварин та технологія кормів; кандидат біологічних наук. Після закінчення аспірантури з вересня 1954 до травня 1955 року працював асистентом кафедри годівлі сільськогосподарських тварин.

У квітні 1955 року Міністерством освіти України направлений на роботу в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут. З травня 1955 до липня 1956 років працював старшим викладачем кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин. Наказом директора Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту від 29 серпня 1955 року був призначений деканом зооінженерного факультету.

У липні 1956 року І.Ф. Рось по конкурсу обрано на посаду доцента кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин. З листопада 1957 до липня 1979 р. – завідувач кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин.

У липні 1973 року призначений проректором з навчальної роботи, на цій посаді працював до жовтня 1983 р. За багаторічну плідну науково-педагогічну та громадську діяльність 18 липня 1983 р. нагороджений Почесною грамотою.

Два рази по конкурсу обирався на посаду професора кафедри (20. 07. 1979 р. і 12. 10. 1984 р.) У 1990 р. по конкурсу обирався на посаду доцента кафедри. У 2003-2004 навчальному році працював в академії за контрактом. У 1961-1963 та 1965 роках обирався депутатом та головою постійної сільськогосподарської комісії Хмельницької обласної Ради депутатів трудящих. Приймав участь у роботі V Міжнародного біохімічного конгресу з 10 до 16 травня 1961 року.

З 1958 року член редакційної колегії збірника наукових праць зооінженерного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, а з 1975 – член редакційної колегії Республіканського Міжвідомчого тематичного наукового збірника «Корми та годівля сільськогосподарських тварин». Автор більше 100 наукових праць, у тому числі восьми книг, монографій та навчальних посібників.

Основні наукові дослідження присвячені вивченню організації повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин, технології виробництва і використання кормів, вітамінного живлення сільськогосподарських тварин, використання вітамінних кормів, полівітамінних добавок і кормових сумішок.

У період становлення кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин активно проходить зміцнення матеріальної бази, поліпшення методичного забезпечення дисциплін, проводиться науково-дослідна робота. Співробітники кафедри спільно із науковцями тодішньої кафедри спеціального тваринництва згідно програми Міністерства сільського господарства України провели серію досліджень з вивчення продуктивних якостей великої рогатої худоби породи пінцгау в Чернівецькій області і чорно-рябої породи великої рогатої худоби в Хмельницькій області. За результатами досліджень співробітники кафедри періодично друкувалися у пресі. Наприклад, в №10 журналу «Соціалістичне тваринництво» від 1957 року була надрукована стаття «Пінцгаузька порода і перспективи племінної роботи з нею», ряд наукових праць в науковому збірнику Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

До переліку дисциплін, які читалися на кафедрі, у 1961 році була долучена біохімія, і у цьому ж році створено біохімічну лабораторію під керівництвом І.Ф. Рося, який читав курс лекцій. Лабораторні заняття проводив кандидат біологічних наук, декан заочного факультету Микола Петрович Стрільченко.

Дисципліну розведення сільськогосподарських тварин 1957-1959 роках викладав Лауреат Державної Премії, доцент **Михайло Федорович Гордієнко**, який вніс великий вклад у становлення зоотехнічного факультету. У 1959-1960 навчальному році її читав кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Василь Сергійович Галушко**, а з 1960 по 1967 роки – кандидат сільськогосподарських наук **Микола Іванович Луценко** (з 1968 року доцент Ставропольського сільськогосподарського інституту).

У 1960-ті роки співробітниками кафедри були розроблені типові кормові раціони для великої рогатої худоби в умовах Хмельницької області, які були опубліковані в матеріалах першої наукової конференції з вивчення та використання продуктивних сил Поділля в 1965 році.

Співробітники кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин, 1967 рік

У 50-70 роках кафедрою розведення і годівлі сільськогосподарських тварин проводилися щорічні семінари для голів колгоспів і зоотехніків з раціонального використання кормів. Так, наприклад, у 1965 році в лабораторії зоотехнічного аналізу кормів було підготовлено 176 завідуючих кормоцехами, 20 лаборантів для агрохімічних лабораторій господарств Хмельницької області (газета «Прапор жовтня» від 30 березня 1965 року).

Співробітники кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин разом з працівниками Хмельницької державної сільськогосподарської дослідної станції та Хмельницького обласного управління сільського господарства (Л.Д. Бродська, М.Я. Панчук, І.Ф. Рось, Ю.І. Савченко, М.Я. Савченко, М.Т. Татарко) у 1979 р. підготували і видали «Рекомендації по організації раціональної годівлі сільськогосподарських тварин та підвищенню ефективності використання кормів у господарствах Хмельницької області».

У 1971-1972 навчальному році при кафедрі була організована лабораторія генетики. Курс лекцій та лабораторних занять проводив кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Станіслав Дмитрович Швайка**.

З 1980 року кафедрою розведення і годівлі сільськогосподарських тварин завідував кандидат біологічних наук, доцент **Василь Іванович Кімаковський**. У період його закордонного відрядження обов'язки завідувача кафедри виконували доценти **Станіслав Дмитрович Швайка** (1984 р.) та **Лідія Іванівна Дяченко** (1984-1987 рр.).

Василь Іванович Кімаковський народився 4 червня 1937 року у селі Тимків Новоушицького району Хмельницької області, яке розкинулось у мальовничому каньйоні річки Ущиця, оточене з усіх боків пагорбами, вкритими лісом. Тут пройшло дитинство, на роки якого припала війна, післявоєнний го-

лод і розруха. У 1954 році закінчив розташовану у селі Косиківці, за 7 кілометрів від дому, середню школу, у якій потім став працювати вчителем-масовиком. Василь був різнобічно обдарованим юнаком, дуже любив співати, гарно малював. Ще у школі Василь Іванович зустрівся з композитором Кос-Анатольським, який запросив його на підготовче відділення консерваторії, пророкуючи йому велике майбутнє співака, але скрутне післявоєнне становище завадило здійсненню юнацьких мрій.

Василь Іванович Кімаковський

Любов до рідної землі та жага знань привели його на зоотехнічний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1960 році, отримавши спеціальність вченого зоотехніка. Енергії вистачало не тільки на навчання, а й на участь у художній самодіяльності, на малювання. Тут, у актовій залі, біля фортепіано, зустрів свою долю – Аллу Ведюченко, з якою прожив усе своє життя і виховав двох доньок.

Після закінчення інституту працював головним зоотехніком радгоспу «Комінтерн» Ярмолинецького району, потім (1960-1962 рр.) учбовим майстром по зоотехнії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, з 1962 по 1964 роки асистентом кафедри спеціального тваринництва. Далі – аспірантура, захист кандидатської дисертації, робота на посадах асистента, старшого викладача, доцента.

У 1980-1993 рр. – завідувач кафедри розведення і годівлі (з 1982 р. – годівлі) сільськогосподарських тварин.

З 1977 по 1979 і з 1984 по 1986 роки знаходився у закордонному відрядженні в Республіці Куба як спеціаліст-консультант Національного науково-дослідного інституту тваринництва в Республіці Куба, у складі колективу викладачів в Гаванському сільськогосподарському інституті. У цей період сприяв розвитку і становленню науки годівлі сільськогосподарських тварин в кормових умовах республіки Куба. Зокрема, під його керівництвом та безпосередньою участю вперше на Кубі був створений мобільний респіраційний апарат, розроблений і освоєний комплекс методик, використання яких дало можливість з невеликими витратами та високою точністю поглибити та підвищити якість досліджень, в першу чергу, визначити кількість спожитих пасовищних кормів, продуктивність пасовищ в енергетичних кормових одиницях. Розробив і апробував принципово нову методику кількісного визначення поїдаємості трави на пасовищі, опублікував ряд методичних вказівок з проведення та інтерпретації респіраційних досліджень; видав п'ятитомний сільськогосподарський російсько-іспансько-англійський словник-довідник загальним обсягом понад тисячу сторінок; підготував 7 аспірантів. Був постійним президентом ради по захисту кандидатських дисертацій в науково-дослідному інституті тваринництва м. Гавана. Надавав допомогу редакції національного журналу по тваринництву «Revista Cubana de Ciencia Agricola» – перекладав з іспанської і редагував ре-

зюме наукових статей, перелік яких займає 65 сторінок. Був учасником Пан-американських конгресів з розвитку тваринництва в країнах Латинської Америки – виступав з доповідями та науковими статтями.

У своїх наукових дослідженнях Василь Іванович вивчав вплив синтетичних азотовмісних небілкових кормових добавок на організм жуйних тварин; газообміну та використання енергії в організмі великої рогатої худоби; виготовлення та використання в раціонах корів різноманітних монокормів; впровадження прогресивних технологій заготівлі кормів; ведення галузі бджільництва; біоенергетичної оцінки різних технологій продукції тваринництва; брав участь у визначенні біогеохімічних зон Хмельницької, Чернівецької та Закарпатської областей. Проводив дослідження поживності і хімічного складу кормів зони Поділля.

Надавав допомогу аспірантам, молодим науковцям у виборі тематики наукової роботи, проведенні досліджень, виїздив разом з ними у господарства на досліді, допомагав опрацьовувати результати.

За час наукової і педагогічної роботи в різних виданнях опублікував більш як 70 наукових праць, багато методичних рекомендацій. За підсумками наукової роботи під час відрядження до Національного науково-дослідного інституту тваринництва в Республіці Куба були видані дві монографії:

- Kimakovsky V. Glosario agro pecuario Ruso-Espanol-Ingles. Tomo 1-5. – Habana-Cuba, 1986. (Російсько-іспансько-англійський сільськогосподарський словник-довідник, у 5 томах)
- Kimakobski V. I., Ortiz R., Benitez D. Consumo de hierba de animales en pastoreo. Metodologia para su determinacion. – Habana-Cuba, 1986. – 300 p.

Нагороджений медаллю «За доблестный труд» з нагоди 100-річчя з дня народження В.І. Леніна.

Коло інтересів Василя Івановича було дуже широким. Його цікавило усе, що з'являлось нового стосовно як роботи, так і будь-яких інших аспектів життя – питання всесвіту і релігій, історії і сучасності, музики і образотворчого мистецтва.

Василь Іванович умів спілкуватися з людьми. Його поважали колеги, любили студенти, він завжди був у центрі подій, брав активну участь у художній самодіяльності – співав, керував хором студентів, був організатором багатьох концертів і тематичних вечорів. Під акомпанемент дружини Алли Олександрівни виступав як сам, так і у складі вокальної групи на усіх концертах, які проходили в інституті. Лауреат багатьох конкурсів художньої самодіяльності колишнього Радянського Союзу, Молдавії, України. Його пісні не раз лунали у залах Посольств у Республіці Куба на різних представництвах. Коли збиралися друзі, завжди лунали українські пісні, яких Василь Іванович знав дуже багато, розшукував старі, давно забуті, і розучував нові.

Захоплювався мистецтвом, протягом багатьох років збирав колекцію репродукцій картин художників різних часів і народів. Під час першої подорожі на Кубу займався підводним полюванням – привіз велику колекцію морських мешканців. Під час другої поїздки на Кубу під впливом місцевих традицій за-

хопився дерев'яною скульптурою, різьбою по дереву.

У сім'ї зберігаються картини, написані ще у молоді роки, велика колекція морських їжаків, зірок, риб, черепашок, виловлених ним у Карибському морі, а також статуеток, масок, барельєфів, виготовлених Василем Івановичем. Багато чого не закінчив, не встиг зробити, хоч плани були дуже великі. Його улюбленим тостом у дружній компанії був вираз: «За зустріч у 2001 році!». Та не судилося, як і багатьом його товаришам. Василь Іванович Кімаковський помер 29 травня 1993 року, не доживши до 56 років. Як кажуть, людина живе, поки її пам'ятають. Пам'ять про Василя Івановича Кімаковського – у справах, які продовжують його учні, колеги по роботі, у рідних та друзях, які зберігають у серці любов та повагу до дорогої людини.

Першого вересня 1982 року кафедра була розділена на дві – кафедру годівлі сільськогосподарських тварин (нині кафедра годівлі тварин та технології кормів) та кафедру розведення і генетики сільськогосподарських тварин (нині кафедра розведення і генетики тварин), що було обумовлено введенням нових дисциплін на ветеринарному факультеті.

У 1982-1983 навчальному році у штаті кафедри були: завідувач, доцент **В.І. Кімаковський**, в.о. професора **І.Ф. Рось**, доцент **Л.І. Дяченко**, асистенти **С.І. Смолянінова**, **А.Т. Цвігун**, **М.А. Мельник**, старший лаборант **Л.М. Молодчак**, лаборанти **К.Б. Кондрюк** та **М.І. Подолян**.

У цей період дослідження співробітників кафедри годівлі сільськогосподарських тварин спільно з викладачами кафедри загального тваринництва були направлені на вивчення наукових основ використання синтетичних азотовмісних речовин в раціонах великої рогатої худоби, а також впливу мікроелементів на ріст і розвиток різних видів сільськогосподарських тварин та птиці. Розроблялися біогеохімічні зони Хмельницької, Чернівецької та Закарпатської областей; впроваджувалися прогресивні технології заготівлі кормів; проводилася біоенергетична оцінка різних технологій продукції тваринництва; досліджувалася поживність і хімічний склад кормів зони Поділля.

З 1958 року протягом багатьох років до виходу на пенсію працювала на кафедрі асистентом, а з 1978 – доцентом, кандидат сільськогосподарських наук **Лідія Іванівна Дяченко**.

Лідія Іванівна Дяченко

Лідія Іванівна Дяченко закінчила Київський зооветеринарний інститут в 1944 році. З перших місяців навчання студентка з головою поринула в науку, особливо полюбила біологію, якій віддавала весь свій вільний час. Після закінчення інституту, працюючи ветеринарним лікарем на Смілянщині, а згодом викладачем в Боярському технікумі бджільництва і Васильєвському технікумах, Л.І. Дяченко ставить цілий ряд цікавих дослідів. З 1958 року працювала в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті викладачем кафедри годівлі сільськогосподарських тварин. З перших же днів роботи вона тісно поєднує викладання з науковою роботою, вивчаючи ефективність ви-

користання мікроелементів в раціонах птиці. Такі ж ґрунтовні дослідження Лідія Іванівна вчить робити і членів наукового студентського товариства, роботою якого вона керувала. Дослідження студентів Тетяни Щур і Анатолія Венґріна, виконані під її керівництвом викликали великий інтерес не лише у студентів, а й у викладачів. З 1984 року по 1987 рік виконувала обов'язки завідувача кафедри годівлі сільськогосподарських тварин. Л.І. Дяченко обиралася депутатом міської Ради трудящих. 1990 року вийшла на заслужений відпочинок. Після виходу на пенсію проживала у м. Чернівці, де померла у 2003 році.

Працювала над питаннями визначення наукових основ використання синтетичних азотовмісних речовин в раціонах великої рогатої худоби, а також впливу мікроелементів на ріст і розвиток різних видів сільськогосподарських тварин і птиці. Брала участь у визначенні біогеохімічних зон Хмельницької, Чернівецької та Закарпатської областей.

З 1973 року працювала на кафедрі, проводила лабораторні заняття з курсу методика дослідної справи випускник зоотехнічного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, кандидат сільськогосподарських наук **Надія Іванівна Шупарська**. Загалом на кафедрі за роки її існування працювали: кандидат сільськогосподарських наук, лауреат Державної Премії **М.Ф. Гордієнко**, кандидати сільськогосподарських наук **Л.І. Дяченко**, **В.С. Галушко**, **О.М. Луценко**, **С.Д. Швайка**, кандидати біологічних наук **М.П. Стрельченко**, **Ф.П. Малайда**, у тому числі випускники нашого вузу, кандидати сільськогосподарських наук **А.А. Пахолок**, **І.О. Захарчук**, **В.С. Кушнір**, **Н.І. Шупарська**, **В.Г. Мудрак**, кандидат біологічних наук **В.О. Мельник**; старші викладачі **Д.Й. Розентул** і **М.К. Проданчук**; асистенти **В.С. Петров**, **В.В. Теліга**, **С.І. Босюк** (Смолянїнова), **А.В. Яковлева**, **М.А. Мельник**, **О.А. Сердюк**, **М.М. Смачелюк**; лаборанти **Н.В. Кабелєва**, **А.І. Борисєв**, **А.С. Кезля**, **Г.І. Геровська**, **Л.М. Молодчак**, **Н.М. Браніцька**, **К.Б. Кондрюк**, **Г.І. Марушак**, **О.В. Коваленко**, **Л.М. Мушинська**, **М.В. Столаба**, **О.Д. Масловська**, **Ю.С. Тихонова**.

*Співробітники кафедри годівлі сільськогосподарських тварин на початку 90-х років
(І.О. Захарчук, М.Н. Бахмат, О.І. Любинський (стоїть), В.І. Кімаковський)*

Крім того, у різні періоди для виконання наукової та госпдогвірної тематики залучалися наукові співробітники **О.І. Любинський**, **О.Г. Гикава**, **Р.В. Каспров**, **О.В. Савчук**, **М.В. Медведєва**, **О.Ю. Ільницька**, які сьогодні працюють в університеті.

Іван Овсійович Захарчук народився у селі Сахнівка Старокостянтинівського району 27 ве

Олена Денисівна Масловська в лабораторії

Не один раз доля пов'язувала **Олену Денисівну Масловську** з нашим факультетом. Народилася вона 8 серпня 1940 року в селі Степанівка Смотрицького (Чемеровецького) району Хмельницької області. З 1968 року Олена Денисівна працювала бухгалтером по тваринництву в учгоспі Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. В 1973 році перейшла на посаду лаборанта кафедри загального тваринництва, де працювала до 1977 року. В цей період під керівництвом професора І.І. Задерія займалася вивченням хімічного складу кормів регіону. Паралельно здобуває вищу освіту, заочно навчаючись на зоотехнічному факультеті. Далі працює старшим лаборантом кафедри фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин, звідки у 1982 році переведена на посаду старшого лаборанта кафедри скотарства і вівчарства. У цей час кафедра активна працювала над проблемами розвитку вівчарства нашої області. Зі слів Олени Денисівни колектив кафедри на чолі з Р.М. Черненко майже кожні вихідні проводив на вівцефермі колгоспу ім. Чапаєва села Чабанівка Кам'янець-Подільського району.

У 1987 році О.Д. Масловська переходить на роботу у Хмельницьку проектно-вишукувальну станцію хімізації сільського господарства (нині Хмельницький обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції). Тут вона працювала начальником групи районних лабораторій, пізніше – поєднувала цю посаду з обов'язками завідувача лабораторії кормів. Багаторічні дослідження цієї лабораторії були використані при написанні методичних рекомендацій «Хімічний склад і поживність кормів Хмельницької області, мінеральні, вітамінні добавки, комбікорми, премікси і БМВД» (1989 р.).

Вийшовши на пенсію у 1997 році Олена Денисівна прийшла працювати лаборантом на кафедру годівлі тварин та технології кормів Подільської державної аграрно-технічної академії. Маючи великий практичний досвід проведення аналітичних досліджень, неабиякі організаційні здібності, ця енергійна жінка довершила роботу, розпочату аспірантами Тетяною Вороніною і Олександром Сердюком, зі створення і укомплектування необхідними приладами та реактивами кафедральної лабораторії зооаналізу та оцінки якості кормів. Роботи було дуже багато, довелося перепланувувати і перебудовувати приміщення, робити ремонт, встановлювати та налагоджувати прилади, шукати і закуповувати реактиви, апробувати методики проведення аналізів.

Під її керівництвом і безпосередньою участю проводили дослідження, необхідні при виконанні дисертаційних робіт, аспіранти Тетяна Вороніна, Сер-

гій Палилюлько, Олександр Сердюк, Сергій Блюсюк, Мирослав Тиш, Станіслав Тимчак та інші. Неодноразово надавалась допомога у визначенні хімічного складу кормів спеціалістам господарств регіону. Нажаль, за недостатністю фінансування держбюджетної тематики Олена Денисівна у 2002 році була звільнена з роботи і в даний час перебуває на заслуженому відпочинку, проживає у м. Кам'янець-Подільський.

Кафедру розведення і генетики сільськогосподарських тварин у різні роки очолювали доценти **А.А. Пахолок** (1982-1984 рр.), **С.Д. Швайка** (1984-1989 рр.), **А.А. Пахолок** (1989-2001 рр.). На кафедрі тривалий час працювали: доценти **М.І. Кадура**, **С.Д. Швайка**, **М.М. Смачелюк**, **А.А. Гаврюшов** (директор Кам'янець-Подільської державної племстанції, завідувач кафедри загального тваринництва, голова методичної комісії факультету) старший викладач **Д.Й. Розентул**, асистент **А.В. Яковлєва**, старший лаборант **Н.М. Браніцька**. Доцент **А.А. Пахолок** з 1978 по 1982 рік очолював зооінженерний факультет, а з жовтня 1982 року по 2000 рік обіймав посаду проректора з підвищення кваліфікації, запровадив напрямок перекваліфікації для одержання другої вищої освіти економічного профілю.

Микола Іванович Кадура

Микола Іванович Кадура народився у 1937 році. Після закінчення середньої школи вступив на перший курс Полтавського сільськогосподарського інституту, потім працював в науково-дослідному інституті в Харкові. Захистив кандидатську дисертацію в галузі птахівництва. З 1970 року працював в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті доцентом кафедри загального тваринництва і птахівництва. З 1982 року – доцент кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин. Автор тридцяти наукових праць. Помер Микола Іванович у 1994 році.

Данило Йосипович Розентул народився в с. Залісся Кам'янець-Подільського району Хмельницької області 1918 року в сім'ї міщанина. Після закінчення школи, у 1930 році вступив в Кам'янець-Подільський зоотехнічний інститут і продовжив навчання в Херсонському сільськогосподарському інституті на зоотехнічному факультеті. Після закінчення працював в Тальянському сільськогосподарському технікумі. У 1941-1946 рр. – учасник Великої Вітчизняної війни – капітан, артилерист. Нагороджений двома орденами і вісьмома медалями. Після демобілізації працював на іподромі м. Києва.

У 1953 році Д.Й. Розентул працював в однорічній сільськогосподарській школі з підготовки керівних кадрів. У 1955 році прийшов працювати в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут на кафедру економіки сільського господарства викладачем, а з 1956 року на кафедру

розведення і годівлі сільськогосподарських тварин старшим викладачем. У 1956 році опублікована перша книга в співавторстві з М.П. Івановим та І.Ф. Росем.

Федір Прокопович Малайда народився в м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області у 1936 році. У 1979 році з посади старшого наукового співробітника Чернівецької державної обласної сільськогосподарської станції перейшов працювати в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут викладачем кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин. Викладав дисципліну генетика сільськогосподарських тварин з біометрією.

Алла Володимирівна Яковлєва по закінченню школи поступила в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський технікум. Закінчила з відзнакою і зразу в 1960 році вступила до сільськогосподарського інституту.

Працювала в колгоспі держплемстанції. З березня 1967 року до 1970 року – лаборант кафедри хімії. А 1970-1980 рр. лаборант кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин.

У 1980 році пройшла по конкурсу на посаду асистента кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин. Читала дисципліни: генетика сільськогосподарських тварин з біометрією, розведення сільськогосподарських тварин. Аллу Володимирівну дуже любили та поважали студенти, вона була гарним куратором, піклувалася про своїх студентів, для багатьох з них була другою мамою. І це, мабуть, тому, що в роки свого дитинства їй довелось пережити багато страждань. Почалась війна, прийшли фашистські окупанти. Велике горе довелось пережити в той важкий для нашої країни час, – і голод, і холод, і приниження. Батько пішов воювати на фронт, з війни так і не повернувся, у квітні 1945 року прийшло повідомлення, що пропав безвісти. Залишилась тільки світла пам'ять та кілька фронтових листів, які поділили поміж собою і свято бережуть: «...Скоро закінчиться війна, і ми будемо разом.... А взагалі, всі ви, донечки, старанно навчайтесь, готуйтеся стати гідними людьми... Живіть дружно, не ображайте одне одного...». Працювала по червень 1996 року, в даний час на заслуженому відпочинку.

Алла Володимирівна Яковлєва

У 1963 році була заснована нова кафедра – **загального тваринництва**, завідувати якою було запрошено доктора сільськогосподарських наук, професора **Івана Ілліча Задерія**. Людина ділова, сповнена нових ідей та прагнень, з першого дня почав налагоджувати роботу. Зібравши навколо себе молодих співробітників і аспірантів, він, разом з проведенням навчального процесу, почав створювати і міцну матеріальну базу для наукових досліджень.

Іван Ілліч Задерій народився 25 квітня 1904 року у м. Ніжин Чернігівської області. Після закінчення Київського сільськогосподарського інституту в 1929 році до початку Великої вітчизняної війни працював на різних посадах пі-

дприємств сільськогосподарського виробництва. З 1941 по 1947 роки, як і багато радянських людей, воював на фронтах Великої Вітчизняної війни, нагороджений трьома медалями. Пізніше працював на Чернігівській (1947-1950 роки) та Березовській (1950-1953 роки) сільськогосподарських дослідних станціях Закарпатської області.

Іван Ілліч Задерій

З 1953 року І.І. Задерій займався науково-педагогічною діяльністю у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, де працював на посаді доцента кафедри годівлі сільськогосподарських тварин.

Іван Ілліч у 1963 році в Ленінградському сільськогосподарському інституті захистив докторську дисертацію на тему «Підвищення повноцінності кормових раціонів Закарпаття, головним чином, шляхом збагачення їх мікроелементами». Основні напрями його наукової діяльності – розробка наукових основ виробництва кормів, вивчення процесів травлення в різних відділах шлунково-кишкового тракту великої рогатої худоби (для цього було створене стадо фістульних тварин в учбово-дослідному господарстві Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту), визначення мікромінерального складу ґрунтів і кормів Хмельницької, Чернівецької та Закарпатської областей; вивчення ролі годівлі у формуванні природної резистентності тварин проти захворювань, кормової профілактики проти зниження плодючості та захворювань на гематурію і туберкульоз в умовах Закарпаття; визначення ролі концентрації поживних речовин у сировині при керованих процесах силосування кормів, наукові основи використання бурякового жому та амідомінеральних гранул сухого жому для сільськогосподарських тварин. На основі вивчення мікромінерального складу ґрунтів і кормів визначено біогеохімічні зони Хмельницької, Чернівецької і Закарпатської областей.

Іван Ілліч Задерій примножив вчення академіків В.І. Вернадського та О.П. Виноградова у галузі біогеохімії та біогеохімічних провінцій, обґрунтованої в сорокових роках минулого століття академіком. Це дало можливість зрозуміти причини виникнення місцевих епізоотій і епідемій – специфічних захворювань людини і тварин, які спричиняли зниження продуктивності тварин, та сприяти успішній боротьбі з ними.

Під керівництвом Івана Ілліча була обладнана наукова лабораторія для хімічних аналізів, зразків ґрунтів, кормів, хімусу, продуктів забою. На той час проводилася велика кількість досліджень, результати яких були викладені в наукових звітах, дисертаціях аспірантів та здобувачів.

Співробітники кафедри вели активну пропаганду нових ідей і розробок для застосування їх на виробництві через газетні та журнальні публікації, заключали договори з господарствами і власноруч допомагали на місцях правильно проводити необхідні заходи та операції. Тому новітні розробки проходили

широку апробацію та впровадження у господарствах Хмельницької, Вінницької, Чернівецької та Тернопільської областей.

Під керівництвом професора сім його учнів – Василь Іванович Кімаковський, Меланія Іванівна Маценко, Іван Овсійович Захарчук, Володимир Васильович Хіміч, Раїса Василівна Ячник, Володимир Станіславович Кушнір, Євген Іванович Задерій захистили кандидатські дисертації та продовжили справу свого наставника, працюючи у різних навчальних і наукових закладах України. Його учнями вважають себе Анатолій Петрович Віннічук – магістр, який в даний час працює старшим викладачем кафедри годівлі тварин та технології кормів, Микола Іванович Чиківчук – викладач технікуму Подільської державної аграрно-технічної академії, Тамара Романівна Братенко – старший викладач Подільської державної аграрно-технічної академії, яка в даний час перебуває на заслуженому відпочинку.

Іван Ілліч Задерій був одним із перших наукових вчителів сьогоденного проректора, директора інституту післядипломної освіти та дорадництва, доктора сільськогосподарських наук, професора Анатолія Тимофійовича Цвігуна. Під його керівництвом А.Т. Цвігун виконував дипломну роботу на тему «Ви-

І.І. Задерій серед учасників наукової конференції (середина 1970-х років)

вчення ефективності використання солей мікроелементів: міді, кобальту, цинку, марганцю та йоду в раціонах дійних корів». Згодом Іван Ілліч запропонував своєму дипломнику повернутися з виробництва на роботу до рідного вузу спочатку молодшим, а потім старшим науковим співробітником. Так почалося формування молодого науковця А.Т. Цвігуна.

Теплими словами відзначаються про Івана Ілліча

Задерія не тільки його учні, але й ті, кому доводилося в тій чи іншій мірі з ним співпрацювати. При цьому всі відзначають такі його риси, як тактовність, вигоговність, пунктуальність, об'єктивність, наполегливість. Він ніколи ні на ко-го не ображався. Якщо це траплялося – скоро забував про образу.

При всій його серйозності у відношенні до роботи, йому було властиве досить тонке почуття доброзичливого гумору. Завжди підтримував, давав слушні поради, кваліфіковано консультував при вирішенні проблемних питань, даючи на них вичерпну відповідь.

Іван Ілліч Задерій активно пропагував наукові досягнення з впливу мікроелементів на продуктивність корів в обласній та районних (де проводились дослідження) газетах. Зокрема: обласна газета «Радянське Поділля» – «Мікроелементи стимулюють надої»; «Новий шлях» Полонського району – «Як підви-

щити продуктивність корів», «Резерви підвищення продуктивності корів у Полонському районі»; «Шляхом Жовтня» Шепетівського району – «Вплив мікроелементів на продуктивність корів»; «Нове життя» Чемеровецького району – «Вплив мікроелементів на продуктивність корів»; «Трудивник Полісся» Славутського району – «Резерви підвищення молочної продуктивності корів»; «Світло Жовтня» Старокостянтинівського району – «Резерви підвищення молочної продуктивності корів».

Іван Ілліч Задерій був чудовим сім'янином, справедливим по відношенню до всіх членів родини, яка жила дружно, злагоджено, з глибокою повагою один до одного. Разом з дружиною виховали двох дочок та двох синів. Дали їм путівку в життя, всі отримали вищу освіту.

Син – Євген Іванович Задерій, продовжив наукові традиції свого батька, захистив кандидатську дисертацію, працював проректором Житомирського сільськогосподарського інституту.

Іван Ілліч був чуйною, уважною людиною. Він дуже вимогливо ставився до себе, сам працював наполегливо, від своїх підлеглих вимагав добросовісності, старанності та об'єктивності у проведенні наукових досліджень, виконанні службових обов'язків.

Уже будучи на пенсії, але працюючи професором-консультантом, продовжував цікавитися науковими досягненнями та новинками, якими постійно ділився з молодшими колегами.

Іван Ілліч був гостинною людиною, любив організовувати відзначення різноманітних свят, приймаючи активну участь в таких заходах. Його любили студенти, поважали колеги, Іван Ілліч завжди був душею будь-якої компанії. Він був неперевершеним майстром-кухарем в приготуванні плову. Цією стравою пригощав неодноразово з радістю і задоволенням аспірантів і співробітників кафедри, коли всіх запрошував до себе додому на келих шампанського або чашечку кави.

Помер Іван Ілліч 25 вересня 1990 р. у Кам'янці-Подільському, де й похований. Співробітники біотехнологічного факультету з вдячністю і теплотою пам'ятають людину, яка присвятила своє життя науковій роботі та підготовці фахівців для сільського господарства.

У квітні 2004 року відбулося урочисте засідання біотехнологічного факультету, присвячене 100-річчю з дня народження професора І.І. Задерія, на якому співробітники, учні та гості тепло згадували ювіляра. Серед запрошених були присутні його дочка Надія Іванівна та правнучки. Була представлена електронна презентація про життя і діяльність професора, організована виставка наукових праць та газетних публікацій вченого.

Виступає дочка І.І. Задерія Надія Іванівна, 2004 рік

У складі кафедри загального тваринництва також працювали: **З.Л. Шиманн, М.І. Маценко, В.В. Хіміч, Р.В. Ячник, Т.Р. Братенко, Л.І. Коваль, А.Т. Цвігун, Н.Г. Головатюк, Г.Г. Шатковська, Г. Байворовський, В.С. Клімовський, Г.С. Довга, А.П. Віннічук, В.С. Кушнір, І.О. Захарчук, В.І. Кімаковський, М.І. Кадура.**

Тамара Романівна Братенко (Красій) народилася у мальовничому селі Райківці Хмельницького району Хмельницької області у 1936 році. Закінчила Гвардійську середню школу у 1954 році. Після закінчення школи Тамара Романівна вступила до Кам'янець-Подільської однорічної сільськогосподарської школи, після закінчення якої працювала у своєму рідному селі Райківці завідувачем молочнотоварної ферми місцевого колгоспу. Працюючи на фермі, остаточно вона вирішила вступити до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який успішно закінчила у 1963 році. В інституті

Меланія Іванівна Маценка

Тамара Романівна Братенко

Тамара Романівна брала активну участь в художній самодіяльності факультету, інституту, бо дуже любила пісні, співала, за що була нагороджена багатьма грамотами та іншими відзнаками.

Після закінчення інституту працювала лаборантом, старшим лаборантом кафедри загального тваринництва і у 1972, вступила до аспірантури в на кафедру загального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту за темою: «Мікромінеральна годівля корів». Аспірантуру закінчила у 1975 році, після чого працювала викладачем кафедри загального тваринництва, де читала дисципліну тваринництво на агрономічному факультеті до 1992 року.

Брала активну участь у науковій роботі. Має 20 наукових праць. З 1992 року на заслуженому відпочинку. Проживає у м. Кам'янець-Подільський.

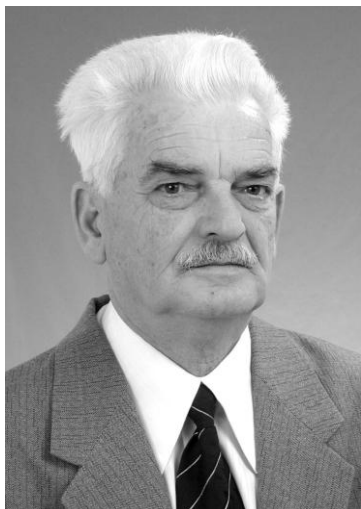
Науковими співробітниками були і виробничники, які на місцях проводили відповідні дослідження: **М.Н. Бахмат, Г.І. Макуш, Огородник, О. Ковальчук.**

Разом із серйозною роботою, співробітникам кафедри загального тваринництва було властиве брати участь в усіх культурних заходах, концертних програмах. Зусиллями багатьох членів закладалися традиції проведення цікавих вечорів відпочинку, урочистих і святкових концертів, які підтримуються молоддю і сьогодні.

Назва кафедри за роки існування декілька разів змінювалась: спочатку загального тваринництва, пізніше – птахівництва і свинарства, загального тваринництва і птахівництва, а з 1978 по 1997 роки – знову загального тваринництва.

Серед співробітників кафедри завжди існувала своя атмосфера родинного тепла, доброзичливості, прийняття чужих проблем і радощів – як своїх. Усі разом – на свято, на суботник, на демонстрацію, на ремонти, на новосілля, на майвки, на змагання, екскурсії, поїздки та інше. І сумно сприймалися звістки про те, що хтось від'їжджає на постійне проживання з нашого міста. Згуртованість завжди була характерною рисою колективу кафедри «Задерія». Однак роки беруть своє і у 1977 році Іван Ілліч, у віці 73 роки, виходить на заслужений відпочинок, залишаючись на посаді професора-консультанта кафедри.

Протягом року кафедру загального тваринництва очолював професор **М. Цариков**; деякий час виконувала ці обов'язки доцент **Н.Г. Головатюк**, а з 1978 року – кандидат сільськогосподарських наук, доцент **А.А. Гаврюшов**, якого в липні 1975 року, після захисту ним кандидатської дисертації на тему «Мясная продуктивность и некоторые биологические особенности ромни-марш х преко-с-грубошерстных помесей в условиях Хмельницкой области», виконаної в умовах колгоспу ім. Чапаєва с. Чабанівка Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, прийняли на посаду доцента кафедри (на той час птахівництва і свинарства).

Анатолій Андрійович Гаврюшов

Анатолій Андрійович Гаврюшов народився 28 жовтня 1935 року в м. Дніпропетровську, де в 1953 році закінчив 10 класів середньої школи № 10. Після закінчення школи працював лаборантом в лабораторії гарячої прокатки Всесоюзного науково-дослідного трубного інституту. У 1954 році вступив на перший курс зоотехнічного факультету Дніпропетровського сільгоспінституту.

Анатолій Андрійович – один із тих студентів, що переїхали у новостворений Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут. Будучи студентом, у складі студентського загону підіймав цілину у Казахстані, у 1957 році приймав участь у VI Всесвітньому фестивалі молоді та студентів, який проходив у Москві. Під час навчання в інституті приймав активну участь в суспільному житті факультету, обирався секретарем комсомольського бюро та комітету комсомолу інституту. Після закінчення у 1959 році інституту А.А. Гаврюшов працював зоотехніком-селекціонером Кам'янець-Подільської станції штучного осіменіння сільськогос-

сподарських тварин, зоотехніком-селекціонером, старшим, а пізніше головним зоотехніком Кам'янець-Подільської держплемстанції. Він з 1978 по 1997 роки працював завідувачем кафедри загального тваринництва, а в зв'язку з ліквідацією кафедри з першого вересня 1997 року переведений на посаду доцента кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин, де пропрацював до останніх хвилин свого життя. Обирався секретарем партійного бюро зоотехнічного факультету, членом вченої ради факультету та інституту, а з 1997 року – головою методичної комісії факультету.

За період роботи у вузі А.А. Гаврюшов підготував понад 120 дипломників та два магістри, а також написав та видрукував у різних виданнях біля 40 наукових праць. З них більше 25 методичного характеру. Життя Анатолія Андрійовича раптово обірвалося 21 травня 2004 року.

Не менш плідно працювала кафедра і за нового завідувача. До складу співробітників вливається молодь: І.І. Тимофійшин, В.П. Саєнко, А.Ф. Кондрюк, О.В. Корник.

Перший комп'ютер на факультеті, застосування записів навчальних програм через відеосистему, демонстрація кінофільмів з новинками технологій з промислового тваринництва, використання на заняттях слайдів, дослідів та інше – вперше впроваджувалося співробітниками кафедри загального тваринництва.

З розвитком факультету росли та реорганізовувалися кафедри, зміцнювалася матеріальна база факультету. Кращі випускники факультету поповнювали ряди співробітників. У 1976 році зоотехнічний факультет перейменовано на зооінженерний.

У 1979 році наказом №9 від 10 січня на факультеті організовано ветеринарне відділення, на якому розпочалась підготовка лікарів ветеринарної медицини.

У 1983 році створений ветеринарний факультет (наказ №32 від 27 січня), виконувачем обов'язків декана якого призначений доцент **Микола Михайлович Тихонов**. До складу факультету увійшло п'ять кафедр, утворених внаслідок реорганізації зооінженерного факультету.

На базі колишньої кафедри анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин зооінженерного факультету створені три нових: нормальної і патологічної морфології; фізіології і біохімії; ветакушерства і хірургії.

Кафедру зоогієни і ветеринарії реорганізовано у дві кафедри: мікробіології, інфекційних і інвазійних захворювань та внутрішніх незаразних захворювань і клінічної діагностики.

На зооінженерному факультеті після реорганізації залишилося п'ять кафедр: кафедра хімії; кафедра розведення і генетики сільськогосподарських тварин; кафедра годівлі сільськогосподарських тварин; кафедра спеціального тваринництва; кафедра загального тваринництва.

У період «застою» в 1970-1980 роках розширення матеріальної бази інституту та факультету зокрема наштовхнулося на труднощі. У цей час рівень

витрат на освіту в Радянському Союзі значно знизився. Так, якщо у 1950-х роках цей показник складав 10% національного доходу, то у 1980-х – лише 7%.

*На жовтневій демонстрації: В.І. Кімаковський, І.Ф. Рось, А.Т. Байдюк,
В.А. Яблонський, В.В. Бабанін, 1982 рік*

З 1980 по 1983 роки Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут очолював випускник зоотехнічного факультету 1960 року кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Анатолій Тимофійович Байдюк** – надзвичайно дійова і неординарна людина. Після закінчення інституту він працював заступником голови Білогірського райвиконкому Хмельницької області, директором Пустомитської птахофабрики

Львівської області, очолював Львівський обласний птахотрест, був начальником Управління сільського господарства Львівської області. Після ректорства Анатолій Тимофійович займався науковою та підприємницькою діяльністю, став професором. Помер у 2004 році на Львівщині.

У 1960-80-і роки викладачами факультету видано ряд підручників та навчальних посібників, які здобули визнання не лише в Україні, серед таких «Вітаміны в кормлении свиней», «Биологические основы витаминного кормления свиней», видані І.Ф. Росем, «Вівчарство» – за редакцією Д.Г. Степанова, «Записна книжка зоотехніка-селекціонера», автори – А.А. Гаврюшов, А.А. Пахолок, Р.М. Черненко.

У кінці 1980-х років учгосп інституту, в якому проходили практику студенти нашого факультету, займав 3,5 тис. га землі, мав потужні молочнотоварну та свинарську ферми.

На початку 1990-х років на зооінженерному факультеті працювало 38 висококваліфікованих викладачів, у точу числі 28 кандидатів наук. Завідувачем кафедри хімії був **Л.Й. Роговик**, розведення і генетики сільськогосподарських тварин – **А.А. Пахолок**, загального тваринництва – **А.А. Гаврюшов**, промислового (раніше – спеціального) тваринництва – **М.М. Трояновський**, годівлі сільськогосподарських тварин – **В.І. Кімаковський**, а з 1993 року – **А.Т. Цвігун**.

У цей період співробітники факультету продовжують удосконалювати ефективність різних технологій виробництва продуктів тваринництва, заготівлі, приготування і зберігання кормів та працюють над удосконаленням племінних і продуктивних якостей чорно-рябої породи великої рогатої худоби на основі використання генотипу голштинської. За період 1990-1994 років вченими факультету

тету опубліковано 168 наукових праць. Кожного року проводяться науково-теоретичні та науково-методичні конференції викладачів та студентів.

На кафедрі промислового тваринництва на початку дев'яностих років минулого століття працює дванадцять викладачів, у тому числі сім кандидатів наук. Викладаються такі дисципліни: скотарство, свинарство, вівчарство, конярство, кролівництво, звірівництво, спецзоотехнія з основами розведення. Науковий пошук у дипломному проектуванні студентів направлений на вивчення

Співробітники кафедри промислового тваринництва, кінець 1980-их років

продуктивності тварин залежно від генотипу, впливу факторів, що зумовлюють продуктивність тварин, ефективності різних технологій виробництва молока, яловичини, вовни, баранини, вирощування молодняка.

Основні напрямки наукових досліджень співробітників кафедри направлені на створення кросбредного вівчарства на Поділлі шляхом схрещування вівцематок породи прекос з баранами ромні-марш, північнокавказька, асканійський кросбред та вивчення біологічних особливостей помісей (М.М. Трояновський, Л.О. Севернюк); ефективність використання корму та мо-

лочна продуктивність корів чорно-рябої породи (В.І. Іустінов); виведення нової більш продуктивної чорно-рябої і червоно-рябої порід худоби шляхом використання генофонду американських і канадських голштинів (В.І. Іустінов, В.С. Кушнір, С.В. Петровський); підвищення плодовитості каракульської породи овець схрещуванням з баранами асканійський багатоплідний каракуль (М.М. Трояновський, Л.О. Севернюк); удосконалення племінних та продуктивних якостей свиней великої білої та миргородської порід шляхом внутрішньопородної селекції та схрещування (Г.Г. Шатковська, О.М. Булатович). За результатами досліджень опубліковано 147 наукових праць, у тому числі авторське свідоцтво на винахід.

Кафедра технології виробництва продукції тваринництва, кінець 1990-их років

На кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин працювало сім викладачів, у тому числі чотири доценти з великим педагогічним та виробничим стажем. З метою зміцнення та омолодження викладацького складу у Санкт-

Петербурзькому ДАУ проводилася підготовка докторанта та двох аспірантів. Основною дисципліною кафедри була годівля сільськогосподарських тварин, яку викладали для студентів зооінженерного факультету та факультету ветеринарної медицини, крім того викладачі читали бджільництво, біотехнологію та методику наукових досліджень і патентознавство.

Головними напрямками наукових досліджень кафедри було вивчення енергетичної поживності кормів регіону, дослідження газоенергетичного обміну та вдосконалення норм енергетичного живлення молодняку великої рогатої худоби (В.І.Кімаковський, А.Т. Цвігун), удосконалення норм вітамінного живлення свиней (І.Ф. Рось), розробка біологічних і технологічних аспектів виробництва харчових та лікувально-профілактичних сортів експресного меду, маточного молочка, бджолиної отрути, пилку та інших продуктів біотехнології (І.О. Захарчук, В.І.Кімаковський, В.О. Мельник). За дорученням Мінсільгосппроду України співробітники кафедри А.Т. Цвігун та М.Г. Повозніков працюють над удосконаленням технології виробництва яловичини на Поділлі з метою забезпечення середньодобових приростів живої маси до 1200 г і реалізації молодняку у 18 місяців масою не менше 450 кг.

Кафедра годівлі тварин та технології кормів, 1998 рік

ку у 18 місяців масою не менше 450 кг.

Співробітники кафедри опублікували понад 200 праць, у яких співавторами були 18 студентів та 7 керівників і спеціалістів господарств.

Активна робота проводилася на кафедрі з методичного забезпечення наукової роботи викладачів та студентів. Створений комплект обладнання для проведення респіраційних досліджень за рахунок модифікації газових лічильників, газоаналізаторів та реципієнтів для взяття зразків повітря. Розроблені методичні рекомендації з проведення респіраційних досліджень та опрацювання одержаних даних з використанням програмованих мікрокалькуляторів, персональних комп'ютерів, розроблені програми для них. Удосконалена методика складання енергетичного балансу та оцінки енергетичної поживності кормів і раціонів.

Для допомоги студентам та спеціалістам господарств спільно із Хмельницькою проектно-пошуковою станцією хімізації сільського господарства видано посібник «Хімічний склад кормів Хмельницької області». Крім того, на госпдоговірній основі кафедра проводить визначення хімічного складу та енергетичної поживності кормів, аналіз годівлі різних видів та статевих-вікових груп тварин і надає рекомендації з оптимізації раціонів за рахунок вдосконалення співробітниками кафедри мінерально-амонійних преміксів на основі карбокси-

ліну, з використанням сапонінів, жиркових добавок, а також рекомендації з використання біостимуляторів, транквілізаторів і інших біологічно активних речовин.

На кафедрі працює два наукових гуртки, в яких студенти поглиблюють свої знання з годівлі сільськогосподарських тварин, бджільництва та біотехнології. Щорічно на студентських конференціях гуртківці кафедри виступають із 20-25 доповідями. За 1985-1995 роки існування кафедра випустила понад 300 студентів дипломників, більшість досліджень яких мають прикладний характер, виконані на матеріалах конкретних господарств і біля половини з них рекомендовано Державною екзаменаційною комісією до запровадження на виробництві.

Наукові дослідження співробітників кафедри загального тваринництва на початку 1990-х років були спрямовані на поліпшення племінних і продуктивних якостей сільськогосподарських тварин і птиці, удосконалення методів використання кормів за рахунок збагачення раціонів мікроелементами та іншими біологічно активними речовинами зони Лісостепу України. За результатами наукових досліджень на кафедрі вісім чоловік захистили кандидатські дисертації, надруковано біля 250 наукових праць, 5 методичних розробок.

Працівниками кафедри надавалася велика увага застосуванню в тваринництві досягнень мікробіологічної промисловості. Під керівництвом науковців кафедри студенти щорічно виконують, за замовленням агрофірм, селянських спілок, фермерських господарств 25-30 дипломних робіт та проектів, більшість яких державною комісією рекомендовано для впровадження у сільськогосподарське виробництво.

У господарствах Хмельницької та Чернівецької областей працівниками кафедри запроваджується науково обґрунтована технологія машинного доїння корів.

Кафедра хімії в цей період вела навчальну та методичну роботу на п'яти факультетах інституту, де читаються загальна хімія, неорганічна хімія з основами аналітичної, органічна та фізколоїдна хімія, біонеорганічна хімія з основами аналітичної, біологічна хімія з основами фізколоїдної, радіобіологія, агроінженерна хімія.

З навчально-методичної роботи викладачами кафедри опубліковано дев'ять методичних розробок, біля 30 науково-методичних праць, прорецензовано ряд підручників та навчальних програм.

Щорічно на базі кафедри проводяться місячні курси підвищення кваліфікації викладачів 9-річних шкіл з хімії та біології. Науково-дослідна робота кафедри проводиться з визначення мікромінерального складу кормів в зоні діяльності інституту, дослідження природних вод, визначення мікрокількостей металів, проблем вищої школи.

Випускники повоєнного періоду стали докторами наук – **Г.Д. Гуменюк, Я.Н. Данилків, А.Т. Цвігун, А.Р. Мацерушко, М.Н. Нацюк, В.А. Бурлака**, заслуженими працівниками сільського господарства – кандидати наук **В.М. Туринський** та **В.І. Гончар**, Героями Праці – **А.М. Щипановський, Л.Ю. Скринчук**, деканом факультету ДАЕУ – **В.Ф. Андрійчук**, завідувачем кафедри годівлі сільськогосподарських тварин ВДАУ **Ю.І. Ванжула**, начальником управління сільського господарства і продовольства Хмельницької облдержадміністрації – кандидат наук **В.Г. Кураш**, працівниками управління сільського господарства і продовольства Хмельницької області **М.Ф. Марійчук, В.М. Шумеляк, М.Г. Дупляк, В.М. Семенчук, М.І. Куций**, головами районних рад **В. Івановський** та **В. Гоголюк** та інші.

Наші випускники працювали і у Міністерствах. Зокрема, **Л.А. Дунець** тривалий час був заступником Міністра сільського господарства України з питань тваринництва, **В.М. Лук'янчук** – начальником главку виробництва і переробки продукції тваринництва Мінсільгосппроду. **М.Ф. Білоус** – консулом при Міністерстві закордонних справ України.

Почесний професор університету Анатолій Прокопович Ткач

Основна частина керівників і провідних спеціалістів господарств – наші випускники. Широко відомі не лише в нашій області керівники передових господарств, Заслужені працівники сільського господарства, а сьогодні ще й почесні професори Подільського державного аграрно-технічного університету **С.М. Кротік, А.П. Ткач**, кандидат біологічних наук **В.Л. Годований**, які не лише пере-

дають свої знання і досвід молодому поколінню, але й матеріально допомагають факультету, надають базу для проходження практики студентами.

Випускники факультету зарекомендували себе як висококваліфіковані фахівці районних, обласних рівнів, міністерств і відомств. Значна частина керівників господарств Хмельницької, Чернівецької та Тернопільської областей за спеціальністю зоотехніки. Багато з них працюють на виробничих та переробних підприємствах різних форм власності регіону.

Серед викладачів, які сьогодні працюють на факультеті, значна частина наших випускників. З них ключові посади в університеті займають проректор з післядипломної освіти та дорадництва, директор інституту післядипломної освіти та дорадництва, доктор сільськогосподарських наук, професор **Анатолій Тимофійович Цвігун**, проректор з виховної та культурно-масової роботи – кандидат біологічних наук, доцент **Анатолій Федорович Кондрюк**, голова профкому співробітників університету – кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Валерій Олександрович Кадиш**, декан біотехнологічного факультету –

кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Микола Гаврилович Повозніков**, завідувач кафедри екології та моніторингу навколишнього середовища, кандидат сільськогосподарських наук **Василь Петрович Гищук**.

СЬОГОДЕННЯ

*Потрібно жити і чинити так,
ніби на тебе дивиться майбутнє
покоління*

М. Светлов

У зв'язку із створенням великої кількості підприємств, які займаються не тільки виробництвом, а й переробкою продукції тваринництва, виникла необхідність у підготовці якісно нових фахівців. Виходячи з цього, у лютому 2004 року вченою радою Подільської державної аграрно-технічної академії зооінженерний факультет реорганізовано у біотехнологічний, а в вересні цього року здійснено перший набір студентів за спеціальністю «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва». З 2005-2006 навчального року студенти старших курсів також переведені на навчання за новим навчальним планом.

З 1998 року підготовка студентів на факультеті здійснюється за ступеневою системою. Перехід на нову спеціальність передбачає навчання з отриманням кваліфікації технолога на освітньо-кваліфікаційному рівні бакалавр (термін навчання чотири роки), інженера-технолога на ОКР спеціаліст (5 років), технолога-дослідника на ОКР магістр (5,5 роки).

Студенти, які навчаються за програмою спеціаліста, проходять спеціалізацію з одержанням відповідного посвідчення за одним із напрямків:

- технологія виробництва та переробки м'яса і м'ясних продуктів;
- технологія виробництва та переробки молока і молочних продуктів;
- технологія м'ясного скотарства;
- птахівництво і технологія виробництва та переробки яєць і м'яса птиці;
- племінна справа;
- рибництво;
- бджільництво.

Навчання проводиться стаціонарно і заочно, за державною та комерційною формами. Ліцензійний обсяг набору складає 75 чоловік, 80% з яких мають змогу навчатися за державним замовленням.

На стаціонарній формі сьогодні навчається біля 300, на заочній – понад 200 студентів.

Підготовка студентів на факультеті здійснюється за робочим навчальним планом, розробленим на підставі типового навчального плану за напрямом 1302 – зооінженерія, який затверджений Міністерством аграрної політики та Міністерством освіти і науки України від 5 травня 2004 року.

Загальний обсяг навчального часу на освітньо-кваліфікаційному рівні бакалавр складає 7209 годин, з яких 18% припадає на блок гуманітарної і соціально-економічної підготовки, 31% – на дисципліни природничонаукової підгото-

вки, 51% часу відводиться для вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки. Основними технологічними дисциплінами, які формують фахівця, є гігієна тварин, годівля сільськогосподарських тварин, розведення сільськогосподарських тварин, економіка виробництва продукції тваринництва, конярство, проектування і будівництво підприємств виробництва і переробки продукції тварин, машини і механізми для виробничих процесів у тваринництві, менеджмент і маркетинг у тваринництві, організація виробничих процесів у тваринництві, технологічне обладнання тваринницьких приміщень, технології виробництва молока, яловичини, продукції свинарства, вівчарства, птахівництва, бджільництва, звірівництва, кролівництва, рибництва, технологія відтворення сільськогосподарських тварин, технологія кормів та кормових добавок, технологія переробки молока і виробництва молочних продуктів, технологія переробки продукції тваринництва, технологія продуктів забою тварин, фермерське господарство.

За період навчання студенти виконують курсові проекти з шести дисциплін, здають 45 заліків та 28 іспитів, підсумкова атестація передбачає комплексний іспит із спеціальних дисциплін та захист випускного проекту, виконання якого проводиться під керівництвом професорсько-викладацького складу кафедр технології виробництва продукції тваринництва, розведення і генетики тварин, годівлі тварин та технології кормів, починаючи з другого курсу.

Фото Сьог-ДЕК: Державний іспит на ОКР спеціаліст (третій справа – голова ДЕК, академік М.Ф. Кулик)

Навчальний план підготовки спеціалістів розрахований на один рік навчання у кількості 1539 годин, з яких 7% складають дисципліни гуманітарної і соціально-економічної підготовки, 22% – природничонаукової підготовки, 71% – професійної та практичної підготовки, в тому числі 25% – спеціалізація.

Студенти з базовою вищою освітою, які вступають на навчання в магістратуру, вивчають 15% дисциплін гуманітарної і соціально-економічної підготовки, 24% – природничонаукової підготовки та 61% – професійної та практичної підготовки, загальний обсяг навчального навантаження складає 2629 годин (термін навчання 1,5 роки).

Державна атестація інженерів-технологів та технологів-дослідників передбачає комплексний іспит та захист випускної роботи або проекту.

Інженери-технологи та технологи-дослідники мають змогу продовжити навчання в аспірантурі за спеціальностями: годівля тварин і технологія кормів, розведення та селекція тварин, технологія виробництва продуктів тваринництва.

Роботу на факультеті організовує деканат факультету. В грудні 2001 року на загальних зборах факультету переважною більшістю голосів деканом обраний кандидат сільськогосподарських наук, доцент Микола Гаврилович Повозніков, відмінник освіти України, член-кореспондент Міжнародної академії наук екології та безпеки життєдіяльності.

ФОТО сьог-будни деканату: Робочі будні деканату

Сьогодні заступником декана працює кандидат сільськогосподарських

наук Валентин Іванович Гончар, Заслужений працівник сільського господарства Автономної республіки Крим.

ФОТОСЬОГ-Повозніков: Микола Гаврилович Повозніков

Микола Гаврилович Повозніков народився 5 червня 1965 року у селі Пилипи-Хребтіївські Новоушицького району Хмельницької області в селянській родині.

Батько, Гаврило Прокопович Повозніков, 1930 року народження, росіянин. Довгий час працював бригадиром комплексної бригади, хоча ніякої освіти не мав, був нагороджений урядовими нагородами. В теперішній час – пенсіонер. Мати, Васса Іванівна Повознікова, 1940 року народження, росіянка, працювала різноробочою у господарстві. Закінчила 7 класів школи. На даний час – пенсіонерка.

У 1982 році закінчив Пилипо-Хребтіївську школу і за направленням радгоспу ім. Котовського вступив до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на зооінженерний факультет. З 1983 по 1985 рік проходив службу в лавах Радянської Армії. Після демобілізації продовжив навчання на зооінженерному факультеті. Під час навчання приймав активну участь у громадському житті факультету та інституту. Був головою навчально-виховної комісії факультету та членом цієї ж комісії інституту.

Багаторазово нагороджувався Центральним Комітетом ВЛКСМ та Міністерством вищої і середньої освіти СРСР значком «За отличную учебу». Приймав участь у Всеукраїнській олімпіаді з зооінженерії у Львівському зооветеринарному інституті. На четвертому та п'ятому курсах отримував персональну стипендію за відмінне навчання, факультет закінчив з відзнакою, одержав направлення для навчання в аспірантурі.

Після закінчення інституту в 1989 році був направлений в радгосп ім. Котовського Новоушицького району Хмельницької області на посаду начальника цеху тваринництва. На той час в господарстві було 2300 голів великої рогатої худоби, в тому числі 500 корів; 790 голів свиней, 1385 – овець, 5000 голів птиці та 150 бджолосімей.

У 1991 році завідувачем кафедри годівлі В.І. Кімаковським та старшим викладачем А.Т. Цвігуном був запрошений до інституту працювати молодшим науковим співробітником госпдогвірної тематики, проводив дослідження в Тернопільській та Чернівецькій областях. У 1992 році переведений на посаду асистента кафедри годівлі сільськогосподарських тварин. Поряд з викладацькою роботою проводив наукові дослідження в господарствах Кам'янець-Подільського району Хмельницької області з використання природних мінералів в раціонах молодняку великої рогатої худоби. За результатами досліджень, під керівництвом професорів М.Ф. Кулика та А.Т. Цвігуна, підготував та захистив в Інституті кормів УААН кандидатську дисертацію на тему «Вплив сапоніту Варварівського родовища на продуктивність та обмін енергії у бугайців чорно-рябої породи» у 1996 році. Після присудження ВАК України у 1997 році наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин та технологія кормів був переведений на посаду ви-

конувача обов'язків доцента кафедри годівлі тварин та технології кормів. Із 1998 по 2003 роки поряд із цим працював старшим науковим співробітником за науковими тематиками Міністерства аграрної політики «Розробити і запровадити норми та раціони годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних порід та типів для Західного Лісостепу України» та «Розробити норми і раціони для організації повноцінної годівлі худоби м'ясних типів та порід». Результатом наукової роботи є розробка норм годівлі молодняку худоби м'ясних типів та порід, які рішенням секції тваринництва і птахівництва Науково-технічної ради Міністерства аграрної політики рекомендовані до запровадження в господарствах України.

У жовтні 1999 році рішенням вченої ради Подільської державної аграрно-технічної академії присвоєно вчене звання доцента, а в грудні цього ж року – затверджено тему дисертації «Обґрунтування енергетичного живлення молодняку худоби м'ясних типів та порід» на здобуття наукового ступеня доктора наук. Працюючи на посаді доцента кафедри годівлі тварин та технології кормів постійно займався науковою роботою зі становлення галузі м'ясного скотарства в Україні, входив до складу української галузевої виробничо-наукової асоціації «М'ясне скотарство». Разом з професором А.Т. Цвігуном та начальником ВАТ «Хмельницьке головне племпідприємство» В.Г. Курашем був ініціатором створення науково-виробничого об'єднання «М'ясне скотарство Поділля» з метою пропаганди та сприяння розвитку м'ясного скотарства в Хмельницькій області і збільшенню виробництва високоякісної яловичини. Будучи членом об'єднання приймав участь у розробці програми розвитку м'ясного скотарства у Хмельницькій області та рекомендації щодо організації галузі. Ця робота відмічена «Почесною грамотою Міністерства агропромислового комплексу за вагомий особистий внесок у розвиток наукового забезпечення галузі тваринництва».

Викладає на біотехнологічному факультеті та факультеті ветеринарної медицини дисципліни годівля сільськогосподарських тварин, основи наукових досліджень, вступ до спеціальності.

Постійно виступає на семінарах для керівників господарств та спеціалістів тваринництва Хмельницької області з питань організації повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин. Є одним із ініціаторів створення науково-навчальної лабораторії тваринництва на базі ВАТ «Хмельницьке головне племпідприємство», у якій мають змогу студенти біотехнологічного факультету поліпшувати свої практичні навички з організації виробничих процесів у тваринництві.

За багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність у листопаді 2004 року нагороджений почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

З 1999 по 2002 рік приймав активну участь у міжнародних проектах: канадсько-українському проекті розвитку м'ясного скотарства та кормовиробництва «СТЕР» та проекті по переробці продуктів тваринництва, особливо м'яса, США – Україна – Казахстан – Росія «Cochran», проекті ЄС Темпус Тасіс «Ме-

неджмент стабільного ланцюга виробництва продукції харчування для України». В рамках проекту «STEP» проходив навчання у місті Переяслав-Хмельницький Київської області і в числі кращих слухачів був відібраний для стажування в Канаді, а в рамках проекту «Сochran» на семінарах по переробці м'яса – рекомендований для стажування в США. В рамках проекту ЄС Темпус Тасіс приймав участь у міжнародній конференції «Реформування вищої аграрної освіти: на шляху до Європейської інтеграції».

Постійно приймає участь у міжнародних, республіканських та регіональних наукових, науково-практичних конференціях. За період трудової діяльності прийняв участь у 16 конференціях та симпозиумах міжнародного рівня.

Поряд з навчальною та науковою роботою на громадських засадах з 1995 по 1998 роки був головою профспілкової організації, а з 1997 по 2001 – заступником декана зооінженерного факультету з наукової роботи. 12 грудня 2001 року радою зооінженерного факультету був обраний його деканом.

У 2002 році з 2 по 19 травня проходив стажування в США (місто Вашингтон, округ Колумбія штату Небраска). Стажування проходив в Університеті Штату Небраска (місто Лінкольн) та на підприємствах по виробництву продукції тваринництва, а також переробних підприємствах різних розмірів та напрямків. У межах проекту «STEP» з 15 червня по 7 липня цього ж року проходив стажування в Канаді: до 1 липня – у провінції Саскатчеван, у фермерських господарствах, які займаються розведенням м'ясної худоби, а 1 по 7 липня - у провінції Монітоба на дослідних станціях, громадських пасовищах, фермах по розведенню бджіл-листорізів, страусових ферм, підприємствах по переробці продукції тваринництва тощо. За період стажування зняв велику кількість відео матеріалу, який використовується мною та викладачами кафедри у навчальному процесі.

З 2002 року є членом науково-методичної комісії України зі спеціальності технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

З 2002 по 2005 роки, поряд з основною роботою, працював викладачем-консультантом Хмельницького обласного центру навчання та підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників.

З 2004 року є членом-кореспондентом Міжнародної академії наук екології і безпеки життєдіяльності.

Виступав опонентом при захисті трьох кандидатських дисертацій за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин та технологія кормів.

За період роботи у вузі опублікував понад 120 праць, у тому числі більше 90 наукових та 20 навчально-методичних; є співавтором ряду монографій. Є співавтором електронного навчального посібника «Корми: класифікація, оцінка якості, раціональне використання, методи обліку та виробництво», ряду електронних лекцій – «М'ясне скотарство – перспективна галузь», «Науково-господарський підхід до збалансованої годівлі корів», «Шляхи створення високоєфективного тваринництва», «Комплексне забезпечення комп'ютерними технологіями дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин» тощо. Співавтор прикладних програм для лабораторних занять та електронних тестів конт-

ролю знань студентів.

У своїй повсякденній роботі, при читанні лекцій, проведенні наукових досліджень, у спілкуванні зі студентами Микола Гаврилович використовує досвід та досягнення його вчителів та наставників, яких він шанує та пам'ятає. За його ініціативи на факультеті проводяться конференції та урочисті засідання ради факультету, присвячені ювілеям вчених у галузі тваринництва, життя яких пов'язане з нашим вузом – Д.Г. Степанова, І.І. Задерія, П.Д. Пшеничного, М.Ф. Гордієнка та інших, за його редакцією випущений збірник матеріалів конференції «Вівчарство: стан, проблеми, перспективи», присвяченої 90-річчю від дня народження Д.Г. Степанова. Працюючи на посаді доцента та будучи деканом факультету Микола Гаврилович прикладає багато зусиль для виховання студентської молоді, передаючи свої знання і досвід студентам, колегам, аспірантам. За багаторічну сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків М.Г. Повозніков неодноразово нагороджувався грамотами і подяками Міністерства аграрної політики, обласної, міської та районної держадміністрацій. У 2005 році нагороджений знаком «Відмінник освіти України»

Він прикладає багато зусиль для популяризації факультету у місцевій та обласній пресі, зокрема, в газеті «Сім днів», «Подільчанин» ведеться постійна рубрика з публікаціями співробітників факультету.

ФОТО Сьог-Гончар: Валентин Іванович Гончар

Валентин Іванович Гончар народився 20 листопада 1953 року на Поділлі, в мальовничому селі Червона Чагарівка в селянській сім'ї. Батьки змалку привчали його до нелегкого сільського життя, але разом з цим у нього виник інтерес до усіх важливих перемін, які проходили на селі. Після семи років навчання в початковій школі, навчався в Колибаївській восьмирічці, а в 1970 – закінчив Довжоцьку середню школу, яка знаходилась за 18 км від домівки, і цю відстань щодня треба було долати.

Після закінчення школи рік навчався в ПТУ за спеціальністю електрик. У 1971-1973 роках проходив службу в Збройних силах.

Після повернення до рідного села Валентин, не роздумуючи, вступає до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, а в 1979 році закінчує навчання за спеціальністю зооінженерія.

У цьому ж році, згідно наказу Міністерства сільського господарства УРСР, був направлений на роботу в Кримську область. Робота в галузі тваринництва з одного боку є відповідальною і вимагає самовіддачі, а з іншого – є цікавою.

Після закінчення вузу В.І. Гончар набував досвіду роботи на виробництві. Трудову діяльність розпочав зоотехніком, бригадиром молочнотоварної ферми.

У 1981-1989 роках працював головним зоотехніком в колгоспі «Советская Родина» Роздольненського району Кримської області. Господарство за розвитком тваринництва займало одно з перших місць в області.

У 1989 році на альтернативній основі Валентина Івановича обирають головою правління колгоспу ім. XXII партз'їзду, що в Автономній республіці

Крим. Господарство багатогалузеве, зерно-м'ясо-молочного напрямку. За досягнення високих виробничих показників Валентина Івановича нагороджують медаллю «За доблесний труд».

Для підвищення продуктивності галузі молочного тваринництва Валентин Іванович плідно співпрацює з науковцями інституту тваринництва «Асканія-Нова», це дало змогу збільшити молочну продуктивність корів на 25%.

У 1995 році Валентин Іванович захистив кандидатську дисертацію на тему «Використання кращих світових ресурсів великої рогатої худоби з метою поліпшення червоної степової породи в Республіці Крим» і рішенням спеціалізованої вченої ради від 30 травня 1995 року Валентину Івановичу присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

В кінці 2002 року, разом з сім'єю, Валентин Іванович переїжджає до рідного краю і з лютого 2003 року працює на біотехнологічному факультеті Подільської державної аграрно-технічної академії.

По особливому проявляються його ділові якості і викладацький талант на освітянській ниві. Маючи досить великий практичний досвід роботи, Валентин Іванович передає свої знання студентам, працює на посаді доцента кафедри технології виробництва продукції тваринництва, а також займає посаду заступника декана.

Одружений, виховує двох дітей: Олександра та Тетяну. Особливо дідуся пишається онукою Олександрю.

У 2003 році рішенням Президії Верховної Ради Автономної Республіки Крим Валентину Івановичу Гончару присвоєне звання «Заслужений працівник агропромислового комплексу Автономної Республіки Крим».

В.І. Гончара відрізняють глибокі знання у галузі тваринництва, висока відповідальність за доручену справу. Весь колектив біотехнологічного факультету цінує свого заступника декана за компетентність, принциповість, наполегливість, творчий підхід.

Обов'язки заступника декана з наукової роботи виконує кандидат сільськогосподарських наук, доцент Віктор Вікторович Шуплик, з виховної роботи – Станіслав Володимирович Тимчак.

Секретарями-методистами факультету працюють Людмила Олександрівна Павленко та Діна Сергіївна Качан.

ФОТО Сьог-Павленко: Людмила Олександрівна Павленко

Людмила Олександрівна Павленко народилася у місті Калуш Івано-Франківської області 3 травня 1947 року. Так як батько був військовим, сім'я переїхала до міста Кам'янець-Подільський, де в 1954 році вступила в перший клас середньої школи №8, а закінчувала вже середню школу №15. Навчалась добре, дуже любила всі математичні науки та креслення. Приймала активну участь у всіх шкільних заходах – танцювала, співала.

Після закінчення школи пішла працювати на ткацьку фабрику і вступила на навчання на вечірній загально-технічний факультет при ХТБО. Зранку працювала, а ввечері бігала на навчання в інститут. Була старостою групи.

Після закінчення трьох курсів перевелась на навчання у Вінницький полі-

технічний інститут на механічний факультет, який закінчила у 1977 році. В цей час вже працювала на заводі «Електроприлад» інженером-конструктором, на якому працювала до 1991 року. У цьому ж році їй запропонували перейти на роботу в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут лаборантом кафедри загального тваринництва, яку очолював Анатолій Андрійович Гаврюшов.

У 1996 році кафедру розформували, а Людмилі Олександрівні запропонували посаду методиста зооінженерного факультету. Робота методистом факультету потребує великої відповідальності до ведення документації та постійної роботи зі студентами, з чим Людмила Олександрівна добре справляється. Одружена. Виховала сина.

ФОТО Сьог-Качан: Діна Сергіївна Качан

Діна Сергіївна Качан народилася 18 лютого 1962 року в Кам'янці-Подільському. У 1969 році пішла в школу, яку і закінчила в 1979 році. У школі виконувала обов'язки старости класу, а в 8-му та 9-му класах була комсоргом школи. Після закінчення школи працювала у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті секретарем зоотехнічного факультету під керівництвом декана факультету Анатолія Антоновича Пахолка. З 1986 по 1991 роки навчалась на зооінженерному факультеті в Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

З 1991 року працює методистом заочного відділення факультету. Веде облік успішності студентів, готує належну документацію з навчального процесу, приймає участь у випусках студентів. Одружена. Разом з чоловіком виховують двох синів.

У структурі факультету є чотири кафедри: **годовлі тварин та технології кормів** (завідувач – доктор сільськогосподарських наук, професор Анатолій Тимофійович Цвігун), **розведення і генетики тварин** (завідувач – кандидат сільськогосподарських наук, доцент Олександр Іванович Любинський), **технології виробництва продукції тваринництва** (завідувач – кандидат сільськогосподарських наук, доцент Іван Іванович Тимофійшин), **хімії** (завідувач – кандидат хімічних наук, доцент Леон Йосипович Роговик).

Навчальний процес на факультеті забезпечують понад 40 висококваліфікованих викладачів, майже 80 відсотків з яких мають наукові ступені та вчені звання, урядові нагороди, у тому числі академік, член-кореспондент, три професори.

Факультет розміщений у другому і третьому корпусах університету, побудованих на межі XIX-XX століть. Для забезпечення навчального процесу на факультеті обладнані п'ять лекційних залів, спеціалізовані лабораторії – вівчарства, конярства, бджільництва, оцінки якості кормів, рибицтва, годівлі тварин, розведення і генетики тварин, навчально-науково-виробнича лабораторія тваринництва тощо.

Співробітники факультету дбають про покращення навчального процесу, удосконалення існуючих, здійснюється пошук нових методів навчання. На кафедрах факультету проводиться методична робота з написання і видання конс-

пектів лекцій, методичних матеріалів для практичних та лабораторних занять, курсового та дипломного проектування, навчальних та технологічних практик і самостійної роботи студентів. Співробітники факультету є співавторами багатьох підручників та навчальних посібників.

Основним генератором нових ідей є завідувач кафедри годівлі тварин та технології кормів, професор А.Т. Цвігун. Під його керівництвом колективом кафедри створюються електронні підручники, посібники, лекції, розробляються навчальні, розрахункові, контролюючі програми. Ведеться робота з комплексного забезпечення електронними засобами навчальних дисциплін, що є передумовою створення дистанційної форми навчання.

ФОТО Сьог-Цв-каб: Обговорення планів наукової роботи

За сприяння ректорату університету кафедри факультету оснащені комп'ютерною та відеотехнікою. На факультеті функціонує сучасний комп'ютерний клас, оснащений спеціальним програмним забезпеченням, унікальною колекцією відеофільмів, які відображають різні технологічні процеси в тваринництві, враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід. В обладнаному локальною мережею комп'ютерному класі студенти мають змогу вдосконалювати та контролювати свої знання, користуватися Інтернетом.

З метою закріплення отриманих студентами теоретичних знань при факультеті існує навчально-науково-виробнича лабораторія тваринництва. В лабораторії протягом навчального року проводяться практичні заняття та навчальна практика студентів біотехнологічного факультету та факультету ветеринарної медицини, а також студентів інших спеціальностей, які вивчають основи тваринництва.

У лабораторії тваринництва є різні види сільськогосподарських тварин: велика рогата худоба, коні, свині, вівці, кози та кролі. Це дає можливість безпосередньо на живих тваринах вивчати, наприклад, екстер'єр, конституцію; проводити взяття основних промірів, оцінку продуктивних якостей, бонітування та ін. Різноманітний видовий та породний склад тварин дає можливість не тільки демонструвати особливості порід різних напрямків продуктивності для студентів, але й проводити наукові дослідження (з перетравності, газоенергетичному обміну і т. д.) магістрантами, аспірантами та науковцями.

ФОТО Сьог-ННВЛ

Вироблена в лабораторії продукція постачається в їдальню та профілакторій університету, що дає можливість здешевити вартість обідів для студентів та викладачів.

Під час навчальної практики студенти приймають активну участь у виробництві та заготівлі кормів для лабораторії тваринництва (сіна, соломи, силосу, сінажу, коренебульбоплодів та зернових), що дає можливість під керівництвом висококваліфікованих спеціалістів та викладачів ознайомитись з основними технологічними аспектами виробництва, заготівлі та зберігання кормів, а також безпосередньо на місці провести оцінку їх якості.

Студенти біотехнологічного факультету та факультету ветеринарної медицини мають можливість на практичних заняттях вивчити особливості штуч-

ного осіменіння сільськогосподарських тварин різноманітними способами. Крім цього, студенти факультету ветеринарної медицини проводять профілактичні щеплення з метою профілактики інфекційних захворювань наявних в лабораторії тварин, вивчають особливості проведення окремих хірургічних операцій, а при необхідності лікують хворих тварин під керівництвом викладачів.

Студенти молодших курсів факультету протягом навчального року згідно графіка чергують в лабораторії, де вони безпосередньо приймають участь в обслуговуванні тварин: доїнні, годівлі, підготовці кормів до згодовування, видаленні гною, чищенні тварин. Така практика дає можливість студентам ознайомитись з основними технологічними аспектами виробництва різних видів тваринницької продукції, а також освоїти такі професії як оператор молочного доїння, технік штучного осіменіння та інші.

ФОТО Сьог-Перлина: У «Перлині Поділля» є чому навчитися

Кафедри факультету мають філії на виробництві, куди співробітники і студенти виїжджають для проведення занять, наукових досліджень, виконання дисертаційних, магістерських і дипломних випускних робіт. Студенти проходять практику в кращих господарствах регіону, серед яких ВАТ «Хмельницьке головне племпідприємство», ВАТ «Агрофірма «Авіс», ТЗОВ «Едсон», ТОВ ЗСЛТД «Деметра», ТОВ «Кам'янець-Подільський птахокомбінат», ЗАТ «Кам'янець-Подільський хлібокомбінат», ВАТ «Лактіс», ВАТ Кам'янець-Подільський м'ясоконсервний завод», СТОВ «Іскра» Кам'янець-Подільського району, ТОВ НВА «Перлина Поділля» Білогірського району, агрофірма ім. Суворова Новоселицького району Чернівецької області, агрофірма ім. Мічуріна Хмельницького району Вінницької області, інші господарства та переробні підприємства. Під час проходження технологічної практики студенти знайомляться з технологіями виробництва та переробки продуктів тваринництва.

ФОТО Сьог-Рудик: Студенти після практичних занять з технології м'ясного скотарства в агрофірмі «Проскурів»

Співробітники факультету та студенти внесли значний вклад в розвиток сільськогосподарського виробництва, продовжують працювати над удосконаленням ефективності різних технологій виробництва продуктів тваринництва; заготівлі, приготування і зберігання кормів та покращення племінних і продуктивних якостей тварин різних порід.

У грудні 2002 року на базі факультету проходило засідання навчально-методичної комісії зі спеціальності зооінженерія, технологія зберігання та переробки продукції тваринництва. Згідно програми було розглянуто питання: про підготовку фахівців на зооінженерному факультеті Подільської державної аграрно-технічної академії; про зміст випускної роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст і магістр; комплексне забезпечення комп'ютерними технологіями дисциплін зооінженерного профілю в Подільській державній аграрно-технічній академії; затвердження типових програм дисциплін. На засіданні були присутні чотирнадцять деканів з усієї України.

ФОТО Сьог-НМК: Учасники НМК, 2002 рік

Викладачі та аспіранти стажуються у провідних університетах США, Ка-

нади, країн Європи. Кращі студенти проходять практику у фермерських господарствах та продовжують навчання в Австрії, Німеччині, Швеції, Великобританії, Фінляндії, інших країнах.

ФОТО Сьог-Nilender: Студент Сергій Рудик на практиці в Німеччині

Щорічно студенти факультету беруть участь у Всеукраїнській олімпіаді із зооінженерія і завойовують призові місця.

У 1996 році на олімпіаді в Харківському зооветеринарному інституті команда нашого факультету у складі Романа Каспрова, Павла Ковалю та Олега Золочинського зайняла третє загальнокомандне місце, а у 1997 році Сергій Блюсюк, Лариса Левко та Іванна Лико – четверте. В особистому заліку Павло Коваль зайняв перше місце, а Сергій Блюсюк – друге з практичної підготовки (сідлання коня), Іванна Лико – перше (розбирання доїльного апарата).

ФОТО Сьог-Олимп: Студент Сергій Блюсюк на олімпіаді в Харкові

У 2001 р. Олександр Лисачук зайняв друге місце на всеукраїнській студентській олімпіаді із зооінженерії, а Мирослав Шевчук отримав грамоту за кращі знання з генетики. Учасники олімпіади 2002 року Сергій Ковацький, Ігор Шевчишен, Олександр Огородник також привезли грамоти за перші місця з окремих дисциплін, у 2003 році Сергій Ковацький отримав грамоту за кращі знання з скотарства. Гарно виступили на олімпіадах у 2004 та 2005 роках Олександр Шутяк, Олег Балинський, Віта Бучковська, Сергій Воронецький, Андрій Білоус.

ФОТО Сьог-практ-сир: Студент Віктор Грушка на практиці в Австрії

Гордиться факультет своїми відмінниками, іменними стипендіатами. Стипендію Президента України отримувала Мар'яна Грисюк, стипендію Верховної Ради – Олександр Дикун, стипендію Аграрної партії – Анатолій Низовець, Валентина Бойко, Ольга Собчук, стипендію Дитячого фонду України – Василь Невідомий, стипендію агрофірми «Авіс» – Лариса Крищук.

Наші студенти Ярослав Процков та Людмила Дідик брали участь у п'ятому та шостому зльотах іменних стипендіатів і відмінників навчання «Лідери АПК ХХІ століття» у Харкові, Луганську. VII зліт проходив 25-28 травня 2005 року в нашому університеті, у підготовці і проведенні його брали активну участь всі співробітники факультету, студенти-відмінники та студенти першого курсу. У круглому столі «Тваринництво ХХІ століття» прийняли участь 58 чоловік, у тому числі 34 студенти, представники 12 областей, 2 почесних професори університету, 22 викладачі та аспіранти. Були розглянуті проблеми: роль видатних вчених у галузі тваринництва; навчання спеціалістів з тваринництва в контексті переходу навчальних закладів на болонський процес, стан та перспективи: бджільництва, свинарства, скотарства, вівчарства; здешевлення продукції тваринництва; організація пунктів штучного осіменіння для відтворення тварин у приватному секторі; запровадження новітніх технологій виробництва і переробки продукції тваринництва; роль селекції у підвищенні продуктивності тварин. Наш факультет представляли Мар'яна Грисюк, Анатолій Низовець, Людмила Купельська, Алла Боярська, Альона Миколук, Олександр Дикун.

ФОТО Сьог-відм: Учасники круглого столу «Тваринництво ХХІ століття», 2005 рік

Ось такі вони, будні нашого рідного факультету, адже основою діяльності будь-якого вузу є кваліфікована підготовка всебічно розвинутих фахівців.

Кафедра хімії

З 1980 року по теперішній час кафедрю очолює кандидат хімічних наук, доцент Леон Йосипович Роговик.

Навчальна робота кафедри багатопланова і досить обширна. Вона забезпечує хімічну підготовку студентів денної та заочної форм навчання усіх інститутів та факультетів університету, за виключенням інституту бізнесу і фінансів. По три дисципліни для всіх спеціальностей читаються в інституті агротехнологій, на біотехнологічному факультеті та факультеті ветеринарної медицини, по одній дисципліні в військово-інженерному та інституті механізації і електрифікації сільського господарства.

На біотехнологічному факультеті викладачами кафедри читаються дисципліни: неорганічна та аналітична хімія, прикладна хімія, органічна хімія, біологічна з основами фізколоїдної хімії. Для студентів інституту агротехнологій, як для спеціальності агрономія, так і плодоовочівництво та виноградарство, читаються – неорганічна та аналітична хімія, органічна хімія, фізична та колоїдна хімія. Для студентів факультету ветеринарної медицини читаються дисципліни – біонеорганічна хімія, органічна хімія, біохімія з основами фізколоїдної хімії. Для студентів інституту механізації та електрифікації сільського господарства читається загальна хімія, а у військово-інженерному інституті – хімія та хімія і матеріалознавство.

Викладачі кафедри мають солідну базову хімічну підготовку і, як правило, за тими спеціальностями, які читають, мають схильність до педагогічної роботи, постійно вдосконалюють досвід профорієнтаційного напрямку викладання згідно спеціальності, яку набувають студенти. Вони свідомі того, що життя і технічний прогрес в сільському господарстві заставить повернутися до хімічної підготовки обличчям і чим швидше це відбудеться, тим якіснішим і сучаснішим буде кваліфікаційний рівень випускників.

Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу здійснюють старший лаборант кафедри І.В. Бугримчук та два лаборанти Л.С. Багрій і О.А. Поліщук. Усі лаборанти кафедри мають вищу освіту, відповідально відносяться до виконання службових обов'язків і, незважаючи на матеріальну скруту в плані недостатнього забезпечення реактивами та лабораторним обладнанням, разом з викладачами знаходять шляхи достойного проведення лабораторно-практичних занять.

ФОТО Сьог-Роговик: *Леон Йосипович Роговик*

«Хімія – це галузь чудес, в ній таїться щастя людства, найбільші завойовування розуму можуть бути зроблені саме в цій галузі» – ці пророчі слова геніального хіміка Д.І. Менделєєва ще з дитинства врзалися в пам'ять **Леону Йосиповичу Роговику**. Справа в тому, що долю Леона Йосиповича визначили його старші брати, які в той час навчалися на хімічному факультеті Чернівецького

державного університету. Перші знайомства з хімічними поняттями викликали настороженість, а незрозумілі питання знаходили пояснення у братів. Так формувалась зацікавленість до цієї природничої і логічної науки. Незважаючи на любов до математики з часом переміг потяг до хімії.

Народився 6 лютого 1942 року в с. Долина Тлумачського району на Івано-Франківщині в селянській сім'ї. У школі навчався на відмінно, був активним, виконував обов'язки голови учнівського комітету, секретаря комсомольської організації Олешанської середньої школи. Закінчив школу в 1958 році і пішов працювати різноробочим з будівництва, а пізніше апаратником Чернівецького хімзаводу. Виконував на добровільних засадах обов'язки секретаря комсомольської організації заводу, працював бригадиром так званої тоді бригади комуністичної праці. За направленням заводу в 1960 р. вступив на хімічний факультет Чернівецького державного (нині Національного) університету, який закінчив в 1965 році за спеціальністю хімік-органік, викладач хімії. Навчаючись в університеті пристрасився до наукової роботи, вступив в гурток кафедри органічної хімії і активно займався дослідженнями в області реакційної здатності ненасичених сполук під керівництвом відомого в хімічних кругах професора А.В. Домбровського та аспіранта М.О. Пастушака, нині доцента технологічного університету Поділля. У 1964 році в співавторстві з керівниками надрукував свою першу наукову роботу «Хлорарилювання α -хлоракрилонітрилу». Після закінчення університету був направлений на роботу і один рік працював на Чернівецькому хімічному заводі, служив в армії.

Університетська освіта і знання з хімії допомогли творчо проявити себе в армійських умовах. Будучи хіміком-дозиметристом в ракетних військах тактичного призначення підготував і читав лекції з теорії використовуваних радіоактивних і отруйних речовин, пройшов випробування, здав екзамени і йому було присвоєно первинне офіцерське звання. Запрошувався до служби в армії на офіцерських посадах, але прийняв рішення перейти до мирної праці. Зразу після демобілізації працював начальником цеху Чернівецької фабрики побутової хімії, звідки був запрошений до вступу в аспірантуру.

У 1968 р. вступив до аспірантури кафедри органічної хімії Чернівецького університету в школу професора Г.Т. Пилюгіна, де вивчалися хінолінові барвники на предмет залежності кольору органічних речовин від будови, визначення їх фізіологічних та інших технічних властивостей. За сімейних обставин перевівся в заочну аспірантуру і працював завідувачем лабораторії тієї ж кафедри. Кандидатську дисертацію на тему «Деякі синтези четвертинних біхінолінієвих солей, вивчення їх спектроскопічних та фізіологічних властивостей» захистив у 1976 році і працював старшим науковим співробітником науково-дослідного сектору університету. В цей період його наукові інтереси були пов'язані з пошуком барвника жовтого кольору для фарбування полімерних матеріалів в масі, що було технічною проблемою і виконувалось як науково-договірна тема з Дарницьким шовковим комбінатом. За результатами цього дослідження один із синтезованих ним барвників пройшов лабораторні дослідження і був рекомендований до технічного використання.

З 1978 р. працює на кафедрі хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на посадах асистента, доцента, завідувача кафедри. Вчене звання доцента присвоєно ВАК при Раді Міністрів СРСР у 1980 році. В цьому році був призначений на посаду виконуючого обов'язки завідувача кафедри, де працює по даний час.

Л.Й. Роговик опублікував 53 роботи, у тому числі 33 наукового та 20 науково-методичного характеру. Одержані хінолінові барвники виявились стимуляторами росту сільськогосподарських рослин, деякі досліджені на дослідному полі інституту, але за рахунок їх дорожжечі серійне застосування проведено в господарствах за ініціативою викладачів кафедри. У цьому напрямку Леон Йосипович займається також питанням механізму хінолінової конденсації з метою вирішення теоретичних проблем і можливого здешевлення продуктів реакції. Ця тематика координується Академією наук вищої школи, секцією органічної хімії під керівництвом член кореспондента АН України, професора М.Ю. Корнілова. Крім того, викладачі кафедри виконують під керівництвом доцента Л.Й. Роговика спільну науково-методичну роботу «Удосконалення навчального процесу при викладанні хімії в сільськогосподарському вищому навчальному закладі». По цій темі є ряд публікацій викладачів кафедри як в виданнях університету, так і на Україні.

Леон Йосипович проводить активну навчальну та науково-методичну роботу. При зарахуванні до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту йому був запропонований курс неорганічна та аналітична хімії, який він освоїв і успішно читав для студентів тодішнього зооінженерного факультету. Знання з неорганічної і спеціалізація з органічної хімії мали особливий вплив на роботу завідувача кафедри в плані координації навчальної і навчально-методичної роботи викладачів. З 1986 року веде курс органічна хімія для студентів інституту агротехнологій, біотехнологічного та факультету ветеринарної медицини. Його лекції з органічної хімії відрізняються глибиною теоретичних понять, в той же час, простотою викладу, носять проблемний характер і профорієнтовані в спеціальні дисципліни. Надрукував 20 навчально-методичних праць з дидактики, методики та методології викладання хімії і органічної хімії зокрема. Підготував типову програму з органічної хімії для агрономічних спеціальностей, готується електронна версія методичних матеріалів з цієї дисципліни. Його позитив в роботі відмічений грамотами, подяками та цінними подарунками. Значна кількість подяк за участь в художній самодіяльності. Тричі за період роботи фотографія Л.Й. Роговика вивішувалася на Дошці пошани вузу. Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» Міністерства освіти і науки України. Приймав участь в рецензуванні типових програм, вніс замітки, рецензував і сприяв виданню підручників професора О.І. Кононського як з органічної, так і з біологічної хімії. За його ініціативою окремо читаються, колись з'єднані дисципліни, органічна і біологічна хімія. У 1983 році пройшов чотиримісячні курси підвищення кваліфікації в Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка. Двічі, в 1985 р. та 1990 році підвищував кваліфікацію на нараді-семінарі завідувачів кафедр сільськогосподарських спеціальностей за

затвердженою Мінвузом СРСР програмою. У 1987 році стажувався два місяці в Чернівецькому держуніверситеті по підвищенню педагогічної та наукової кваліфікації з органічної хімії. У 2000 році підвищував кваліфікацію в Подільському державному аграрно-технічному університеті з охорони праці, а в 2003 році з педагогічної майстерності та методики викладання. Восени 2004 року пройшов стажування в Уманському державному аграрному університеті.

«Знання з хімії і, зокрема, з органічної, значно розширили мої можливості наукової роботи та підготовки матеріалів для докторської дисертації, – каже колишній випускник агрономічного факультету, нині докторант, доцент О.С. Гораш, – консультації з доцентом Л.Й. Роговиком дали напрямок до вивчення структури цукристих речовин і клейковини, що грає особливу роль в використанні зернових злаків».

Проводить велику суспільну роботу, є вченим секретарем вченої ради університету, членом вченої ради і методичної комісії біотехнологічного факультету, учасник вокальної групи викладачів університету, відповідальний за виховну роботу на третьому курсі біотехнологічного факультету.

ФОТО Сьог-Демянчук Л: Людмила Степанівна Дем'янчук

Людмила Степанівна Дем'янчук народилася в мальовничому Сатанові Хмельницької області 12 листопада 1942 року в сім'ї військовослужбовця. Дитячі та юнацькі роки пройшли в цьому ж місті.

Особливий потяг до хімії з'явився у восьмому класі, коли до школи прийшов молодий вчитель хімії Степан Іванович Ковач. Своїми уроками він вмів зацікавити учнів, проводячи цікаві дискусії, демонстрацію дослідів, хімічні вечори. З великою вдячністю сьогодні згадують його колишні учні, які саме йому завдячують обраній професії. Тому після закінчення 10 класу із золотою медаллю не з'являлося іншого вибору – тільки на хімічний факультет!

У 1960 році Людмила Степанівна (дівоче прізвище Прищепа) вступила до Чернівецького державного університету на хімічний факультет, була старостою курсу.

Під час навчання з поміж інших хімії виділила аналітичну. На той час завідувачем кафедри аналітичної хімії була професор Августа Василівна Павлінова. Починаючи з третього курсу Людмила Степанівна почала займатися науковою роботою на тему «Комплексні сполуки свинцю (II) з деякими оксикислотами». До закінчення університету одержані експериментальні дані були оформлені в статтю, яка вийшла в журналі «Неорганічна хімія» (м. Москва).

У 1965 році Людмила Степанівна успішно закінчила вище названий університет і за рекомендацією вченої ради університету поступила в аспірантуру на кафедру аналітичної хімії. Науковий керівник – професор А.В. Павлінова.

За 1965-1969 роки аспірантка виконала значний об'єм роботи з дослідження комплексів свинцю (II) класичними фізико-хімічними методами. Ці експериментальні дані знайшли своє відображення в численних наукових статтях, виступах на республіканських та всесоюзних конференціях.

Після закінчення аспірантури Л.С. Дем'янчук одержала призначення в Кам'янець-Подільське вище військово-інженерне училище, в якому працювала

понад 30 років.

Педагогічну роботу у військовому училищі Людмила Степанівна поєднувала з науковою. Освоїла нові методи досліджень (ІЧ-спектри, протонний магнітний резонанс), розробила і впровадила у виробництво аналітичні методи визначення свинцю (II) за допомогою оксикислот та індикатора піридил-азо-резорцину.

При проведенні наукової роботи Л.С. Дем'янчук проявила добрі знання аналітичної хімії і хімії координаційних сполук, здатність легко оволодівати новими методами.

«Їй притаманна висока працездатність і цілеспрямованість, – відзначила у своєму відгуку науковий керівник доктор хімічних наук Костроміна Н.А., – адже в місті Кам'янець-Подільський не було експериментальної бази, тому дослідження приходилося проводити на чужих приладах, в інших закладах, а керівництво з аналізу та трактовки даних здійснювати із іншого міста».

«Все це заставило Л.С. Дем'янчук проявити велику самостійність як в постановці експерименту, так і в його трактовці», - відзначила перший опонент дисертаційної роботи Н.К. Давиденко, доктор хімічних наук, професор інституту фізичної хімії Української Академії Наук.

На той час не було захисту на кафедрі аналітичної хімії в Чернівецькому університеті, тому Людмилі Степанівні прийшлося здавати ще один спецкурс за спеціальністю неорганічна хімія в Київському державному університеті ім. Шевченка і захищати дисертацію в цьому ж вузі на тему «Комплексні сполуки свинцю (II) з деякими оксикислотами». У результаті проведеної роботи вона сформувалася як самостійний науковий працівник, здатний ставити і розв'язувати наукові проблеми, знаходити практичне застосування одержаним результатам.

Л.С. Дем'янчук завжди дотримувалася позиції про те, що потрібні лекції-пошуки, лекції вагомі, пов'язані з професійною спрямованістю, де було б видно і власну думку викладача. Тому неабияке значення має активізація розумової і пізнавальної діяльності студента (курсанта), не лише уваги, пам'яті, мислення, але й фантазії, особливо наукової.

Колишній учень Людмили Степанівни, сьогодні заступник начальника військово-інженерного інституту, полковник Чайковський П.В. відмітив, що: високий професіоналізм, поєднаний з доступністю викладання, таїнство хімічних процесів, що завжди супроводжувалися демонстрацією дослідів та технічних засобів навчання суттєво відрізняло лекції Людмили Степанівни від інших викладачів. А ще емоційність, зацікавленість самого викладача спонукало нас, курсантів, до пошуку істини хімічних процесів цього безмежно різноманітного і багатогранного Всесвіту.

Майор А.Г. Дятлов, заступник начальника навчального відділу відмітив:

«Інтелігентність, комунікабельність, вміння зацікавити своїм предметом, бажання навчити, допомогти курсантам, – ось ті складові доцента Л.С. Дем'янчук, які пам'ятають колишні вдячні учні, а нині керівники високих рангів».

Полковник запасу В.П.Багрій: «Доцент Дем'янчук Л.С. вчила мене і мого сина, а ще багатьох синів своїх учнів. З теплотою згадую ті незабутні роки навчання, вимогливість і одночасно розуміння ситуації курсанта, принциповість і одночасно доброту, а також людську порядність».

У 1992 році Л.С. Дем'янчук перейшла працювати на кафедру хімії тоді ще сільськогосподарського інституту. Через рік, у 1993 році, вище військово-інженерне училище стало факультетом інституту, а пізніше інститутом академії. Тому Людмила Степанівна проводила і проводить заняття у військово-інженерному інституті та в інституті механізації та електрифікації, читаючи курс загальної хімії, хімії та матеріалознавства.

Людмила Степанівна автор 57 науково-методичних публікацій, в тому числі 30 наукових, 27 методичних.

Кожного ранку доцент Л.С. Дем'янчук поспішає на роботу, щоб запалити в серцях своїх учнів свічку віри і надії в пізнанні Всесвіту, цих безмежно різноманітних хімічних процесів. А ще вчить студентів бути Людиною в широкому розумінні цього слова.

ФОТО СЪог-Демянчук М: Микола Васильович Дем'янчук

Микола Васильович Дем'янчук народився 24 листопада 1939 року в селі Остапківці Коломийського району Станіславської області (Івано-Франківської сьогодні), в селянській сім'ї. Батько по закінченні Великої Вітчизняної війни повернувся інвалідом II групи, мати, після створення в районі колективних господарств, постійно працювала в колгоспі, радгоспі і т.п.

Під час навчання в школі перевагу надає біологічним і точним предметам та фізкультурі, що і проявилось пізніше при виборі напрямку подальшого навчання та професії. Так, спочатку доля-випадок розпоряджається так, що вчорашній випускник середньої школи поступає в Станіславський республіканський технікум фізичної культури, який успішно закінчує в 1959 році, отримавши кваліфікацію вчителя фізкультури і тренера з спортивного плавання.

За два роки навчання та тренування в технікумі досягає певних спортивних результатів: перший розряд з спортивного плавання, другий розряд з водного поло і волейболу та цілий ряд третіх розрядів з різних видів легкої атлетики. Під впливом чи на фоні таких спортивних емоцій вирішив продовжити спортивну кар'єру і в цьому ж році вступає до Львівського інституту фізичної культури. Але не судилось там вчитись, бо згідно правил чи законів тих років, випускник технікуму повинен відпрацювати за фахом два роки, аж після того може продовжувати далі навчання. Звичайно, були розчарування, переживання, та десь там на вищих рівнях матерії запрограмована доля людини. І прийшлося починати свою педагогічну діяльність раніше, в цьому ж 1959 році, в школі-інтернат м. Косова на посаді вчителя фізкультури. Але фізкультура і спорт – це було і залишиться надалі не професійним покликанням, а лише хобі, і вже через рік вчитель фізкультури Микола Васильович вступає в Чернівецький Державний університет на хімічний факультет.

З 1960 по 1970 роки проходить становлення М.В. Дем'янчука як хіміка і педагога: він успішно закінчує університет, одержує дозвіл вченої ради на про-

довження наукової роботи в аспірантурі, куди поступає в 1965 році (кафедра неорганічної хімії Чернівецького державного університету), далі працює лаборантом на тій же кафедрі. Впродовж студентських і аспірантських років спортивне життя йде паралельним курсом: різного виду університетські змагання з волейболу, футболу, шашок, шахів, настільного тенісу рідко проходять без його участі. Ще й досі окремі викладачі університету пам'ятають і згадують Миколу Дем'янчука як хіміка і як спортсмена – фізкультурника.

У 1971 році успішно захищає кандидатську дисертацію з проблем одержання та властивості напівпровідникових систем, що досліджуються на кафедрі під керівництвом доктора хімічних наук, професора Д.П. Білецького. З повагою і теплотою постійно згадує він своїх викладачів і керівників Д.П. Білоцького, І.Е. Панчука, Я.С. Мазуркевича, що допомагали в становленні вченого хіміка-неорганіка.

Мабуть, в житті кожної людини є свої екстремальні моменти (або момент), які мають подальший вплив на його біографію, і в ці моменти людині подаються сигнали з Інформаційного Поля Землі, які потрібно почути чи відчувати, щоб вийти з критичного становища. Один з таких моментів пам'ятає і Микола Васильович. Перед захистом дисертації від провідної організації (Інститут металургії ім. Байкова, м. Москва) поступає тривожний сигнал про неузгодженість експериментальних даних з теоретичними питаннями вихідних даних, а це означало негативний відгук на дисертаційну роботу і істотні проблеми з її захистом. Потрібно відправлятись до Москви і захищати одержані результати. А як? І уже у вагоні поїзда, перечитуючи спеціальну літературу, здобувач знаходить подібне твердження у монографії авторитета цієї галузі М. Аносова. Виступ в лабораторії названого вище інституту з посиланням на прізвище згаданого вченого – і член-кореспондент Академії Наук М.Х. Абрикосов підписує позитивний відгук на дисертацію, а це означає добро на її захист.

З 1970 р. по даний час Микола Васильович працює в нашому вузі на посаді доцента кафедри хімії. За період роботи в інституті спеціаліст, маючи змістовну хімічну науково-педагогічну підготовку в університеті, сформувався в чудового педагога-методиста своєї професії. Має близько п'ятдесяти наукових та методичних праць в галузі хімії та педагогіки.

М.В. Дем'янчук живе багатогранним життям колективу, факультету і університету: постійний учасник різноманітних фізкультурно-спортивних заходів, виступів в концертах художньої самодіяльності, учасник народного чоловічого вокального ансамблю «Ясени» тощо. В його робочому кабінеті, поруч з різними підручниками, методичними розробками і т.п., можна побачити грамоти, дипломи, якими Микола Васильович нагороджений за виступи в спортивних змаганнях з волейболу, настільного тенісу, шашок, шахів. Якщо у Вас є час і бажання відвідати спортивний зал університету, де відбуваються змагання з волейболу, настільного тенісу, шашок, шахів, то ви зможете і сьогодні зустріти там доцента кафедри хімії Миколу Васильовича Дем'янчука.

На сьогоднішній день Дем'янчук Микола Васильович користується заслуженим авторитетом і повагою серед студентів і колег по роботі.

За багаторічну і плідну роботу відзначений багатьма подяками, грамотами і дипломами, а в 1999 році нагороджений Міністерством освіти значком «Відмінник освіти України».

ФОТО Сьог-Гузь: *Наталія Григорівна Гузь*

В Чуйській долині, яка потопає в зелені садів та виноградників, красу яких охороняють снігові вершини, розмістилося місто Фрунзе (тепер Бішкек, Киргизстан). Тут у 1951 році народилася **Наталія Григорівна Гузь**. Які шляхи привели її предків туди, заставили залишити рідну землю в Мелітопольському районі Херсонської області, але завжди згадувати її з любов'ю, співати із слюзми на очах пісні рідної неньки України? Колективізація 30-х років змусила її діда шукати по світу «шматка хліба», щоб прогодувати п'ятьох дітей, і таким чином він опинився в Киргизії. Батько, Григорій Іванович Ройченко, уродженець Сумської області, після війни закінчивши МДУ, був направлений на роботу в Академію наук Киргизії.

У 1958 році пішла в школу, навчалась чудово, особливо подобались точні науки. 1968 року успішно закінчила школу і в тому ж році поступила в Киргизький державний університет на хімічний факультет, який в 1973 році закінчила за спеціальністю хімія з присвоєнням кваліфікації хімік, викладач хімії.

У 1969 році батьки здійснили свою давню мрію повернутись на Батьківщину, переїхавши в місто Кам'янець-Подільський на Україні. Батько, професор, доктор сільськогосподарських наук, працював проректором з наукової роботи, завідувачем кафедри на агрономічному факультеті сільськогосподарського інституту.

В 1978 році Наталя Григорівна прийшла на роботу в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут на посаду лаборанта, пізніше – старшого лаборанта, але тяга до науки заставила постійно вдосконалюватись і поглиблювати знання з хімії. Була направлена в Київський державний університет ім. Тараса Шевченка, де пройшла курс лекцій і практичних занять і який закінчила з відзнакою. Після цього перейшла на викладацьку роботу – на кафедрі хімії читає неорганічну, аналітичну і органічну хімію.

Заміжня. Виховала доньку Марину.

ФОТО Сьог-Мисюра: *Тетяна Володимирівна Мисюра*

Тетяна Володимирівна Мисюра народилася 10 січня 1950 року в мальовничому куточку Поділля – селі Вербка Кам'янець-Подільського району в дружній працелюбній сім'ї.

Батько – Володимир Йосипович Дубицький (1912-1989 рр.) все життя працював в лісному господарстві, лісничим. Ветеран війни та праці. Вшанований державними нагородами. Мати – Ніна Федорівна Дубицька 1920 р.н. – ветеран праці, сільська сестра милосердя.

У 1956 році Тетяна Володимирівна пішла в перший клас Вербецької восьмирічної школи, а в 1966 році успішно закінчила середню школу №5 м. Кам'янець-Подільського. Любила навчання, була активісткою в класі. Після закінчення школи вступила в Індустріальний технікум. Вищу освіту здобула у Львівському політехнічному інституті. Кваліфікація інженер-хімік-неорганік.

Спеціальність – технологія неорганічних речовин.

Далі робота в Кам'янець-Подільському військово-інженерному училищі на посаді старшого лаборанта хімії. В 1987 році була проведена по конкурсу на посаду викладача хімії.

Тетяна Володимирівна – викладач військово-інженерного інституту Подільського державного аграрно-технічного університету. Своєю працею, ставленням до людей здобула незаперечний авторитет серед курсантів, студентів та викладацького складу інституту.

Вона завжди у творчому пошуку. Робочий день її не закінчується по закінченні занять. До пізнього вечора курсант може зайти до неї в кабінет: вона завжди розповість, пояснить незрозуміле, бо така вже в неї неспокійна вдача. Не раз колишні курсанти, а сьогодні офіцери, приходили до Тетяни Володимирівни, щоб висловити глибоку вдячність за знання, турботу, теплоту і материнську ласку, що виявляла вона до них.

Така сім'я, таке коріння роду. Творити добро і жити для людей.

ФОТО Сьог-Ямборак: Раїса Семенівна Ямборак

Раїса Семенівна Ямборак народилася 12 листопада 1958 року в с. Патринці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області в сім'ї вчителів. Батько, Семен Клементієвич Тимчук, інвалід Великої Вітчизняної війни, 32 роки життя віддав вихованню дітей в Калачковецькій, Демшинській та Патринецькій школах. Мати, Ніна Павлівна, працювала в Калачковецькій восьмирічній школі.

В дитячі роки Рая отримала значну дошкільну підготовку в сім'ї, де навчилася читати та писати. У школу вона пішла в неповних сім років, серед своїх однокласників завжди була найменшою, що не раз її дратувало (її товариші уже носили комсомольські значки, а вона змушена була зав'язувати червоний галстук). Допитливість та цікавість були постійними супутниками шкільного життя. Наприклад, будучи ученицею першого класу «постаралась» виконати домашнє завдання з арифметики в дзеркальному відображенні, все вірно, але всі цифри написані зворотною стороною, за що батько (її перший вчитель) поставив двійку.

Шкільні роки Раї Тимчук пройшли в: 1963-1967 рр. – Патринецька початкова школа; 1967-1971 рр. – Демшинська восьмирічна школа; 1971-1973 рр. – Рогізнянська середня школа.

Скрізь учениця брала активну участь у шкільному житті відповідних навчальних закладів: їздила на районні предметні олімпіади, спортивні змагання, займалась у різноманітних гуртках.

З шкільних років Рая виявила схильність з однієї сторони до природничих наук, з іншої, маючи творчу вдачу, – до літератури. До цього часу її однокласники пам'ятають її чудове декламування вірша М.Симонова «Жди мене» на уроці російської літератури в дев'ятому класі – мертва тиша навколо і чіткі слова, які надовго запали всім в душу.

Збігали шкільні роки, але вибору майбутньої професії ще не було. Напевно крапку над «і» зуміла поставити класний керівник, учитель хімії Лідія Дани-

лівна Павлюк, яка водночас була для Раї і цікавим вчителем, і старшою подругою. Тісні стосунки між ними збереглися до теперішнього часу.

В десятому класі Рая Тимчук «загорілась» в самому прямому значенні цього слова спеціалізацією «біохімія» на біологічному факультеті Чернівецького державного університету, де формувалась група із десяти чоловік. По закінченні школи, склавши вступні випробування до університету, стати студенткою першокурсницею не вдалось – прохідна планка виявилась зависокою.

Остудити гарячу душу вдалось батькам і за їх пропозицією восени 1975 року вона стала слухачем підготовчого відділення Чернівецького ордена Трудового Червоного Прапора державного університету за спеціальністю «хімія». На той час ректором університету був професор К. Червінський. По закінченні підготовчого відділення, успішно склавши випускні-вступні випробування, Рая Тимчук стала студенткою хімічного факультету. Спеціалізацію проходила на кафедрі аналітичної хімії, завідувачем якої та керівником дипломної роботи був професор Я.С. Мазуркевич. Наукова діяльність студентських років завершилась успішним захистом дипломної роботи з теми: «Електролітичні властивості антимоніду кадмію». Закінчення вузу поставило перед молодим спеціалістом подальше працевлаштування: Івано-Франківськ, Коломия, Чернівці або Кам'янець-Подільський. Вибір було зроблено на користь промислового міста над Смотричем.

Трудова діяльність Раїси Семенівни була розпочата на Кам'янець-Подільському заводі дереворізального інструменту на посаді хіміка-технолога технологічного відділу. Її працелюбність була помічена керівництвом та запропонована посада провідного технолога в індустріальному цеху. Специфіка роботи не зовсім її влаштовувала і тому в 1985 році (можливо учительська кров зробила свою справу) розпочала педагогічну діяльність в технічному училищі №14 на посаді учителя хімії та біології. В доповнення до основної роботи Раїса Семенівна ще займалась озелененням прилеглої території. Молодість та нестача педагогічної майстерності не раз були причиною непередбачених курйозів (наприклад – недостатня пильність і квіти під час весняного розсаджування політі досить гарячою водою. На щастя «гарячий експеримент» витримала більша частина наземних рослин). Проте, учні любили та поважали свого молодого педагога і з відповідальністю ставились до серйозних завдань. Так, на весняному міському святі їхня виставка квітів зайняла почесне перше місце.

Навесні 1987 року Раїса Семенівна Ямборак почала погодинно працювати викладачем на кафедрі хімії колишнього сільськогосподарського інституту, а з вересня місяця цього ж року продовжила свою трудову діяльність на посаді асистента кафедри хімії. Досконало освоїла курси загальної та органічної хімії. Стала гідним продовжувачем формування фізичної і колоїдної хімії. Деканом зооінженерного факультету, до якого належить кафедра хімії, на той час був доцент В.І. Іустінов. Примхлива доля знову звела разом колишнього учня її батька та дочку вчителя. З 1993 року проводить лекційні та лабораторні заняття з дисципліни фізична та колоїдна хімія для студентів агрономічного факультету. З лютого місяця 2004 року переведена на посаду в.о. старшого викладача кафе-

дри хімії. Зарекомендувала себе кваліфікованим фахівцем та педагогом, заняття проводить на високому методичному і науковому рівні. Користується авторитетом і повагою серед професорсько-викладацького складу та студентів біотехнологічного факультету та інституту агротехнологій.

З 2002 року вела наукову роботу за темою «Фотокаталітичні властивості V_2O_5 » на кафедрі фізичної і аналітичної хімії та екології хімічних виробництв при Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича під керівництвом професора Я.С. Мазуркевича. В 2004 році напрям наукової роботи змінено і на сьогодні проводяться наукові дослідження з теми «Автоматизована оцінка та прогноз екологічної якості басейну річки Дністер». (науковий керівник кандидат технічних наук, професор кафедри біології та екології навколишнього середовища Подільського державного аграрно-технічного університету Б.А. Шелудченко).

Не раз Раїса Семенівна згадувала народну мудрість: «Життя прожити – не поле перейти». Довготривала хвороба та передчасна смерть батька, якого Раїса Семенівна дуже поважала, цінувала і понад усе любила, внесла свої корективи в професійну діяльність дочки та побут сім'ї...

Підростали два синочки майже одного віку, допитливі, цікаві, все хотіли знати та бачити, тому їхнє навчання було першочерговим сімейним завданням, яке виправдало себе – нині обидва сини кращі студенти-магістранти факультету кібернетики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (4 та 6 курси).

За часи незалежності України багато чого змінилося також і в нашому місті. Так, наприклад, народився нетрадиційний навчальний заклад для обдарованих дітей, один із перших в нашій державі – приватний академічний ліцей «Антей». Ліцей «Антей» відомий не лише в нашій країні, а і за її межами, дипломантами міжнародних олімпіад з інформатики. З 1999 року «хімічної мудрості» юних ліцеїстів паралельно зі своєю основною роботою навчає Ямборак Раїса Семенівна. Ці юні створіння принесли не одну приємну хвилину на тернистих стежинах педагога.

Не обминула «глобальна комп'ютеризація» і нашого педагога. Під керівництвом свого чоловіка, Василя Степановича, працівника ВАТ Кам'янець-Подільський завод «Електрон», опанувала спеціальність оператора комп'ютерної техніки.

Науково-дослідна робота кафедри протягом усього часу велась у двох напрямках. По-перше, для підтримки свого професіонального рівня викладачі старалися займатися науковою роботою в одній із областей хімії, а тому часто працювали над темами, які «принесли» з собою; з іншого боку – виникала необхідність виконувати запити сільськогосподарського виробництва чи навчального процесу. Виходячи з цього хімічна тематика часто мінялася, а теми прикладного характеру були більш постійними. Так, доцент М.Я. Шлякман дисертаційну роботу виконала з органічної хімії, але до переходу в наш інститут займалася і аналітичним визначенням окремих металів при їх сумісній присутності у зразках. Ця робота лягла в основу ідеї визначення мікромінерального

складу кормів у господарствах зони діяльності інституту. Разом з старшим лаборантом Т.С. Яворською і іншими викладачами, які працювали тоді на кафедрі, Міна Яківна освоїла і дещо модернізувала методики визначення мікроелементів в кормах, що проводились на кафедрі протягом довгого періоду. Ці визначення продовжувались доцентом С.П. Оліфіренко, а з його виходом на пенсію і доцентом Л.Й. Роговиком. Аналітичні дані видавались кафедрі загального тваринництва, яку очолював професор І.І. Задерій. Однак, з відомим погіршенням стану справ в тваринництві господарства стали більше думати про корми, а не підкормки, робота поступово втратила свою актуальність, але при необхідності може бути відновленою. У цьому плані слід відмітити, що кафедра хімії взагалі могла б стати аналітичним центром університету, для цього потрібні відповідні запити і фінансування виробництва.

ФОТО Сьог-Прохацька: Галина Іванівна Прохацька

Галина Іванівна Прохацька народилася в селі Підпилип'я Кам'янець-Подільського району на Хмельниччині 29 серпня 1964 року в сільській родині. Дівчатко цілими днями бігало по широких долинах понад річкою Збруч, по високих пагорбах, вкритих зеленими заростями. Її цікавило все: про що шепоче листя на деревах? Про що співають птахи? Над усім задумасться дівчинка, не дає спокою дорослим своїми запитаннями. Ті не завжди їй відповісти можуть їй і здебільшого казали: «виростеш – про все дізнаєшся сама». Галя залюбки допомагала батькам по господарству, була доброю і товариською, мала багато друзів серед ровесників, з якими бігала до річки купатися і ловити рибу.

Та ось прийшов час, і сільська дівчинка, що виростала на лоні природи, під опікою люблячих батьків, бабусь і старшої сестрички, змалку привчена до праці, з радістю йде до місцевої восьмирічної школи. Протягом усіх восьми років навчання у школі Галина була однією з найкращих учнів, приймала активну участь у громадському житті школи, виконувала обов'язки голови учнівського комітету школи. Крім шкільних предметів охоче вчилася теорії музики і грі на флейті. Для цього приходилося після уроків тричі на тиждень їхати до районної дитячої музичної школи. Середня школа була в сусідньому селі Привороття, тому два роки прийшлося завойовувати авторитет і доказувати свої здібності в нових вчителів. У стінах нової школи Галя знаходить те, що підсвідомо шукала. Вона знаходить – хімію. Досвідчена вчителька хімії зуміла зацікавити її, висувала дивовижні «відкриття», що всі різноманітні тіла складаються з вкрай обмеженого числа елементів, які комбінуються по два, по три... в строго певних вагових співвідношеннях, слідуючи законам «сталості складу» і «кратних відношень».

У 1981 році, склавши на «відмінно» іспити на атестат зрілості (із золотою медаллю), Галина вступає до Чернівецького державного університету ім. Юрія Федьковича на хімічний факультет. Вона відразу активно включається у студентське життя і присвячує весь свій вільний час вивченню чаруючої науки – хімії. Допитлива студентка годинами просиджувала в лабораторіях аналітичної хімії, досліджуючи невідомі зразки. Що може бути скучніше: розчиняти, осаджувати, фільтрувати, прокалювати і зважувати? Але цікава студентка не вва-

жала це скучним заняттям і користувалася кожною вільною годиною, щоб зробити чергове відкриття катіонів чи аніонів у контрольних сумішах.

Швидко промайнули п'ять років студентського життя. Успішний захист дипломної роботи і здача державних екзаменів підвели ризику юності і закрили двері університету. Настала нова смуга життя. Комісія по розподілу молодих спеціалістів видала призначення на роботу в селище міського типу Жданово Шаргородського району Вінницької області. Робота в школі відкриває ще одну грань в особистості Галини Іванівни – любов до дітей. Це була любов, зіткана з найніжніших людських почуттів. Натхнення та енергії вистачало, щоб заглянути кожній дитині в допитливі оченята і посіяти в їхніх душах нове зерно хімічних знань. На крилах щастя поверталася з роботи, бо бачила відмінні результати контрольних робіт своїх учнів.

Заміжжя і переїзд до м. Кам'янець-Подільського внесли свої корективи в біографію Прохацької Галини Іванівни. У 1988 році вона стає співробітником Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Посада старшого лаборанта кафедри хімії зобов'язувала багато часу проводити в лабораторіях і робила свідком навчального процесу у вузі. Робота подобалася, але душі не вистачало спілкування з дітьми, хотілося також передавати молодому поколінню свої знання і енергію. З доброю заздрістю дивилася на ведучих викладачів кафедри, захоплювалася їхньою майстерністю викладання дисципліни і мріяла про викладацьку посаду. У 1989 році в трудовій книжці Галини Іванівни з'явилася ще одна відмітка – викладач хімії підготовчого відділення інституту, а згодом асистента кафедри хімії.

1992 року до складу академії увійшов Військово-інженерний інститут. Програма підготовки курсантів включала вивчення дисципліни загальна хімія. Галині Іванівни пропонують викладання дисципліни на першому курсі, на що вона погоджується з великим задоволенням. Навчальний процес у військових дещо відрізнявся від навчання в академії. Потрібно було звикати до армійських порядків, звертати увагу на те, що курсанти крім навчання, ще несуть службу і часу для самостійної підготовки залишається мало. Подобалася висока організованість навчального процесу, цікавими були розмови із викладачами-військовими, у яких Галина Іванівна набула досвіду в питаннях прикладного характеру (хімія отруйних і вибухових речовин, хімія і зброя масового знищення).

На сьогоднішній день Галина Іванівна Прохацька – це досвідчений викладач кафедри хімії Подільського державного аграрно-технічного університету, яка займається не лише навчальною, а й науково-методичною роботою. Є співавтором навчального посібника «Лабораторний практикум із загальної хімії», автором методичних розробок для лабораторного практикуму з аналітичної хімії і інших видань, що мають місце на кафедрі. Багато часу приділяє вихованню молодих людей, оскільки є наставником групи студентів біотехнологічного факультету.

Працю Галина Іванівна ставить вище за все. Девізом життя є слова: «Дорогу долає той, хто іде».

ФОТО СЪОГ-КОВАЛЬ: *Тетяна В'ячеславівна Коваль*

Тетяна В'ячеславівна Коваль. Яскраве подільське сонечко ласкаво всміхається угорі, велично котить свої теплі хвилі вздовж дороги золотисте пшеничне поле, жадібно п'є нектар на волошці джміль в оксамитовому кожушку, і дзвенить над полем щедре, барвисте, врожайне літо. Усе живе, квітує, радує око...

Симфонія вічного життя... Її слухати – не переслухати. Вона викликає бурю емоцій, почуттів і, водночас, породжує безліч запитань. Звідки береться така чарівна сила у малесенької насінини? І що це за секрети такі у матінки-землі, котра народжує щовесни сповнені життєдайної енергії дива? Звичайно, досягнути це неможливо, але підсвідомо в людини з'являється бажання бути ближче до її Величності Природи, стати її надійним помічником і другом. Таке бажання ще з дитинства зародилося і в героїні нашого нарису, в маленькій Тетянці, яка народилася в місті Кам'янці-Подільському 19 липня 1968 року, в пору, коли природа буяє найяскравішими барвами літа і дарує найцінніше, що може бути, – духмяний хліб.

У рідній школі №5 Тетяна була незмінним учасником міських та обласних олімпіад з біології – найулюбленішого предмету, хоча і хімія, і математика приваблювали серйозну, допитливу дівчину неповторною гармонією формул, рівнянь – цими джерелами, з котрих хочеться пити постійно, занурившись у світ пізнання таких дивовижних речей, над якими тисячоліттями ламали голови великі філософи, видатні вчені. Хотілося знати якомога більше. Що ж воно таке, ця таємнича клітина, без котрої немає життя, молекули, зв'язки між ними? Найкращим дозвіллям для старшокласниці Тані стали досліди, робота з мікроскопом і таблицями в тіснуватій шкільній лабораторії.

А коли закінчила в 1985 році середню школу із золотою медаллю, ні хвилини не вагалась – тільки біологічний факультет Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича, де навчалася з 1985 по 1990 роки на кафедрі біохімії. Паралельно з 1987 по 1990 роки вивчала факультативно за поглибленою програмою курс англійської мови і здобула кваліфікацію перекладача за спеціальністю «біологія».

Непомітно промайнули незабутні студентські роки, і з червоним дипломом та кваліфікацією біолог, викладач біології і хімії Тетяна приїздить до Кам'янця-Подільського і незабаром стає вчителем біології в середній школі №4 (1990-1994), залюбки і з ентузіазмом передаючи набуті нею знання школярам, хоча реалізувати свій творчий потенціал в рамках дещо обмеженої шкільної програми було нелегко.

Тетяна ж мріяла про великий науковий простір, про масштабні дослідження, про втілення власних, цікавих ідей в конкретну наукову справу і тому у жовтні 1994 року, як тільки трапилась нагода зайнятись улюбленою справою більш ґрунтовно, перейшла працювати на кафедру хімії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту в якості лаборанта, а згодом – асистента цієї ж кафедри. Роботу поєднувала з надзвичайно цікавими науковими дослідженнями, що стосувались годівлі тварин.

Є такий чудовий кремнезем сапоніт, при вмілому і розумному використанні котрого в годівлі тварин, зокрема, великої рогатої худоби, одержують гарні результати: збільшується жива маса молодняку, тварини ростуть здоровими. І ось під керівництвом професора, доктора сільськогосподарських наук Анатолія Тимофійовича Цвігуна – прекрасного учителя, науковця – молодий асистент Тетяна Коваль, як то кажуть, з головою поринула у розробку цієї теми.

Чотири роки наполегливої праці завершилися у листопаді 1998 року захистом кандидатської дисертації у Вінницькому інституті кормів УААН на тему «Ефективність використання мінерально-сапонітових кормових добавок при вирощуванні та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби». А рішенням Вищої атестаційної комісії України від 10 березня 1999 року Тетяні Коваль було присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів.

Одразу ж після захисту кандидатської дисертації Тетяні В'ячеславівні запропоновано лекційний курс з біохімії, а 21 грудня 2001 року вона одержує вчене звання доцента кафедри хімії.

На даний час Тетяна В'ячеславівна Коваль читає курс біохімії з основами фізичної і колоїдної хімії для студентів біотехнологічного факультету та факультету ветеринарної медицини, а з введенням спеціалізації «Технологія виробництва і переробки м'яса та м'ясних продуктів» – спецкурс біохімія м'яса і м'ясопродуктів для студентів біотехнологічного факультету.

Безперечно, сучасний вчений не може обмежитись роботою з якогось вузького профілю, його інтереси сягають багатьох аспектів дослідної та викладацької діяльності. От і Тетяна В'ячеславівна окрім того, що видала вісім методичних вказівок та рекомендацій з даних дисциплін, продовжує дослідження за темою кандидатської дисертації, а також вивчає і розробляє тему: «Індивідуальний підхід при вивченні курсу біохімії». Опублікувала понад двадцять п'ять наукових праць.

Взагалі, Тетяна В'ячеславівна – людина щедрої та неспокійної вдачі, і тому не може не приймати активну участь у житті свого факультету. Вона є членом виховної комісії біотехнологічного факультету, куратором першої групи третього курсу. Стан справ її вихованців турбує Тетяну В'ячеславівну не менше, аніж власна сім'я. І хоча вільного часу залишається обмаль, вона встигає ознайомитись з новинками наукового плану, із змістом улюблених художніх журналів, поговорити з маленькою дочкою, послухати музику. Нечасто вдається вирватись на природу, але Всесвіт з його безкінечною гармонією і таємничими принадами вабить її.

Вечір. Затихли нарешті гомінки аудиторії академії, тихо цокає годинник на робочому столі Тетяни В'ячеславівни, а стоси книг нагадують про безліч ще не відкритих істин. Пошуки тривають.

ФОТО Сьог-Багрій: Лідія Свиридівна Багрій

Лідія Свиридівна Багрій на кафедрі працює лаборантом з листопада 1994 року. Народилася 9 червня 1949 року в селі Мліїв Городищенського району Черкаської області. Закінчила факультет агрохімії і ґрунтознавства УНАУ.

Обслуговує проведення лабораторних робіт з неорганічної, біонеорганічної, загальної, прикладної, біогео- та аналітичної хімії. Щорічна загальна кількість підготовлених лабораторних робіт складає більше 2400 годин.

Старанно відноситься до виконання службових обов'язків, до проведення лабораторного експерименту, любить вирощувати квіти, цим самим прищеплює співробітникам любов до озеленення кафедри.

ФОТО Сьог-Бугримчук: *Інна В'ячеславівна Бугримчук*

Інна В'ячеславівна Бугримчук працює на посаді старшого лаборанта кафедри хімії Подільського державного аграрно-технічного університету з 1995 року.

Народилась у м. Кам'янець-Подільському. Після закінчення школи навчалась у Хмельницькому технологічному інституті (нині університет Поділля). До приходу на кафедру Інна В'ячеславівна деякий час працювала на заводі «Електроприлад».

Як старший лаборант кафедри, Інна В'ячеславівна є матеріально-відповідальною особою. В її обов'язки входить постачання і забезпечення кафедри необхідними реактивами та приладами. Крім того, вона старанно і сумлінно виконує і інші види робіт. З дисципліни фізична і колоїдна хімія готує лабораторно-практичні заняття. Також вона слідкує за тим, щоб на кафедрі був завжди естетичний вигляд.

До роботи ставиться відповідально і з великим задоволенням.

ФОТО Сьог-Крачан: *Тетяна Михайлівна Крачан*

Тетяна Михайлівна Крачан народилася 22 березня 1977 року на Вінниччині в сім'ї залізничників. Батьки за розподілом приїхали працювати в Кам'янець-Подільський. Тут і проходили дитячі та юнацькі роки Тетяни Михайлівни.

У 1994 році з золотою медаллю закінчила ліцей, в якому навчалась у хіміко-біологічному класі.

Вищу освіту здобула на хімічному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка, який закінчила у 1999 році.

На кафедрі хімії працює з 1999 року, спочатку з курсантами Військово-інженерного інституту, а потім, в зв'язку із скороченням навчальних годин, із студентами інших інститутів та факультетів Подільського державного аграрно-технічного університету. Читає курс лекцій із загальної та неорганічної хімії. Веде лабораторно-практичні заняття з цих дисциплін, а також з органічної та аналітичної хімії.

Наукові інтереси Т.М. Крачан пов'язані із вивченням інтерметалічних сполук. У 2004 році заочно закінчила аспірантуру на кафедрі аналітичної хімії ЛНУ ім. І.Франка, науковий керівник доктор хімічних наук, професор Ю.Б. Кузьма.

ФОТО Сьог-Полищук: *Оксана Анатоліївна Полищук*

Оксана Анатоліївна Полищук прийшла працювати на кафедру хімії в 2001 році на посаду лаборанта. Вона готує лабораторні роботи з дисципліни органічна хімія. В цьому ж році закінчила Чернівецький національний універси-

тет ім. Ю. Федьковича за спеціальністю біохімік, викладач хімії та біології.

Пропрацювавши два роки, Оксані Анатоліївні доручили проводити лабораторні заняття по дисциплінах: біохімія, органічна та загальна хімія.

З 2003 р. Оксана Анатоліївна під керівництвом професора Анатолія Тимофійовича Цвігуна виконує наукову роботу з годівлі сільськогосподарських тварин. Старанно виконує роботу лаборанта, викладача та здобувача.

ФОТО Сьог-Химия: В лабораторії кафедри хімії

Доцент М.В. Дем'янчук деякий час після захисту дисертації продовжував займатися двокомпонентними сплавами і сполуками на їх основі, а пізніше разом з Л.С. Дем'янчук питанням комплексних сполук свинцю з деякими оксикислотами. Ця робота дала можливість розробити аналітичні методи визначення свинцю за допомогою оксикислот і індикатора піридил-азорезорцину.

Дисертаційна робота Л.Й. Роговика присвячена хімії четвертинних хінолінієвих барвників, які є вдалимими моделями для вивчення залежності кольору органічних сполук від будови. Однак, подібні речовини володіють і іншими корисними властивостями, зокрема фізіологічними, є стимуляторами росту рослин та сенсебілізаторами фотоемулсій. Як стимулятори росту рослин хінолінові похідні вивчалися Леоном Йосиповичем на кафедрі органічної хімії Чернівецького держуніверситету, подібні сполуки пройшли випробування на дослідному полі інституту і навіть в виробничих умовах викладачем Н.І. Вертелецькою. Незважаючи на необхідні мікрокількості препарату, їх дорожнеча і невеликі виходи не дозволили ввести їх в серійне виробництво. Тому Леон Йосипович став розробляти механізм синтезу проміжних четвертинних солей, що є найбільш складною і малоефективною ланкою в синтезі таких барвників. Ця робота координується секцією органічної хімії Академією наук вищої школи під керівництвом академіка М.Ю. Корнілова і апробована на Всеукраїнських конференціях з органічної хімії і міжнародних конференціях з хімії азотовмісних гетероциклів.

ФОТО Сьог-Химия-каф: Кафедра хімії у 2004 році

Об'єднуючою науково-методичною темою викладачів кафедри останніх років є питання вдосконалення навчального процесу при викладанні хімічних дисциплін в сільськогосподарському вищому навчальному закладі. У плані цієї теми проводяться пошуки ефективного проведення лекційних занять, експериментуються різні форми і методи проведення лабораторних занять та самостійної роботи студентів, знаходяться шляхи творчого підходу до вивчення дисциплін, окреслюються напрямки профорієнтаційного викладання дисциплін, враховуючи майбутні спеціальності студентів. Вивчаються шляхи проведення виховної роботи через викладання дисципліни, формування екологічної культури, формування необхідності творчої праці взагалі і при вивченні хімічних дисциплін, зокрема. За матеріалами цих досліджень проводяться виступи викладачів на щорічних звітних наукових конференціях, видаються методичні посібники і рекомендації, друкуються статті в періодичних виданнях.

ФОТО Сьог-хим-досл: Підготовка лабораторії до занять

Кафедра має потужний науковий потенціал і можливості стати хімічним

аналітичним центром університету при умові відповідних замовлень з боку спеціальних кафедр і фінансування. Крім того, є можливості з підготовки і видання підручників українською мовою з урахуванням досягнень хімічних дисциплін і потреб сільськогосподарської науки при наявності потреби з боку Навчально-методичного центру Міністерства аграрної політики України.

Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

На даний час кафедру технології виробництва продукції тваринництва очолює кандидат сільськогосподарських наук, доцент І.І. Тимофійшин. За кафедрою закріплено одна лекційна та шість аудиторій для проведення лабораторних занять з дисциплін: технологія виробництва молока та яловичини, технологія виробництва свинини, технологія виробництва продукції вівчарства, конярство, технологія виробництва продукції птахівництва, молоко і молочні продукти, технологія переробки продукції тваринництва, технологія виробництва продукції кролівництва та звірівництва, а також кабінет для викладачів кафедри і лаборантів, кабінет завідувача кафедри. Є підсобне приміщення.

Сьогодні навчально-методичну, виховну і науково-дослідну роботу кафедри забезпечують чотирнадцять співробітників, у тому числі один доктор та дев'ять кандидатів наук. Це висококваліфіковані фахівці, які знають і вміють навчати студентів.

ФОТО Сьог-Каф технолог 2004: Кафедра технології виробництва продукції тваринництва у 2004 році

Доктор сільськогосподарських наук, професор Микола Олександрович Мазуренко підготував понад 10 кандидатів наук та магістрів. Ним опубліковано 180 наукових праць; здійснюється керівництво науковою роботою аспірантів та здобувачів кафедри.

Фото Сьог-конярство: В лабораторії конярства

Багато років плідної праці віддав інституту, факультету кандидат сільськогосподарських наук, доцент Василь Іванович Іустінов, який працює на кафедрі з 1973 року, викладає дисципліни технологія виробництва яловичини та світове сільське господарство і зовнішньоекономічна діяльність. Понад 19 років працював деканом зооінженерного факультету, нагороджений знаками Міністерства аграрної політики України «Відмінник аграрної освіти та науки» III, II та I ступенів.

ФОТО Сьог-Тимофійшин: Іван Іванович Тимофійшин

Іван Іванович Тимофійшин народився 8 листопада 1953 року в с. Джурин Шаргородського району Вінницької області у сім'ї службовця. Його батько, Іван Герасимович, пройшов нелегкий тернистий шлях від бухгалтера-рахівника, секретаря комсомольської організації новоствореного колгоспу у 20-30 роках минулого століття, секретаря сільської ради і районного суду до головного бухгалтера шахтоуправління. У 1940 р., разом із сім'єю, був направлений на роботу секретарем районного суду у західній області України. Учасник Великої Вітчизняної війни. Не обминула його перевірка службами НКВС за попадання в оточення та інші «провини» під час війни і був направлений у штраф-

ний батальйон. Дивом залишився живий, але у 1945 році після Перемоги над фашизмом його відправляють на шахти Сибіру, де працює простим шахтарем у дуже важких умовах під землею з відбійним молотом, добуваючи «чорне золото» для країни.

У 1947 році батька фактично реабілітували, повернули офіцерське звання, нагороду (медаль) за участь у війні. У 1952-1964 рр. батько працював головним бухгалтером шахтоуправління. Все пережите дало свої наслідки і він прожив лише 50 років.

Мати Харитина Павлівна – до війни закінчила сільськогосподарську школу за спеціальністю бджільництво. Після смерті чоловіка вона працювала в колгоспі на різних роботах, пізніше пасічником і до виходу на пенсію завідувачем пасіки місцевого колгоспу с. Джурина. За досягнуті успіхи в галузі бджільництва у 1975 р. матір було нагороджено ювілейною пам'ятною медаллю ім. П.І. Прокоповича (м. Вінниця). Нині вона на заслуженому відпочинку.

Шлях Івана Тимофійшина до вузівської кафедри був непростим. У 1970 році закінчив Джуринську середню школу. Перша спроба вступити до Львівського сільськогосподарського інституту була невдалою (недобрав 0,5 бали). Потім навчання у Львівському технічному училищі №5. Закінчивши училище з відзнакою, працює токарем третього розряду на Львівському автобусному заводі. Згодом служба в Радянській армії. Зі службою йому дещо пощастило, так як служив фактично у центрі Москви, приймав військову клятву у Центральному музеї В.І. Леніна, чимало прийшлося бачити пам'ятних місць, знатних людей тощо. Там же навчався у школі комсомольського активу при політвідділі, що в якійсь мірі позначилось на його подальшій долі.

У 1974 році Іван Тимофійшин вступає на перший курс зоотехнічного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. За відмінне навчання та участь у суспільно-корисній роботі стає Ленінським стипендіатом. Під час навчання на останніх курсах і після закінчення вузу біля чотирьох років очолював комсомольську організацію інституту (Секретар комітету комсомолу з правами райкому). Тут проявився неабиякий його талант як організатора культурно-масових заходів, організації студентських будівельних загонів, роботи в поліпшенні студентського самоврядування і т.д.

Коли постало питання, за якою стежиною йти далі – чи на партійно-комсомольську роботу, чи навчання в аспірантурі, Іван Іванович вибрав друге – шлях в науку, про що мріяв, ще будучи студентом.

У 1981 році Іван Тимофійшин поступає в аспірантуру стаціонарної форми навчання за напрямом спеціальна зоотехнія; технологія виробництва продукції тваринництва. Так трапилось, що прийшлося йому переводитись і закінчувати аспірантуру в лабораторії якості вовни і овчин відділу вівчарства колишнього Всесоюзного інституту тваринництва (Дубровиці Подольського району Московської області).

Після закінчення аспірантури був направлений на роботу на посаду асистента кафедри загального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. У 1985 році успішно захистив кандидатську дисертацію

на тему «Продуктивные качества помесного молодняка мясо-шерстных овец в условиях Подолья Украинской ССР».

Першим науковим керівником у Івана Івановича був доктор сільськогосподарських наук, професор Дмитро Григорович Степанов, який присвятив своє життя розвитку галузі вівчарства, працюючи радником посла СРСР у Великобританії з тваринництва, заступником Міністра сільського господарства з тваринництва Української РСР, заступником директора Науково-дослідного інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова», довгі роки очолював кафедру спеціального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

Після захисту кандидатської дисертації І. Тимофійшин продовжує дослідження в галузі тваринництва, зокрема у вівчарстві. Ним опубліковано понад 50 наукових і навчально-методичних праць.

І.І. Тимофійшин набув добрих практичних навиків як спеціаліст, працюючи на виробництві зоотехніком у бувшому колгоспі ім. Котовського (с. Ставчани) Хотинського району Чернівецької області. Пропрацювавши близько 1,5 року в господарстві, Іван Іванович разом із зооветспеціалістами створив племінну вівцеферму (каракульська порода). За його ініціативою було налагоджено направлене вирощування молодняка, запроваджено пневмомасажування вим'я нетелів. Вперше в колгоспі був проведений конкурс майстрів машинного доїння, брав участь у вивченні впливу макро- і мікроелементів на молочну продуктивність корів цього господарства. Деякі аспекти цієї роботи знайшли відображення у передачі Чернівецького телебачення «Сільські вечори».

Рішенням вченої ради Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту від 22 грудня 1993 року Івану Івановичу Тимофійшину присвоєно вчене звання доцента кафедри загального тваринництва.

З червня 1996 року Іван Іванович працює завідувачем кафедри технології виробництва продукції тваринництва, а з грудня 2003 року обраний на цю посаду за конкурсом знову на п'ять наступних років. Кафедра має свої славні традиції, школи. Так, тривалий час очолювали кафедру лауреат Державної премії, автор створення казахської білоголової породи великої рогатої худоби Михайло Федорович Гордієнко, а пізніше – доктор сільськогосподарських наук, професор Дмитро Григорович Степанов.

Для стилю керівництва Івана Тимофійшина є характерна непоквапливість і зваженість у прийнятті рішень, демократизм і доступність, доброзичливість і лояльність у ставленні до людей, готовність поділитись своїм досвідом і знаннями з колегами. Розсудливий, завжди рівний у поводженні з працівниками кафедри, факультету, університету, повсякденно робить свою справу професійно, впевнено, чесно і сумлінно.

У службових записках відзначається, що Іван Іванович – добрий організатор і вмільний керівник колективу, принципово і по-діловому вирішує усі питання підготовки фахівців для аграрного комплексу України. Є вимогливим до себе і підлеглих.

Нині працює над докторською дисертацією. Планує підготувати та вида-

ти монографію «Особливості покращення продуктивності овець в умовах Поділля». Іван Іванович продовжує наукову школу його першого наукового керівника професора Д.Г. Степанова. З ініціативи І. Тимофійшина, з осені 2002 року при кафедрі відкрито аспірантуру за напрямом 06.02.04. – технологія виробництва продуктів тваринництва, де під його керівництвом навчається аспірант О.М. Дереш.

Тривалий час проводив заняття з дисципліни технологія виробництва продукції тваринництва для студентів економічного факультету. На даний час викладає дисципліни: технологія виробництва продукції вівчарства, конярство для студентів біотехнологічного факультету; тваринництво для студентів інституту агротехнологій.

Останнє підвищення кваліфікації Іван Іванович пройшов в Інституті післядипломної освіти керівників спеціалістів АПК (Київ, НАУ, 2001р.) і з педагогічної майстерності та методики викладання (ПДАТА, 2003 р.).

Любить спорт, туризм. Викладачі вузу позитивно відгукуються, як Іван Іванович організовував туристичні походи в Карпати до Довбушських печер, на різні гірські перевали тощо. Веде здоровий спосіб життя, систематично займається фізичною зарядкою. При першій нагоді навідується у рідне село Джурин Вінницької області.

Разом з дружиною Людмилою Іванівною, яка закінчила історичний факультет Кам'янець-Подільського педінституту і нині там працює методистом вищої категорії та викладачем, виховують двоє дітей: доньку Оксану – студентка факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського державного університету і Ольгу – учениця 11 класу ліцею №18.

ФОТО Сьог-Погрибний: Віталій Кирилович Погрибний

Віталій Кирилович Погрибний народився 2 січня 1939 року в сім'ї службовця (с. Слобідка Балинська Дунаєвського району Хмельницької області). Батько, Кирило Данилович, здобув середню освіту, а далі, пройшовши спеціальні курси підготовки, працював бухгалтером місцевого колгоспу. Мати, Євгена Максимівна, вела домашнє господарство та виховувала двох синів. Кирила Даниловича за вагомі виробничі досягнення колективу у 1940 році преміювали відрядженням до Москви на Всесоюзну виставку досягнень народного господарства.

Під час війни сім'я перебувала на окупованій території (батько був визнаний непридатним до військової служби). У 1944 році на території села проходили бої і хата, покрита соломною, загорілась, вдалось врятувати лише третину нажитого. Деякий час сім'я проживала у знайомих, а потім здійснила переїзд на проживання до родичів у місто Кам'янець-Подільський.

Євгена Максимівна родом з багатодітної сім'ї, переживши важкі часи лихоліть, – репресії 1937-1938 років та жахливу війну, – як могла оберігала та упереджувала дітей від необачних вчинків задля того, щоб вони вирости здоровими та не підпали у майбутньому під політичний прес.

Жили бідно, але батько працював, і 1947 голодний рік пережили. Але не всім щастило. Віталій Кирилович згадує, як на його очах нещасні голодні люди

вмирали прямо на вулиці. Батьки піклувались про навчання дітей і мріяли про їх вищу освіту. Згодом, закінчивши українськомовну середню школу №2 на «добре» і «відмінно», Леонід став лікарем, а Віталій – вченим зоотехніком.

Протягом 1956-1961 років В.К. Погрібний успішно навчався у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті. Своїми наставниками він вважає таких педагогів, як декана факультету, ветерана війни, доцента Володимира Терентійовича Горянова, який плідно займався також науковою роботою з анатомії сільськогосподарських тварин та видавничою діяльністю. Його батьківське відношення до студента запам'яталось багатьом. Ровесників Віталія виховували висока ерудиція професора Миколи Тимофійовича Геращенка (фізіологія сільськогосподарських тварин), відданість справі та надзвичайна чуйність доцента Софії Іванівни Бугаєнко (вівчарство), методичність та порядність доцента Петра Федоровича Дудчака (ветакушерство), вимогливість та справедливість підполковника Віктора Олексійовича Кулеб'якіна (військова кафедра).

З особистою теплотою Віталій Кирилович згадує Юрія Йосиповича Покопильського, завідувача кафедри фізичного виховання. Це була ділова, в той же час доброзичлива людина, яка залишила яскравий слід у серцях сотень і сотень випускників. Завдяки йому сьогодні аграрно-технічний університет має чудову спортивну базу. Ректор інституту професор Семен Сергійович Сербін значною мірою сприяв фізичному розвитку студентської молоді та спортивним досягненням вузу. Більше десяти років Віталій очолював збірну команду інституту з волейболу.

Після одержання диплому йому запропонували посаду лаборанта на кафедрі спеціального тваринництва. Протягом кількох років виконував обов'язки відповідального за роботу молочної ферми учбово-дослідного господарства (контрольні удої, мічення та зважування тварин, контроль санітарної якості молока, забезпечення умов для проведення досліджень тощо), тобто проходив професійну практичну підготовку.

У цей період одружився з Емілією Георгіївною Кузовенковою, пізніше кандидатом біологічних наук. Виростили двох доньок. Старша Олена закінчила ветеринарний факультет, Іра – культосвітнє училище.

У 1965 році Віталій Кирилович поступив в аспірантуру, його науковою роботою керував лауреат Державної премії Михайло Федорович Гордієнко. Це була напрочуд високоосвічена людина, лідер, який вмів «заразити» колег та учнів на дослідження з актуальних проблем зоотехнії. Дисертаційна робота В.К. Погрібного за темою «Вивчення форми, розмірів, розвитку часток вимені та швидкості молоковіддачі корів чорно-рябої породи» була виконана в заплановані терміни і успішно захищена у 1968 році на вченій раді Одеського сільськогосподарського інституту.

ФОТО Сьог-Погрибн: Заняття з дисципліни «Молоко і молочні продукти»

Протягом 1968-1974 рр. Віталій Кирилович – викладач кафедри, допомагає вести дисципліну молочна справа досвідченому доценту Івану Петровичу Болгару, автору книги «Організація молочної справи» (1973).

З 1975 року Віталій Кирилович, працюючи на посаді доцента, вів дисципліни молоко і молочні продукти, охорона природи, технологія продуктів забою, технологія переробки молока. Виховав та озброїв знаннями не одне покоління спеціалістів тваринництва, які трудяться в різних регіонах України. Цей грамотний викладач віддавав студентам частку своєї енергії, особистим прикладом подавав зразок відповідальності за доручену справу.

Доцент В.К. Погрібний має чималі здобутки в науковій роботі. Був учасником VII Всесоюзного симпозіуму з машинного доїння сільськогосподарських тварин (1988 р.) та III міжнародного симпозіуму «Сільське господарство: наука і практика» (2000 р.).

У співдружбі з науковцями кафедри механізації тваринницьких ферм вперше на факультеті отримав чотири авторських свідоцтва на винаходи: «Доїльний стакан», «Розподільник вакууму», «Доїльний апарат», «Пульсоколектор доїльного апарату». Має 70 праць науково-методичного спрямування, в тому числі сім статей у центральному фаховому журналі «Тваринництво України». Сьогодні він відповідальний за дослідницьку роботу викладацького складу кафедри та студентів-гуртківців.

У межах факультету Віталій Кирилович розробив біля 10-ти наглядних стендів, висвітлюючи сучасні досягнення науки, виробництва, а також здобутки кафедри технології виробництва продукції тваринництва.

Доцент В.К. Погрібний підтримує зв'язок з виробництвом. Завдяки його ініціативам проведені навчання та атестації операторів машинного доїння в ряді господарств Кам'янець-Подільського, Летичівського та Хотинського районів.

Віталій Кирилович протягом багатьох років ніс відповідальність за роботу міжвузівського науково-методичного семінару та профспілкового бюро факультету. Має подяки ректорату.

Спорт – особлива віха в житті ветерана праці. Не один раз студентом чи співробітником він захищав спортивну честь вузу та факультету з кулевої стрільби, волейболу, шахів, настільного тенісу, шашок. У 2003 році Віталія Кириловича обрано головою Федерації шашок міста.

ФОТО СЪОГ-Иустинов: Василь Іванович Іустінов

Василь Іванович Іустінов народився 24 лютого 1937 року в с. Субіч Кам'янець-Подільського району Хмельницької області в сім'ї селян. Батько, Іван Митрофанович Іустінов, народився в 1911 році, помер у 1998 р, працював механізатором-трактористом більше 45 років, за виключенням періоду війни. Мати, Ганна Кирилівна, колгоспниця, 1918 року народження, померла в 2001 році.

У 1952 році після закінчення семи класів Калачковецької семирічної школи поступив до Голозубинецького зооветеринарного технікуму Дунаєвецького району, який закінчив з відзнакою у 1956 році. З 1 вересня 1956 року стає студентом першого курсу зоотехнічного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчив в березні 1961 року і одержав диплом вченого зоотехніка.

За розпорядженням обласного управління сільського господарства у

Хмельницькій області направлений на роботу в Кам'янець-Подільську державну інспекцію по заготівлі сільськогосподарської продукції, з лютого 1962 р. був обраний на посаду першого секретаря Кам'янець-Подільського міськкому комсомолу. З 1964 року працював першим секретарем РК ЛКСМУ, а пізніше – інструктором РК КПУ Кам'янець-Подільського району. У 1967-1969 роках очолював районну профспілкову організацію і в 1970 році поступив в аспірантуру на стаціонарну форму навчання (спеціальна зоотехнія).

У грудні 1973 захистив кандидатську дисертацію на тему «Особенности черно-пестрого скота в использовании питательных веществ корма».

З березня 1973 року працював на посаді асистента кафедри спеціального тваринництва в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, 1974-1976 рр. – асистент і голова об'єднаного профкому інституту, заступник секретаря партійного комітету інституту. У 1976-1978 роках старший викладач, в.о. доцента кафедри, а в 1977-1983 роках звільнений секретар партійного комітету інституту і за сумісництвом доцент кафедри скотарства та вівчарства.

В.І. Іустінов, працюючи на посаді секретаря партійного комітету сільськогосподарського інституту, добре знав всіх викладачів, студентів, відрізнявся хорошими діловими якостями. Велику увагу він приділяв роботі з підготовки кадрів, їх якісному складу. За цей період комсомольськими вожаками інституту були І.В. Гусар, Т.П. Муравка, І.І. Тимофійшин, В. Чорний, В. Хіміч, які в подальшому всі захистили кандидатські дисертації. В.І. Іустінов своєю багаторічною працею заслужив шану і повагу серед людей (студентів і співробітників університету), з якими працював, якого добре пам'ятають і згадують добрим словом багато випускників.

Працював в міськкомі і райкомі комсомолу, апараті райкому і міськкому партії, про нього пам'ятають як про доброзичливу та порядну людину. Це – керівник високої відповідальності, користується авторитетом. Свої знання він передає молодшому поколінню, навчає і показує приклад в роботі.

Особливо хороші якості керівника, фахівця та організатора проявились в період його діяльності на посаді секретаря парткому інституту. Пізніше, протягом 19 років, очолював зооінженерний факультет, будучи його деканом. В.І. Іустінов дуже переживав за навчання студентів, був вимогливий, наполегливий, любить порядок і дисципліну.

За досягнуті успіхи рішенням Міністерства аграрної політики України від 25 січня 2002 року №38-к нагороджений знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» III, II і I ступенів, за період роботи неодноразово нагороджувався похвальними грамотами, подяками.

Протягом всього періоду роботи (понад 30 років) підвищував свою професійну діяльність, неодноразово брав участь і виступав на всесоюзних і республіканських нарадах-семінарах в м. Києві, Харкові, Білій Церкві, раніше в Ленінграді, Воронежі, Москві. Останній раз, в 1989 році, був головою ДЕК в Приморському сільськогосподарському інституті (м. Уссурійськ).

Що стосується особистого виховного впливу на роботу студентів, а пізніше висококваліфікованих спеціалістів сільськогосподарського виробництва,

то можна відмітити наступне: «Сам вчився і других навчав», – говорить Василь Іванович.

В.І. Іустінов працював поряд з такими видатними і шанованими людьми, як Адам Щипановський, Герой соціалістичної праці з Тернопільщини, Леонід Скринчук, Герой соціалістичної праці з Чемеровеччини, Віктор Шумеляк та Анатолій Ткач, заслужені працівники сільського господарства України. Кумирами в його праці були ці люди, а також В.М. Лук'янчук, відповідальний спеціаліст Мінагропрому України, родом з Нової Ушиці, а пізніше консультант Міністра Мінагропрому України.

В.І. Іустінов тривалий час проводив заняття з дисциплін конярство, свинарство та скотарство на стаціонарному і заочному відділеннях.

В даний час читає курси технологія виробництва молока і яловичини, світове сільське господарство та зовнішня економічна діяльність для студентів рідного факультету.

ФОТО Сьог-Трояновський: Микола Миколайович Трояновський

Микола Миколайович Трояновський народився 2 січня 1948 року в м. Тербовля Тернопільської області у сім'ї службовців. Батько – Микола Тимофійович Трояновський, 1919 року народження, учасник Великої Вітчизняної війни, офіцер запасу, інвалід II групи, був нагороджений багатьма орденами і медалями. Працював в II відділі воєнкомату, комендантом технікуму механізації сільського господарства, завгоспом школи глухонімих, завідувачем ковбасним цехом, експедитором хлібокомбінату. Мати – Марія Володимирівна, 1925 року народження, закінчила Тербовлянське училище культури за спеціальністю бібліотекар. Працювала за фахом у міській середній школі, завідувачем районної бібліотеки, а потім робітницею на фабриці ялинкових прикрас.

У післявоєнні роки дитячих виховних закладів на Тернопільщині не було і маленький Коля до 4 років ріс у селі і виховувався материними батьками. Пізніше мама забирала його з собою на роботу в шкільну бібліотеку. Дуже рано навчила читати і писати, допомагати підбирати книжки для читачів. Тому, пішовши у 1955 році в школу, не мав ніяких проблем з навчанням аж до її успішного закінчення в 1966 році.

Будучи школярем дуже полюбив уроки з біології і хімії, які проводив грамотний, досвідчений педагог Ананій Якедонович Кащук. Коля захопився голубами, кролями, бджолами, був старостою гуртка «Юні натуралісти». Працював на шкільній ділянці, в теплиці, доглядав за кролями і бджолами.

По закінченні школи ніяких сумнівів не було – йти вчитися в сільськогосподарський інститут. Витримавши конкурс 7,5 чоловік на одне місце, став студентом I курсу зоотехнічного факультету Кам'янець Подільського сільськогосподарського інституту.

В інституті навчався у таких відомих вчених, педагогів, як професори Д.Г. Степанов, І.І. Задерій, Л.Г. Боярський, О.І. Здоровцов, В.А. Яблонський, доценти О.С. Гончарова, В.Т. Горянов, С.І. Бугаєнко, І.Ф. Рось, М.І. Стрельченко, С.П. Оліфіренко та ін. Був відмінником навчання, спортсменом першого розряду з боротьби. У 1971 році, під керівництвом доцента О.С. Гончарової, ус-

пішно захистив дипломну роботу на тему «Оплата корму та молочна продуктивність корів – первісток симентальської породи», одержав диплом з відзнакою і рекомендацію для вступу в аспірантуру.

Одружившись в лютому 1971 року, пішов працювати на виробництво. Протягом трьох років працював головним зоотехніком колгоспу, майстром маслоцеху, старшим зоотехніком племстанції.

Першого березня 1974 року був зарахований аспірантом стаціонарної форми навчання на кафедрі спеціального тваринництва до професора Д.Г. Степанова

За період 1974-1977 років виконав дослідження з теми «Продуктивність і біологічні особливості кросбредних овець Поділля України» написав і в 1979 році захистив на вченій раді ВІТ (м. Москва) кандидатську дисертацію.

З 1 квітня 1977 року працює на посаді асистента кафедри скотарства та вівчарства у доцента О.С. Гончарової, у якої навчається педагогічної майстерності, методики викладання. В лютому 1984 року обирається доцентом кафедри скотарства та вівчарства. З 1989 по 1996 роки працював завідувачем кафедри промислового тваринництва.

Підвищував свою кваліфікацію у відомих вчених професорів Ф.Ф. Ейснера, Ю.Д. Рубана, Е.О. Арзуманяна, В.П. Красоти. У 1989 році був на стажуванні в Ольштинській сільськогосподарській академії (Польща).

М.М. Трояновський опублікував 52 наукових праці, був делегатом III з'їзду генетиків і селекціонерів України (1976 р.) і опублікував тези, але не мав можливості поїхати на XIV Міжнародний конгрес генетиків і селекціонерів в Японію (1978).

ФОТО Сьог-Трояновськ: Заняття з дисципліни «Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини»

Опублікував «Практикум з кролівництва» об'ємом 9 друкованих аркушів, рекомендований Міністерством аграрної політики України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти II-IV рівнів акредитації.

Доцент М.М. Трояновський велику увагу приділяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів, магістрів. Під його керівництвом 147 студентів успішно захистили дипломні роботи, а 2 випускники – магістерські.

Працюючи доцентом кафедри, займається виховною роботою, будучи наставником групи, курсу.

Велику допомогу Микола Миколайович надає виробництву, приймав участь в організації комплексу в с. Чабанівка на 10 тис. голів овець, складав плани селекційно-племінної роботи з вівцями і великою рогатою худобою в області, в окремих племінних господарствах, запроваджував багатоплідний каракуль в колгоспі «Дружба» с. Врублівці. Крім цього, проводить обласні і районні семінари з бонітування великої рогатої худоби, приймає участь в обласних виставках, аукціонах, виступає з лекціями для слухачів інституту післядипломної освіти та дорадництва.

Виховав трьох дітей – двох синів і дочку, які пішли батьковим шляхом. Старший син закінчив з відзнакою факультет ветеринарної медицини, працює в

комерційних структурах. Молодший син і донька студенти університету.

ФОТО Сьог-Смачелюк: *Микола Микитович Смачелюк*

Микола Микитович Смачелюк народився 16 травня 1951 року в с. Голинченці Шаргородського району Вінницької області у сім'ї колгоспників. Батько, Микита Іванович, був чуйною, поважною і розсудливою людиною. У 20 років був призваний до лав Радянської армії для захисту рідної батьківщини. Вернувся в рідне село важко пораненим, одержав інвалідність II групи. Працював на різних сільськогосподарських роботах у колгоспі. Тому сину Миколі з раннього дитинства доводилось часто підміняти батька, коли він хворів, а хворів довго і важко. Мати, Марія Дмитрівна, з багатодітної сім'ї, працювала у колгоспі тільки у весняно-літньо-осінні місяці в городній, садівничій бригадах.

Микола Микитович після закінчення середньої школи у своєму рідному селі в 1968 році одержує направлення для вступу до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет. Але не судилося вчитися у вузі. Будучи юнаком подає документи на навчання до сільського професійно-технічного училища с. Кузьменки Барського району Вінницької області за спеціальністю слюсар з ремонту сільськогосподарської техніки терміном навчання 1,5 року.

Однак, навесні 1969 року, не закінчивши училище, добровільно іде на службу до лав Радянської Армії (маючи при цьому відстрочку до закінчення училища). Під час служби в армії остаточно формувався характер, вольові якості, відповідальність за підлеглих. Старшому сержантові рекомендували залишитись на службі, закінчити курси молодших лейтенантів і прийняти роту, у якій служив строкову службу. Не залишився, тому що скучав за батьками, сестрою, братом, домівкою.

Після закінчення служби в армії на початку літа 1971 року повертається у рідне село. Зупинився перед вибором: що робити, куди йти? Тому було прийнято рішення – вступати до вузу.

Зустрічався з друзями-односельчанами, мріяв про майбутнє. Багато його друзів закінчили навчальні заклади в Москві, Ленінграді, Києві та інших містах. Але Миколі Микитовичу дуже сподобався Кам'янець-Подільський і вдруге вирішив вступати до сільськогосподарського вузу.

На цей раз йому пощастило. Він став студентом зоотехнічного факультету. В розмові Микола Микитович якось висловився, що Кам'янець-Подільський це, мабуть, його доля. Навчався сумлінно, старався, опановував мирну сільську професію для роботи з тваринами – зоотехнію. Ще до закінчення вузу закохався і в 1973 році одружився. Дружина – Людмила Петрівна – вчитель за фахом. Прожили разом більше 30 років. Мають дві дорослі дочки, які пішли по шляху матері – стали вчителями. Особливо дідусь радіє і пишається своїми внучками-близнючками Маринкою та Алінкою, а також внуком Андрійком.

У 1976 році закінчив Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут – перший випуск зооінженерів.

Після закінчення навчання думав, як усі, вже буде легше, простіше. Однак, життя не є таким простим, за нього потрібно боротися, добиватися успіху,

відповідних вершин. Тому за розподілом після закінчення інституту молодого спеціаліста направляють головним зоотехніком у Тлумацький район Івано-Франківської області. Однак, не виконавши умов договору, одержує відкріплення і їде в Запорізьку область за місцем проходження технологічної практики. Проблеми з працевлаштуванням не виникло. Директор птахофабрики, випускник Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту Яків Сергійович Духовний прийняв молодого спеціаліста на посаду старшим зоотехніком птахофабрики «Комсомольська», тим більше, що його вже добре там знали. Але працювати на «Комсомольській» птахофабриці прийшлося досить короткий період часу – менше місяця.

За проханням генерального директора птахопрому Запорізької області Микола Микитович був переведений на одну із найбільших і найкращих птахофабрик Запорізької області – «Димитрівську» Оріхівського району. Працював старшим зоотехніком, старанно відносився до поставлених обов'язків. Зарекомендував себе в короткий період часу з найкращої сторони. Подобалось працювати у галузі птахівництва, переймав досвід у старших по роботі колег, вивчав наукову літературу. Все складалось досить добре. Повага, посада, квартира – тільки працею. Але знову проблема. Дружині не підходять кліматичні умови. Тому з болем на серці знову переїздить до Кам'янця-Подільського, про що часто жалкував. І знову з подихом висловився: «Мабуть, Кам'янець-Подільський, – це доля».

У Кам'янці-Подільському влаштуватись було важко, але, мабуть, у якійсь мірі везло. Випадково зустрівся з незнайомою людиною. Поспілкувавшись виявилось, що він працює кореспондентом у районній газеті. Ось ця людина, на жаль, Микола Микитович не пам'ятає його прізвища, підказала, що в радгоспі «Кам'янець-Подільський» потрібен головний зоотехнік.

Переговоривши з директором І.І. Мальченком, був прийнятий в радгосп на посаду головного зоотехніка. Усі головні спеціалісти були старшого віку і, мабуть, не сприймали 25-річного керівника тваринництва. Приходилось заслугувати довіру. Директор радгоспу І.І. Мальченко також був досить принциповим керівником.

Тепер Микола Микитович пригадує, що Мальченкова школа була хорошим уроком у подальшому його житті.

З квітня 1977 року Микола Микитович працює в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті протягом року молодшим науковим співробітником, потім до 1981 старшим науковим співробітником по договірній тематиці. Мав зв'язки з племінними господарствами Чернівецької і Хмельницької областей. За цей період часу М.М. Смачелюк під керівництвом Анатолія Антоновича Пахолка складає 13 планів селекційно-племінної роботи з симентальською і чорно-рябою породами великої рогатої худоби в кращих племінних господарствах регіону.

У 1981 році переведений на посаду асистента кафедри розведення годівлі сільськогосподарських тварин, на якій Микола Микитович працював до 1994 року, читаючи дисципліну розведення сільськогосподарських тварин.

Починаючи з 1981 року остаточно зв'язує свою долю з наукою. У квітні 1981 року їде до Ленінграду і закріплюється у м. Пушкіно при Всесоюзному НДІРГТ здобувачем у лабораторію поліпшення чорно-рябої породи великої рогатої худоби, де завідуючим лабораторією був доктор сільськогосподарських наук, професор Альберт Іванович Біч.

Як майбутній науковець Микола Микитович формувався, проходячи школу колег рідного вузу, а також фахівців науково-дослідного інституту – Ленінградську школу. Він завжди позитивно висловлюється про науковців, які формували його виробничі і педагогічні здібності. Часто згадує добрим словом Микола Микитович директора НДІ РГТ, академіка М.Г. Дмитрієва, як чуйну, виважену і добру людину за поради і те добро, яке проявляв шанований всіма академік до молодих науковців і аспірантів.

Протягом 11 років здобувачем Микола Микитович працював над кандидатською дисертацією, яку у 1992 році успішно захистив і до 1994 року працював асистентом кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин, а з вересня 1994 року по вересень 1996 року – доцентом цієї ж кафедри.

У вересні 1996 року переведений на посаду доцента кафедри технології виробництва продукції тваринництва. На цій кафедрі Микола Микитович працює до сьогоднішнього дня.

На кафедрі технології виробництва продукції тваринництва М.М. Смачелюк читає технологію виробництва продукції птахівництва та технологію виробництва продукції звірівництва.

У 2003 році, через одинадцять років після захисту кандидатської дисертації, йому присвоєне вчене звання доцента.

Працюючи на кафедрі розведення і генетики сільськогосподарських тварин, головна діяльність наукової роботи Миколи Микитовича була спрямована на поліпшення племінних і продуктивних якостей корів чорно-рябої породи в регіоні діяльності сільськогосподарського інституту. Микола Микитович опублікував понад 20 наукових праць у різних виданнях.

Тепер Микола Микитович працює в галузі птахівництва над темою «Шляхи поліпшення продуктивних якостей птиці в умовах Західного Лісостепу України».

М.М. Смачелюк постійно бере активну участь у громадській і спортивно-масовій роботі факультету. Як науковець проявив себе з гарного боку, вміє і любить працювати, а одержані позитивні результати додають йому натхнення і наснаги у роботі.

ФОТО Сьог-Булатович: Ольга Миколаївна Булатович

Ольга Миколаївна Булатович народилася 11 червня 1954 року в селі М.-Стасів Літинського району Вінницької області у сім'ї службовця. Батько, М.А. Чернега, пройшов нелегкий життєвий шлях. Ветеран Великої Вітчизняної війни, учасник бойових дій, служив у розвід-групі, перемогу зустрів у Чехословаччині. Нагороджений за бойові заслуги багатьма медалями і орденами. Бойові поранення давалися взнаки і на 69 році його життя обірвалося. Мати, Г.Т. Чер-

нега, працювала на різних роботах. Учасник Великої Вітчизняної війни. Зараз на заслуженому відпочинку.

Закінчила Ольга Булатович у 1972 році Вовковинецьку середню школу і випробувала свої знання, подавши документи до Вінницького медінституту ім. Пирогова. Дуже хотіла бути лікарем, але спроба закінчилася невдало. Повернувшись додому, пішла влаштуватися на роботу на хлібокомбінат. Там зустрілася з представниками Кам'янець-Подільського харчового технікуму і за тими оцінками (копія екзаменаційного листа), які здавала в медінституті у 1972 році, була зарахована в технікум, який 1975 р. успішно закінчила, отримавши кваліфікацію техника-технолога.

У зв'язку з сімейними обставинами у 1973 році перевелась на заочну форму навчання і пішла працювати лаборантом Кам'янець-Подільської державної насінневої інспекції, і у цьому ж році народився син. У 1975 році народився другий син і по 1983 рік займалася вихованням дітей. Коли сини підросли, пішла працювати.

Починався трудовий шлях у стінах Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту з 1984 року на посаді лаборанта кафедри загального тваринництва, інспектора відділу кадрів, старшого лаборанта кафедри технології виробництва продукції тваринництва.

Було велике бажання вчитися і у 1985 році вступила на зооінженерний факультет (заочна форма навчання) і, будучи на посаді старшого лаборанта, у 1991 році закінчила Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут, здобувши спеціальність зооінженер.

На досягнутому не зупинилася і у 1994 році вступила до аспірантури Інституту свинарства УААН, без відриву від виробництва. Керівником дисертаційної роботи був всесвітньо відомий доктор сільськогосподарських наук, академік В.П. Рибалко.

У 1999 році успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Виявлення найбільш ефективних поєднань різних генотипів свиней залежно від методу їх розведення» за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

З 2000 року – асистент кафедри технології виробництва продукції тваринництва, з 2003 року – в.о. доцента. За роки педагогічної роботи підготувала 18 дипломників і одного магістра, які захистилися на «добре» та «відмінно». Бере активну участь у житті факультету і університету. Дуже любить українську народну пісню, тому є учасницею художньої самодіяльності, брала участь у спортивно-масових заходах, виборчих кампаніях.

ФОТО Сьог-Kovbasa: Практична підготовка студентів на ТОВ «Деметра»

З 2003 по 2005 роки була заступником декана з виховної роботи. Користується повагою серед студентів та співробітників. Прислухається до думки і порад викладачів старшого покоління. Своїми кумирами вважає своїх вчителів А.А. Гаврюшова, Г.Г. Шатковську, В.І. Іустінова, В.П. Рибалка.

Виховала двоє прекрасних синів – Ігоря і Сергія, які також закінчили вуз (економічний і агрономічний факультети), у якому навчалися їх мати і батько.

ФОТО Сьог-Петровська: Ніна Іллівна Петровська

Ніна Іллівна Петровська народилася 8 серпня 1954 року в с.мт. Стара Синява Хмельницької області в сім'ї робітників.

Батько, Петровський Ілля Федорович, навчався в Одеському політехнічному інституті, помер в 1958 році. Мати, Петровська Марія Степанівна, працювала робітницею на цукровому заводі, нині пенсіонерка.

У 1961 році вступила в Старосинявську середню школу, яку закінчила в 1971 році. Улюбленими предметами в школі були хімія, біологія, історія та література.

У 1971 році вступила до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчила в 1976 році, одержала диплом зооінженера. Під час навчання одержала ґрунтовні знання з розведення, годівлі, фізіології та біохімії сільськогосподарських тварин.

З березня 1976 року по серпень 1978 року працювала зоотехніком-селекціонером в колгоспі «Дружба народів» Новоселицького району Чернівецької області. Це господарство було одним із кращих в Україні, мало племінну ферму цигайської породи овець, великої білої породи свиней, відгодівельний комплекс великої рогатої худоби на 3,5 тис. голів, молочнотоварну ферму на 1,2 тис. голів.

Очолював господарство Герой соціалістичної праці Ф.О. Капрош. Це була розумна, сильна людина, вмілий керівник. Так що працюючи в господарстві, мала змогу одержані знання в вузі закріпити на практиці. І це була найкраща школа навчання з зоотехнії.

З вересня 1978 року аспірант відділу годівлі сільськогосподарських тварин Науково-дослідного інституту степових районів «Асканія-Нова» ім. М.Ф. Іванова. Вчені, які працювали в інституті, вражали своїм інтелектом, інтелігентністю, вмінням працювати і спілкуватись. Пощастило працювати з такими вченими як Р.А. Логінова, Л.С. Дяченко, З.К. Соловійова, В.В. Стороженко. На міжнародних та республіканських конференціях спілкувалась з відомими вітчизняними вченими, професорами – І.А. Макарем, П.І. Вікторовим, академіком Зверевою, які на високому методичному та професійному рівнях могли висвітлити ті чи інші питання розвитку тваринництва.

Під керівництвом академіка Ф.Ю. Палфія у 1984 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Вплив сірчаноокислого натрію і сечовини на АТФ-азну активність і рівень мінеральних речовин в крові асканійських тонкорунних овець».

До 1987 року працювала науковим співробітником відділу годівлі та фізіології сільськогосподарських тварин інституту «Асканія-Нова».

У вересні 1987 року почала працювати в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті асистентом кафедри промислового тваринництва, з 1991 року виконуюча обов'язки доцента кафедри, в 1998 році присвоєно звання доцента. Читає дисципліну свинарство та технологія виробництва свинини.

Протягом всього періоду роботи (понад 25 років) підвищувала свою професійну діяльність, брала участь і виступала на міжнародних, вузівських, обла-

сних та районних конференціях.

Дочка, Тетяна Миколаївна Петровська, 1977 року народження, закінчила економічний факультет Подільської Державної аграрно-технічної академії.

ФОТО Сьог-Головатюк: *Ірина Олександрівна Головатюк*

Ірина Олександрівна Головатюк народилася 21 лютого 1958 року в м. Кам'янець-Подільський. Її батько походить з родини селян і працював довгий час агрономом. Мати закінчила сільськогосподарську академію в м. Горки і одержала фах вченого зоотехніка. Після закінчення аспірантури викладала в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті.

У 1965 році Ірина Олександрівна пішла в 1 клас СШ №8, в якій вона добре вивчала біологію, яка їй стала в нагоді в наступній діяльності зоотехніка. В 1975 році Ірина закінчує середню школу і, враховуючи свою схильність до роботи в галузі тваринництва, поступає в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут на зооінженерний факультет. Через 5 років вона з відзнакою закінчує його.

Ірина Олександрівна навчалась у таких досвідчених педагогів, як професори Д.Г. Степанов, В.А. Яблонський, доцентів В.І. Іустінов, Л.О. Севернюк, В.К. Погрібний, О.С. Гончарова, М.І. Кадура, М.М. Трояновський.

За період навчання Головатюк Ірина Олександрівна відвідала кращі господарства. Велике враження залишилось від відвідування племферм колгоспів села Нігин, Сокіл, Руда, Рогізна.

Виробничу діяльність Ірина Олександрівна розпочала з 1981 року, працюючи зоотехніком птахофабрики ім. Валі Кузьміна Глибокського району Чернівецької області.

Подальший період практичної роботи пов'язаний з роботою зоотехніком на свинокомплексі с. Шутнівці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

У 1992 році Ірина Олександрівна переходить на викладацьку роботу. Працює асистентом кафедри технології виробництва продукції тваринництва. Успішно застосовує метод підготовки зоотехніків – поєднання теоретичного навчання з тваринницькою практикою.

Веде наукову роботу за темою «Продуктивні якості свиней при різних методах розведення та рівнях годівлі». Головні підсумки наукової роботи опубліковані в 14 наукових працях. Для методичного забезпечення навчального процесу видано 5 навчально-методичних розробок.

Характерна риса Ірини Олександрівни як педагога – її вимогливість до студентів і в той же час чуйне відношення до них. Вона цікавиться життям студентів і вони люблять її за відвертість.

Велику увагу І.О. Головатюк приділяє роботі студентів в науково – студентському гуртку «Технолог», в якому виконуються завдання на актуальні теми.

У 2004 році захистила магістерську роботу на тему «Вплив тривалості і різних режимів зберігання яєць на їх інкубаційні якості, виводимість і збереженість молодняку курчат кросу Ломанн браун в умовах СТОВ «Хорост-Поділля»

Хмельницького району Хмельницької області».

Користується авторитетом і повагою серед професорсько-викладацького складу і студентів біотехнологічного факультету.

ФОТО Сьог-Костецька: *Юлія Василівна Костецька*

Юлія Василівна Костецька народилася 20 березня 1974 року в с. Жовтневе Кам'янець-Подільського району Хмельницької області в сім'ї робітників. Батько, Костецький Василь Іванович, 1948 року народження, ветеран праці. Працює у ВАТ АТП 16808 водієм. Мати, Костецька Ніна Петрівна, 1952 року народження.

Юлія Василівна закінчила Чернівецький фінансовий технікум за спеціальністю бухгалтерський облік. Працювала за фахом в Хмельницькій механізованій дистанції вантажно-розвантажувальних робіт нормувальником.

Юлія, будучи школяркою, любила багато предметів і особливо уроки математики, які проводив грамотний, досвідчений педагог Євген Миколайович Баценко. Після закінчення школи навчалась в Кам'янець-Подільському радгоспі-технікумі на відділенні ветеринарної медицини. За період навчання черпала знання у таких відомих фахівців, як А.Ф. Крокодило, Л.А. Крокодило, В.С. Говоровський, В.М. Дробот, А.П. Горячок, В.І. Зваричук.

Після технікуму, враховуючи схильність до роботи у тваринництві, Юлія Василівна вступає до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на зооінженерний факультет (заочна форма навчання).

В інституті навчалась у таких досвідчених педагогів, як професор А.Т. Цвігун, доценти В.І. Іустінов, Л.О. Севернюк, Н.І. Петровська, В.К. Погрібний, А.А. Пахолок, М.М. Трояновський.

У 1999 році, під керівництвом доцента М.М. Трояновського успішно захистила дипломну роботу на тему «Продуктивні якості голштинізованих корів в умовах радгоспу «Староушицький» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області».

На основі рекомендації та здачі іспитів Ю.В. Костецька 15 березня 2001 року була зарахована аспірантом заочної форми навчання в Інститут кормів УААН, керівник – професор, академік Михайло Федорович Кулик.

Виробничу діяльність розпочала у 1993 році, працюючи лаборантом у Маківській середній школі, а з 1994 року перейшла на посаду методиста зооінженерного факультету в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут.

Подальший період роботи (з 1995 року) був пов'язаний з кафедрою технології виробництва продукції тваринництва, яку очолює доцент І.І. Тимофійшин.

Ю.В. Костецька проводить наукову роботу за темою «Порівняльна оцінка продуктивної дії природних мінералів при використанні в годівлі великої рогатої худоби». Одружена.

ФОТО Сьог-Дереш: *Олександр Миколайович Дереш*

Олександр Миколайович Дереш народився у селі Калюсик, що на Віньковеччині Хмельницької області, 30 травня 1973 року у селянській сім'ї.

Батько, Дереш Микола Якович, 1949 року народження, після закінчення середньої школи залишився працювати у рідному селі. Згодом закінчив курси шоферів, деякий час працював шофером, а після того протягом багатьох років працював комірником КСП «Калюс». Серед односельчан користувався великим авторитетом, був чесною, доброю, розсудливою людиною. Його роботою були задоволені не лише керівники господарства, а й керівники району. Прожив Микола Якович лише 50 років.

Мати, Дереш Ганна Андріївна, 1948 року народження, виросла у багатодітній сім'ї. Середню школу закінчила з відзнакою, але продовжувати навчання можливості не було, тому відразу почала працювати у місцевому відділі зв'язку, де протягом 33 років пропрацювала листоношею. У даний час знаходиться на заслуженому відпочинку.

Олександр Дереш початкову освіту здобув у Калюсецькій середній школі. За період навчання в школі приймав участь у олімпіадах з хімії, біології, української мови. Перша спроба вступити до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту була невдалою. Повертається у рідне село, де протягом року працює обліковцем на молочнотоварній фермі. Але бажання навчатися у вузі не покидало хлопця: у 1991 році вступає на зооінженерний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту спочатку на заочну, а потім переводиться на стаціонарну форму навчання. Після закінчення Подільської державної аграрно-технічної академії був направлений у КСП «Калюс», де працює на посаді головного зоотехніка до 1999 року. Працюючи зоотехніком, набув добрих практичних навиків як спеціаліст. З його ініціативи було налагоджено направлення вирощування молодняка великої рогатої худоби. Показав себе ініціативним, здібним організатором, кваліфікованим спеціалістом. За рекомендацією керівництва колгоспу з 1999 року призначений начальником племвідділу Віньковецького району при Деражнянській племстанції. На цій посаді детально вивчив стан та перспективи розвитку тваринницької галузі у Віньковецькому районі. Керівництво району, помітивши добрі організаційні здібності молодого спеціаліста, рекомендує призначити Олександра Миколайовича директором товариства з обмеженою відповідальністю «Оберіг» у селі Калюсик Віньковецького району. За період роботи керівником господарства йому вдалося організувати спеціалістів на виконання поставлених рішень. Під його керівництвом у господарстві підвищилася урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин. Усі доручення, які ставилися перед молодим спеціалістом, виконувалися сумлінно. Користувався повагою та авторитетом у колективі.

З метою підвищення професійних здібностей у вересні 2000 року вступає у магістратуру Подільської державної аграрно-технічної академії. Працює над темою магістерської роботи «Вовнова продуктивність помісних ярок м'ясововнових овець в СВК «Лабунський» Полонського району Хмельницької області», яку успішно захищає і одержує диплом магістра. На досягнутому не зупиняється, вирішує продовжити навчання в аспірантурі. У жовтні 2002 року успішно складає вступні іспити в аспірантуру Подільської державної аграрно-

технічної академії. Під керівництвом кандидата сільськогосподарських наук, доцента, завідувача кафедри технології виробництва продукції тваринництва Івана Івановича Тимофійшина, працює над темою кандидатської дисертації: «Продуктивні та біологічні особливості молодняку овець північнокавказької м'ясо-вовнової породи та їх помісей з асканійськими кросбредами». Проводить лабораторно-практичні заняття з дисципліни конярство, технологія виробництва продукції вівчарства, технологія виробництва м'яса яловичини, звірівництво для студентів біотехнологічного факультету. У 2003 році проходив курси підвищення кваліфікації з педагогічної майстерності та методики викладання в Інституті післядипломної освіти та дорадництва Подільської державної аграрно-технічної академії.

Одружений. Дружина, Інна Миколаївна, закінчила філологічний факультет Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Займає посаду заступника директора міського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (МЕНЦУМ). Разом виховують двох дочок-близнят, які навчаються у третьому класі НВК № 9 міста Кам'янець-Подільського.

ФОТО Сьог-Гребелюк: Оксана Володимирівна Гребелюк

Оксана Володимирівна Гребелюк народилася 19 вересня 1975 року в мальовничому селі над Дністром – Ожеве Сокирянського району Чернівецької області. Її батьки – Володимир Васильович і Галина Йосипівна Гончар – чудові і прекрасні люди, які вклали у виховання доньок всю свою теплоту і любов.

У 1982 році Оксана йде в перший клас Новодністровської середньої школи. Вона була порядною, слухняною і старанною ученицею. Після успішного закінчення школи, у 1992 році вступає до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчує як студентка заочного відділення у 1997 році.

По закінченню інституту працювала у Військторзі №44 товарознавцем. З 2003 року – старший лаборант кафедри технології виробництва продукції тваринництва. З 2005 року як здобувач під керівництвом академіка В.П. Рибалка виконує дисертаційну роботу. Займається питаннями впливу інтенсивності росту кнурів на продуктивні якості свиноматок.

Кафедра забезпечує викладання таких дисциплін: технологія виробництва молока; технологія виробництва яловичини; технологія виробництва продукції свинарства; технологія виробництва продукції вівчарства; конярство; технологія виробництва продукції звірівництва та кролівництва; технологія виробництва яєць і м'яса птиці; тваринництво; молоко і молочні продукти; технологія переробки молока; світове сільське господарство і зовнішньоекономічна діяльність; технологія переробки продукції тваринництва; технологія продуктів забою; веде три спеціалізації: птахівництво; технологія виробництва та переробки м'яса і м'ясних продуктів; технологія виробництва і переробки молока та молочних продуктів.

Для забезпечення навчального процесу співробітниками кафедри видана низка навчальних та навчально-методичних праць:

- методичні рекомендації для виконання лабораторно-практичних занять з усіх дисциплін, які читаються на кафедрі;
- практикум з кролівництва для студентів біотехнологічного факультету II-IV рівнів акредитації;
- підручник «Тваринництво» для студентів агрономічного профілю III-IV рівнів акредитації;
- індивідуальні завдання і система контролю за правильністю їх виконання;
- комп'ютерні програми (розрахункові) з дисциплін, що читаються на кафедрі;
- методики написання курсових, дипломних робіт та проектів.

Силами співробітників кафедри оформлені інтер'єри аудиторій, коридорів, створено табличний фонд, колекції різних видів вовни, смушків, кролячих шкурок, підібрано відеотеку, слайди, створено філіали кафедри на виробництві.

Підготовлені на кафедрі спеціалісти успішно працюють на різних ділянках агропромислового комплексу, складають основу біотехнологічного факультету. Діє аспірантура за спеціальністю 06.02.04 – технологія виробництва продуктів тваринництва, де навчається аспірант стаціонарної форми навчання О.М. Дереш (науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, доцент І.І. Тимофійшин). Об'єкт досліджень – вівчарство.

Науковий пошук у дипломному проектуванні спрямований на вивчення: продуктивності тварин залежно від генотипу; впливу факторів, що зумовлюють продуктивність; ефективності різних технологій виробництва молока, яловичини, вовни, баранини, вирощування молодняка, яєць і м'яса птиці.

За останні 20 років співробітниками кафедри здійснено керівництво понад 600 дипломними роботами, 85% з яких оцінено на «відмінно» та «добре».

Щорічно на замовлення з виробництва під керівництвом науковців кафедри студенти виконують 20-30 дипломних робіт.

Основні напрямки наукових досліджень співробітників кафедри спрямовані на:

- удосконалення продуктивних ознак нових українських молочних і м'ясних порід в зоні Поділля (М.М. Трояновський, В.І. Іустінов, В.І. Гончар, І.О. Головатюк, Ю.В. Костецька);
- рівень продуктивності корів української червоно-рябої молочної породи (В.К. Погрібний);
- вивчення продуктивних якостей свиней при різних методах розведення та рівнях годівлі (Н.І. Петровська, О.М. Булатович, І.О. Головатюк, О.В. Греблюк);
- покращення продуктивних якостей порід овець різних генотипів (І.І. Тимофійшин, О.М. Дереш);
- поліпшення продуктивних якостей курей (М.М. Смачелюк).

За результатами наукових досліджень співробітниками кафедри опубліковано 247 наукових праць, у тому числі 43 за останні п'ять років, одержано чотири авторських свідоцтва на винаходи.

Учені кафедри надають методичну і практичну допомогу спеціалістам господарств з питань бонітування усіх видів тварин; організації і проведення стрижки овець; відтворення стад великої рогатої худоби, свиней, овець, коней; складання планів селекційно-племінної роботи для господарств області, району; відбору та придбання племінних плідників; організації обласної виставки-аукціону племінних тварин.

Крім цього, науковці кафедри виступають з лекціями на обласних та районних семінарах зооветспеціалістів і в інституті післядипломної освіти та до радиництва університету.

Філіали кафедри: СТОВ «Іскра» (договір від 7 лютого 2000 року) і ТОВ Агрофірма «Авіс» (договір від 19 жовтня 2000 року) Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Існують господарські зв'язки з СВК «Лабунський» Полонського району, з СГК «Летава» Чемеровецького району; з ТОВ «Збруч» і СТОВ «Іскра» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Співробітники кафедри підтримують тісні контакти з іншими науковими установами і організаціями (Інститут свинарства ім. О.В. Квасницького УААН; Інститут кормів УААН, НАУ та ін.).

Кафедра годівлі тварин та технології кормів

З 1993 року по сьогоднішній час кафедрою годівлі сільськогосподарських тварин, яка після присвоєння інституту статусу Подільської державної аграрно-технічної академії змінила назву і відтоді називається кафедрою годівлі тварин та технології кормів (1996 р.), очолює доктор сільськогосподарських наук, професор Анатолій Тимофійович Цвігун.

З жовтня 2003 року на період виконання А.Т. Цвігуном обов'язків координатора Хмельницького обласного центру навчання і підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників (сьогодні – Хмельницька обласна до радича аграрна служба) наказом ректора академії (університету) виконувачем обов'язків завідувача кафедри годівлі тварин та технології кормів був призначений кандидат сільськогосподарських наук Сергій Миколайович Блюсюк.

У теперішній час на кафедрі працюють одинадцять викладачів, у тому числі один професор, доктор сільськогосподарських наук, п'ять доцентів, кандидатів наук. Це доктор сільськогосподарських наук, професор Анатолій Тимофійович Цвігун, кандидат біологічних наук, доцент Анатолій Федорович Кондрюк, кандидати сільськогосподарських наук, доценти Марія Никифорівна Бахмат, Микола Гаврилович Повозніков, Віталій Георгійович Кураш, Сергій Миколайович Блюсюк, а також старший викладач, магістр Анатолій Петрович Віннічук, викладач Валентина Петрівна Саєнко, асистенти Іван Миколайович Бідяк, Станіслав Володимирович Тимчак, старший лаборант, асистент Наталія Василівна Кравець, лаборант Марія Дмитрівна Мусій, аспіранти Віктор Євгенович Харкавлук, Віта Іванівна Бучковська.

ФОТО СЬОГ-ЦВІГУН: Анатолій Тимофійович Цвігун

Анатолій Тимофійович Цвігун народився 10 червня 1954 року в сім'ї колгоспниці Марії Іванівни Цвігун в с. Кульчиївці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, де закінчив середню школу. Батька не пам'ятає, навесні 1954 року він поїхав освоювати цілинні землі Казахстану і пропав безвісти. До 1961 року вихованням займалася бабуся Палегія та мати, а пізніше тільки мати. Тому з дитинства приходилось виконувати посильну чоловічу роботу в домашньому господарстві та допомагав матері в колгоспі.

З 1961 року по 1971 рік навчався в Кульчиївецькій середній школі. Любов до знань, рідного краю, мови та культури прививали перші вчительки Євгенія Петрівна Бравчук, Марія Михайлівна Коркош та класний керівник Дарія Іванівна Яковенко. В школі під керівництвом Арсенія Миколайовича Макогонюка освоїв ази музичної грамоти у духовому оркестрі.

У 1971 році вступив на зоотехнічний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, де почав вивчати зоотехнію та продовжував грати у духовому оркестрі під керівництвом Кімнамчика Валентина Олексійовича, який в той час мав звання народного. В цей період були деканами факультету професор Валентин Андрійович Яблонський та доцент Марат Миколайович Феклістов; беззмінним куратором була Тамара Миколаївна Мамчур. Маючи добру шкільну підготовку, вчитись було неважко, тому практично протягом всього періоду навчання одержував підвищену стипендію.

22 листопада 1975 року нагороджений Центральним Комітетом ВЛКСМ та Міністерством вищої і середньої освіти СРСР значком «За отличную учебу».

Захоплювався спортом – класичною боротьбою та важкою атлетикою. У 1971 році нагороджений грамотою ДСТ «Колос» за перше місце у класичній боротьбі в напівлегкій ваговій категорії в інститутській спартакіаді, присвяченій 50-річчю утворення СРСР.

В студентські роки цікавився науковими новинками, під керівництвом доцента Михайла Федоровича Сотницького проводив пошук методики ранньої діагностики маститу у корів. І, хоча пошук не завершився успіхом, навик наукової роботи були одержані. Дипломну роботу виконував під керівництвом професора Івана Ілліча Задерія на тему «Вивчення ефективності використання солей мікроелементів: міді, кобальту, цинку, марганцю та йоду в раціонах дійних корів» на базі колгоспу с. Чаньків Дунаєвецького району, де в той час головою правління був Ковальчук Мефодій – принциповий та наполегливий керівник.

26 березня 1976 року одержав диплом з відзнакою (диплом С № 320013), і в квітні згідно направлення приступив до роботи головним зоотехніком колгоспу «Перше травня» Коломийського району Івано-Франківської області, де головою правління працював Костянтин Дмитрович Квартюк, чуйний керівник і хороша людина.

З серпня 1977 року працював головним зоотехніком радгоспу «Кам'янець-Подільський» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, який в той час очолював висококваліфікований принциповий керівник Іван Іванович Мальченко.

У 1980 році професор Іван Ілліч Задерій запропонував повернутись до наукової роботи, яку він пропонував під час написання дипломної роботи, Іван Ілліч у цей час був науковим консультантом кафедри загального тваринництва, яку очолював Анатолій Андрійович Гаврюшов. На цій кафедрі працював спочатку молодшим, потім старшим науковим співробітником.

У 1982 році за конкурсом обраний асистентом кафедри годівлі сільськогосподарських тварин за запрошенням її завідувача доцента Василя Івановича Кімаковського. Цей всебічно розвинутий, інтелігентний, висококваліфікований вчений запропонував досліджувати особливості газоенергетичного обміну у тварин, навчив методології досліджень і, хоча були офіційні керівники і консультанти, його ідеї продовжені в більшості наукових праць. За його ж порадою вступив до заочної аспірантури при кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин Одеського сільськогосподарського інституту, до професора Анатолія Івановича Свеженцова.

У 1988 році в ордену Леніна Ленінградському сільськогосподарському інституті захистив дисертацію «Рівень енергетичного живлення відгодівельного молодняка великої рогатої худоби при різних типах годівлі» і одержав науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин та технологія кормів (диплом СХ № 011552).

В 1994 році там же захистив дисертацію «Обґрунтування енергетичного живлення молодняка великої рогатої худоби при різних типах годівлі» і одержав науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук Російської Федерації за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин та технологія кормів (диплом Др №001707 від 3 червня 1994 р). Науковим консультантом був професор Леонід Іванович Зінченко. Після переатестації 28 лютого 1995 року отримав науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук України за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин та технологія кормів (диплом ДН №001724 від 28 лютого 1995 р), 15 червня 1995 року присвоєне вчене звання доцента кафедри годівлі сільськогосподарських тварин, а з квітня 1996 року рішенням вченої ради академії присвоєне вчене звання професора цієї ж кафедри.

З 1993 року завідувач кафедри годівлі тварин та технології кормів, з квітня 1999 проректор з міжнародних зв'язків, з січня 2000 року – проректор з післядипломної освіти та міжнародних зв'язків, а з червня 2002 року – проректор з післядипломної освіти та дорадництва академії (університету), координатор Хмельницького обласного центру навчання і підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників (нині Хмельницька обласна дорадча аграрна служба).

Займається дослідженням особливостей енергетичного живлення сільськогосподарських тварин, переважно молодняку великої рогатої худоби. Багато-річна праця в цьому напрямку дозволила у 1994 році завершити розробку норм годівлі молодняку молочних та комбінованих порід, а у 2000 році – м'ясних порід та їх помісей, які затверджені секцією виробництва і переробки продукції тваринництва і птахівництва науково-технічної ради Міністерства аграрної політики в липні 2000 року і рекомендовані до запровадження в Україні як офі-

ційні. За вклад у розвиток науки про годівлю сільськогосподарських тварин УААН вмістила статтю до книги «Українські вчені – аграрії ХХ століття: Вчені у галузі тваринництва» (1999 р.), а Міністерство аграрної політики України нагородило почесною грамотою (листопад 1999 р.) і трудовою відзнакою «Знак пошани» у листопаді 2003 року за значний вклад у розвиток науки та надання практичної допомоги сільськогосподарському виробництву, а Хмельницька обласна рада нагородила почесною грамотою та іменним годинником (листопад 2003 року).

За період науково-педагогічної діяльності опубліковано більше 150 наукових, науково-методичних та навчально-методичних праць, підготовлено 6 кандидатів наук, 7 магістрів та майже 150 дипломників.

За час роботи на кафедрі підготував та опублікував 49 навчально-методичних рекомендацій, практикум з годівлі сільськогосподарських тварин, тощо. Активна педагогічна позиція зумовила той факт, що з 1995 по 2000 роки був членом НМК із спеціальності зооінженерія.

У 1986 році у співавторстві з І.С. Столабою опублікував методичні рекомендації «Оцінка загальної (енергетичної) поживності кормів з використанням програмованих мікрокалькуляторів БЗ-34, МК-54 та інших». Є співавтором електронних практикумів із годівлі сільськогосподарських тварин для вищих навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації, навчального посібника «Корми: класифікація, оцінка якості, раціональне використання, методи обліку та виробництва», ряду електронних лекцій – «М'ясне скотарство – перспективна галузь», «Науково-господарський підхід до збалансованої годівлі корів», «Шляхи створення вискоєфективного тваринництва», «Комплексне забезпечення комп'ютерними технологіями дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин». Співавтор прикладних програм для лабораторних занять та електронних тестів контролю знань студентів. Про ці доробки доповідав у грудні 2001 р. на конференції «Комп'ютеризація навчання – проблеми, досвід, перспективи» у Вінницькому ДАУ та у лютому 2002 р. на п'ятій міжнародній виставці навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні – 2002», де разом із професором І.І. Ібатуллініним нагороджений почесним дипломом за розробку і впровадження в навчальний процес сучасних педагогічних технологій.

Призначався головою державних екзаменаційних комісій із спеціальності 7.130.201 та 8.130.201 – зооінженерія Сумського ДАУ (1997, 1998 рр.), Миколаївського сільськогосподарського інституту (1999 р.), Державної агроекологічної академії України (м. Житомир, 2000-2002 рр.) Національного аграрного університету (м. Київ) – 2003 р.

За період роботи у вузі підвищував кваліфікацію у Краснодарському сільськогосподарському інституті (у 1983 р.), Ленінградському сільськогосподарському інституті (1988 р.), Міжнародній Есмінгера / Університет штату Айова Аграрно-технічній школі (1996 р.), Інституті післядипломної освіти НАУ (2001 р.) в Університеті штату Луїзіана, Уманському державному аграрному університеті (2003 р.).

З 2000 року є членом спеціалізованої ради Національного аграрного уні-

верситету та членом експертної ради ВАК України з питань зооінженерії та ветеринарної медицини.

Одружений, має двох дітей. Син Олег – кандидат ветеринарних наук, працює доцентом кафедри інфекційних та інвазійних хвороб, дочка – кандидат економічних наук, доцент кафедри соціально-трудових відносин і статистики Подільського державного аграрно-технічного університету.

Безпартійний. Член громадської організації «Партія відродження м. Кам'янця-Подільського», співавтор перспективного плану розвитку міста. Православний християнин.

ФОТО Сьог-Винничук: *Анатолій Петрович Віннічук*

Анатолій Петрович Віннічук народився 11 квітня 1947 року в селі Хутори-Кривошійські Хмельницького району Вінницької області в сім'ї військово-вслужбовця. Батько до 1958 року служив в армії, потім демобілізувався і перейшов працювати вчителем у школі, мати – колгоспниця.

У 1962 році вступив до комсомолу, а в 1965 – закінчив Лознянську середню школу з виробничим навчанням, де отримав професію «садовод-механізатор». У цьому ж році вступив на зооінженерний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, навчаючись у якому приймав активну участь в громадському житті (художня самодіяльність). З колективом художньої самодіяльності «Троїсті музиканти» виступав в Португалії, Болгарії, Румунії, Польщі, Прибалтиці, Франції, Молдові, Росії, за що неодноразово був нагороджений похвальними грамотами та подяками (має сім подяк).

Закінчив зооінженерний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту в 1970 році, після закінчення якого з 14.03.70 по 17.05.73 працював старшим зоотехніком з племінної справи Борщівської державної племінної станції Тернопільської області.

З 12 червня 1973 року працював головним зоотехніком колгоспу ім. Щорса Кам'янець Подільського району Хмельницької області, а з лютого 1974 перейшов на роботу в інститут на посаду молодшого, а пізніше старшого наукового співробітника кафедри загального тваринництва (керівник професор І.І. Задерій). На кафедрі займався вивченням впливу мікромінеральної підгодівлі на підвищення молочної та м'ясної продуктивності великої рогатої худоби. У цей період здав кандидатські мінімуми. Пізніше працював начальником навчальної частини інституту, заступником декана громадських професій.

З 10 вересня 1990 року працював асистентом кафедри загального тваринництва, а з вересня 1996 – годівлі тварин та технології кормів. З вересня 2003 року на посаді старшого викладача кафедри годівлі тварин та технології кормів.

За трудову діяльність опублікував 25 праць (наукових статей, науково-практичних, навчально методичних рекомендацій).

Нагороджений почесними грамотами на честь 70-річчя Великого Жовтня та присвяченою XXVI з'їзду КПРС.

ФОТО Сьог-Бахмат: *Марія Никифорівна Бахмат*

Марія Никифорівна Бахмат народилася 12 вересня 1956 року в селі Теремківці Чемеровецького району, Хмельницької області, у сім'ї колгоспників.

Мати 1929 року народження, українка, Євгена Павлівна Кірієнко. Батько Никифір Іванович Кірієнко, 1918 року народження, білорус.

У 1971 році, закінчивши Юрковецьку восьмирічну школу, вступила на навчання до Кам'янець-Подільського радгосп-технікуму, який закінчила у 1975 році за спеціальністю зоотехнік.

З квітня 1975 року працювала старшим лаборантом кафедри загального тваринництва по господарській темі Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

З 1976 року – зоотехнік колгоспу імені Леніна села Вишнівчик Чемеровецького району, а з 1977 року – зоотехнік ІПС смт. Чемерівці.

З вересня 1977 року – студентка зооінженерного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, через рік перевелась на заочне відділення і була прийнята лаборантом кафедри агрохімії і фізіології рослин. У 1979 році була зарахована спочатку ветсанітаром кафедри зоогієни і ветеринарії, а пізніше – лаборантом проблемної науково-дослідної лабораторії гречки, де у 1980 році стає старшим техніком.

У 1982 році переведена на посаду лаборанта кафедри зоогієни і ветеринарії повністю. У цьому ж році закінчила інститут за спеціальністю зооінженерія.

У 1983 році переведена на посаду старшого лаборанта кафедри мікробіології, інфекційних та інвазійних хвороб, а у 1991 – асистента цієї ж кафедри.

17 грудня 1990 року захистила кандидатську дисертацію на тему «Интенсивный откорм бычков на жоме с использованием нетрадиционных протеиновых и жировых добавок» (протокол №18).

5 червня 1991 року – присуджено ступінь кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів.

З листопада 1991 року працювала асистентом кафедри годівлі сільськогосподарських тварин, а з 1997 переведена на посаду доцента кафедри годівлі тварин та технології кормів.

За період роботи в вузі опублікувала понад 40 праць, в тому числі 20 наукових, є співавтором трьох монографій:

Заміжня. Чоловік М.І. Бахмат, 1950 року народження. Разом з чоловіком виховали сина Олега.

ФОТО Сьог-Кондрюк: *Анатолій Федорович Кондрюк*

Анатолій Федорович Кондрюк народився 28 травня 1952 року в м. Сокиряни Чернівецької області. Батько – Федір Іванович Кондрюк, 1922 року народження, українець, учасник війни, шофер. Мати – Марія Василівна, 1927 року народження, вчителька, ветеран війни.

У 1969 році, після закінчення середньої школи №1 м. Сокиряни, працював на різних роботах в колгоспі «Більшовик» с. Олексіївка, в якому проживали батьки.

З листопада 1970 року по листопад 1972 служив в лавах Радянської армії. Після закінчення служби в армії працював в Чернівецькому держуніверситеті на військовій кафедрі лаборантом.

У 1974 році вступив до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту на зооінженерний факультет, який закінчив з відзнакою. У 1979-1980 роках працював в колгоспі «Більшовик» Сокирянського району на посаді зоотехніка.

З червня 1980 року зарахований на посаду інженера-патентознавця науково-дослідного сектору Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

У 1982 році поступив в аспірантуру на стаціонарне відділення, яку закінчив у 1985 році. Захистив кандидатську дисертацію в 1988 році.

З 1985 по 1988 р. – начальник науково-дослідного сектору, заступник проректора з наукової роботи.

З 1988 року працював на кафедрі загального тваринництва на посаді доцента, а з 1995 року по сьогоднішній день – доцент кафедри годівлі тварин та технології кормів. З 1995 по 2002 р. за сумісництвом займав посаду заступника декана зооінженерного факультету.

За період роботи на посаді викладача вузу займається науково-дослідною роботою в галузі бджільництва. Дослідження спрямовані на вивчення впливу навколишнього середовища на біологічні об'єкти. Надруковано і видано більше 40 наукових праць. В 1999 та 2000 рр. був запрошений на міжнародні форуми «Arimondia» (Канада та Японія).

За період роботи у вузі приймає активну участь в громадському житті університету, є учасником художньої самодіяльності академії та спортивно-масової роботи. З 1999 року учасник народного вокального ансамблю викладачів «Ясени», який є лауреатом Всеукраїнського фестивалю «Софіївські зорі». За активну участь в художній самодіяльності нагороджений медаллю лауреата другого Всесоюзного фестивалю народної творчості, дипломами та грамотами.

З вересня 2005 року – проректор університету з виховної та культурно-масової роботи.

Як спортсмен-розрядник (кандидат в майстри спорту) виступає на міських та університетських змаганнях. Нагороджений багатьма грамотами та дипломами.

ФОТО Сьог-Саєнко: *Валентина Петрівна Саєнко*

Валентина Петрівна Саєнко народилася 16 лютого 1958 року у місті Гусев Калінінградської області (Росія). Батько, Петро Михайлович, був офіцером Радянської Армії, мати, Ганна Василівна – домогосподарка. Після демобілізації у чині капітана, в 1960 році сім'я у повному складі (є ще брат і сестра) переїжджає в Україну.

Протягом 1965-1975 років навчалася у середній школі міста Кам'янця-Подільського. Під час навчання в школі приймала участь у громадському житті, відвідувала драматичний та танцювальний гуртки; виступала у складі цих колективів на шкільних вечорах, міських оглядах, обласних конкурсах. З 1973 року танцювала в народному ансамблі танцю «Кам'янчанка» при міському Будинку культури.

Після закінчення школи, з вересня 1975 року працювала диспетчером від-

ділу експлуатації Кам'янець-Подільського автооб'єднання 22661, а у вересні 1976 року була звільнена в зв'язку з вступом до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Студентське життя на зооінженерному факультеті тривало п'ять років, після чого була зарахована старшим лаборантом на кафедру птахівництва та свинарства Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. У жовтні 1986 року переведена на відповідну посаду кафедри годівлі сільськогосподарських тварин, звідки була звільнена у зв'язку із зарахуванням в цільову аспірантуру Одеського сільськогосподарського інституту. Після закінчення аспірантури у березні 1990 року була прийнята на посаду асистента кафедри загального тваринництва. Після реорганізації інституту в академію, з вересня 1996 року переведена на посаду асистента кафедри годівлі тварин та технології кормів, а з вересня 2002 року – викладача цієї кафедри.

Працює над науковою темою «Використання нетрадиційних кормів у годівлі свиней». Опублікувала 24 наукових статті, 21 навчально-методичну публікацію та 3 науково-методичні рекомендації.

Протягом усього періоду трудової діяльності брала участь у громадському житті факультету і академії: була учасницею танцювальних колективів «Подільський колос» та «Кам'янчанка», допомагала студентським командам «Звір» та «Озорники» готувати виступи на конкурсах КВК, із співробітниками та студентами зооінженерного (біотехнологічного) факультету готували та проводили вечори відпочинку, тематичні вечори і концерти, присвячені різним визначним датам, святам та подіям, театралізовані виховні години. Починаючи з 1990 року виконувала обов'язки секретаря кафедри, а з 1996 – секретаря методичної комісії факультету.

Була нагороджена Грамотою Подільської державної аграрно-технічної академії за результатами 2001-2002 навчального року та з нагоди свята Дня працівників сільського господарства і Подякою за активну участь у підготовці до святкування Ювілею біотехнологічного факультету та з нагоди 85-річчя створення і 50-річчя відродження факультету (2005 рік).

ФОТО Сьог-Мусій: *Марія Дмитрівна Мусій*

Марія Дмитрівна Мусій народилася 13 грудня 1952 року в чудовому селі Калачківці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Батьки – колгоспники. Мати працювала дояркою у колгоспі імені XX партійного з'їзду, батько – столяром. Ще дівчиною бігала на ферму допомагати матері в доїнні худоби. Всі літні канікули проводила на молочнотоварній фермі та зерновому току села. Закінчила Калачковецьку восьмирічну школу.

В 1967 році поступила в Кам'янець-Подільський радгосп-технікум на зоотехнічне відділення. Під час навчання в технікумі приймала активну участь у суспільному житті – була учасником художньої самодіяльності та займалася спортом, грала в шашки. В 1970 році закінчила технікум. В 1968 році обиралась депутатом Калачковецької сільської ради.

В 1975 році працювала лаборантом Кам'янець-Подільської державної племінної станції по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин.

У 1985 році перейшла в Кам'янець-Подільський сільськогосподарський

інститут на кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин - лаборантом. На роботу приймала Лідія Іванівна Дяченко, тоді вона була завідуючою кафедри. Лідія Іванівна була не тільки колегою, але й доброзичливим наставником. Заочно закінчила зооінженерний факультет інституту. Керівником дипломної роботи був досвідчений викладач, доцент Іван Овсійович Захарчук. Працюючи в інституті, була учасником хору, а також співала у вокальній групі. Щорічно приймає участь у складі факультетської команди у шашковому турнірі університету, неодноразово отримувала грамоти за призові місця.

З 1986 по 1993 роки була секретарем приймальної комісії інституту. Неодноразово була нагороджена грошовими преміями та подяками.

На даний час добросовісно працює лаборантом на кафедрі годівлі тварин та технології кормів. Її улюблена справа і добровільний обов'язок – озеленення нашого факультету, завдяки її старанням розквітли клумби навколо третього та біля п'ятого корпусів. З ранньої весни до пізньої осені слідкує вона за тим, щоб квіти були посаджені, просапані, політі. Разом із чоловіком виховала та виростила двох синів, які успішно здобули вищу освіту в нашому вузі.

ФОТО Сьог-Кравець: *Наталія Василівна Кравець*

Наталія Василівна Кравець народилася 23 липня 1962 року у м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області. Батько – Василь Іванович Кімаковський, 1937 року народження, з 1960 по 1993 рік працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті на різних посадах від асистента до завідувача кафедри годівлі сільськогосподарських тварин. Помер у 1993 році. Мати, Алла Олександрівна, 1938 року народження, агроном за фахом, довгі роки пропрацювала у Хмельницькій обласній станції хімізації сільського господарства. Зараз на заслуженому відпочинку. Сестра Ольга проживає з сім'єю у м. Чехов Московської області (Росія).

З 1969 по 1977 Наталія навчалася в середній школі №5 м. Кам'янець-Подільський. Улюбленими предметами були математика, фізика, креслення. Любила малювати, навчалась у художній школі у класі художника Дмитра Івановича Брика. З жовтня 1977 по червень 1979 року перебувала в Республіці Куба з батьками, що були там у службовому відрядженні. Там, у 1979 році, на відмінно закінчила середню школу при Посольстві СРСР у Республіці Куба.

Пробувала вступати до Московського інженерно-фізичного інституту на факультет кібернетики, не вистачило пів балу, щоб пройти по конкурсу.

У 1979-1980 роках працювала лаборантом хімічного кабінету середньої школи № 5.

У 1980 році вступила до Харківського інституту радіоелектроніки, який закінчила з відзнакою за спеціальністю конструювання та виробництво електронно-обчислювальної апаратури, отримавши кваліфікацію інженера-конструктора-технолога електронно-обчислювальної апаратури. На четвертому-п'ятому курсах отримувала Ленінську стипендію. Під час навчання проходила практику на підприємствах Харкова, а також у рідному місті на заводі «Електроприлад».

Після закінчення інституту у 1985 році повернулась додому, за направ-

ленням пішла працювати на завод «Електроприлад» інженером-конструктором спеціального конструкторського бюро, де пропрацювала до 1994 року.

Ще під час навчання в інституті захопилася туризмом, побувала у походах на Кавказі, у печерах та горах Криму, на Уралі. Продовжувала займатися туризмом і по поверненню додому у туристичному клубі «Горизонт» при заводі «Електроприлад». Разом з друзями знайомились з Карпатами, природою Кавказу, Криму, захоплювались красотою рідного краю, проходячи з рюкзаками вздовж численних річок і річечок, що утворюють неповторний каньйон Дністра.

У 1994-1995 роках працювала науковим співробітником відділу зшиваючої техніки науково-виробничого об'єднання «Каммед».

З 1996 року – лаборант, з 1997 – старший лаборант кафедри годівлі тварин та технології кормів Подільської державної аграрно-технічної академії. Паралельно працювала лаборантом, науковим співробітником за держбюджетною темою «Розробити і запровадити норми та раціони годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних типів та порід для західного Лісостепу України». З 2001 року за сумісництвом асистент кафедри годівлі тварин та технології кормів, викладає дисципліни автоматизоване робоче місце та комп'ютерна техніка і програмування для студентів біотехнологічного факультету.

Займається питаннями використання комп'ютерних технологій у викладанні дисциплін зооінженерного профілю. Працює над розробкою навчально-розрахункових програм, електронних версій підручників, навчальних посібників, використанням програм тестового контролю знань студентів, створенням електронних лекцій, тощо. Приймала участь у розробці електронних версій практикумів із годівлі сільськогосподарських тварин для вищих навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації, навчального посібника «Корми: класифікація, оцінка якості, раціональне використання, методи обліку та виробництво», ряду електронних лекцій «М'ясне скотарство – перспективна галузь», «Науково-господарський підхід до збалансованої годівлі корів», «Шляхи створення високоефективного тваринництва», «Комплексне забезпечення комп'ютерними технологіями дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин». Співавтор прикладних програм для лабораторних занять та електронних тестів контролю знань студентів. За сумлінну працю неодноразово отримувала грамоти та подяки, її фотографія занесена на Дошку пошани університету.

Одружена, разом з чоловіком, Іваном Васильовичем, виховують двох дітей.

ФОТО Сьог-Блюсюк: *Сергій Миколайович Блюсюк*

Сергій Миколайович Блюсюк народився 3 жовтня 1976 року у мальовничому українському селі Тихомель Білогірського району Хмельницької області у сім'ї робітників. З малку він ріс спокійним, врівноваженим, із безліччю запитань та нестримним бажанням вчитися. Це сприяло тому, що уже в неповних п'ять років він міг вільно читати казки своїм старшим друзям. А ще на очах у хлопчика була повсякденна сільська робота, якій віддавали свої сили його батьки, односельчани...

Будучи учнем Ямпільської загальноосвітньої школи I-III ступенів Білогірського району Хмельницької області Сергій неодноразово приймає участь у районних предметних олімпіадах з хімії, географії, інформатики. У десятому класі приймав участь в обласній олімпіаді з інформатики. Протягом кількох років був членом туристичного гуртка, в складі якого здійснював туристичні походи по визначних місцях Білогірського та сусідніх районів.

Усе це разом взяте і визначило подальшу долю хлопця, за покликом якої він, закінчивши у 1993 році школу, вступає до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту (а з 1995 – Подільська державна аграрно-технічна академія) на зооінженерний факультет. Сергій стрімко попадає у вир студентського життя. Він гарно навчається, приймає активну участь у громадському житті, стає проформом групи. І, взагалі, хлопець був старанним студентом, хорошим другом та активним однокурсником, за що завжди користувався повагою як викладачів, так і студентів.

Навесні 1997 року під керівництвом сьогоденного декана, а тоді просто прекрасного педагога Миколи Гавриловича Повознікова, який, до речі, відіграв велику роль у формуванні майбутнього фахівця, Сергій відвідує Харківський зооветеринарний інститут для участі у Всеукраїнській олімпіаді із зооінженерії. Тут помічають його знання та навички – друге місце із практичної підготовки.

Проте, поряд із навчанням, студент не забував виховувати і розвивати у собі і справжні чоловічі риси. У цьому велику роль відіграло навчання у Військово-інженерному інституті при Подільській державній аграрно-технічній академії, де він пройшов курс підготовки офіцерів запасу за спеціальністю експлуатація і ремонт інженерної техніки, який закінчив із відзнакою. Сьогодні він – старший лейтенант запасу.

Але студентське життя помалу минало. Виконавши дипломну роботу на тему «Вплив якості жиропоту на технологічні властивості вовни ремонтних ярк цигайської породи в умовах КСП ім. Чапаєва Кам'янець-Подільського району Хмельницької області» під керівництвом досвідченого педагога та науковця, доцента кафедри технології виробництва продукції тваринництва Лариси Олександрівни Севернюк, у 1998 році Сергій закінчує факультет із відзнакою, за що у подарунок отримує направлення до аспірантури.

Але відданий своїй справі хлопець повертається до рідного села і йде працювати завідувачем ферми дочірнього підприємства «Старт» ВАТ «Ямпільська ПМК-182». Як людина комунікабельна, добре знаюча свою справу, Сергій легко знаходить спільну мову із колективом. Робота була не із легких: працювати доводилось із 5 ранку до пізньої ночі. Але це його не лякало. Будучи наймолодшим у колективі, йому все таки вдалося налагодити роботу ферми, заслужити розуміння та повагу людей. Та робота завідувача тривала лише кілька місяців. Колеги та друзі, помітивши наполегливість хлопця, його бажання вчитися кожного дня, радять йому продовжити навчання.

Так, восени 1998 року Сергій вступає до аспірантури Подільської державної аграрно-технічної академії на стаціонарну форму навчання за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів, яку закінчив у листопаді 2001

року. Науковим керівником аспіранта стає Анатолій Тимофійович Цвігун – наймолодший на той час в академії доктор сільськогосподарських наук, професор, дуже високоосвічена, ерудована людина, якій Сергій завдячує багато чим у своєму професійному рості.

За час навчання в аспірантурі він багато читає, конспектує, проводить дослідження у ССВ ім. Лесі Українки Славутського району Хмельницької області та у ТОВ «Агрофірма ім. Мічуріна» Хмельницького району Вінницької області, що стає основою його дисертаційної роботи на тему «Використання енергії поживних речовин раціонів молодняком абердин-ангуської та волинської м'ясної породи при різних рівнях енергетичного живлення».

Своє навчання аспірант професійно поєднує з роботою (з 1 січня 1999 року по 31 грудня 2002 року) спочатку науковим співробітником, пізніше – старшим науковим співробітником наукової частини академії за науковими темами Міністерства аграрної політики України «Розробити і запровадити норми та раціони годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних порід та типів для Західного Лісостепу України» та «Розробити норми і раціони для організації повноцінної годівлі худоби м'ясних типів та порід».

Разом з професором А.Т. Цвігуном, доцентом М.Г. Повозніковим та начальником ВАТ «Хмельницьке головне племпідприємство» В.Г. Курашем Сергій працює над створенням науково-виробничого об'єднання «М'ясне скотарство Поділля» з метою пропаганди та сприяння розвитку м'ясного скотарства в Хмельницькій області і збільшенню виробництва високоякісної яловичини. Сергій Миколайович продовжує займатися розробкою рекомендацій щодо організації галузі м'ясного скотарства.

Все це вимагало дуже багато знань, тому бажання професійного вдосконалення стає для Сергія ще сильнішим та необхіднішим. У червні 2000 року він проходить навчання і одержує міжнародний сертифікат за програмою Канадсько-українського проекту STER «Курс м'ясного скотарства, кормовиробництва та сільськогосподарського менеджменту».

Результатом колективної роботи є розробка норм годівлі молодняку худоби м'ясних порід та типів, які рішенням секції тваринництва і птахівництва Науково-технічної ради Міністерства аграрної політики рекомендовані до запровадження в господарствах України. За це 11 березня 2003 р. був нагороджений грамотою Подільської державної аграрно-технічної академії «За самовіддану працю в розробці норм енергетичного живлення м'ясних порід худоби, відданість науковій справі, що знайшла своє провідне місце не лише в нашому регіоні, а й по всій Україні».

З вересня 2001 року, будучи ще аспірантом, Сергій починає свою викладацьку діяльність спочатку на посаді асистента кафедри годівлі тварин та технології кормів Подільської державної аграрно-технічної академії, а з вересня 2004 року – на посаді виконувача обов'язків доцента цієї кафедри. В лютому 2005 року обраний по конкурсу доцентом кафедри годівлі тварин та технології кормів. Викладає на біотехнологічному факультеті та факультеті ветеринарної медицини дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин», «Основи нау-

кових досліджень» та «Сільськогосподарське дорадництво».

З вересня 2002 року поєднує основну роботу з підготовкою сільської молоді до подальшого навчання у вищих аграрних закладах освіти, викладаючи в Грушківському агротехнічному ліцеї предмет «Основи фермерської діяльності».

З березня 2002 року по березень 2005 – за сумісництвом консультант з тваринництва Хмельницького обласного центру навчання та підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників, пізніше – Хмельницької обласної аграрної дорадчої служби. Ця робота також потребувала багато знань, часу, навиків надання консультацій із тваринництва, що стає поштовхом до підвищення кваліфікації в інституті післядипломної освіти Подільської державної аграрно-технічної академії за програмою підвищення кваліфікації з педагогічної майстерності та методики викладання за період з 25 грудня 2002 по 17 січня 2003 року.

В лютому 2003 року Сергій проходить тренінг «Як організувати власну справу» у Хмельницькому обласному центрі навчання та підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників, завдяки якому поглиблює свої знання з підприємницької діяльності.

24 квітня 2003 року – важливий та відповідальний день у житті Сергія. Адже саме тоді на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.05 у Національному аграрному університеті він захистив кандидатську дисертацію, а 10 грудня 2003 року рішенням Президії Вищої атестаційної комісії України йому присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів.

Відмічають належний рівень фахової підготовки С.М. Блюсюка члени спеціалізованої вченої ради, запросивши після присудження йому наукового ступеня кандидата наук опонувати дисертаційну роботу аспіранта Національного аграрного університету В.М. Кондратюка, захист у якого відбувся 10 грудня 2004 року.

З жовтня 2003 року на період виконання професором А.Т. Цвігуном обов'язків координатора Хмельницького обласного центру навчання і підтримки приватних сільськогосподарських товаровиробників наказом ректора академії Сергій Миколайович призначений виконувачем обов'язків завідувача кафедри годівлі тварин та технології кормів.

16 листопада 2003 року був нагороджений грамотою Подільської державної аграрно-технічної академії за багаторічну плідну бездоганну працю, вагомий особистий внесок у зміцнення матеріально-технічної бази, виховання студентської молоді, досягнуті успіхи у підготовці фахівців та з нагоди професійного свята – Дня працівників сільського господарства. Наступного року, у жовтні 2004 року С.М. Блюсюку оголошено Подяку та нагороджено іменним годинником від Хмельницької обласної ради за сумлінну працю, високу педагогічну майстерність, вагомий внесок у розвиток освіти, науки та з нагоди 85-річчя утворення Подільської державної аграрно-технічної академії.

Наукова робота Сергія Миколайовича відома і за межами Хмельницької

області. Приємною звісткою та подарунком до нового 2005 року стало повідомлення голови комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки академіка Б.Є. Патона про присудження Сергію премії Президента України для молодих вчених (Указ Президента від 09. 12. 2004 р. №1451/2004).

Сергій Миколайович постійно виступає на конференціях, семінарах, нарадах міжнародного, республіканського та обласного рівнів. За сім років науково-педагогічної діяльності він опублікував 38 наукових статей, 27 науково-практичних, 19 навчально-методичних рекомендацій, є співавтором двох монографій.

С.М. Блюсюк є співавтором електронного навчального посібника «Корми: класифікація, оцінка якості, раціональне використання, методи обліку та виробництво», ряду електронних лекцій – «М'ясне скотарство – перспективна галузь», «Науково-господарський підхід до збалансованої годівлі корів», «Шляхи створення високоефективного тваринництва», «Комплексне забезпечення комп'ютерними технологіями дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин» та ін. Співавтор прикладних програм для лабораторних занять та електронних тестів контролю знань студентів.

Приймає активну участь у виховній роботі факультету, є куратором другого курсу, відповідальний за проведення студентського гуртка «Годівельник».

Вся його викладацька, виховна, наукова робота гідно оцінюється та дуже тісно пов'язана із співробітниками його кафедри – людьми, які допомагають Сергієві завжди і в усьому, яким він зобов'язаний багато чим із того, чого він досягнув на даний час.

Разом із дружиною, Тетяною Анатоліївною, яка є його надійною опорою і помічником в усьому, виховують прекрасного сина Юрія.

За такий короткий час своєї наукової роботи Сергій зробив багато, а основне – став науковцем та педагогом високого рівня, якого шанують, поважають, високо оцінюють його самовіддану, бездоганну працю. Адже саме Сергієва наполегливість, вміння та бажання самостійно вчитися, вдосконалюватися, працювати на благо того, аби наукова спадщина нашої молоді держави примножувалася, а також підтримка та допомога рідних і близьких йому людей дозволило йому отримати те, що є на даний час. Але це далеко не все, чого він прагне. І хоча ця праця є дуже важкою, забирає багато енергії, здоров'я, часу, знаючи Сергієву вдачу можна із впевненістю можна сказати, що він і надалі буде віддавати їй багато вільних хвилин, годин, днів...

ФОТО Сьог-Тимчак: *Станіслав Володимирович Тимчак*

Станіслав Володимирович Тимчак народився 29 травня 1975 року в селі Липчани Могилів-Подільського району Вінницької області. Мати, Ніна Іванівна, педагог за освітою, працює в дитсадку вихователем; батько, Володимир Григорович, за освітою зоотехнік, майже 30 років працював на зоотехнічній службі господарства.

З ранніх літ батьки привили любов до тваринництва. Тому, після закінчення 9 класів середньої школи, вступив до Іллінецького радгосп-технікуму. Під час навчання з цікавістю і старанністю відносився до пізнання нового. На

третьому курсі брав участь в олімпіаді із зоотехнії серед студентів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, де за результатами тестування зайняв перше місце.

У 1994 році з відзнакою закінчив технікум і отримав направлення для навчання в вищому навчальному закладі. Таким вузом став з 1 вересня 1994 року зооінженерний факультет Подільської державної аграрно-технічної академії.

Під час перебування в стінах навчального закладу сумлінно відносився до навчання та брав активну участь в студентському житті курсу. Тому в 1998 році, у числі відмінників, отримав запрошення на технологічну практику в Австрію. У 1999 році з відзнакою закінчив Подільську державну аграрно-технічну академію, успішно склав іспити для навчання в аспірантурі, яку закінчив в листопаді 2002 року.

За період з 2001 та початку 2004 року неодноразово виїжджав на стажування в ФРН та Австрію. Брав участь у різних проектах німецької фірми «INNTALER», представляв її в Україні на виставках державного значення. Є консультантом фірми по преміксах, заміниках молока та кормових добавках.

З першого вересня 2004 року є асистентом кафедри годівлі тварин та технології кормів.

22 червня 2005 року вченою радою біотехнологічного факультету обраний заступником декана з виховної роботи.

Проводить дослідження з використання та обміну енергії поживних речовин в підсисних телят залежно від типу годівлі, статі та віку при застосуванні білково-мінерально-вітамінних добавок.

ФОТО Сьог-Кураш: *Віталій Георгійович Кураш*

Віталій Георгійович Кураш народився 18 жовтня 1948 року в селі Підлісний Ялтушків Барського району Вінницької області у сім'ї колгоспника.

З 1955 по 1963 рік навчався у Підлісно-Ялтушківській середній школі, де закінчив вісім класів. У 1963 році вступив на навчання у Михайловецьке СПТУ №6 Барського району Вінницької області, яке закінчив у 1965 році, отримавши спеціальність тракториста-машиніста сільського господарства.

У 1966 році працював і продовжував освіту в 11 класі Підлісно-Ялтушківської середньої школи, після закінчення якої у 1967 році поступив на навчання у Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут на зоотехнічний факультет, який закінчив у 1972 році.

Після закінчення навчання в інституті до травня 1972 року працював старшим зоотехніком Кам'янець-Подільської держплемстанції, з травня цього ж року по травень 1973 року проходив військову службу у лавах Радянської Армії, після демобілізації повернувся на попереднє місце роботи.

Проробивши там до травня 1974 року перейшов працювати старшим зоотехніком управління сільського господарства Кам'янець-Подільського райвиконкому, де працював до листопада 1974 року. В цей час був обраний членом райкому комсомолу і переведений на роботу в його апарат, де працював на різних посадах, а у квітні 1977 року був переведений на роботу у Кам'янець-Подільський райком Компартії України, де працював до 1979 року.

З грудня 1979 до 1983 року – головний зоотехнік та заступник начальника районного управління сільського господарства.

З січня 1983 року по грудень 1985 року працював першим заступником начальника районного агропромислового об'єднання. З грудня 1985 року очолював сільськогосподарський відділ Кам'янець-Подільського райкому партії і Хмельницького обкому партії.

За цей час закінчив Київський інститут політології і соціального управління, у 1991 році присвоєна кваліфікація політолог.

У вересні місяці 1991 року був звільнений з посади завідуючим аграрним відділом обкому партії у зв'язку з ліквідацією апарату.

У жовтні 1991 року був прийнятий на посаду начальника відділу селекційно-племінної роботи Хмельницького облплемоб'єднання, а у лютому 1993 року був переведений на посаду начальника цього об'єднання. У зв'язку з перетворенням в процесі приватизації Хмельницького облплемоб'єднання у відкрите акціонерне товариство був звільнений із займаної посади і обраний у грудні 1998 року загальними зборами спеціалістів та акціонерів головою правління ВАТ «Хмельницького головного племпідприємства».

Під керівництвом професора А.Т. Цвігуна у 2001 році на спеціалізованій вченій раді НАУ (м. Київ) захищає кандидатську дисертацію на тему «Використання енергії поживних речовин кормів напівкровним молодняком худоби чорно-рябої і м'ясних порід залежно від живої маси, віку та статі». Після цього за сумісництвом працює спочатку асистентом, а згодом доцентом кафедри годівлі тварин та технології кормів.

З 24 жовтня 2003 року працює начальником головного управління сільського господарства і продовольства Хмельницької обласної державної адміністрації.

Одружений. Дружина, Кураш Валентина Костянтинівна, 1952 року народження, працює заступником директора НВО №5 м. Хмельницького. Син – Кураш Олег Віталійович, 1976 року народження, військовослужбовець.

ФОТО Сьог-Бучковська: Віта Іванівна Бучковська

Віта Іванівна Бучковська народилася чудового весняного ранку 15 травня 1979 року в сім'ї Івана Петровича та Євгенії Яківни, що проживали у місті Харкові. З самого дитинства батьки прививали їй прагнення до знань. Повернувшись ввечері з заводу ім. Малишева, де працював токарем, батько, незважаючи на втому, знаходив час для того, щоб годинку-другу позайматись з донькою. Тому, в 1985 році, пішовши в перший клас Харківської загальноосвітньої школи №134, проявила себе здібною ученицею, легко виконувала поставлені перед нею завдання.

Щороку на літні канікули Віта їздила до бабусі в мальовниче село Крушанівку, що на Хмельниччині, яке їй дуже подобалось і тому по закінченні сьомого класу вирішила навчатись в сільській дев'ятирічній школі, яку успішно закінчила в 1994 році. Продовжувати навчання вирішила в обласному педагогічному ліцеї №1 м. Кам'янця-Подільського в класі, де поглиблено вивчалась біологія та хімія. Після закінчення ліцею в 1996 році і невдалої спроби вступу до

педагогічного університету Віта складає іспити та вступає до технікуму при Подільській державній аграрно-технічній академії на другий курс зооінженерного відділення. Під час навчання в технікумі Віта проявила себе як здібна і старанна студентка, про що свідчить червоний диплом з відзнакою. Після закінчення технікуму Віта навіть не вагалась із обранням подальшої долі. Вона з впевненістю подала документи і здала вступні іспити на зооінженерний факультет Подільської державної аграрно-технічної академії. Атмосфера, яка складалася на цьому факультеті, була просто фантастичною. З перших днів навчання Віта полюбила цей факультет і він став для неї другою домівкою. Під час навчання вона проявила себе з кращої сторони: брала активну участь в житті факультету. На другому курсі її обирають профоргом групи, а на третьому – старостою групи та курсу. Неодноразово брала участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади з зооінженерії.

На третьому курсі була прийнята на посаду лаборанта науково-дослідного сектору Подільської державної аграрно-технічної академії, працювала над науково-дослідною темою на кафедрі годівлі тварин та технології кормів.

Після складання державних іспитів та захисту дипломної роботи на тему «Ефективність підвищення концентрації кальцію та фосфору в раціонах молодняку абердин-ангуської породи в умовах ТОВ «Дніпро» Славутського району Хмельницької області» з відзнакою закінчує біотехнологічний факультет і далі продовжує навчання в аспірантурі. В даний час під керівництвом доктора сільськогосподарських наук, професора А.Т. Цвігуна проводить дослідження за темою: «Зоотехнічна наука на Поділлі».

ФОТО Сьог-Бидяк: *Іван Миколайович Бідяк*

Іван Миколайович Бідяк народився на Буковинському краї в мальовничому селі Щербинці 7 липня 1978 року в сім'ї селян. Старші брати довго міркували як його назвати і придумували кумедні імена, проте батько вирішив, що, оскільки він народився в день Івана-Купала, то і охрестив його Іваном.

Батьки свого часу працювали на молочнотоварній фермі місцевого господарства: мати – дояркою, батько – їздовим. З самого дитинства більшість свого часу Іван проводив з батьками на роботі, де і привив любов до тварин та сільського господарства в цілому.

У 1985 році пішов в перший клас Щербинецької неповної середньої школи, де провчився вісім років. Майже щодня після школи йшов до матері на роботу і допомагав їй прибирати в корівнику, роздавати корми тваринам. На той час доїння корів проводили вручну. Тоді Іван і отримав перші свої навички з доїння корів. Дуже любив тепле парне молоко.

Після закінчення школи у 1993 році працював на молочнотоварній фермі колгоспу «Перемога» їздовим. Забезпечував кормами молодняк великої рогатої худоби та коней. Після такої практики з обранням майбутньої професії довго не вагався. Вступив на перший курс зооінженерного відділення Кіцманського сільськогосподарського технікуму, який закінчив з відзнакою в 1997 році. За роки навчання в технікумі окрім основної спеціальності здобув знання і отримав посвідчення оператора з штучного осіменіння та оператора машинного до-

їння. З перших днів навчання записався в спортивну секцію з вільної боротьби. Наполеглива праця принесла свої результати – перше місце в обласних змаганнях серед сільськогосподарських навчальних закладів.

Після закінчення технікуму поступив на перший курс зооінженерного факультету Подільської державної аграрно-технічної академії. За період навчання в академії пройшов курс підготовки офіцерів запасу в Військово-інженерному інституті при Подільській державній аграрно-технічній академії з спеціальності кероване мінування. Військове звання – молодший лейтенант запасу. На третьому курсі навчання в академії приймав участь у Всеукраїнській олімпіаді з зооінженерії, яка проходила в Білоцерківському державному аграрному університеті. Приймав участь в громадській роботі факультету. Під час навчання проявив любов до науки і вирішив не обмежуватися вищою освітою. Тому з 2001 року, вивчаючи використання нової кормової добавки «Лактин К-10» в годівлі свиней, за результатами досліджень написав магістерську роботу. Навчання в магістратурі закінчив з відзнакою у 2003 році. З січня місяця цього ж року зарахований здобувачем при Подільській державній аграрно-технічній академії. Науковим керівником призначено доктора сільськогосподарських наук, професора Миколу Олександровича Мазуренка. Наукові дослідження пов'язані із вивченням ефективності використання нових кормових добавок в годівлі свиней. Після закінчення магістратури протягом шести місяців працював в селянському товаристві з обмеженою відповідальністю «Перемога» на посаді обліковця. У вересні 2003 року розпочав роботу за сумісництвом в Подільській державній аграрно-технічній академії на посаді асистента кафедри годівлі тварин та технології кормів, де працює на даний час.

Одружений. Дружина – Бідяк Ольга Михайлівна, 1979 року народження, працює офіційним лікарем ветеринарної медицини.

ФОТО Сьог-Харкавлук: Віктор Євгенович Харкавлук

Віктор Євгенович Харкавлук народився у мальовничому селі Летава Чемеровецького району Хмельницької області третього серпня 1979 року. З малку був дитиною непосидючою та допитливою. Проявляв цікавість до тварин. Та недовго йому довелося насолоджуватися мальовничими краєвидами села, так як в 1985 році Віктор з матір'ю переїхали жити в м. Хмельницький. Тут першого вересня маленького Віктора мати завела до школи. Навчався Віктор добре, особливо йому подобалися такі предмети, як біологія, хімія, фізика та історія. Та веселі шкільні роки пролітають непомітно і в житті кожної людини настає пора вибору професії. Довгих роздумів не було: батьки, знаючи вподобання та захоплення сина, відправили його здавати вступні іспити в сільськогосподарський радгосп-технікум на відділення ветеринарної медицини. Успішно склавши вступні іспити, був зарахований студентом сільськогосподарського радгосп-технікуму.

Навчаючись з 1994 по 1998 роки в технікумі, зарекомендував себе як енергійний, здібний студент. Приймав участь у спортивно-масових заходах. Почав займатися важкою атлетикою. Вже у 1995 році став чемпіоном області та членом збірної команди з важкої атлетики. У 1998 році виконав норматив кандида-

та в майстри спорту України. Цього ж року подав документи в Подільську державну аграрно-технічну академію. Успішно склавши іспити, став студентом факультету ветеринарної медицини.

Навчався в академії відмінно, серед студентів та викладачів зарекомендував себе ввічливою та відповідальною людиною. Тому коли постало питання, хто буде старостою курсу, студенти одногolosно вирішили – Віктор.

На першому ж курсі став членом збірної академії з важкої атлетики. Приймаючи участь у Всеукраїнських змаганнях, посів перше місце, а незабаром виконав норматив майстра спорту України.

Навчаючись на ветеринарному факультеті, проходячи курс годівлі сільськогосподарських тварин, зрозумів, – це той напрямок, та справа, яку хотів би вивчати глибше. Тому, закінчивши сільськогосподарську аграрно-технічну академію з відзнакою, подав документи на вступ до аспірантури. З 2003 року – аспірант кафедри годівлі тварин та технології кормів, керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор Анатолій Тимофійович Цвігун.

З 2005 року за сумісництвом працює асистентом кафедри.

ФОТО Сьог-Кафгод-04: Кафедра годівлі тварин та технології кормів у 2004 році

Викладачі кафедри проводять заняття та надають консультації з питань ведення тваринництва для студентів усіх інститутів та факультетів університету. Профільна дисципліна кафедри – годівля сільськогосподарських тварин – викладається на біотехнологічному факультеті та факультеті ветеринарної медицини викладачами, які мають наукові ступені за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів. Це доктор сільськогосподарських наук, професор А.Т. Цвігун, кандидати сільськогосподарських наук, доценти М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, М.Н. Бахмат.

ФОТО Сьог-Бахм: Заняття з дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин»

Крім того, на кафедрі для студентів біотехнологічного факультету читають основи наукових досліджень, технологію кормів та кормових добавок, біотехнологію, технологію виробництва продукції бджільництва, автоматизацію робочого місця, вступ до спеціальності, інтелектуальну власність, стандартизацію і контроль якості продукції тваринництва, сільськогосподарське дорадництво.

Технологія виробництва продукції бджільництва викладається для студентів біотехнологічного факультету та інституту агротехнологій, технологія виробництва, переробки, зберігання і стандартизація продукції тваринництва – для студентів інституту бізнесу та фінансів.

Викладачі кафедри ведуть дисципліни спеціалізацій «Бджільництво» (морфологія і фізіологія бджіл, технологія продуктів бджільництва, кормова база бджільництва, утримання бджіл), «Технологія м'ясного скотарства» (годівля м'ясної худоби, кормова база м'ясного скотарства, технологія м'ясного скотарства), «Рибництво» (годівля риби), «Птахівництво і технологія виробництва яєць та м'яса птиці» (годівля птиці).

Щорічно під керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри виконують дипломні роботи 30-40 студентів випускних курсів.

На кафедрі працює студентський гурток «Годівельник», в якому студенти поглиблюють свої знання з годівлі сільськогосподарських тварин, бджільництва, методики наукових досліджень. На засіданнях заслуховуються виступи студентів та викладачів кафедри стосовно історії науки, нових питань в годівлі сільськогосподарських тварин, ширше вивчаються питання годівлі корів, молодняка великої рогатої худоби та інших видів тварин, проводиться обговорення публікацій. Студенти виконують практичні завдання за конкретною тематикою згідно завдань викладачів та запитів фермерів, вчать планувати виробництво того чи іншого виду продукції у невеликих господарствах тощо. Кращі студентські доповіді виносяться на щорічні науково-практичні студентські конференції. Студенти направляються з виступами в інші аграрні вузи України, приймають участь в олімпіадах та конкурсах. Робота у гуртку дає можливість студентам набути теоретичних знань та практичного досвіду наукової роботи, що в подальшому полегшує їм виконання дипломної роботи, дозволяє глибше осмислити і зрозуміти значення предметів, що вивчаються, та суттєво впливає на вибір подальшого трудового шляху.

ФОТО: Сьог-Наук-ГУРТОК: Засідання гуртка «Годівельник» проводить професор А.Т. Цвігун, 2003 рік

Співробітники кафедри підтримують тісні зв'язки із випускниками-дипломниками. Після закінчення вузу колишні студенти часто звертаються за допомогою з питань організації повноцінної годівлі тварин, удосконалення технологій виробництва кормів стосовно конкретних господарств та інших питань, що виникають в процесі роботи.

Кафедра, як і інші підрозділи факультету, приймає безпосередню участь у формуванні спеціалістів. Викладачі власним прикладом показують, якого рівня можна досягти, коли самовіддано відноситися до обраної справи, адже більшість викладачів кафедри є випускниками нашого вузу. У процесі викладання дисциплін та під час проведення практик викладачі тактовно впливають на формування інтелігентних, вихованих, кваліфікованих спеціалістів, здатних самостійно мислити та запроваджувати набуті знання на виробництві. Співробітники кафедри постійно є кураторами студентських груп, приймають активну участь у підготовці та організації студентських вечорів, вікторин, зустрічей з цікавими людьми тощо. За ініціативи співробітників кафедри на біотехнологічному факультеті створене студентське радіо «Меридіан».

Невід'ємною частиною навчальної роботи є її методичне забезпечення, якому на кафедрі приділяється велика увага. Викладачами кафедри розроблені робочі програми, методичні рекомендації, робочі зошити для проведення лабораторно-практичних занять, виконання курсових проектів та робіт, виконання контрольних робіт, проходження практик з усіх дисциплін, що читаються на кафедрі. Ведеться робота по забезпеченню методичними рекомендаціями самостійної роботи студентів. Методичні рекомендації постійно обновляються та перевидаються відповідно до змін у навчальних програмах та з урахуванням

сучасних вимог.

Викладачі є співавторами підручників та навчальних посібників:

- Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1999. – 144 с. (А.Т. Цвігун);
- Традиційні і нетрадиційні мінерали у тваринництві. – К.: Сільгоспосвіта, 1995. – 248 с. (М.Г. Повозніков);
- Практикум по анатомии сельскохозяйственных животных на живых объектах. – Кишинев, 1974. – 98 с. (А.П. Віннічук);
- Мінеральне живлення тварин. – К.: Світ, 2001. – 576 с. (М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат);
- Годівля сільськогосподарських тварин. Довідник зооветспеціаліста / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 95 с.;
- М'ясна продуктивність великої рогатої худоби. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 44 с. (М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк);
- Корми: оцінка, використання, продукція тваринництва, екологія: Посібн. – Вінниця: Тезис, 2003. – 334 с. (М.Н. Бахмат, М.Г. Повозніков);
- Рось И. Ф. Витамины в кормлении свиней. К.: Урожай, 1964. – 150 с.;
- Рось И. Ф. Биологические основы витаминного кормления свиней К.: Урожай, 1969. – 208 с.;
- Рось И.Ф. Вітаміни у тваринництві. – К.: Урожай, 1972. – 140 с.;
- Kimakovsky V. Glosario agro pecuario Ruso-Espanol-Ingles. Tomo 1-5. – Habana-Cuba, 1986. (Російсько-іспансько-англійський сільськогосподарський словник-довідник, у 5 томах);
- Kimakowski V. I., Ortiz R., Benitez D. Consumo de hierba de animales en pastoreo. Metodologia para su determinacion. – Habana-Cuba, 1986. – 300 p.;

Співробітники кафедри разом з деканатом беруть участь у розробці робочих навчальних планів, методичного забезпечення виконання дипломних робіт студентами випускних курсів, є співавторами типових навчальних програм з окремих дисциплін. Професор А.Т. Цвігун є членом експертної ради Вищої атестаційної комісії України з спеціальності 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів, тривалий час був, а М.Г. Повозніков – у даний час є членом навчально-методичної комісії із зооінженерії та технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

Велика увага на кафедрі приділяється комп'ютерному забезпеченню навчального процесу. Протягом останніх десяти років завдяки спонсорській допомозі установ-партнерів та базових господарств парк комп'ютерів на кафедрі зріс від одного до дванадцяти і зараз являє собою комп'ютерний клас, у якому залюбки займаються студенти як нашого факультету, так і інших. Вони мають змогу навчитися користуватись персональним комп'ютером, виконувати розрахункові завдання, проводити статистичну обробку даних, складати раціони годівлі тварин, розраховувати потребу господарства в кормах, складати схеми зеленого конвеєра, оборотів стада тварин, використовувати для поглиблення знань електронні навчальні посібники, електронні лекції, тести для контролю

знань з різних предметів, тощо.

ФОТО Сьог-комп-клас: Заняття у комп'ютерному класі

Для цього співробітники кафедри розробили електронний навчальний посібник «Корми», електронні варіанти практикумів з годівлі сільськогосподарських тварин для вищих навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації, декілька варіантів програм для розрахунку раціонів (для ОС DOS та Windows), більше десятка електронних лекцій, близько двадцяти розрахункових програм, тести з різних розділів дисциплін, що читаються на кафедрі. На сьогодні завершується робота зі створення комплексної електронної навчальної програми з дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин», яка включає в себе комплект електронних лекцій, електронні навчальні посібники та практикум, індивідуальні завдання та алгоритм їх виконання, літературне забезпечення, методику курсового та дипломного проектування, тести для самоконтролю вивченого матеріалу.

Співробітники кафедри співпрацюють з українським відділенням міжнародного центру наукової культури «Всесвітня лабораторія» у розробці нових електронних посібників і довідників для фахівців з тваринництва. Враховуючи численні запити виробників, розробляється електронний довідник «Свинарство», який складається із конкретних проблем та механізму можливого їх вирішення. Розроблено розрахункову програму «Раціон» в допомогу спеціалістам господарств, фермерів, приватних індивідуальних господарів, яка, на відміну від навчальної, оптимізує раціони для різних видів сільськогосподарських тварин, враховуючи не лише фізіологічну потребу тваринного організму в енергії та поживних речовинах, а й вартість кормів і кормових добавок.

У вересні 2004-2005 навчального року, враховуючи напрацювання співробітників кафедри у забезпеченні навчального процесу комп'ютерними технологіями, ректоратом університету замінено парк комп'ютерного класу сучасними машинами на одинадцять робочих місць.

Навчальний процес та наукова робота проходить у добре обладнаних навчальних аудиторіях: годівлі тварин та технології кормів, основ наукових досліджень і біотехнології, технології виробництва продукції бджільництва, технології виробництва та переробки продукції тваринництва, комп'ютерному класі, науковій лабораторії зооаналізу та оцінки якості кормів, навчально-науковій лабораторії тваринництва на базі Хмельницького головного племпідприємства, а також філіях у господарствах, де студенти набувають практичних знань та навиків, основні з яких: ТОВ «Дніпро» Славутського району, ТОВ НВА «Перлина Поділля» Білогірського району, агрофірма «Копачівська» Деражнянського району, Хмельницький обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції, спецгосп «Україна» Дунаєвецького, СТОВ ВФ «Мрія», КСП «Весна» Кам'янець-Подільського району та інші.

Керівники господарств регіону надають посильну допомогу кафедрі у проведенні практичних занять із студентами, проведенні науково-дослідної роботи студентів, аспірантів, науковців, зміцненні матеріально-технічного забезпечення. Керівник СТОВ ВФ «Мрія» заслужений працівник сільського госпо-

дарства України С.М. Кротік, нагороджений орденами «Знак Пошани», «Трудового Червоного Прапора», «Жовтневої революції», «За заслуги третього ступеня», з 2003 року є почесним професором нашого університету.

Співробітниками кафедри регулярно виготовляються та обновляються стенди, таблиці, інші наочні посібники для проведення занять з усіх дисциплін, які читаються на кафедрі. Створено колекцію кормів і кормових добавок, найбільш поширених в регіоні, яка використовується при вивченні розділу «Кормові засоби», є колекція макетів установок та обладнання, що застосовується в процесах виробництва і приготування кормів; фотоальбоми з різними породами тварин, ознаками неповноцінної годівлі тварин тощо. Для демонстрації на заняттях передового зарубіжного і вітчизняного досвіду ведення тваринництва використовується колекція відеофільмів, зібрана викладачами при поїздках для стажування у кращі господарства України і країн Європи та Америки.

Невід'ємною складовою висококваліфікованого педагога є наукова робота, яка виконується усіма співробітниками і узгоджується з науковою тематикою академії аграрних наук України та Міністерством агропромислового комплексу України і виконується за такими напрямками:

- Розробка норм і раціонів для організації повноцінної годівлі худоби м'ясних типів та порід, використання енергії поживних речовин раціонів молодняком великої рогатої худоби м'ясних порід та типів при різних рівнях енергетичного, протеїнового і мінерального живлення (А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, В.Г. Кураш, Н.В. Кравець);
- Використання нетрадиційних кормів та добавок в годівлі с.-г. тварин різних видів (М.Н. Бахмат, В.П. Саєнко, І. М. Бідяк, В.Є. Харкавлук);
- Використання заміників молочних кормів на соєвій основі в годівлі телят української чорно-рябої молочної породи (А.Т. Цвігун);
- Біологічні та технологічні аспекти використання місцевих природних мінералів у тваринництві (А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков);
- Використання білково-мінерально-вітамінних добавок у годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних порід та типів (А.Т. Цвігун, С.В. Тимчак);
- Технологічні аспекти одержання екологічно чистих продуктів бджільництва та лікувального меду (А.Ф. Кондрюк, А.П. Віннічук);
- Використання комп'ютерних технологій для автоматизації роботи фахівців зооінженерного профілю (А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, Н.В. Кравець, С.М. Блюсюк).
- Вивчення історії розвитку науки про годівлю сільськогосподарських тварин (всі співробітники).

Для ефективного ведення науково-дослідної роботи у 1997 році відновлена робота наукової лабораторії зооаналізу та оцінки якості кормів, яка обладнана всіма необхідними приладами для дослідження кормів, залишків, крові, сечі та інших об'єктів, багато зусиль до обладнання якої приклала Олена Денисівна Масловська – людина з великим досвідом наукової і практичної роботи в цій сфері, та один з перших аспірантів А.Т. Цвігуна Олександр Анатолійович Сердюк.

ФОТО Сьог-Серд-досл: Олександр Анатолійович Сердюк проводить дослідження газообміну

Активна робота проводиться з матеріального забезпечення наукової роботи викладачів та студентів. Зокрема, створено комплект обладнання для проведення респіраційних досліджень за рахунок модифікації газових лічильників, газоаналізаторів та реципієнтів для взяття зразків повітря.

Розроблено методичні рекомендації з проведення респіраційних досліджень та опрацювання одержаних даних з використанням обчислювальної техніки. Вдосконалено методику складання енергетичного балансу в організмі тварин та оцінки енергетичної поживності кормів і раціонів. До співробітників кафедри звертаються по допомогу у проведенні респіраційних досліджень науковці різних науково-дослідних та навчальних установ України, зокрема, Інституту розведення і генетики та Інституту кормів УААН, Державного агроекологічного університету, Інституту агроекології і біотехнології УААН.

Співробітники кафедри доповідають про результати наукових досліджень на щорічних звітних конференціях, приймають участь у регіональних, державних та міжнародних конференціях з проблем організації повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин, видають інформаційні листки через центри науково-технічної інформації. За період науково-педагогічної діяльності опубліковано А.Т. Цвігуном – понад 150, М.Г. Повозніковим – понад 90, С.М. Блюсюком – понад 70, А.Ф. Кондрюком – понад 40, В.П. Саєнко – понад 30, М.Н. Бахмат – понад 20, А.П. Віннічуком – близько 20 наукових праць.

Під керівництвом професора Анатолія Тимофійовича Цвігуна діє єдина в Україні наукова школа з вивчення енергетичного живлення сільськогосподарських тварин, яка примножує наукову спадщину відомих науковців Івана Ілліча Задерія, Василя Івановича Кімаковського. Одним із результатів тривалих наукових досліджень стала розробка норм годівлі молодняку великої рогатої худоби молочних (1994 рік) та м'ясних порід (2000 рік), які затверджені рішенням науково-технічної ради Мінагропрому України і рекомендовані до практичного впровадження. За проведену роботу А.Т. Цвігун та М.Г. Повозніков були нагороджені Почесними грамотами Міністерства агропромислового комплексу України, а С.М. Блюсюк у 2004 р. став Лауреатом Премії Президента України для молодих вчених.

Кафедра приймає активну участь у роботі всеукраїнської виробничо-наукової асоціації «М'ясне скотарство», а також є одним із співзасновників науково-виробничого об'єднання «М'ясне скотарство Поділля», метою якого є пропаганда та сприяння розвитку м'ясного скотарства в Хмельницькій області і збільшенню виробництва високоякісної яловичини. А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков та С.М. Блюсюк приймали участь у розробці програми розвитку м'ясного скотарства у Хмельницькій області та рекомендацій щодо організації галузі.

Співробітники кафедри підтримують тісні зв'язки, обмінюються досвідом з колегами Національного аграрного університету (м. Київ), Львівської національної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького, державного агроекологічного університету (м. Житомир), Білоцерківського, Вінницького, Мико-

лаївського, Полтавського, Одеського державних аграрних університетів, Харківської державної зооветеринарної академії, Чернівецького національного університету, інституту кормів УААН (м. Вінниця), інституту тваринництва УААН (м. Харків), Буковинського та Волинського інститутів агропромислового виробництва УААН, Тернопільської, Івано-Франківської та Хмельницької сільськогосподарських дослідних станцій, Санкт-Петербурзького державного університету, сільськогосподарської академії ім. Тімірязєва (м. Москва), Всеросійського інституту тваринництва (м. Подольск), Всеросійського інституту фізіології, біохімії і живлення сільськогосподарських тварин (м. Боровськ), Всеросійського науково-дослідного інституту кормів (м. Москва), Ольштинської рілльничо-технічної академії (Польща), університету штату Луїзіана (США) та ряду інших провідних наукових дослідних установ, підвищують свій професійний та науковий рівень на стажуванні в цих закладах.

Викладачі приймають участь у міжнародних проектах. Зокрема, це канадсько-український проект розвитку м'ясного скотарства, кормовиробництва та менеджменту STEP, міжнародна програма розвитку сучасних технологій виробництва і переробки м'яса Cochran, американо-українська корпорація по сприянню фермерському рухові та агробізнесу ACDI/VOCA, проект ЄС Темпус Тасіс «Менеджмент стабільного ланцюга виробництва продукції харчування для України». Активно ведеться робота в рамках американсько-українського проекту «Підвищення дохідності приватного сектору в сільському господарстві України шляхом запровадження сільськогосподарського дорадництва» (EXTENSION SERVICE) за сприяння Агенції США з міжнародного розвитку USAID.

Співробітники кафедри А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, А.Ф. Кондрюк знайомилися з особливостями ведення тваринництва, передовими технологіями виробництва та переробки тваринницької продукції, організацією навчального процесу у вищій школі під час стажування в США та Канаді. А.Т. Цвігун неодноразово знайомився з організацією навчального процесу в університеті штату Луїзіана (США). М.Г. Повозніков особливу увагу приділяв вивченню питань організації м'ясного скотарства у канадських провінціях Саскатчеван, Монітора, знайомився з фермерськими господарствами штату Небраска, США та роботою науково-дослідної станції м'ясного скотарства університету цього штату (м. Лінкольн). А.Ф. Кондрюк вивчав технологічні аспекти використання бджіл у США через співпрацю з університетом м. Шіпенсбург та концерном м. Ханінгтон штату Пенсільванія.

ФОТО СЪОГ-СтажПов: Доцент М.Г. Повозніков на стажуванні в Канаді, 2002 рік

Співробітники кафедри приймають участь у щорічних виставках: «Сучасна освіта в Україні», «Агро-Поділля»; наукових семінарах, симпозіумах, тощо, проводять заняття з спеціалістами-практиками різних рівнів в інституті післядипломної освіти та дорадництва. А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, А.Ф. Кондрюк часто виступають перед слухачами інституту післядиплом-

ної освіти та дорадництва, на нарадах та семінарах, які проводяться на обласних і районних рівнях.

З 1994 року на кафедрі під керівництвом професора А.Т. Цвігуна діє аспірантура за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів. За період її функціонування захистили кандидатські дисертації шість чоловік. Серед них Микола Гаврилович Повозніков, нині декан біотехнологічного факультету, доцент кафедри годівлі тварин та технології кормів, Тетяна В'ячеславівна Коваль, доцент кафедри хімії, Віталій Георгійович Кураш – тривалий час керував одним з найдієвіших в Україні Хмельницьким головним племпідприємством, а з 2003 року начальник головного управління сільського господарства і продовольства Хмельницької обласної державної адміністрації, доцент кафедри годівлі тварин та технології кормів, Мирослав Антонович Тиш – колишній голова профкому студентів, доцент кафедри охорони праці, Сергій Миколайович Блюсюк – нині в.о. доцента кафедри тварин і технології кормів, Оксана Олександрівна Лавринюк – науковий співробітник Інституту тваринництва східних регіонів.

З ініціативи кафедри та активної участі В.Г. Кураша на базі Хмельницького головного племпідприємства з 2002 року діє навчально-наукова лабораторія тваринництва біотехнологічного факультету, де студенти набувають практичних навиків майбутньої спеціальності, проводять наукові дослідження, які є основою дипломних робіт.

Сьогодні в аспірантурі навчаються на стаціонарній формі навчання Віктор Євгенович Харкавлук та Віта Іванівна Бучковська, на заочній – Володимир Олександрович Майстер, Вадим Едуардович Ясінський, Дмитро Володимирович Гладій, Сергій Вікторович Рудик.

В.Є. Харкавлук замається вивченням особливостей використання енергії та поживних речовин молодняком свиней новостворених спеціалізованих ліній (термін закінчення аспірантури – 2006 р.), В.О. Майстер вивчає особливості енергетичного живлення молодняку великої рогатої худоби української червоно-рябої молочної породи (термін закінчення аспірантури – 2006 р.), В.Є. Ясінський досліджує особливості енергетичного живлення корів м'ясних порід у сухостійний період (термін закінчення аспірантури – 2007 р.), а С.В. Рудик – у підсисний період (термін закінчення аспірантури – 2007 р.), Д.В. Гладій вивчає ефективність використання культурних пасовищ у м'ясному скотарстві (термін закінчення аспірантури – 2006 р.), а В.І. Бучковська займається вивченням історії розвитку зоотехнічної науки на Поділлі (термін закінчення аспірантури – 2007 р.).

Крім аспірантури, з 1997 року ведеться підготовка магістрів і на даний час під керівництвом викладачів кафедри захищено більше десяти магістерських робіт.

За результатами науково-дослідної та педагогічної роботи у 2000-2005 роках співробітниками кафедри опубліковано понад 200 праць, у тому числі чотири монографії, один навчальний посібник, понад 120 наукових статей, 40 науково-практичних та 55 навчально-методичних рекомендацій.

Співробітники кафедри годівлі тварин та технології кормів надають комплексні послуги спеціалістам тваринництва, фермерам з організації повноцінної годівлі різних видів тварин, зокрема:

- розрахунок потреби тварин в кормах та оптимізація структури кормової бази;
- комплексна оцінка якості і поживності кормів;
- аналіз та проектування кормових раціонів;
- розробка рецептів комбикормів, преміксів та балансуєчих кормових добавок для забезпечення повноцінної годівлі різних видів сільськогосподарських тварин, птиці, риб;
- розробка технологій одержання біогазу з екскрементів сільськогосподарських тварин;
- проектування кормової бази тваринництва та організація повноцінної годівлі тварин у фермерських господарствах.

Науковці надають рекомендації з організації галузі м'ясного скотарства в господарствах, які включають:

- реконструкцію будь-яких типів тваринницьких приміщень і пристосування їх до специфіки галузі;
- допомогу у виборі порід тварин та методів їх розведення;
- створення та раціональне використання культурних пасовищ;
- проектування раціонів для різних статевих-вікових груп тварин за допомогою персональних комп'ютерів;
- адаптацію технології ведення м'ясного скотарства до умов Полісся, Лісостепу, передгірської та гірської зони Карпат.

Викладачі кафедри розробляють:

- рекомендації з ефективного використання бджіл в умовах конкретного господарства;
- технологічні аспекти одержання екологічно чистих продуктів бджільництва та лікувального меду;
- проводять оцінку якості меду.

Головним завданням кафедри годівлі тварин та технології кормів на перспективу є забезпечення високоякісного навчання студентів різних спеціальностей згідно вимог законів України та світових тенденцій підготовки фахівців.

Кафедра розведення і генетики тварин

Сучасну назву кафедра носить, починаючи з 2004 року, до цього вона називалася кафедрою розведення і генетики сільськогосподарських тварин. Очолує її кандидат сільськогосподарських наук, доцент Олександр Іванович Любинський.

В даний час на кафедрі працюють дванадцять викладачів, у тому числі один професор, шість доцентів і шість асистентів, з них чотири за сумісництвом.

ФОТО Сьог-Любинський: Олександр Іванович Любинський

Олександр Іванович Любинський народився 20 жовтня 1968 року в мальовничому селі Шрубків (давня назва Кам'янецькі Хутори) Летичівського району Хмельницької області у сім'ї вчителів. Батько, Іван Всеволодович, працював вчителем хімії та біології, директором школи, мати – Єлизавета Михайлівна Швець – вчителем математики. Саша ріс енергійним, непосидючим хлопчиком, часто без дозволу прогулювався селом, пас колгоспну худобу, і батьки змушені були у шість років віддати його до школи. У школі завжди навчався добре, матеріал перших класів знав напам'ять, оскільки перед ним вчилася старша сестра Валентина. У юні роки дуже любив доглядати тварин, що і визначило подальший життєвий вибір.

Після закінчення Меджибізької середньої школи у 1985 вступив на зооінженерний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

З липня 1987 по травень 1989 року проходив строкову службу у військових частинах Далекосхідного військового округу (Приморський край Росії) на посадах сержантського складу.

У 1992 році з відзнакою закінчив Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут за спеціальністю зооінженерія. Тема дипломної роботи «Ефективність поєднуваності різних ліній симентальської худоби племзаводу ім. Суворова Чернівецької області», науковий керівник доцент А.А. Пахолок. Під час навчання в інституті приймав активну участь у громадському та культурному житті, плідно займався науковою роботою.

З червня 1992 працював молодшим науковим співробітником кафедри годівлі сільськогосподарських тварин і асистентом за сумісництвом. У лютому 1993 року вступив до аспірантури на кафедру розведення і генетики сільськогосподарських тварин Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, науковим керівником був доцент А.А. Пахолок.

Кандидат сільськогосподарських наук з 1996 року. Дисертацію захистив в спеціалізованій раді Д.01.05.04 при Національному аграрному університеті. Тема дисертаційної роботи «Господарсько-біологічні особливості української червоно-рябої молочної породи різних генотипів на Буковині».

З лютого 1996 по серпень 1999 рр. працював асистентом кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин, з вересня 1999 червень 2001 – доцентом кафедри, а з липня 2001 року по теперішній час – завідувач кафедри розведення і генетики тварин Подільського державного аграрно-технічного університету. Вчене звання доцента здобув у 2001 році.

О.І. Любинський читає лекції, проводить практичні та лабораторні заняття з дисциплін: генетика сільськогосподарських тварин з біометрією, моделювання технологічних процесів в тваринництві для студентів біотехнологічного факультету. Постійно приймає участь в роботі наукових та методичних конференцій Подільського державного аграрно-технічного університету, інших вищих і наукових закладів України.

Проводить наукову роботу за темою «Селекційно-генетичні аспекти формування і консолідації української червоно-рябої молочної породи при-

карпатського типу». З листопада 1999 року прикріплений до докторантури при Інституті розведення і генетики тварин УААН за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин. Науковий консультант – доктор сільськогосподарських наук, професор Й.З. Сірацький. Має понад 90 публікацій, з них більше 60 наукового і 28 навчального-методичного характеру. О.І. Любинський є співавтором 6 монографій та 2 рекомендацій.

Ректоратом за підготовку і публікацію двох монографій з питань відтворювальної здатності та інтер'єру худоби у березні 2001 року нагороджений почесною грамотою.

Значну увагу приділяє вихованню студентів. З вересня 1996 по вересень 2001 року виконував обов'язки заступника декана факультету з виховної роботи, організував команду КВК. З вересня 2002 року по лютий 2003 року виконував обов'язки заступника декана зооінженерного факультету. Постійно приймає участь у художній самодіяльності факультету і університету.

Користується авторитетом і повагою серед професорсько-викладацького складу та студентів біотехнологічного факультету. Зарекомендував себе кваліфікованим фахівцем і педагогом, заняття проводить на високому методичному рівні. Приймає активну участь у проведенні нарад, семінарів, науково-виробничих конференцій у районах Хмельницької області. За вагомих внесок у підготовку висококваліфікованих кадрів для сільськогосподарського виробництва у листопаді 2002 року відзначений почесною грамотою Міністерства аграрної політики України.

Основну роботу О.І. Любинський поєднує з різноманітною діяльністю по підготовці наукових кадрів, наданню консультацій учням ліцеїв та гімназій м. Кам'янець-Подільського при написанні наукових робіт з питань виробництва екологічно безпечних продуктів харчування у підприємствах різних форм власності.

ФОТО Сьог-Пахолок: *Анатолій Антонович Пахолок*

Анатолій Антонович Пахолок народився 13 вересня 1939 року в сім'ї вчителя. У 1960 році закінчив з відзнакою Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут за спеціальністю учений зоотехнік. В 1956 році приймав участь у збиранні урожаю в Північноказахстанській області, де був нагороджений грамотою і значком ВЛКСМ «За освоєння цілинних земель».

Після закінчення інституту з 1960 по 1964 рік працював на виробництві в радгоспі Браїлівського цукрокомбінату Вінницької області, зоотехніком відділку, старшим зоотехніком дослідно-показового господарства. Під час роботи в радгоспі обирався головою робочому Козачівського відділку радгоспу, а в 1963 році – членом Браїлівської сільської ради.

З 1964 по 1967 рік навчався в аспірантурі на кафедрі спеціального тваринництва Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. В 1967 році захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю розведення сільськогосподарських тварин під керівництвом Лауреата Державної премії, доцента М.Ф. Гордієнка на тему «Економічна ефективність промислового схрещування сименталізованих корів з бугаями герефордської породи в умовах Чернівецької

області».

Науково-педагогічну діяльність розпочав на кафедрі годівлі та розведення сільськогосподарських тварин в 1967 році асистентом, з 1969 по 1970 в.о. доцента, а з 1970 року – доцентом.

У цей період під його керівництвом і безпосередній участі розроблено і впроваджено 13 перспективних планів племінної роботи у провідних племінних стадах симентальської і чорно-рябої порід Чернівецької і Хмельницької областей.

В 1978 році обирається деканом зооінженерного факультету, а в 1983 призначений на посаду проректора з підвищення кваліфікації Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. З 1995 по 2001 рік завідує кафедрою розведення та генетики сільськогосподарських тварин.

В цей час ним підготовлено три кандидати наук. Має 100 публікацій, з них 75 наукового і 25 навчально-методичного характеру, в співавторстві опублікував три книги і підручник для студентів ветеринарного факультету.

Серед спеціалістів і керівників сільськогосподарського виробництва А.А. Пахолок відомий не тільки як вчений селекціонер, а як досвідчений фахівець, пропагандист сучасних досягнень науки та практики з питань тваринництва. Приймає активну участь у виробничих нарадах, конференціях, семінарах.

ФОТО Сьог-Кушнір: *Володимир Станіславович Кушнір*

Володимир Станіславович Кушнір народився 26 червня 1937 року в селищі Дунаївці Дунаєвецького району Хмельницької області. Батько працював робітником на залізниці, мати – домогосподарка. У 1953 році закінчив сім класів Станцієдунаєвецької семирічної школи. Після цього вступив до восьмого класу Удрівецької середньої школи Ярмолинецького району, яку закінчив в 1956 році. В цьому ж році був призваний до лав Радянської армії в Прибалтійський військовий округ. Механік радіолокаційних станцій в/ч 43894. В 1958 році – демобілізований з лав Радянської армії. Працював лаборантом Дунаєвецького комбінату хлібопродуктів.

У 1958 році поступив на навчання до Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту – зоотехнічний факультет, який закінчив у 1963 році за спеціальністю вчений зоотехнік.

Працював до 1967 року на різних посадах у сільськогосподарському виробництві: головний зоотехнік спеціалізованого господарства з відгодівлі великої рогатої худоби с. Мушкутинці; головний зоотехнік Ново-Ушицької державної племінної станції; зоотехнік Дунаєвецького відгодівельного радгоспу; завідувач відгодівельним господарством Дунаєвецького плодоконсервного заводу.

1967 року був зарахований до аспірантури при Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті. Науковим керівником було призначено професора Івана Ілліча Задерія. Тема дисертації: «Вплив деяких мікроелементів на обмінні процеси в організмі корів і формування продуктивності їх потомства».

У квітні 1970 року закінчив аспірантуру, після чого працював до листопада місяця лаборантом Кам'янець-Подільського сільськогосподарського ін-

ституту. З листопада по березень 1971 року – старший науковий співробітник Чернівецької Державної сільськогосподарської дослідної станції.

З березня 1971 року по вересень 1973 – заступник директора Дунаєвецької міжрайонної заготівельно-збутової бази Хмельницької облспоживспілки по заготівлі, переробці, реалізації продукції птахівництва.

З вересня 1973 по вересень 1975 року – інструктор відділу організаційно-партійної роботи Дунаєвецького райкому Компартії України.

26 червня 1975 року на вченій раді Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук. Рішенням вченої ради Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту від 26 червня 1975 року (протокол №7) присуджений науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Рішення вченої ради затверджено Вищою атестаційною комісією при Раді Міністрів СРСР (м. Москва) 26 травня 1976 року. Диплом кандидата наук СХ №000736.

У вересні 1975 року зарахований на роботу асистентом кафедри розведення та годівлі сільськогосподарських тварин Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Після реформування кафедри переведений на посаду асистента кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин.

З липня 1979 по травень місяць 1983 років – виконуючий обов'язки доцента кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин.

Рішенням Вищої атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР 4 травня 1983 року (протокол №18д/29) присвоєно вчене звання доцента. Атестат доцента ДЦ №062902.

З травня 1983 по грудень 1989 – доцент кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин.

З 1 грудня 1990 року по 31 серпня 1998 року – доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва Подільської державної аграрно-технічної академії.

З 1 вересня 1998 року по даний час – доцент кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин Подільської державної аграрно-технічної академії зооінженерного факультету і з січня 2004 року по даний час – доцент кафедри розведення і генетики тварин біотехнологічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету.

За період роботи опублікував понад 40 наукових та навчально-методичних праць.

ФОТО Сьог-Марущак: Галина Іванівна Марущак

Галина Іванівна Марущак народилася в древньому мальовничому місті Кам'янець-Подільський 13 березня 1956 року в сім'ї робітників. Батько – Іван Дмитрович Батюкевич – каменотесач, мати – Яніна Вікентіївна Садовінська – домогосподарка.

У перший клас вступила в 1963 році. Навчалася в школі добре, поведінка була зразкова. Приймала участь в спортивно-масовій роботі, відзначена грамотою та дипломом з легкої атлетики, посіла дворазово друге місце зі стрибків в

довжину серед шкіл м. Кам'янця-Подільського.

Після закінчення школи пішла працювати на підприємство. У 1972 році прийнята на роботу Кам'янець-Подільськкабель комплектувальницею першого розряду цеху №4. За досягнуті успіхи в роботі в 1973 році у міській газеті «Прапор Жовтня» була відмічена заміткою з фотомонтажем.

У 1973 році була прийнята на роботу в Кам'янець-Подільський сільсько-господарський інститут друкаркою машбюро. Під час роботи у 1977 році вступила до вищеназваного інституту на заочне відділення зооінженерного факультету і в 1982 році закінчила повний курс сільськогосподарського інституту за спеціальністю зоотехнія і рішенням Державної екзаменаційної комісії від 10 грудня 1982 року присвоєно кваліфікацію зооінженера.

У 1978 році переведена лаборантом кафедри розведення і годівлі сільськогосподарських тварин.

В зв'язку з роз'єднанням кафедри з 1 вересня 1982 року по даний час працює старшим лаборантом кафедри розведення і генетики тварин Подільського державного аграрно-технічного університету.

Працюючи, приймає активну участь в житті факультету – була призначена командиром санітарної дружини, профорг кафедри, в даний час – секретар кафедри, секретар Державної екзаменаційної комісії на біотехнологічному факультету.

За добросовісну роботу (1984 р.) по забезпеченню організації прийому студентів на перші курси, а також за активну участь в підготовці і проведенні виборів (1985 р.) – винесена подяка з занесенням в трудову книгу.

У 2002 році видане посвідчення про те, що на честь професійного свята – Дня працівників сільського господарства фотокартку Галини Іванівни Марущак занесено на Дошку пошани академії.

Одружена. Чоловік, Анатолій Миколайович Марущак, 1949 року народження, завідувач кафедри охорони праці Подільського державного аграрно-технічного університету. Має синів Сергія та Дмитра, онука Анатолія.

ФОТО Сьог-Романенко: Олександр Андрійович Романенко

Олександр Андрійович Романенко народився 15 лютого 1942 р. в селі Нові-Гороб'ї Малинського району Житомирської області в сім'ї селянина. Після закінчення середньої школи у 1958 році трудову діяльність розпочав робочим в електромайстерні Коростеньського заводу залізобетонних шпал. З 1964 по 1967 роки – служба в армії. В 1969 році закінчив зоотехнічний факультет Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Після закінчення працював старшим зоотехніком Житомирської обласної сільськогосподарської дослідної станції.

В 1970-1976 роках – головний зоотехнік радгоспу «Чорнорудка» Ружинського району Житомирської області. У радгоспі «Чорнорудка» за рахунок завезення племінного молодняка із племзаводу при Науково-дослідному інституті сільського господарства Нечорноземної зони України і племферми радгоспу «Рихальський» Ємільчинського району створена високопродуктивна племінна ферма чорно-рябої породи.

У 1973 році продуктивність корів склала 4105 кг, а в 1975 році досягла 4950 кг. В господарстві організовано ферму з вирощування ремонтних телиць і роздоювання корів, це дало можливість довести надій первісток до 4107 кг. Валове виробництво молока доведено до 816 ц на 100 га сільськогосподарських угідь, собівартість 1 ц молока знижена до 15,27 крб., а рентабельність виробництва виросла до 35%.

За високі виробничі показники з виробництва і реалізації продукції тваринництва господарство щорічно (1974-1976 рр.) нагороджувалося перехідними Червоними прапорами і грамотами Міністерства сільського господарства України.

З 1976 року – старший науковий співробітник відділу тваринництва Житомирської обласної сільськогосподарської дослідної станції.

О.А. Романенко підтримує тісні зв'язки з господарствами Житомирської області. На семінарах читає лекції з племінної справи у тваринництві, надає практичну допомогу безпосередньо багатьом господарствам у налагодженні первинного зоотехнічного обліку, у проведенні оцінки плідників за якістю нащадків.

З 1978 року обраний по конкурсу старшим науковим співробітником відділу селекційно-племінної роботи з великою рогатою худобою.

У 1980 році вступив до аспірантури інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР. Тут, на кафедрі розведення сільськогосподарських тварин, йому стає в пригоді набутий виробничий досвід. Він ретельно і глибоко вивчає методи племінної роботи у провідних господарствах України зі створення заводських ліній худоби української чорно-рябої молочної породи з розробки і удосконалення методів оцінки бугаїв-плідників за генотипом. Його керівник і наставник – доктор сільськогосподарських наук О.П. Полковнікова сприяла формуванню Олександра Андрійовича як досвідченого фахівця, наукового співробітника. На початку 1985 р. він захищає кандидатську дисертацію на тему «Оцінка бугаїв-плідників по генотипу і використання її результатів в селекційній роботі».

У 1985-1990 рр. – старший науковий співробітник відділу селекційно-племінної роботи з великою рогатою худобою Науково-дослідного інституту сільського господарства Нечорноземної зони України.

Працюючи у відділі селекційно-племінної роботи з великою рогатою худобою і виконуючи обласне замовлення, О.А. Романенко плідно працює у напрямку поліпшення масиву молочної худоби області. В складі комісії М.С. Пелехатий, М.Я. Єфіменко, М.М. Майборода, О.А. Романенко проводить обстеження наявного поголів'я, відбирає його для комплектування селекційного центру, здійснює методичне керівництво з вирощування, випробування, оцінку за якістю потомства і використання бугаїв-плідників в господарствах Житомирської області.

Для проведення оцінки бугаїв на належному методичному рівні при Науково-дослідному інституті сільського господарства Нечорноземної зони України створений селекційний центр молочної худоби в складі чотирьох селекцій-

них підприємств: комплексу з вирощування і оцінки 370 бугаїв, нетельного комплексу з вирощування їх дочок на 3000 скотомісць, контрольно-випробувальної станції на 1200 корів-первісток і контрольної станції з вирощування і відгодівлі 1000 бугаїв-синів перевірюваних плідників. Для перевірки бугаїв виділено 40 випробувальних господарств (20 тис. корів) з високим рівнем племінної роботи і продуктивності стада.

У 1990-1993 роках Олександр Андрійович працює старшим викладачем кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

З 1993 року і по теперішній час – доцент кафедри розведення та генетики сільськогосподарських тварин Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Вчене звання доцента одержав у 1995 році.

За даними результатів досліджень О.А. Романенко опублікував більше 60 наукових праць, в тому числі близько 15 методичного характеру. Має одне авторське свідоцтво.

Одружений. Разом з дружиною виховали двох дітей, які закінчили вищі навчальні заклади, за фахом економісти, працюють за спеціальністю.

Працюючи у Подільському державному аграрно-технічному університеті, доцент Олександр Андрійович свої знання і життєвий досвід широко передає студентам, молодшим викладачам, спеціалістам, аспірантам.

ФОТО Сьог-Каспров: Роман Васильович Каспров

Роман Васильович Каспров народився 14 липня 1972 року в місті Кам'янець-Подільський в сім'ї робітників. У 1988 році закінчив СШ №7. З 1988 року по 1992 рік навчався в Кам'янець-Подільському будівельному технікумі за спеціальністю виробництво будівельних деталей та залізобетонних конструкцій. По закінченні працював мотористом штукатурної установки в Кам'янець-Подільському ПМК-35 по 4 серпня 1992 року. З 1992 року по 1997 рік навчався в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті (пізніше – Подільській державній аграрно-технічній академії) на зооінженерному факультеті. В травні 1996 р. приймав участь у всеукраїнській студентській олімпіаді із зооінженерії у Харківському зооветеринарному інституті, де виборов третє загальнокомандне місце. Після закінчення академії в 1997 році, працював зоотехніком по племсправі в КСС ім. Івана Франка Волочиського району Хмельницької області. З січня 1998 року по листопад 1998 року працював науковим співробітником в Подільській державній аграрно-технічній академії. Починаючи з листопада 1998 року був зарахований в аспірантуру при Подільській державній аграрно-технічній академії за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин, науковий керівник – А.А. Пахолок. З 1999 року і по теперішній час працює асистентом кафедри розведення і генетики тварин біотехнологічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету. У період з 25 вересня по 13 жовтня 2000 р. проходив навчання на українсько-канадських курсах з м'ясного скотарства, кормовиробництва і сільськогосподарського менеджменту у місті Переяслав-Хмельницький на базі Головного селекційного центру. З 1 вересня 2003 р. по 28 липня 2004 р. проходив стажуван-

ня в Великій Британії за напрямком: «Удосконалення методичних підходів до вивчення дисциплін генетика і розведення сільськогосподарських тварин та знайомство з організацією виробництва, структурою фермерських господарств».

Одружений. Дружина, Каспрова Наталія Миколаївна, 1977 року народження.

ФОТО Сьог-Шуплик: *Віктор Вікторович Шуплик*

Віктор Вікторович Шуплик народився другого вересня 1964 року в селі Голозубинці Дунаєвецького району Хмельницької області. Батько, Віктор Петрович, працював головним зоотехніком, а в подальшому головою правління місцевого господарства. Мати, Антоніна Петрівна, – працівник бухгалтерії.

Під час навчання в Голозубинецькій восьмирічній школі у нього проявився нахил до природничих наук. Приймав активну участь у суспільному житті школи, був секретарем комсомольської організації школи. Неодноразово приймав участь і був призером районних олімпіад з географії та зоології. Всі літні канікули проводив в місцевому колгоспі на молочнотоварній фермі та зерновому току. З 1979 по 1981 рік продовжив навчання в Великожванчицькій середній школі. Закінчив десятирічку з відмінними оцінками, а питання подальшого навчання вирішилося однозначно – Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут, зооінженерний факультет.

Першого вересня 1981 року Віктора Вікторовича зараховано студентом третьої групи першого курсу зооінженерного факультету Кам'янець – Подільського сільськогосподарського інституту. Навчаючись в інституті проявляє себе як активний, добросовісний студент. За активну позицію, здатність згурпувати навколо себе студентів та відмінне навчання призначається старостою третьої групи. Приймав активну участь у студентській науковій роботі, був учасником другого туру Всеукраїнської олімпіади із зооінженерії, що проводився у Львівському зооветеринарному інституті (1985-1986 роки).

У 1986 році закінчив зооінженерний факультет і одержав диплом з відзнакою та направлення в аспірантуру.

Згідно з державним направленням направляється на посаду зоотехніка – селекціонера Хмельницького обласного племпідприємства. Після перерозподілу його направляють зоотехніком-селекціонером Балинського міжрайонного племпідприємства.

Працюючи на посаді зоотехніка-селекціонера проявив себе як компетентний спеціаліст. У 1987 році пройшов навчання у Вищій генетичній школі при Госагропромі СРСР. В 1988 році Віктора Вікторовича призначають головним зоотехніком Балинського племпідприємства по Дунаєвецькому району. За період роботи на даній посаді приймав активну участь в розширенні племінної бази тваринництва, підвищенні генетичного потенціалу існуючих порід. Виступає ініціатором розведення м'ясної худоби в зоні діяльності Балинського племпідприємства. У 1996 році, без відриву від виробництва, захищає дисертацію на тему «Господарські і біологічні особливості помісей, одержаних від схрещування корів чорно-рябої породи з бугаями української м'ясної та абердин-ангуської

порід в умовах Поділля».

Активно займається питаннями розвитку м'ясного скотарства в Хмельницькій області.

У 1997 році загальними зборами акціонерів Віктора Шуплика обирають головою правління СВАТ «Балинське підприємство з племінної справи в тваринництві».

Працюючи на посаді голови правління, приділяє велику увагу питанням покращення матеріальної бази племінного тваринництва. В зону діяльності підприємства заводяться кращі тварини з Київської, Черкаської та інших областей.

Першого вересня 2000 року Віктор Вікторович переходить на викладацьку роботу в Подільську державну аграрно-технічну академію на кафедру розведення і генетики сільськогосподарських тварин, де працює по даний час.

На кафедрі розведення та генетики сільськогосподарських тварин викладає дисципліни: розведення сільськогосподарських тварин з основами спецзоотехнії, та маркетинг і менеджмент в тваринництві. Активно включається в наукову роботу факультету, працює над питанням створення галузі м'ясного скота в регіоні. З 2001 року займає посаду заступника декана факультету з наукової роботи.

ФОТО Сьог-Савчук: *Оксана Василівна Савчук*

Оксана Василівна Савчук народилася 29 березня 1977 року в смт. Ямпіль Білогірського району Хмельницької області. Мама – Валентина Степанівна – працює куховаркою у дитячому садку смт. Ямпіль. Тато – Василь Григорович Савчук – багато років працював екскаваторником в ПМК-182.

Навчаючись у Ямпільській середній школі I-III ступенів до 1994 року, приймала участь у районних олімпіадах з хімії, математики, обласній олімпіаді з російської мови та літератури.

У 1994 році стала студенткою зооінженерного факультету Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. На четвертому курсі навчання приймала участь у першому та другому етапах Всеукраїнської студентської олімпіади з зооінженерії (м. Харків). В 1999 році закінчила з відзнакою зооінженерний факультет Подільської державної аграрно-технічної академії.

З травня місяця 1999 року працювала зоотехніком на фермі села Окіп у племзаводі «Квітневе» Білогірського району Хмельницької області. У грудні цього ж року поступила у магістратуру зооінженерного факультету Подільської державної аграрно-технічної академії. Керівником магістерської роботи був кандидат сільськогосподарських наук, доцент Анатолій Антонович Пахолук. У березні 2001 року захистила магістерську роботу на тему «Молочна продуктивність корів стада племзаводу «Квітневе» Білогірського району Хмельницької області» на «відмінно» і одержала диплом магістра зооінженера.

У липні 2001 року О.В. Савчук поступила в аспірантуру Інституту розведення і генетики тварин Української Академії Аграрних Наук. Науковим керівником був доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент УААН, заступник директора Інституту розведення і генетики тварин УААН, завідувач лабораторії розведення чорно-рябої худоби – Михайло Якович Єфі-

менко.

У вересні 2001 року Оксана Василівна прийнята на роботу за сумісництвом на посаду лаборанта кафедри годівлі тварин та технології кормів Подільської державної аграрно-технічної академії, а з вересня 2002 року – асистента цієї ж кафедри.

У жовтні 2004 року проходить захист дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук і в грудні 2004 року Президією ВАК України О.В. Савчук присуджено наукове звання кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення і селекція тварин.

У своєму доробку має 11 наукових та 3 навчально-методичних праці.

З вересня 2004 прийнята на роботу Подільського державного аграрно-технічного університету асистентом кафедри розведення і генетики тварин.

ФОТО Сьог-Кадиш: Валерій Олександрович Кадиш

Валерій Олександрович Кадиш народився 3 листопада 1963 року в с. Ямпільчик Чемеровецького району Хмельницької області. Батько, Кадиш Олександр Миколайович, пенсіонер, працював трактористом в колгоспі «Україна» с. Юрківці. Мати, Кадиш Ніна Іванівна, пенсіонер, працювала у рільничій бригаді колгоспу «Україна» с. Юрківці.

У 1979 році закінчив Ямпільчицьку восьмирічну школу. Під час навчання проявляв нахил до гуманітарних наук. Приймав участь в олімпіадах з української мови та літератури, зоології, захоплювався волейболом. Під час літніх канікул працював у місцевому господарстві на зерновому току, стажером водія під час заготівлі силосу. З 1979 по 1981 роки навчався в Чемеровецькій середній школі, яку закінчив з добрими оцінками, потім навчався у Хмельницькому ТУ №7, де здобув спеціальність токаря. В училищі був старостою групи та закінчив його з відзнакою. З 1983 по 1985 роки – служба у лавах Радянської Армії (м. Борисів Білоруської РСР).

1986 року вступив на перший курс зооінженерного факультету Української Ордену Червоного прапора сільськогосподарської академії м. Києва. Під час навчання приймав активну участь у громадському житті факультету, обирався секретарем комсомольської організації групи та головою профкому факультету.

Після закінчення академії в 1991 році направлений на роботу в колгосп «Маяк» с. Бережанка Чемеровецького району Хмельницької області, де працював зоотехніком-селекціонером. У 1993-1995 роках працював головним зоотехніком колгоспу «Ранкові зорі» с. Підпилип'я Кам'янець-Подільського району.

У 1995 році призначений головним зоотехніком управління сільського господарства та продовольства Чемеровецької райдержадміністрації. В 1995 році без відриву від виробництва вступив до аспірантури Інституту розведення і генетики тварин УААН. у 2001 році захистив дисертацію на тему «Формування відтворювальної здатності у бугаїв-плідників абердин-ангуської породи» (науковий керівник доктор сільськогосподарських наук, професор Йосип Зенонович Сірацький).

У 2000 році призначений на посаду начальника управління сільського го-

сподарства та продовольства Чемеровецької райдержадміністрації, де працював по 2004 рік. З 2001 року згідно контракту працював на 0,25 ставки на кафедрі розведення та генетики сільськогосподарських тварин Подільської державної аграрно-технічної академії. З 2003 по 2004 роки – на 0,5 ставки, а з вересня 2004 року повністю перейшов на викладацьку роботу.

На кафедрі розведення і генетики тварин викладає дисципліни: технологія виробництва продукції рибництва та біологія продуктивності сільськогосподарських тварин. Член ректорату, вченої ради університету. Голова профспілкового комітету співробітників.

ФОТО Сьог-Ільницька: Олена Юріївна Ільницька

Олена Юріївна Ільницька народилася 2 травня 1982 року в м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області в сім'ї робітників. Батько – Юрій Петрович Ільницький, мати – Лариса Василівна Ільницька.

У 1988 році пішла у перший клас загальноосвітньої школи №11. В школі навчалась добре, поведінка була зразкова. Школу закінчила у 1997 році, в цьому ж році вступила до технікуму Подільської державної аграрно-технічної академії на відділення ветеринарної медицини. Медицина їй подобалась з дитинства. Навчання в технікумі проходило добре. Багато було практично-виїзних занять, тому навчатися було дуже цікаво. Приймала активну участь у творчому житті технікуму. У 2001 році завершила навчання у технікумі і склала вступні випробування, за результатами яких була зарахована на перший курс зооінженерного факультету заочної форми навчання, який закінчила у 2005 році. З жовтня місяця 2001 року була прийнята на посаду лаборанта науково-дослідного сектора Подільської державної аграрно-технічної академії, працювала над науково-дослідною темою на кафедрі годівлі тварин та технології кормів.

З 2002 року працює на кафедрі розведення і генетики тварин Подільського державного аграрно-технічного університету лаборантом.

ФОТО Сьог-Чайковська: Тетяна Григорівна Чайковська

Тетяна Григорівна Чайковська народилася 29 липня 1978 року у м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області в сім'ї робітників. Батько – Григорій Григорович Яцюк – інженер-електронник, мати – Галина Василівна – головний інженер-програміст відділу ОАСУП заводу «Електроприлад».

Навчаючись у середній школі №7, показала себе здібною ученицею. Неодноразово була нагороджена похвальними листами та подяками. У 1993 році, закінчивши дев'ять класів, вступає до обласного ліцею №1 для поглиблення своїх знань з біологічних дисциплін. Ліцей закінчила у 1995 році з золотою медаллю за відмінні успіхи у навчанні.

У липні 1995 року вступила на перший курс Кам'янець-Подільського педагогічного інституту ім. Затонського на факультет молодші класи та біологія. Під час навчання в інституті приймала активну участь у культурному та громадському житті, за що була обрана старостою групи. У червні 2000 року, отримавши диплом з відзнакою, закінчила Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет.

З 15 липня 2000 року працювала завідуючою дитячим садком с. Сокирин-

ці Чемеровецького району. У жовтні 2000 року вступила до магістратури при Кам'янець-Подільському державному педагогічному університеті на спеціальність біологія. Ще у роки навчання в університеті вступила до «Всеукраїнського товариства охорони птахів» і на місцях проводила певні заходи щодо покращення життя птахів у заповіднику «Подільські товтри» та заказнику «Панівецька дача».

У магістратурі почала працювати над магістерською роботою з орнітології на тему «Деякі аспекти біології кропив'янок (SYLVIA) фауни національного природного парку «Подільські товтри». Провела багато наукових досліджень.

З вересня 2002 року прийнята на роботу до Подільського державного аграрно-технічного університету на кафедру розведення і генетики тварин на посаду учбового майстра, де працює до теперішнього часу. З вересня 2004 року має 0,25 ставки асистента цієї кафедри.

ФОТО Сьог-Дорофеев: Дмитро Юрійович Дорофеев

Дмитро Юрійович Дорофеев народився у 1974 році в м. Овруч Житомирської області в сім'ї військового офіцера Юрія Архиповича. Мати, Жанна Володимирівна, працює викладачем іноземної мови Подільського державного аграрно-технічного університету, досконало володіє німецькою мовою.

Дмитро Юрійович закінчив Кам'янець-Подільську ЗОШ №9, де під час навчання приймав участь у багатьох культурно-масових заходах, зокрема, посідав призиви місця по класу бальних танців, футболу та боротьбі. Виступав на олімпіадах.

З 1991 року став студентом Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1997 році. За цей період навчався рік в німецькому коледжі за напрямком сільське господарство.

Після закінчення вузу працював заступником начальника відділу терапії інспекційної ветеринарної служби, де зарекомендував себе як порядна людина і спеціаліст.

За останні роки закінчив аспірантуру в Інституті розведення та генетики тварин УААН. З 2004 працює асистентом кафедри розведення і генетики тварин Подільського державного аграрно-технічного університету. Є автором кількох наукових статей та робочих зошитів.

З 1992 року на кафедрі була відкрита аспірантура із спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин (керівник – доцент А.А. Пахолок). За цей період підготували і успішно захистили кандидатські дисертації М.М. Смачелюк (1992 р.), О.І. Любинський і В.В. Шуплик (1996 р.), завершує підготовку дисертаційної роботи асистент Р.В. Каспров.

ФОТО Сьог-Каф розв: Кафедра розведення і генетики сільськогосподарських тварин у 2004 році

Наукова робота кафедри координується з науковою тематикою УААН та Міністерством аграрної політики України за такими напрямками:

- селекційно-генетичні аспекти формування і консолідації прикарпатського типу української червоно-рябої молочної породи (О.І. Любинський);

- господарсько-біологічні особливості бугайців чорно-рябої породи і їх помісей різної кровності з абердин-ангуською породою (А.А. Пахолок, Р.В. Каспров);
- порівняльне вивчення росту, розвитку та м'ясних якостей помісей при формуванні масиву м'ясної худоби в умовах господарств Дунаєвецького району Хмельницької області (В.В. Шуплик);
- покращення генетичного потенціалу української чорно-рябої молочної породи шляхом використання бугаїв голштинської породи в агрофірмі «Козацька долина» Дунаєвецького району Хмельницької області (О.А. Романенко, В.С. Кушнір);
- селекційно-генетичні особливості тварин подільського заводського типу української чорно-рябої молочної породи (В.О. Кадиш);
- порівняльна оцінка росту і м'ясних якостей бугайців молочних порід різного походження (О.В. Савчук);
- селекційно-генетичні та біологічні особливості різних генотипів птиці (Н.В. Пустова);
- особливості відтворювальної здатності та характер перебігу родів у корів різних генотипів української червоно-рябої молочної породи (Д.Ю. Дорофєєв).

Співробітниками кафедри розроблено 15 перспективних планів селекційно-племінної роботи з чорно-рябою і симентальською породами для провідних племінних господарств Хмельницької, Чернівецької і Житомирської областей. Запровадження цих планів сприяло формуванню високопродуктивних стад української червоно-рябої молочної породи прикарпатського типу (племзаводу «Мамаєвський», «Маяк», ім. Суворова Чернівецької області) та подільського заводського типу української чорно-рябої молочної породи (дослідні господарства «Проскурівка» і «Пасічна» Хмельницької області).

ФОТО Сьог-Куш-лек: Студенти із захопленням слухають доцента В.С. Кушніра

За результатами наукових досліджень викладачами кафедри видано 675 наукових праць, в тому числі 53 монографії, 622 наукові статі.

На кафедрі працює науковий студентський гурток «Селекціонер», на засіданнях якого студенти поглиблюють свої знання з генетики, селекції і розведення сільськогосподарських тварин, заслуховуються і обговорюються виступи студентів про їх дослідну роботу, проводиться обмін інформацією про найновіші публікації. Кращі студентські роботи і доповіді виносяться на щорічні науково-практичні студентські конференції, члени гуртка А.П. Віннічук, О.В. Савчук, Г.З. Пшеничнюк, Н.В. Пустова, В.А. Мішевський, С.В. Ковацький, О.І. Огородник підготували і успішно захистили магістерські роботи. Слід відмітити, що нинішні викладачі кафедри В.В. Шуплик, Р.В. Каспров, О.І. Любинський, О.В. Савчук, Н.В. Пустова у свій час також були гуртківцями цієї кафедри, а В.В. Шуплик у 1987 р. закінчив Вишу селекційно-генетичну школу при ВНПО. Члени гуртка приймають активну участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді із зооінженерії, команда в складі І.М. Шевчишена, С.В. Ковацького,

О.І. Огородника у 2002 році виборола четверте загальнокомандне місце. Особлива заслуга студентського товариства кафедри у виготовленні та постійному догляді за наявними наочними матеріалами: чучелами диких кабанів, косуль, акваріумними рибками.

ФОТО Сьог-розв: В лабораторії генетики тварин

Викладачі кафедри постійно підвищують свій професійний та науковий рівень на курсах підвищення кваліфікації у НАУ, Інституті розведення і генетики тварин УААН, Білоцерківському ДАУ.

Кафедра забезпечує навчальний процес на біотехнологічному факультеті, факультеті ветеринарної медицини і інституті механізації з 10 дисциплін та 4 спеціалізацій, здійснює магістерську підготовку з розведення та селекції тварин, рибництва.

Для методичного забезпечення навчального процесу підготовлено і видано 12 підручників і навчальних посібників, 110 методичних розробок.

- Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії (Й.З. Сірацький, А.А. Пахолок). – К.: Аграрна наука, 1999. – 512 с.
- Формування відтворювальної здатності у м'ясної худоби (Й.З. Сірацький, В.О. Кадиш, О.І. Любинський). – К.: Аграрна наука, 2000. – 248 с.
- Інтер'єр сільськогосподарських тварин (Й.З. Сірацький, В.О. Кадиш, О.І. Любинський). – К.: Науковий світ, 2000. – 75 с.
- Екстер'єр молочних корів: перспективи оцінки і селекції (Й.З. Сірацький, В.О. Кадиш, О.І. Любинський). – К.: Науковий світ, 2001. – 146 с.
- Селекційно-генетичні та біологічні особливості абердин-ангуської породи в Україні (Й.З. Сірацький, В.О. Кадиш, О.І. Любинський). – К.: Науковий світ, 2002. – 204 с.
- Господарська оцінка молочних корів (Й.З. Сірацький, А.А. Пахолок). – К.: Урожай, 1992. – 191 с.
- Записна книжка керівника середньої ланки (А.А. Гаврюшов, А.А. Пахолок). – К.: Урожай, 1990. – 294 с.
- Записна книжка зоотехніка-селекціонера (А.А. Гаврюшов, А.А. Пахолок). – К.: Урожай, 1989. – 192 с.
- Рекомендації по організації відтворення великої рогатої худоби (Й.З. Сірацький, В.О. Кадиш, О.І. Любинський) К.: Науковий світ. – 2002. – 28 с.
- Програма селекції української чорно-рябої молочної породи великої рогатої худоби на 2003-2012 роки (Й.З. Сірацький та ін.). – К.: ПАНВ, 2003. – 84 с.
- Методи селекції української червоно-рябої молочної породи: Монографія / М.В. Зубець, В.П. Буркат, Й.З. Сірацький, Є.І. Федорович, О.І. Любинський та ін. – К., 2005. – 436 с.

Для проходження практики та стажування студентів, впровадження науки та передового досвіду створені філіали кафедри на базі кращих сільськогосподарських підприємств Хмельниччини і Буковини, де працюють кращі випускники – вихованці кафедри:

- СВК ім. Суворова Новоселицького району, Чернівецької області (племзавод української червоно-рябої молочної породи прикарпатського типу, головний зоотехнік Б.В. Москалюк, Б.В. Верєга).
- ВАТ «Хмельницькрибгосп» смт. Меджибіж Летичівського району Хмельницької області (вирощування рибопосадкового матеріалу та товарної риби коропа, товстолобика та білого амура, І.С. Кобельник, М.М. Горбач, М.І. Левицький, С.В. Шинкарук).
- СВАТ «Балинське племпідприємство з племінної справи в тваринництві» Дунаєвецького району Хмельницької області (ведення племінної роботи в галузях молочної і м'ясної скотарства, В.І. Швець, В.В. Шуплик).
- ВАТ «Буковина племсервіс» м. Кіцмань (ведення племінної роботи в галузях молочної і м'ясної скотарства, директор М.В. Новіцький, І.О. Бондар – провідний спеціаліст).

Запровадженню інноваційних форм наукової та практичної підготовки студентів сприяє залучення до навчального процесу відомого професора з розведення і генетики тварин, доктора сільськогосподарських наук Й.З. Сірацького, який безпосередньо пропагує наукові відкриття студентам.

ФОТО СЪОГ-рибн: Доцент В.О. Кадии проводить заняття з технології виробництва продукції рибництва

Викладачі кафедри тісно співпрацюють з науковцями та викладачами науково-дослідних установ і закладів освіти України, Росії, Білорусії (Інститут розведення і генетики тварин УААН, НАУ, Львівська національна академія ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького, Інститут тваринництва Національної академії наук Білорусії, Брянська сільськогосподарська академія, м. Брянськ, Росія, Буковинський інститут агропромислового виробництва).

Науковці кафедри постійно приймають участь у навчанні спеціалістів галузі тваринництва з питань ведення племінної роботи і ставкового рибництва згідно планів інституту післядипломної освіти та є консультантами Хмельницької обласної дорадчої аграрної служби. За розпорядженням обласної державної адміністрації доцент А.А. Гаврюшов у складі робочої групи приймав участь у розробці Програми розвитку рибного господарства області на період 2003-2013 рр.

Співробітники кафедри завжди раді надати корисні поради і поділитися своїми науковими здобутками з таких питань та напрямків:

- розробка програм розвитку тваринництва в регіоні, області, районі;
- обґрунтування планів селекційно-племінної роботи в стаді;
- розрахунки параметрів відбору і складання планів підбору тварин в стаді;
- ведення зоотехнічного і племінного обліку з використанням ПЕОМ;
- організація власного бізнесу у галузі тваринництва;
- обґрунтування напрямків формування стад м'ясної худоби;
- проведення оцінки племінних тварин за селекційними індексами на ПЕОМ;
- ведення ставкового рибного господарства та створення фермерських рибних господарств.

На найближчу перспективу колектив кафедри спрямовує свої зусилля і наукові доробки для покращення підготовки конкурентноспроможних фахівців світового рівня. Для досягнення цієї нагальної проблеми слід:

- Постійно удосконалювати професійний рівень викладацького складу, практикувати їх стажування у наукових установах України і за кордоном.
- Підготовлювати та захищати дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук, відкрити аспірантуру за спеціальністю 06.02.01. – розведення та селекція тварин, розширити підготовку магістрів при кафедрі, видавати монографії, навчальні посібники, практикуми
- Модернізувати навчальний процес через запровадження електронних варіантів методичних вказівок, робочих зошитів, завдань для самостійної роботи, навчальних і контролюючих програм.
- Організувати проблемні лабораторії з селекції і генетичного моніторингу тварин.

Наукові здобутки

*Не велике я поле зорав,
Та за плугом ніколи не спав.
Що робив, те робив я до краю
І всю силу, що мав я і маю,
На роботу невпинною клав
Борис Грінченко*

Поряд з навчанням студентів на нашому факультеті велике значення приділялося і приділяється науковим дослідженням в різних галузях тваринництва. Співробітники факультету разом з студентами старших курсів працюють над удосконаленням технологій виробництва та переробки продукції тваринництва, зокрема заготівлі, приготування, зберігання кормів, їх раціонального використання та зниження собівартості виробництва; покращенням племінних та продуктивних якостей тварин різних порід та генотипів. Науковою базою для проведення наукових досліджень з цих напрямків є навчально-наукова лабораторія тваринництва факультету, лабораторія зоотехнічного аналізу та оцінки якості кормів, кращі господарства регіону.

ФОТО Наук-конференція студентів 1986: Учасники студентської наукової конференції, 1986 рік

Розвиток творчих здібностей студентів здійснюється шляхом залучення їх до роботи в гуртках, участі в науковій роботі кафедр, при підготовці виступів на семінарах і конференціях. Щорічно на факультеті проводяться науково-теоретичні і науково-методичні конференції викладачів та студентів. Починаючи з другого курсу вони проводять дослідження в лабораторіях і на фермах. Результати наукової роботи студенти використовують при написанні дипломних робіт, захист яких відбувається як на факультеті, так і в передових господарствах області. Частина випускників, які мають нахил до наукової роботи, рекоме-

ндуються до вступу в аспірантуру. Колектив факультету підтримує зв'язки з науковцями різних навчальних та науково-дослідних закладів України, Росії, Польщі, Канади, США...

За результатами наукових досліджень видаються монографії, підручники, навчальні посібники, статті у наукових та науково-популярних виданнях тощо.

Наукові школи, які сьогодні успішно діють на факультеті, продовжують славні традиції своїх попередників.

За п'ятдесятирічну історію факультету науковий спадок примножували такі значимі постаті в зоотехнічній науці, як доктори сільськогосподарських наук, професори Дмитро Григорович Степанов, Іван Ілліч Задерій, лауреат Державної премії СРСР першого ступеня (1951 р.) Михайло Федорович Гордієнко, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент УААН Валентин Андрійович Яблонський.

За час роботи на зоотехнічному, а потім зооінженерному факультеті Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту професор Д.Г. Степанов проводив значну наукову роботу в галузі вівчарства. Дмитро Григорович був ініціатором створення кросбредного вівчарства на Поділлі, автором ряду оригінальних публікацій зі схрещування і інбридингу, кросів, ліній та ранньої оцінки племінних якостей плідників та оцінки хутрових якостей овчин різних порід тонкорунних овець.

Д.Г. Степанов на кафедрі спеціального тваринництва створює власну наукову школу «Кросбредне вівчарство Поділля», послідовниками якої стають доценти Л.О. Севернюк, А.А. Гаврюшов, М.М. Трояновський, І.І. Тимофійшин.

За період науково-педагогічної діяльності Д.Г. Степанов підготував п'ятнадцять кандидатів сільськогосподарських наук, видав ряд підручників для студентів вищих навчальних закладів серед яких: «Вівчарство», «Племінна робота на вівцефермах», «Справочник по овцеводству».

Значний вклад в розвиток теорії і практики годівлі сільськогосподарських тварин вніс доктор сільськогосподарських наук, професор Іван Ілліч Задерій. В 1963 році Іван Ілліч створює наукову школу «Біогеохімічне районування західних областей України». Напрямок діяльності її було розробка наукових основ виробництва кормів, вивчення процесів травлення у різних відділах кишковошлункового тракту тварин, вивчення мікромінерального складу ґрунтів і кормів Хмельницької, Чернівецької та Закарпатської областей.

Послідовниками цього напрямку стають: доцент Володимир Станіславович Кушнір та кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник Раїса Василівна Ячник.

Активну роботу веде Іван Ілліч з підготовки наукових кадрів, під його керівництвом захищають кандидатські дисертації вісім аспірантів серед яких: В.І. Кімаковський, М.І. Маценко, І.О. Захарчук, В.В. Хімич, Р.В. Ячник, В.С. Кушнір, Є. І. Задерій – всі випускники нашого факультету.

З 1955 по 1965 рік на посаді завідувача кафедри спеціального тваринництва працював лауреат Державної премії Михайло Федорович Гордієнко. За період своєї педагогічної і наукової роботи вніс значний доробок в розвиток нау-

кової думки про збільшення виробництва яловичини, вчення про породу, екстер'єр та конституцію тварин. Публікує ряд наукових праць із скотарства, кролівництва.

Михайло Федорович приділяє значну увагу підготовці наукових кадрів. Підготовка ведеться за спеціальністю розведення сільськогосподарських тварин. Під його керівництвом захищають кандидатські дисертації доценти нашого факультету Г.Г. Шатковська, В.К. Погрібний, А.А. Пахолок, всього за період роботи в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті підготувив п'ять кандидатів наук.

Послідовником ідей Михайла Федоровича є почесний доцент, в.о. професора Анатолій Антонович Пахолок. Анатолій Антонович створив власну наукову школу «Підвищення виробництва і покращення якості яловичини за рахунок використання промислового схрещування».

А.А. Пахолок веде активну наукову роботу, опублікував понад 80 робіт з питань розвитку молочного і м'ясного скотарства, використання промислового схрещування в тваринництві, є співавтором ряду підручників для вищих навчальних закладів і монографій, серед яких «Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії», «Записна книжка керівника середньої ланки», «Господарська оцінка молочних корів», «Програма кандидатського іспиту із спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин», «Записна книжка зоотехніка-селекціонера». З 1992 року керує аспірантурою із спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин. За цей період підготували і успішно захистили кандидатські дисертації М.М. Смачелюк, О.І. Любинський і В.В. Шуплик.

Олександр Іванович Любинський проводить наукову роботу за темою «Селекційно-генетичні аспекти формування і консолідації прикарпатського типу української червоно-рябої молочної породи». З листопада 1999 року прикріплений до докторантури при Інституті розведення і генетики тварин УААН. Науковий консультант – доктор сільськогосподарських наук, професор Й.З. Сірацький.

З 1971 і по 1983 роки на факультеті працює доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент УААН Валентин Андрійович Яблонський. Валентин Андрійович займається питаннями фізіології і біохімії відтворення сільськогосподарських тварин, штучним осіменінням і трансплантацією ембріонів. Прикладає багато зусиль для створення на базі зооінженерного факультету спочатку ветеринарного відділення, а згодом і факультету ветеринарної медицини.

Веде активну роботу з підготовки науково-педагогічних кадрів. Під його керівництвом успішно захищають кандидатські дисертації І.Й. Хом'як, В.П. Гищук, А.Ф. Кондрюк, В.О. Мельник, які продовжують славні здобутки свого учителя.

З під пера Валентина Андрійовича в цей час виходить ряд наукових праць, серед яких: «Видовые особенности обмена веществ в сперме быка, барана, хряка», «Практичне акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин», «Профілактика бесплодия скота в хозяйствах промыш-

шленного типа», «Трансплантація ембріонів у сільськогосподарських тварин».

З 1980 року і по теперішній час на факультеті працює доктор сільськогосподарських наук, професор Цвігун Анатолій Тимофійович. У 1995 році засновує наукову школу: «Енергетичне живлення сільськогосподарських тварин», напрямом діяльності якої є дослідження особливостей використання енергії поживних речовин раціонів організмом великої рогатої худоби, свиней, овець, птиці. Результатом тривалих наукових досліджень у цьому напрямку є розробка норм годівлі молодняку великої рогатої худоби молочних та м'ясних порід.

Анатолій Тимофійович підготував шість кандидатів сільськогосподарських наук: М.Г. Повозніков, Т.В. Коваль, В.Г. Кураш, М.А. Тиш, С.М. Блюсюк, О.О. Лавринюк, з яких М.Г. Повозніков сьогодні очолює біотехнологічний факультет, є член-кореспондентом МАНЕБ, відмінником освіти України; В.Г. Кураш – начальник головного управління сільського господарства Хмельницької обласної державної адміністрації; Т.В. Коваль, М.А. Тиш та С.М. Блюсюк працюють доцентами нашого вузу.

Сьогодні під керівництвом А.Т. Цвігуна займаються науково-дослідною роботою чотири аспіранти.

ФОТО Наук-Лабор: Лабораторія зооаналізу та оцінки якості кормів

Микола Гаврилович Повозніков працює над докторською дисертацією на тему «Системи нормованої годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних порід», підготував монографію на таку ж тему, науковий консультант у його дослідженнях – професор А.Т. Цвігун. Ще один учень Анатолія Тимофійовича Сергій Миколайович Блюсюк за наукову роботу «Використання енергії поживних речовин раціонів молодняком абердин-ангуської та волинської м'ясної породи при різних рівнях енергетичного живлення» у 2004 році став Лауреатом Премії Президента України для молодих вчених.

Результати своєї наукової і навчально-методичної роботи співробітники факультету викладають у монографіях, підручниках і навчальних посібниках, методичних рекомендаціях, наукових статтях у різних фахових журналах, збірниках тощо. Основні наукові публікації наших викладачів наводимо нижче.

БАХМАТ Марія Никифорівна

1. Бахмат М.Н. Интенсивный откорм бычков на жоме с использованием нетрадиционных протеиновых и жировых добавок: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.02.02. – К., 1990. – 184 с.
2. Бахмат М.Н. Ефективність нормування кальцію по фазах продуктивності курей-несучок // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 8. – С. 230-233.
3. Годівля сільськогосподарських тварин. Довідник зооветспеціаліста / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 95 с.
4. Корми: оцінка, використання, продукція тваринництва, екологія: Посібн. / М.Ф. Кулик, Р.Й. Кравців, Ю.В. Обертюх та ін. / За ред. М.Ф. Кулика, Р.Й. Кравціва, Ю.В. Обертюха, В.В. Борщенка. – Вінниця: Тезис, 2003. – 334 с.

5. Новий підхід до оцінки поживності кормів за продукцією молока / М.Ф. Кулик, Т.В. Засуха, М.Н. Бахмат та ін. // Вісник аграрної науки. – К., 2003. – С. 66-73.

БІДЯК Іван Миколайович

6. Бідяк І.М. Вплив згодовування міновіту на продуктивність ранньовідлучених поросят // Зб. наук. пр. Вінницького ДАУ. – Вінниця, 2003. – Вип. 14. – С. 143-146.
7. Бідяк І.М., Гуцол А.В. Продуктивність і забійні показники молодняку свиней при відгодівлі з використанням міновіту // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 189-191.
8. Бідяк І.М. Вплив згодовування міновіту на стан структур шлунка та кишечника свиней // Зб. наук. пр. Вінницького ДАУ. – Вінниця, 2004. – Вип. 17. – С. 154-158.
9. Бідяк І.М. Морфометричні показники органів травлення свиней при згодовуванні міновіту // Зб. наук. пр. Вінницького ДАУ. – Вінниця, 2004. – Вип. 18. – С. 43-47.

БЛЮСЮК Сергій Миколайович

10. Блюсюк С.М. Використання енергії поживних речовин раціонів молодняком абердин-ангуської та волинської порід при різних рівнях енергетичного живлення: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.02. – Кам'янець-Подільський, 2002. – 206 с.
11. Норми і раціони годівлі молодняку великої рогатої худоби м'ясних порід та типів / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, та ін.; За ред. А.Т. Цвігуна. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. – 46 с.
12. Блюсюк С.М. Використання енергії кормів бугайцями волинської породи при підвищеному рівні енергетичного живлення // Вісник Сумського ДАУ: Тваринництво / Спец. вип. до міжнар. наук.-практ. конф. «Перспективи розвитку скотарства у третьому тисячолітті». – Суми, 2001. – С. 32-34.
13. Блюсюк С.М. Рівень енергетичного живлення і баланс азоту, кальцію та фосфору в організмі бугайців абердин-ангуської породи // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Вип. 10. – С. 104-106.
14. Годівля сільськогосподарських тварин: Довідник зооветспеціаліста / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 95 с.
15. Блюсюк С.М., Кураш В.Г., Олійник С.І. Ефективність використання мінерального преміксу власного виробництва для підгодівлі дійних корів // Наук. вісн. Львівської НАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2004. – Т. 6 (№3). – Ч. 4. – С. 14-17.

БУЛАТОВИЧ Ольга Миколаївна

16. Булатович О.М. Виявлення найбільш ефективних поєднань різних генотипів свиней залежно від методу їх розведення: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.01. – Полтава, 1999. – 142 с.

17. Булатович О.М., Шатковська Г.Г. ефективність різних варіантів схрещування в свилярстві в умовах Поділля // Проблеми промислового виробництва. – Чернівці: Прут, 1995. – Вип. 5. – С. 262-266.
18. Шатковська Г.Г., Булатович О.Н., Палилюлько С.Р. Продуктивність свиней крупної белой породи при різних методах розведення // Інформаційний листок. – Хмельницький ЦНТЭИ, 1996. – №32. – С. 96.
19. Булатович О.М. Вплив промислового схрещування на енергію росту і відгодівельні якості молодняку свиней // Аграрна наука – селу. – Чернівці: Буковина, 1997. – Вип. 3. – С. 16-19.
20. Булатович О.Н. Этологические особенности чистопородных и помесных свиней // Свиноводство. – 1999. – №3. – С.29.
21. Булатович О.М. Продуктивність та деякі біологічні особливості свиней різних генотипів // Вісник аграрної науки. – 1999. – №5. – С.76-77.

ВІННІЧУК Анатолій Петрович

22. Горянов В.Т., Винничук А.П. Практикум по анатомии сельскохозяйственных животных на живых объектах. – Кишинев, 1974. – 98 с.
23. Винничук А.П. Вирощування ремонтних телиць чорно-рябої породи // Тези доп. наук. конф. проф.-викл. складу. – Кам'янець-Подільський СГІ, 1993. – С. 46-47.
24. Винничук А.П., Саєнко В.П. Вплив мінеральної підкормки корів на їх молочну продуктивність // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 8. – С. 204-205.
25. Кондрюк А.Ф., Винничук А.П. Нові погляди на їжу майбутнього // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2001. – Вип. 9. – С. 87-89.

ГОЛОВАТЮК Ірина Олександрівна

26. Головатюк І.О., Трояновський М.М. Лактація – кількість і якість молока // АПК: Наука, техніка, практика. – 1995. – №4. – С.12-13.
27. Головатюк І.О. Клеточно-батареєне вирощування поросят-отъемышей // Інформаційний листок о передовом производственном опыте. – Хмельницький, МТЦНТИ – 1996. – 2 с.
28. Головатюк І.О., Петровська Н.І. Показники розвитку свиноматок і їх продуктивність // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2001. – Вип. 9. – С. 219-221.

ГОНЧАР Валентин Іванович

29. Гончар В.І. Використання кращих світових ресурсів великої рогатої худоби з ціллю поліпшення червоної степової породи в Республіці Крим: Дис... канд. с.-г. наук: 06.00.15. – К., 1995. – 180 с.
30. Гончар В.І. Зрівняльна характеристика росту та розвитку чистопородного червоного степового молодняку і помісей, одержаних від кращих світових порід // Бути господарем землі. – Сімферополь: Таврія. – 1992. – С.70-72.
31. Гончар В.І. Деякі акліматизаційні особливості чистопородних та помісних телиць // Наук. пр. ін-ту «Асканія-Нова». – К., Аграрна наука. – 1993.

32. Гончар В.І. Аналіз поєднуваності свиноматок основних родин з кнурами різних ліній в племзаводі «Перлина Поділля» Білогірського району Хмельницької області // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ, 2004. – Вип. 12.

33. Використання яблучних вичавок, силосованих і консервованих сіллю, при відгодівлі бичків / В.І. Гончар, М.М. Смачелюк та ін. // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ, 2004. – Вип. 12. – С. 169-172.

ДЕМ'ЯНЧУК Людмила Степанівна

34. Дем'янчук Л.С. Дослідження комплексоутворення свинцю (II) з деякими оксикислотами: Дисс... канд. хім. наук: 02.00.01. – Київ, 1979. – 150 с.

35. Павлинова А.В., Дем'янчук Л.С. Тартратные и триоксиглутарные комплексы свинца (II) // Журнал неорганической химии. – 1969. – Т. 14. – №4. – С. 5.

36. Павлинова А.В., Дем'янчук Л.С. Исследование сахарных и слизевокислых комплексов свинца (II) // Известия ВУЗов СССР. – 1972. – С. 3.

37. Дем'янчук Л.С., Шевченко Л.Л., Дем'янчук Н.В. Исследование комплексообразования свинца (II) с некоторыми оксикислотами методами ИК-спектроскопии и протонного магнитного резонанса // Журнал прикладной спектроскопии. – 1976. – Т.20. – №1. – С. 4-5.

38. Дем'янчук Л.С., Павлинова А.В. О комплексообразовании свинца (II) с яблочной кислотой // Известия ВУЗов СССР. Серия «Химия и химическая технология». – 1977. – Т.20. – №1. – С. 3.

ДЕМ'ЯНЧУК Микола Васильович

39. Дем'янчук М.В. Фізико-хімічні дослідження системи на основі триселенідів індію, вісмуту та сурми: Дис... канд. хім. наук: 02.00.04. – Чернівці, 1971. – 124 с.

40. Дем'янчук М.В. Синтез і рентгеноструктурний аналіз систем $In_2Se_3-Bi_2Se_3$ $In_2Se_3-Sb_2Se_3$ // Укр. ВІНТі. – К., 1969. – С.3.

41. Дем'янчук М.В. Дослідження системи $In_2Se_3-Sb_2Se_3$ // Доп. АН УРСР, 1970. – №10.

42. Дем'янчук М.В. Дослідження комплексоутворення свинцю з деякими оксикислотами // Журнал прикладної спектроскопії. – 1976. – №5.

ДЕРЕШ Олександр Миколайович

43. Тимофійшин І.І., Севернюк Л.О., Дереш О.М. Вовнова продуктивність ярок різних генотипів // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Вип. 10. – С. 87-88.

44. Тимофійшин І.І., Севернюк Л.О., Дереш О.М. Вовнова продуктивність помісних ярок залежно від тонини вовни // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 11. – С. 136-138.

45. Тимофійшин І.І., Севернюк Л.О., Дереш О.М. Результати індивідуального бонітування та шляхи підвищення вовнової продуктивності помісних ярок // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 118-122.

46. Дереш О.М. Ріст і розвиток помісного молодняка м'ясо-вовнових овець різних генотипів // Мат. між нар. наук.-практ. конференції «Вівчарство: стан, проблеми перспективи». – Кам'янець-Подільський, 2004. – С. 39-40.

ІУСТІНОВ Василь Іванович

- 47.Иустинов В.И. Особенности черно-пестрого скота в использовании питательных веществ корма: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.03.02. – Каменец-Подольский, 1973. – 135 с.
- 48.Иустинов В.И. Рост, развитие, газовый и энергетический обмена молодняка украинского белоголового скота и помесей с быками мясных пород // Министерство с.-х. СРСР. Латвийская ордена трудового красного знамени с.-х. академия. – Елгава, 1975.
- 49.Иустинов В.И. Гематологические показатели черно-пестрого скота в связи с различной способностью к использованию корма // Тр. Кишиневского СХИ им. М.В. Фрунзе. – Кишинев, 1975. – Т. 143.
- 50.Иустинов В.И. Переваримость и обмен веществ у растущего молодняка черно-пестрого скота // Тр. Кишиневского СХИ им. М.В. Фрунзе. – Кишинев, 1975. – Т. 143.
- 51.Иустинов В.И. Молочная продуктивность черно-пестрого скота в связи с использованием корма // Тр. Кишиневского СХИ им. М.В. Фрунзе. – Кишинев, 1976. – Т. 169.
- 52.Иустинов В.И. Совершенствование норм энергии в рационах молодняка крупного рогатого скота на фоне различных типов кормления // Вестник с.-х. науки. – 1990.

КАДИШ Валерій Олександрович

- 53.Кадиш В.О. Формування відтворної здатності у бугаїв-плідників абердин-ангуської породи: Дис... канд. с.-г. наук: 06.03.02. – Чубинське, 2001. – 165 с.
54. Кадиш В.О. Відтворювальна здатність бугаїв м'ясних порід // Розведення і генетика тварин. – К.: Аграрна наука, 1999. – Вип. 31-32. – С. 233-234
- 55.Формування відтворювальної здатності у м'ясної худоби / Т.В. Засуха, М.В. Зубець, Й.З. Сірацький та ін. – К.: Аграрна наука, 2000. – 248 с.
- 56.Кадиш В.О. Вікові зміни статевих органів у бугаїв абердин-ангуської породи // Тваринництво України. – 2000. – №3-4 – С. 18.
- 57.Інтер'єр сільськогосподарських тварин / Й.З. Сірацький, Б.М. Гопка, Є.І. Федорович та ін. – К.: Науковий світ, 2000. – 75 с.
- 58.Екстер'єр молочних корів: перспективи оцінки і селекції / Й.З. Сірацький, Я.Н. Данилків, О.М. Данилків та ін. – К.: Науковий світ, 2001. – 146 с.
59. Кадиш В.О. Динаміка становлення статевої функції у бугаїв абердин-ангуської породи // Розведення і генетика тварин. – К.: Аграрна наука, 2001. – Вип. 34. – С. 86-87.

КАСПРОВ Роман Васильович

- 60.Каспров Р.В. Особливості росту і розвитку бугайців чорно-рябої породи і їх помісей з абердин-ангуською породою різної кровності // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Вип. 10.

КОВАЛЬ Тетяна В'ячеславівна

- 61.Коваль Т.В. Ефективність використання мінерально-сапонітових кормових добавок при вирощуванні та відгодівлі молодняка великої рогатої худоби: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.02. – Вінниця, 1998. – 222 с.

- 62.Цвігун А.Т., Повозніков М.Г., Коваль Т.В. Використання сапоніту Варварівського родошища при вирощуванні молодняку великої рогатої худоби // Пропозиція. – 1997. – №7. – С. 32-33.
- 63.Цвігун А.Т., Повозніков М.Г., Коваль Т.В. Вплив мінерально-сапонітових балансуєчих кормових добавок на ефективність виробництва яловичини та її якість // Праці ІІ між нар. наук.-практ. конф. «Сучасні інформаційні та енергозберігаєчі технології життєзабезпечення людини». – К; 1998. – С. 78-79.
- 64.Рекомендації по використанню сапоніту Варварівського родошища в раціонах сільськогосподарських тварин / М.Ф. Марійчук, В.Г. Кураш, А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, Т.В. Коваль та ін. – Хмельницький, 1998. – 10 с.
- 65.Цвігун А.Т., Повозніков М.Г., Коваль Т.В. Використання сапоніту, МСП-2 та БДС при вирощуванні молодняку чорно-рябої породи на силосі // Вісник Білоцерківського ДАУ. – Біла Церква, 1998. – Вип. 7. – Ч. 1.

КОНДРЮК Анатолій Федорович

- 66.Кондрюк А.Ф. Воспроизводительная способность коров в условиях промышленной технологии: Дисс... канд. биол. наук: 03.13.00. – Каменец-Подольский, 1988. – 150 с.
- 67.Кондрюк А.Ф., Пономаренко Л.М., Кондрюк К.Б. Вплив стимулюєчої підгодівлі бджіл на їх ріст в умовах теплиць // Тези доп. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу. ін-ту. – Кам'янець-Подільський, 1994.
- 68.Кондрюк А.Ф., Віннічук А.П. Нові погляди на їжу майбутнього // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2001. – Вип. 9. – С. 87-89.
- 69.Кондрюк А.Ф. Склад і властивості подільського меду // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 11. – С. 145-147.
- 70.Кондрюк А.Ф. Віннічук А.П. Вплив якості кормів на зимівлю бджіл // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 127-129.
- 71.Кондрюк А.Ф. Промислові викиди в продуктах бджільництва // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 122-124.

КОСТЕЦЬКА Юлія Василівна

- 72.Костецька Ю.В. Молочна продуктивність корів різних генотипів симентальської та української червоно-рябої молочної порід // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2001. – Вип. 9.
- 73.Костецька Ю.В. Порівняльна дія сапоніту та анальциму на відтворювальну здатність корів та інтенсивність росту телят // Корми і кормовиробництво, 2003. – Вип. 53.
- 74.Костецька Ю.В. Вплив мінеральних домішок на молочну продуктивність корів в СТОВ АФ «Нефедівське» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003 – Вип. 11.
- 75.Костецька Ю.В. Неідентифіковані фактори впливу вулканічних туфів на організм тварини // Корми і кормовиробництво, 2004. – Вип. 54.

КРАЧАН Тетяна Михайлівна

76. Крачан Т.М. Система I-Ag-Al // L. alloys and Com. – 2000. – № 299.
77. Крачан Т.М. Фазові діаграми потрійних систем {Y, Gd}- Cu-Al та Gd-Ag-Al // Збірник доповідей. – Київ, 2001.
78. Крачан Т.М. Уточнення кристалічної структури сполуки AlCu // Вісник Львівського університету, Серія Хімічна. – 2002. – С. 3.

КУРАШ Віталій Георгійович

79. Кураш В.Г. Використання енергії поживних речовин кормів напівкровним молодняком худоби чорно-рябої і м'ясних порід залежно від живої маси, віку та статі: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.02. – Кам'янець-Подільський, 2000. – 200 с.
80. Кураш В.Г. Особливості росту та розвитку напівкровного молодняку м'ясної худоби різних генотипів // Вісн. Білоцерківського ДАУ. – Біла Церква, 1999. – Вип. 9. – С. 217-224.
81. Організація м'ясного скотарства в господарствах Хмельницької області / Методичні рекомендації для керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, М.Ф. Марійчук, В.Г. Кураш, Ю.В. Гаврилюк. – Кам'янець-Подільський: Астрей, 1999. – 27 с.
82. Кураш В.Г. Обмін та використання енергії поживних речовин раціонів напівкровними бичками м'ясних порід // Наук. вісн. НАУ. – К., 1999. – Вип. 19. – С. 152-160.
83. Повозніков М.Г., Кураш В.Г. Використання енергії поживних речовин помісними телицями м'ясних порід // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, Вип. 10. – 2002. – С. 91-92.
84. Блюсюк С.М., Кураш В.Г., Олійник С.І. Ефективність використання мінерального преміксу власного виробництва для підгодівлі дійних корів // Наук. вісн. Львівської НАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2004. – Т. 6 (№3). – Ч. 4. – С. 14-17.

КУШНИР Володимир Станіславович

85. Кушнір В.С. Влияние некоторых микроэлементов на обменные процессы в организме коров и формирование продуктивности их потомства: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.02.02. – Каменец-Подольский, 1974. – 172 с.
86. Кушнір В.С. Влияние подкормки стельных коров некоторыми микроэлементами на постэмбриональное развитие приплода // Тез. докл. I республ. науч.-техн. конф. мол. ученых и спец. с.-х. по актуальным вопросам ж-ва. – Харьков, 1968.
87. Кушнір В.С., Задерий И.И. Характеристика кормовых рационов, применяемых для коров в разных зонах Черновицкой области // Научн. тр. Кам.-Под. СХИ. – 1970. – Т.16.
88. Кушнір В.С., Задерий И.И. Влияние подкормки микроэлементами коров на формирование продуктивности их приплода // Научн. тр. Кишиневского СХИ им. М.В. Фрунзе. – Кишинев, 1974. – Т. 102.

89. Кушнір В.С., Задерий І.І. Влияние микроминеральной подкормки на энергетический обмен в пищеварительном канале крупного рогатого скота // Научн. тр. Кишиневского СХИ им. М.В. Фрунзе. – Кишинев, 1975. – Т. 102.
90. Повозніков М.Г., Блюсюк С.М., Кушнір В.С. Перетравність поживних речовин молодняком вітчизняних порід м'ясної худоби при підвищенні рівня енергетичного живлення // Підвищення продуктивності с.-г. тварин: Зб. наук. пр. – Харк. НАУ; Харк. ДЗА, 2005. – Т. 15. – С. 141-145.

ЛЮБИНСЬКИЙ Олександр Іванович

91. Любинський О.І. Господарсько-біологічні особливості української червоно-рябої молочної породи різних генотипів на Буковині: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.01. – К., 1996. – 173 с.
92. Формування відтворювальної здатності у м'ясної худоби / Т.В. Засуха, М.В. Зубець, Й.З. Сірацький та ін. – К.: Аграрна наука, 2000. – 248 с.
93. Інтер'єр сільськогосподарських тварин / Й.З. Сірацький, Б.М. Гопка, Є.І. Федорович та ін. – К.: Науковий світ, 2000. – 75 с.
94. Екстер'єр молочних корів: перспективи оцінки і селекції / Й.З. Сірацький, Я.Н. Данилків, О.М. Данилків та ін. – К.: Науковий світ, 2001. – 146 с.
95. Селекційно-генетичні та біологічні особливості абердин-ангуської породи в Україні / Й.З. Сірацький, В.О. Пабат, Є.І. Федорович та ін. – К.: Науковий світ, 2002. – 204 с.
96. Методи селекції української червоно-рябої молочної породи: Монографія / М.В. Зубець, В.П. Буркат, Й.З. Сірацький, Є.І. Федорович, О.І. Любинський та ін. – К., 2005. – 436 с.

ПАХОЛОК Анатолій Антонович

97. Пахолок А.А. Економічна ефективність промислового схрещування сименталізованих корів з бугаями герефордської породи в умовах Чернівецької області: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.01. – Кам'янець-Подільський, 1967. – 205 с.
98. Гордиенко М.Ф., Пахолок А.А. Эффективность промышленного скрещивания симментальских коров с производителями герефордской породы // Молочное мясное скотоводство: Республ. темат. сб. – К., 1967.
99. Пахолок А.А., Гаврюшов А.А., Черненко Р.М. Записна книжка зоотехніка-селекціонера. – К.: Урожай, 1989. – 192 с.
100. Господарська оцінка молочних корів / А.А. Пахолок, Й.З. Сірацький, Я.Н. Данилків, Н.А. Климович, Е.І. Данилків. – К.: Урожай, 1992. – 191 с.
101. Пахолок А.А., Любинський О.І. Українська червоно-ряба молочна порода на Буковині // Тваринництво України. – 1996. – №2. – С.12-13.
102. Розведення сільськогосподарських тварин з основами зоотехнії: Підручник / Т.В. Засуха, М.В. Зубець, Й.З. Сірацький, О.Г. Тимченко, А.А. Пахолок. – К.: Аграрна наука, 1999. – 512 с.

ПЕТРОВСЬКА Ніна Іллівна

103. Петровська Н.І. Вплив сірчаноокислого натрію і сечовини на АТФ-оуну активність і рівень мінеральних речовин в крові овець асканійської тонкору-

ної породи. Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.01.: Кубанський сільськогосподарський інститут, 1984. – 159 с.

104. Петровська Н.І. Стан та перспективи розвитку свинарства в дослідному господарстві «Проскурівка» Ярмоленецького району, Хмельницької // Використання фізіологічних, генетико-селекційних та технологічних методів підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин / Мат. наук.-вир. конф., присв. 100-річчю від дня народ. акад. О.В. Квасницького. – Кам'янець-Подільський, 2000.
105. Оцінка кнурів і свиноматок за якістю нащадків методом контрольної відгодівлі в агрофірмі «Маяк» Полонського району Хмельницької області Н.І. Петровська, В.І. Гончар, О.М. Булатович, І.О. Головатюк // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 3.
106. Повозніков М.Г., Блюсюк С.М., Петровська Н.І. Соя: використання в годівлі свиней / Науково-практичні рекомендації. – Кам'янець-Подільський, 2003. – 10 с.

ПОВОЗНІКОВ Микола Гаврилович

107. Повозніков Н.Г. Влияние сапонита Варваровского месторождения на продуктивность и обмен энергии у бычков черно-пестрой породы: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.00.16. – Каменец-Подольский, 1996. – 202 с.
108. Традиційні і нетрадиційні мінерали у тваринництві / М.Ф. Кулик, Т.В. Засуха, І.М. Величко та ін. – К.: Сільгоспосвіта, 1995. – 248 с.
109. Мінеральне живлення тварин / Г.Т. Кліценко, М.Ф. Кулик, М.В. Власенко та ін. – К.: Світ, 2001. – 576 с.
110. Годівля сільськогосподарських тварин: Довідник зооветспеціаліста / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 95 с.
111. Корми: оцінка, використання, продукція тваринництва, екологія: Посібн. / М.Ф. Кулик, Р.Й. Кравців, Ю.В. Обертюх та ін. / За ред. М.Ф. Кулика, Р.Й. Кравціва, Ю.В. Обертюха, В.В. Борщенка. – Вінниця: Тезис, 2003. – 334 с.
112. Повозніков М.Г. Ефективність продуктивного використання енергії поживних речовин раціонів молодняком худоби м'ясних порід // Наук. вісн. Львівської НАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2005. – Т. 7 (№2). – Ч. 3. – С. 223-226.

ПОГРІБНИЙ Віталій Кирилович

113. Погрібний В.К. Вивчення форми, розмірів, розвитку часток вимені та швидкості молоковіддачі корів чорно-рябої породи: Дис... канд. с.-г. наук: 553. – Одеса, 1968. – 185 с.
114. Погрібной В.К. Аппараты для изучения функциональных свойств вымени коров // Техника в сельском хозяйстве. – 1984. – № 4.
115. Погрібний В.К. Особлива увага – технології доїння // Тваринництво України. – 1984. – №4.
116. Погрібний В.К. Технологія і гігієна доїння // Тваринництво України. – 2001. – №1.

117. Вимоги державного стандарту України та методи визначення якості молока
Рекомендації виробникам та закупівельникам молока / В.К. Погрібний, І.І.
Тимофійшин, В.Г. Кураш та ін.; за ред. А.Т. Цвігуна. – Кам'янець-
Подільський, 2002. – 10 с.

РОГОВИК Леон Йосипович

118. Роговик Л.Й. Синтез, будова і оптичні властивості деяких біхінолінієвих
солей: Дис... канд. хім. наук: 02.00.03. – Чернівці, 1976. – 133 с.
119. Роговик Л.Й. Взаємодія хромофорів в молекулах хіноціанінових барвників
// Доповіді АН України. – Київ, 1971. – № 11. – Серія Б.
120. Роговик Л.Й. До механізму хінолінового синтезу // Доповіді XVII Україн-
ської конф. з органічної хімії. – Харків, 1995.
121. Роговик Л.Й. Проблеми вивчення хімічних дисциплін в аграрних ВНЗ //
Вища аграрна освіта України. – 2004. – № 23.

РОМАНЕНКО Олександр Андрійович

122. Романенко А.А. Оценка быков-производителей по генотипу и использо-
вание ее результатов в селекционной работе: Дис... канд. с.-х. наук: 06.02.01.
– Харьков, 1985. – 157 с.
123. Романенко А.А., Никильбурский Н.И. Консервирование обезжиренного
молока // Молочное и мясное скотоводство. – 1979. – №7.
124. Романенко А.А., Никильбурский Н. И. Развитие стад крупного рогатого
скота в Житомирской области // Молочное и мясное скотоводство. – 1985.
– №1.
125. Романенко А.А., Никильбурский Н.И. О возможности ранней оценки бы-
ков по генотипу за укороченную лактацию // Разведение и искусственное
осеменение крупного рогатого скота, 1986. – Вып. 18.
126. Романенко О.А., Пелехатий Н.С. Методичні аспекти відбору бугаїв за за-
пліднюючою здатністю сперми // Вісник сільськогосподарської науки. –
1987. – № 4.
127. Романенко О.А., Волковская З.А. Результативність використання голштин-
ської породи при удосконаленні чорно-рябої худоби // Розведення та штучне
осіменіння великої рогатої худоби, 1992. – Вип. 24.

САВЧУК Оксана Василівна

128. Савчук О.В. Порівняльна оцінка росту, розвитку та м'ясної продуктивності
бугайців молочних порід різного походження: Дис... канд. с.-г. наук:
06.02.01. – Чубинське, 2004. – 156 с.
129. Єфіменко М.Я., Савчук О.В. Морфологічні і біохімічні показники крові бу-
гайців молочних порід різного походження // Зб. мат. II міжвуз. наук.-
практ. конф. аспірантів «Сучасна аграрна наука: напрями досліджень, стан
і перспективи». – Вінниця, 2002. – С. 148-149.
130. Савчук О.В. М'ясна продуктивність бугайців молочних порід // Вісник аг-
рарної науки. – 2003. – №7. – С. 70-71.
131. Савчук О.В. Динаміка росту та розвитку молодняку великої рогатої худоби
різних порід // Тваринництво України. – 2003. – №7. – С. 12-14.

132. Савчук О.В. Особливості газоенергетичного обміну у бугайців молочних порід в зимовий та літній періоди // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 11. – С. 171-172.
133. Савчук О.В. Економічна ефективність вирощування бугайців молочних порід // Наук. вісн. ЛНАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2004. – Т. 6 (№2). – Ч. 1. – С. 185-188.

САЄНКО Валентина Петрівна

134. Саєнко В.П. Продуктивность и обмен веществ у молодняка свиней при скармливанні кормоаміна-В // Организация направленного выращивания молодняка свиней / Межвузовс. сб. науч. тр. – Одесса, 1989. – С. 66-71.
135. Саєнко В.П. Нетрадиційна кормова добавка у раціонах відгодівельного поголів'я свиней // Зб. наук. пр. співроб. ін-ту, присвячений 75-річчю з дня заснування. – Кам'янець-Подільський, 1995. – С. 136-137.
136. Саєнко В.П. Використання нової нетрадиційної білкової добавки в раціонах відгодівельного поголів'я свиней // Аграрна наука – селу. – Кам'янець-Подільський, 1998. – Вип. 6. – С. 222-224.
137. Саєнко В.П. Особливості обміну амінокислот при згодовуванні кормоаміну-В молодняку свиней // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини / Зб. наук. пр. Харківського ЗВІ. – Харків: РВВ ХЗВІ, 2000. – Вип. 6 (30). – Ч. 2. – С. 36-38.
138. Саєнко В.П. Вплив кормоаміну на м'ясну продуктивність свиней // Вісн. Білоцерківського ДАУ: Зб. наук. пр., 2001. – Вип. 17. – С. 101-106.

СМАЧЕЛЮК Микола Микитович

139. Смачелюк М.М. Хозяйственно-биологические особенности голландского скота при разведении «в чистоте» и скрещивании с голштинскими быками в Хмельницкой области Украины: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.02.01. – Санкт-Петербург, 1992. – 158 с.
140. Смачелюк М.М. Резерви розвитку м'ясного птахівництва // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 8. – С. 201-202.
141. Смачелюк М.М. Виробництво харчових яєць // Тваринництво України. – 2002. – №5. – С. 5-8.
142. Смачелюк М.М. Технологія вирощування курчат в ЗАТ Агрофірма «Авіс» // Наук. вісн. НАУ. – Київ, 2002. – Вип. 50. – С. 168-173.
143. Смачелюк М.М. Використання яблучних вичавок, силосованих та консервованих сіллю при відгодівлі бичків // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 169-172.

ТИМОФІЙШИН Іван Іванович

144. Тимофeyшин И.И. Продуктивные качества помесного молодняка мясошерстных овец в условиях Подолья Украинской ССР: Дисс... канд. с.-х. наук: 06.02.04. – Дубровицы, 1985. – 149 с.
145. Тимофeyшин И.И. Продуктивность помесей в условиях Подолья // Овцеводство. – 1984. – №3.
146. Тимофeyшин И.И. Шерстная продуктивность и качество шерсти мясошерстных овец в условиях Подолья Украины Украинской ССР // Вопросы

улучшения качества, рационального использования сырья животного происхождения и продуктов животноводства / Межведомств. сб. научн. тр. – Москва, 1988.

147. Тимофійшин І.І. Технологія і гігієна доїння // Тваринництво України. – 2001.– №1.

148. Тимофійшин І.І. Вовнова продуктивність ярок різних генотипів // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський. – 2002. – Вип. 10.

ТИМЧАК Станіслав Володимирович

149. Цвігун А.Т., Тиш М.А., Тимчак С.В. Приготування та використання заміників молочних кормів в годівлі телят. – Кам'янець-Подільський, 2001. – 16 с.

150. Організація повноцінної годівлі телят в молочний період у молочному та м'ясному скотарстві / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, М.А. Тиш, С.В. Тимчак. – Кам'янець-Подільський, 2002. – 24 с.

151. Тимчак С.В. Газообмін та теплопродукція в підсисних телят при застосуванні в трав'янистих раціонах білково-мінерало-вітамінних добавок // Зб. наук. пр. Подільського ДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12. – С. 186-189.

152. Визначення обмінної енергії для молодняку м'ясної худоби у підсисний період за даними теплопродукції та енергії продукції / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, С.М. Блюсюк, С.В. Тимчак // Наук. вісн. Львівської НАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2005. – Т. 6. – С. 124.

153. Тимчак С.В. Особливості газообміну в підсисних бичків та теличок в зимово-стійловий період при використанні в раціонах білково-мінерально-вітамінних добавок // Підвищення продуктивності с.-г. тварин: Зб. наук. пр. – Харк. НАУ; Харк. ДЗА, 2005. – Т. 15. – С. 136-140.

ТРОЯНОВСЬКИЙ Микола Миколайович

154. Трояновський М.М. Продуктивність і біологічні особливості кросбредних овець Поділля України: Дис... канд. с.-г. наук: 06.02.04. – М., 1979. – 147 с.

155. Трояновський М.М. Породні особливості у використанні корму вівцями // Тези доповідей III з'їзду генетиків і селекціонерів. – К.: Наукова думка, 1976. – Ч. 2.

156. Трояновський М.М. Селекція овець на високу оплату корму // Тези доповідей XIV Міжн. конгресу генетиків та селекціонерів. – К.: Наука, 1978.

157. Трояновский Н.Н. Интерьерные особенности баранов-производителей разных пород // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1982. – №9.

158. Трояновський М.М. Газоенергетичний обмін, баланс і розподіл енергії раціону в організмі овець // Вісник сільськогосподарської науки. – 1982. – №9.

159. Трояновський М.М. Практикум з кролівництва. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. – 152 с.

ЦВІГУН Анатолій Тимофійович

160. Цвігун А.Т. Обоснование энергетического питания молодняка крупного рогатого скота при различных типах кормления: Дисс... докт. с.-х. наук: 06.02.02. – Санкт-Петербург-Пушкин, 1993. – 546 с.
161. Цвігун А.Т., Повозніков М.Г. Ефективність використання сапоніту Варварівського родовища в раціонах молодняка великої рогатої худоби // Наук.-техн. бюл., присв. 40-річчю заснування зооінженерного факультету. – Кам'янець-Подільський, 1994. – С. 44-45.
162. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: Навчальний посібник / В.К. Кононенко, І.І. Ібатуллин, А.Т. Цвігун, М.Д. Токаренко. – К.: Вища школа, 1999. – 144 с.
163. Цвігун А.Т., Тиш М.А. Газовий та енергетичний обмін у бугайців чорно-рябої породи при випоюванні їм соєвого молока з сапонітом // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Вип. 10.– С.72-73.
164. Годівля сільськогосподарських тварин: Довідник зооветспеціаліста / А.Т. Цвігун, М.Г. Повозніков, М.Н. Бахмат та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 95 с.
165. Цвігун А.Т., Ясінський В.Е. Організація годівлі корів м'ясних порід у сухостійний період // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 11. – С.127-129.

ШУПЛИК Віктор Вікторович

166. Шуплик В.В. Господарські і біологічні особливості помісей, одержаних від схрещування корів чорно-рябої породи з бугаями української м'ясної та абердин-ангуської порід в умовах Поділля. – Дис... канд. с.-г. наук: 06.00.15. – Кам'янець-Подільський, 1996. – 132 с.
167. Шуплик В.В. Ріст і розвиток молодняку великої рогатої худоби різних генотипів // Тваринництво України. – 1996. – №6. – С.9-11.
168. Шуплик В.В. Ріст, розвиток, екстер'єрно-конституційні особливості бичків чорно-рябої породи та її помісей з бугаями м'ясних порід // Розведення і генетика тварин, 1966. – №28. – С.103-106.
169. Шуплик В.В. Динаміка вікових змін морфологічних і біохімічних показників крові в помісей чорно-рябої худоби різних генотипів // Розведення і генетика тварин, 1997. – № 29. – С.65-70.
170. Шуплик В.В. Забійні та м'ясні якості помісних бичків одержаних від схрещування корів чорно-рябої породи з бугаями української м'ясної та абердин-ангуської порід // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Вип. 10.– С. 97-99.
171. Шуплик В.В., Повозніков М.Г. Конверсія протеїну та енергії корму в білок та енергію приросту у тварин різних генотипів // Зб. наук. пр. Подільської ДАТА. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 11. – С.131-133.

Творче дозвілля

Людині на землі однаково потрібні і кібернетика, і Пушкін

Особливістю нашого факультету є і завжди було те, що студенти, поряд із навчанням, активно займаються художньою самодіяльністю та спортом. Солідарні з ними у цьому були і залишаються викладачі. Згадаємо 1960-1970 роки. Молоді співробітники, аспіранти у вечірні години збиралися на репетиції – у танцювальних, вокальних колективах, музичних ансамблях...

Традиційними були інститутські концерти, присвячені різноманітним святкам. Духовним батьком факультетського хору тих часів був Василь Іванович Кімаковський, який захоплювався співом іще з шкільних та студентських років. Ще студентами співали разом з ним Андрій Іванішин, Анатолій Онуфрійчук, Поліна Васильчук (Шумеляк).

ФОТО Худ-Вокал-57: Співають студенти третього курсу В. Кімаковський, А. Онуфрійчук, А. Іванішин, акомпанує А. Кімаковська, 1957 рік

Прийшовши на роботу в інститут, Василь Іванович брав активну участь у художній самодіяльності – співав, керував хором студентів, дівочою студентською вокальною групою, був організатором багатьох концертів і тематичних вечорів. Під акомпанемент дружини Алли Олександрівни виступав сам, дуєтом, у складі вокальної групи на усіх концертах, які проходили в інституті. Він зміг об'єднати і скерувати пісенний водоспад, що огортав слухачів протягом концерту. До складу чоловічої вокальної групи входили М. Кадура, Л. Роговик, М. Дем'янчук, В. Кушнір, М. Тиш, А. Ляпота. Їм вторили жіночі голоси Т. Братенко, Л. Дунець, Г. Франко, Г. Боровської, Л. Ячник, Л. Коваль, О. Масловської, Л. Зацерковної, А. Чередниченко, М. Мусій. Створювались і творчі дуети: В. Кімаковський – М. Гомольський, В. Безкровна, Ю. Людкевич; М. Тиш – А. Ляпота, Г. Місюк...

Вокальні дуети Василя Кімаковського з Валентиною Безкровною, Мирославом Тишем, Анатолієм Ляпотою, Юстиною Людкевич – це професійний високомайстерний вокал (так само, як і тріо, квартети за їх участю). І тому, коли вони брали участь у різноманітних фестивалях, конкурсах усього Радянського Союзу (Молдавія, Росія, Прибалтика, Грузія тощо), то завжди ставали їх лауреатами, учасниками телевізійних фестивалів, їх пісні не раз лунали у концертних залах багатьох міст і сіл.

ФОТО Худ-Хор-70: Хор зоотехнічного факультету на Чернівецькій телестудії, солісти В. Кімаковський, М. Гомольський, 1970 рік

Чоловічий вокальний квартет викладачів був осередком художньої самодіяльності інституту. Співробітники, які довгий час працюють в університеті, пам'ятають і «Гуцулку Ксеню», і «Марусю».

Згадаймо концерт, присвячений 45-річчю з Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Уявімо собі величезний зал міського будинку культури, йде концерт... і раптом в залі згасли всі вогні, сцена теж поринула в п'ятьм, із-за куліс починає звучати Реквієм Роджественського у виконанні Анатолія Кондрюка. На сцені оживає величне дійство – весь хор інституту, яким на той час керував В.І. Кімаковський, тихесенько співає із запаленими свічками та гвозди-

ками в руках. «Степом-степом» – підключається сильний голос Тамари Братенко в пам'ять про загиблих, «Мамаєв курган» – про велич радянського солдата, інші воєнні і сучасні пісні про Воїна-визволителя. Весь зал – ветерани війни, їх нащадки, молодь – встав у єдиному пориві при перших словах Реквієму, простоявши так до останньої ноти. І ще довго блищали сльози пам'яті і вдячності на очах, і не тільки у ветеранів, віри в те, що ніколи не забудуть подвиг Солдата, якщо так вшановують і живих і мертвих... Це був травень 1990 року.

13 січня 1993 року за ініціативи і під загальним керівництвом Василя Івановича Кімаковського відбувся великий концерт-вистава, присвячений зустрічі Старого Нового року і всім Різдвяним святкам. З вступним словом-прологом про історію та походження цих свят, звичаї і традиції виступив Валентин Яблонський. На фоні його слів лунали колядки, щедрівки, народні пісні у виконанні факультетського хору. Співи межувалися з яскравими танцями, «ложкарями» (керівник Анатолій Гаврюшов), «троїстими музикантами»; засяяла «над вертепом зірка ясна...», заіскрилися жарти, сміх, дотепи...

Це дійсно була велика театралізована вистава, головну роль в якій відіграли студенти і викладачі зооінженерного факультету із залученням обдарованих співаків, танцюристів, музик інших факультетів. Весь гала-концерт транслювався чернівецьким телебаченням.

Із слів В.А. Яблонського цей концерт був «лебединою піснею» В.І. Кімаковського, у ньому вперше на сцені Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту пролунали слова і музика нашого українського гімну «Ще не вмерла Україна», прозвучали ще донедавна заборонені українські пісні.

Пролітають роки, пролітають,
І вже осінь пісні склада,
І вже діти весну зустрічають,
А в криниці не спала вода...
... І онуки весну зустрічають,
А в криниці прибула вода.

ФОТО худ-квартет: Вокальна група у складі М. Кадури, М. Дем'янчука, Л. Роговика, В. Кімаковського, Т. Братенко співає у супроводі факультетського хору

Після того, як не стало В. Кімаковського, деякий час не було духовного наставника для вокального колективу. Тільки у кінці дев'яностих, в пам'ять про вчителя А. Кондрюк приклав зусилля для відновлення колективу і створив вокальну групу викладачів «Ясени». Основною частиною виконавців стали викладачі факультету Л. Роговик, М. Дем'янчук, А. Кондрюк, М. Тиш, до яких приєдналися і представники інших факультетів – В. Яворов, В. Пую, В. Кушнір, Г. Місюк, В. Білоцький, а пізніше В. Кадиш, Ю. Павельчук.

Народний чоловічий вокальний ансамбль викладачів «Ясени» радує співом не тільки співробітників університету та мешканців Кам'янця, але й завоює серця жителів інших міст. Протягом останніх років він є тричі лауреатом фестивалю «Софіївські зорі», змагаючись з колективами, для яких вокал є професійною справою.

ФОТО Худ-ясени: Вокальний ансамбль «Ясени»

Починаючи з 1974 року усіх радував ансамбль народних музик, в якому активну участь приймав старший викладач кафедри годівлі та технології кормів Анатолій Петрович Віннічук, який грав на гупало. Багато років у склад ансамблю незмінно входили Ф. Дудун (сопілка), М. Сембрат (коза-бас). Їх доповнювали скрипалі, цимбалісти та ін. Керівником ансамблю народної музики «Троїсті музики» був спочатку Олексій Давидович Бец, а потім Олександр Пилипович Царук. Заснував ансамбль тодішній голова профкому інституту Федір Антонович Дудун.

Почавши з інститутської, ансамбль «Троїсті музики» дійшов до столичної сцени в Палаці культури «Україна», про що свідчать фотографії, які знаходяться в університетському музеї. Ансамбль був учасником фестивалів у багатьох країнах – Польщі, Болгарії, Франції, Румунії, Молдавії, Білорусії, Латвії, Литви, Росії, приймав участь в десяти концертах фестивалю-вечорниць «Вишневі усмішки», у телевізійному конкурсі «Сонячні кларнети», з успіхом виступав у багатьох містах і селах нашої країни і зарубіжжя. Виступи ансамблю відбувалися у мальовничому селі Хутори Кривошиївські Хмельницького району на Вінниччині, у Києві на Хрещатику, на співочому полі в м. Хмельницькому, у Чернівцях, Івано-Франківську, Львові, Рахові, Луцьку. Побували музиканти у Москві, Тамбові, Мічурінську, Кишиневі, Прибалтиці та Білорусії. Учасниками ансамблю були і студенти факультету. Часто народний ансамбль народної музики «Троїсті музики» супроводжував у виступах вокалістів, танцювальні ансамблі.

В історію творчого життя факультету також вписано унікальний ансамбль «ложкарів», який організовував із студентами Анатолій Андрійович Гаврюшов. Небагато людей вміє грати на дерев'яних розписаних ложках. А. Гаврюшов зумів зацікавити студентів, підібрати веселі народні пісні для створення святкового настрою. Виступи ложкарів завжди проходили під оплески глядачів.

Концерти факультету, студентсько-викладацькі вечори відпочинку завжди відрізнялись своєю оригінальністю – це було театралізоване дійство, обов'язково з елементами гумору... А як же без нього?

Сьогодні викладачі та студенти продовжують ці славні традиції.

На якому ще факультеті працює «головний ведучий» усіх важливих концертів, святкових заходів університету та міста? Це наш викладач – Анатолій Кондрюк. Налаштувати публіку на серйозний або веселий настрій, прочитати вірш про кохання або подвиги наших батьків і дідів – може тільки він.

Випробувати себе всебічно, виявити свої артистичні, танцювальні, вокальні, гумористичні можливості можна у грі КВК. Цю гру давно визнала студентська молодь. Де ще можна отримати такий заряд бадьорості, задоволення і заробити зморшки від сміху? Тільки в КВК. Згадаємо, як захоплювали усіх любителів гумору студентські команди КВК факультету «Зверь» та «Озорники».

А почалося з відновлення цієї гри по всій країні, у 2000 році на зооінженерному факультеті створилась команда «Зверь». Назву придумали самі студенти – вона була близькою до фаху. Однак, на першому виступі студенти приголомшили журі і глядачів тим, який зміст вони вклали у цю назву, так як вона

розшифровувалася: «Зооінженери верят единственному решению! А «Б» – для смягчения сердец жюри».

Перший же виступ виділив команду серед інших своїм стилем, шляхетністю, смішними репризами та ідеями. Першу «Візитку» представили чотири чарівні «красуні» – Володимир Лішук, Ігор Шевчишен, Олексій Танєвський і Віталій Гриньов (у модних гарних сукнях). «Гонорових дівчат» зал привітав бурними оплесками. Цей виступ і задав певний настрій та стиль команді. А далі команда, використовуючи декорації, видавала 5-10-хвилинні костюмовані шоу. І з кожним виступом росла їх майстерність.... Команда займала другі і треті місця. У складі команди активну участь приймали Т. Атаманюк, О. Панасюк, С. Ковацький, Н. Павлова, В. Понько, М. Рингач, Р. Туз, С. Семенчук, Л. Дідик, С. Беженар.

Турботами та метушливим життям команди, своїми порадами та запереченнями, жили і викладачі – О. Любинський, В. Саєнко, А. Гаврюшов. А згодом багато хто з викладачів почали «підкидати» жарти, ідеї для конкурсів. Не можна не згадати з цієї нагоди А. Пахолка, В. Погрібного, А. Кондрюка, Н. Кравець та інших.

Так пройшло два роки. Дещо змінилось в особистому житті деяких студентів. Змінився склад і... команда «втомилась». То був важкий момент в історії команди «Зверь». І ось перед черговою підготовкою конкурсної програми, коли нічого не виходило; все, що робилось, було нікчемним і невдалим, капітан команди О. Танєвський привів студента третього курсу Сергія Пасічника, який запропонував свої думки щодо сценарію. Навкруг цього хлопця зібрались спочатку однокурсники, а потім і решта команди КВК.

Фото Худ-Ринг: Ця спідниця не для тебе, смійся, плач, а вдіти треба...

Це було як «друге дихання» команди. До пізнього вечора вони працювали, тренувались, вигадували, засиджувалися в аудиторіях рідного корпусу, а потім продовжували творити у гуртожитку. Тоді і виникла ідея змінити назву команди. З'явилися «Озорники». Їх виступи відповідали такій назві. Після чергового виступу, де «Озорники» посіли друге місце серед шести команд академії, їх запросили поза конкурсом на міський КВК, присвячений Першому Квітня. Це було визнання команди. Навколо жартівників почало збиратися усе більше тих, хто хотів бути разом з ними – Ю. Луцків, О. Бугаєнко, О. Шутяк, О. Дикун, С. Крикливий...

Однак, проведення конкурсів КВК серед команд академії несподівано припинилося. А творча фантазія фонтанувала в думках і серцях студентів.

І почалася нова творча сторінка в житті факультетської молоді – це організація і участь в студентсько-викладацьких вечорах, театралізованих виховних годинах, конкурсах, концертах.

Тут їх «хрещеним» батьком став доцент кафедри годівлі тварин та технології тварин А.Ф. Кондрюк, який і сам любляв такі творчі заходи.

Маса ідей, сценаріїв, кропітка робота – захопила багатьох студентів факультету. Мало хто лишився байдужим серед них.

Зустріч 2001 року! Зооінженерний факультет дає звітний концерт перед

студентами та співробітниками академії. Хто не пам'ятає це дійство, яке поєднало в собі народні звичаї та традиції, концертні номери, щедрівки та посівання присутніх у залі. В театралізованих сценках приймали участь викладачі О. Любинський, В. Саєнко, А. Віннічук, а роль Діда Мороза виконував доцент М.Г. Повозніков – нині декан біотехнологічного факультету. Снігуркою була студентка третього курсу Наталя Павлова; колядки співали викладачі вокальної групи зооінженерного факультету Л. Роговик, М. Дем'янчук, М. Тиш, Г. Місюк, О. Булатович, А. Кондрюк, О. Масловська. Звеселяв усіх колектив троїстих музик (О. Царук, А. Віннічук, Я. Гордій). Ролі грали студенти: Л. Дідик, Р. Туз, М. Рингач, В. Понько, Р. Назарчук, Л. Крищук, Л. Цисар, Ю. Гриневич, Т. Ковбель, С. Романський, Л. Попович, Д. Грузевич, С. Крикливий. Усіх вразило тоді мистецтво сучасного танцю, яке продемонстрував студент Ярослав Процков.

ФОТО худ-NewYear-сценка: «Ніч перед Різдвом»

І завирували факультетські свята, які відбувалися або у спортзалі третього корпусу, або в актовій залі академії. Вечори влаштовувались до Дня працівників сільського господарства; Дня студента; Дня закоханих - 14 лютого, 8 Березня, Першого Квітня, і, звичайно, Нового року.

Кожне свято відрізнялося від іншого. Хто забуде «Нумо, хлопці!», в якому усі сили (перетягування канату), фантазію (різні конкурси), сердечне тепло та вміння (накриття столу для зустрічі коханої дівчини) хлопці присвятили дівчатам. Приймали участь у конкурсах і викладачі (родини Кондрюків та Блюсюків), аспіранти (О. Савчук, В. Бучковська, І. Бідяк).

А незабутня для усіх викладачів студентська акція «Студенте! Не будь байдужим!», де вони визначили рейтинг та давали характеристику викладачам за номінаціями: Кращий лектор; Найкомпетентніший викладач; Найчудернацький викладач; Викладач, що бере найактивнішу участь у житті факультету; Найсердечніший викладач; Найкращий куратор; Найкраща посмішка; Сонько-Дрімко; Академзагроза; Пан Зооінженер; Пані Зооінженер; Містер Мускул; Саме слабое звено...

Не можна не згадати про те, що активісти факультету організували новорічні свята для дітей й онуків своїх співробітників. Свята завжди готувалися і проводилися із любов'ю, були феєрично казкові, з масою конкурсів і подарунків. Кожен сценарій був написаний по-різному. На першому святі, яке відбулося 29 грудня 1997 року, основними «чародіями» були: господиня вечора (В. Саєнко), Снігова Баба (Т. Поліщук), розбишака Вовк (О. Любинський), але усе поставили на місце і засвітили ялинку Дід Мороз (М. Повозніков) та Снігурка (Л. Крет).

ФОТО Худ-Новий 1998 рік: Зустріч Нового 1998 року

А зустрічати славнозвісний 2000 рік – рік Дракона запросили дітей студенти різних курсів зооінженерного факультету: Добрий Дракон – (І. Шевчишен), Снігурка (Т. Атаманюк), Дід Мороз (О. Танєвський), Снігова Баба (С. Семенчук), Вовчик-братик (М. Рингач). Організували та допомагали проводити свята Н. Кравець, О. Масловська, А. Віннічук, С. Блюсюк, М. Мусій, Г. Марущак, Т. Ковбель та інші. Усім лаборантським складом факультету готували са-

моробні прикраси для зали – гірлянди, іграшки, прапорці. Студенти малювали новорічні стінгазети, плакати, прикрашали залу. З цього часу студентсько-викладацькі новорічні вечори проводяться традиційно, на них приходять усі бажаючі, не тільки з нашого факультету.

У 2005 році в стінах університету відновила гра у КВК. Перший Фестиваль команд відбувся 11 квітня. В команду біотехнологічного факультету з радістю увійшли студенти, які зберегли дух команди «Озорники», і які відстояли свою назву на цей раз: студентка магістратури Л. Дідик, п'ятикурсники Я. Процков, Р. Назарчук, С. Крикливий. О. Новицький, А. Паранюк. Їх підтримали студенти четвертого курсу А. Ковацький, А. Низовець, А. Боярська, В. Слободенюк, С. Середюк, О. Дикун, Л. Купельська. Представником третього та другого курсів стали С. Деркач і В. Свереда. Поповнили ряди КВК-ців і перші біотехнологи, студенти першого курсу: Н. Благун, А. Шучура, М. Шевчук, Д. Богач, С. Таліманчук, С. Суховецький, І. Непийвода, В. Мокринчук, О. Сологуб. Виступ був вдалим. «Озорники» були відзначені грамотою за кмітливість та винахідливість у конкурсі «Розминка». Так що є майбутнє у команди!

2005 рік – ювілейний рік факультету, став злетом творчої наснаги усіх членів колективу – як викладачів, так і студентів. В цей рік було оголошено про конкурси на кращі: студента, академгрупу, реферат, курсову та дипломну роботу, стінгазету, вірш, оповідання, пісню про факультет. Ці конкурси сколихнули студентів і дехто спробував свої сили у епістолярному жанрі. Студенти п'ятого курсу склали текст «Присяги» для посвяти першокурсників у студенти, церемонія якої відбулася 22 вересня 2005 року.

ФОТО Худ-Присяга: Церемонія посвяти першокурсників у студенти, 2005 рік

Воедино злилися голоси сімдесяти чоловік, які присягали на вірність, повагу і любов до факультету, викладачів, і, особливо, студентів п'ятого курсу.

Радісно усвідомлювати, що студенти люблять і шанують свій навчальний корпус. Дехто з них приймає участь у виготовленні інформативних та навчальних стендів, дехто допомагає художньо оформити та прикрасити стіни старовинної кам'яниці.

У 2002 році, з ініціативи декана факультету, на факультеті створений радіовузол. Перша передача факультетського радіо «Студентський меридіан» вийшла в ефір сьомого жовтня 2002 року до Дня працівників освіти.

Традиційно студенти випускають стінгазети до свят. А останнім часом започатковане проведення фотовиставок, виставок творчих робіт студентів та співробітників факультету.

В лютому 2005 року до Дня факультету організована велика фотоекспозиція «Історія факультету в фотографіях», вийшов друком перший номер факультетської газети «Біотехнологічний факультет».

До 60-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні оформлена фотовиставка малюнків старшого викладача А. Віннічука на воєнну тематику.

ФОТО Худ-Винничук виставка: Виставка малюнків А.П. Віннічука

Через місяць – виставка малюнків студентів другого курсу В. Свереди і

третього курсу Л. Николишин, у вересні – нова підбірка А. Віннічука.

До святкування Дня народження факультету студенти зробили значні подарунки: Валерій Свереда з допомогою Сергія Деркача та Ганни Старух намалював картину з глибоким філософським смислом: летючий вогнегривий кінь, який символізує студентство, що прагне до знань, на фоні стін старовинної фортеці (символ міста) та приміщення біотехнологічного факультету, на даху якого маяк, що світить вдень і вночі усім, хто вчиться.

ФОТО Худ-Свирида: Студент Валерій Свереда закінчує картину

Хочеться відмітити роботу студенток третього курсу Л. Николишин, О. Гринів, А. Стратійчук, які намалювали великий навчальний стенд із сучасної класифікації кормів, над яким вони працювали вечорами після занять та у вихідні дні.

Викладачі часто кажуть студентам: «Якщо ви самі не влаштуєте собі веселого свята, ніхто силоміць не звеселить вас. Тому вигадуйте, створітьте, втілюйте!» І студенти прислухаються до порад старших.

Виховання молоді проводиться також на багатій історичній спадщині міста та вузу, сьогоднішніх досягненнях.

У 1970-х роках М.М. Тихонов організував мистецький лекторій, на якому студенти вивчали творчість видатних художників минулого.

За ініціативи декана факультету В.І. Іустінова в 1983 році був створений факультет суспільних професій (ФОП) з метою оволодіння студентками вміннями, необхідними кожній жінці. Заняття проводилися Світлою Іванівною Босюк у той час, коли хлопці проходили заняття з військової підготовки. ФОП проіснував майже десять років, залишивши на згадку про себе безліч виробів, окремі з яких і сьогодні прикрашають аудиторії факультету.

Кураторами факультету підтримуються традиції загальних екскурсій із студентами по місту, відвідування спектаклів гастролюючих театрів, концертів симфонічної та органної музики тощо.

Не менш напружено та результативно проходить і спортивне життя факультету. Найбільшого розвитку спортивний рух набув на факультеті у 1970-1985 роках. Про спортивну діяльність можна судити за результатами виступів кращих спортсменів у Всесоюзних іграх студентів вищих аграрних навчальних закладів.

Важка атлетика – п'ятиразовим чемпіоном був майстер спорту Олександр Левчик, зараз працює у державному аграрному університеті в Білій Церкві.

Призерами були майстри спорту СРСР Олександр Коц, Микола Мельник (нині Заслужений тренер України), Микола Шкварун, Ярослав Мисько, Петро Козак, Микола Куліш, Петро Черета (бронзовий призер кубку СРСР), кандидат в майстри спорту Олександр Сердюк (призер сільських спортивних ігор України).

За останнє десятиліття славно виступали майстри спорту України Дмитро Пожарський, Максим Мацепа, Ірина Данильчук.

У легкій атлетиці досягли вагомих успіхів Петро Агеєв, Володимир Ква-

сов, Анна Квасова, кандидат в майстри спорту Петро Плахтій (нині професор Кам'янець-Подільського державного університету), Михайло Моспан.

ФОТО Худ-Плахтій: Петро Плахтій

Гандболісти Валерій Руснак, Петро Квасний, Степан Осіпов, Володимир Соловйов, В'ячеслав Петришен, Олена Кравченко, Олена Хузіновська, Людмила Смакова залишили яскравий слід в історії інститутської команди. Валерій Руснак був удостоєний честі нести факел з Олімпійським вогнем Олімпійських ігор 1980 року, які проходили у Москві.

В історію вільної і класичної боротьби на факультеті вписали свою сторінку майстри спорту Володимир Козачук, Джамал Ходжієв, Алі Бакаєв, Алі Кабардієв, Сергій Брицький, Микола Подолян, Едуард Пальчиков; гирьового спорту – кандидат в майстри спорту, призер Всеукраїнських змагань Валентин Волосецький, велоспорту – майстер спорту Анна Мацерушко (сьогодні доктор наук, живе і працює в Росії), Іван Федько, кандидати в майстри спорту Станіслав Небаба, Ніна Теробейчик.

Крім традиційних на факультеті секцій з великим задоволенням студенти відвідували секцію стрільби з лука, яку організував у 1970 році М.М. Тихонов.

Активна спортивно-масова робота ведеться на факультеті серед студентів та співробітників і сьогодні. Збірні команди студентів неодноразово були кращими у комплексній спартакіаді вузу. Продовжують свої виступи в спартакіаді «Здоров'я» кандидат в майстри спорту Анатолій Кондрюк, першорозрядники Іван Тимофійшин, Микола Смачелюк, Микола Дем'янчук, Леон Роговик, Микола Трояновський, Віталій Погрібний.

Відповідальними за спортивно-масову роботу на факультеті в різні роки були Михайло Сембрат, Володимир Квасов. Сьогодні організовує спортивно-масову роботу на факультеті майстер спорту СРСР, суддя національної категорії Леонід Щербина. Щорічно на факультеті проводяться спортивні свята за участю студентів та викладачів.

ФОТО Худ-Щербина: Леонід Іванович Щербина

Багато студентів захоплюються бойовими мистецтвами, демонструючи свою майстерність на щорічних студентських змаганнях «Козацькі забави», присвячених Дню працівника сільського господарства.

Щороку проходить першість з різних видів спорту серед структурних підрозділів університету. Неодноразово за результатами спортивних змагань студентська та викладацькі команди займали призові місця. Так у 2000-2001 навчальному році викладачі-зооінженери вибороли перше місце, а в комплексі із результатами студентських ігор зооінженерний факультет зайняв третє місце. Студентські футбольна та баскетбольна команди факультету стали Чемпіонами на спортивних іграх академії, присвячених 10-й річниці незалежності України.

ФОТО Худ-Футбол: Збірна факультету з футболу, 2002 рік

Вагомих результатів досягли студенти у Всеукраїнських змаганнях з важкої атлетики. Максим Мацепа, який був нашим студентом, у 2000-2005 роках, майстер спорту України, виборов срібну медаль на першості країни з важкої атлетики у Дніпродзержинську, ставав найкращим спортсменом академії у 2000-

2001 та 2003-2004 навчальному роках.

ФОТО худ-Shtanga: Переможна вага Максима Мацети

20-23 травня 1999 року на спортивних базах м. Вінниці відновлено проведення спортивних ігор серед студентів вищих закладів аграрної освіти України. Медалі чемпіонів і дипломи вручені Ірині Данильченковій (легка атлетика, ядро) і Дмитру Пожарському (важка атлетика).

Однак, є і неперевершені рекорди на нашому факультеті:

- найшвидше бігав за всю історію університету майстер спорту з легкої атлетики Петро Агєєв, який пробігав 100 м за 10,4 секунди. Цей рекорд тримається 25 років!
- найбільшу кількість рекордів серед усіх студентів сільськогосподарських вузів Радянського Союзу з важкої атлетики встановив майстер спорту Олександр Левчик, їх у нього – 23!
- з майстерським результатом подолав марафонську дистанцію 42 км 195 м Михайло Моспан!
- абсолютний рекорд в поштовху двох гир 32 кг – 90 разів, належить Валентину Волосецькому!
- найважчу штангу в поштовху – 195 кг підняв майстер спорту Микола Шкварун!

ФОТО худ-Sport: Чергові здобутки наших спортсменів

Наші викладачі та студенти із задоволенням займаються такими видами спорту як шахи, шашки, футбол. Віталій Погрібний є головою шашкової федерації міста Кам'янця-Подільського, веде спортивну сторінку «Шашки – це не просто» у міській газеті «7 днів», організовує шашкові турніри, у яких беруть участь наші викладачі А. Кондрюк, М. Смачелюк, І. Бідяк, С. Тимчак та інші, а також студенти факультету.

У 1998 році на шаховому турнірі, присвяченому Міжнародному дню студента, у змаганнях з активних шахів чемпіоном академії став студент другого курсу Анатолій Димчук, кращий спортсмен академії 2000-2001 н.р., який в подальшому ще не раз виборював призи. Третє місце зайняв доцент Віталій Погрібний.

Найкращими спортсменами вузу у 2000-2001 роках також були першорозрядники Петро Березовський – з настільного тенісу, Дмитро Мельник – з баскетболу, у 2003-2004 роках Віктор Харкавлук, Максим Мацепа, Наталя Данильчук – майстри спорту з важкої атлетики, О. Мельник – перший розряд з баскетболу.

Сьогодні на факультеті створений шахово-шашковий клуб, є сильна футбольна команда, в яку активно влились студенти першого курсу.

Попереду – нові рекорди та перемоги, а головне – активне і цікаве життя студентства.

Спогади...

*Ні мистецтво, ні мудрість не
можуть бути досягнуті, якщо їх
не вивчати*

Демокрит

Вони зміцнювали біотехнологічний факультет

Біотехнологічний факультет (тоді зоотехнічний) нашого університету було відкрито у 1955 році на базі Дніпропетровського сільськогосподарського інституту.

Неможливо не згадати співробітників – фундаторів факультету, які не жалкували зусиль в перші роки повоєнного становлення вищого навчального закладу у м. Кам'янці-Подільському, коли вкрай необхідно було швидко створити, а пізніше зміцнювати матеріальну базу, згуртувати колектив для забезпечення високого рівня навчального процесу, виховувати гідну зміну.

То ж мова про організаторів, фахівців високої кваліфікації, науковців, щирих серцем людей.

В. Т. Горянов (1907-1984) родом з сім'ї духовенства м. Херсона. Закінчив Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут та маючи певний виробничий досвід, в роки Великої Вітчизняної війни – майор, начальник ветеринарної служби однієї з дивізій Білоруського фронту. Пройшов пекло війни у Польщі, Німеччині, Маньчжурії. Нагороджений орденами «Червона Зірка», «Вітчизняної Війни» II ступеня, трьома медалями.

Доцент В.Т. Горянов успішно працював деканом факультету в 1955-1957, 1959-1964, 1966-1968 рр., завжди дбаючи про його дальший розвиток, кадри, навчальну та наукову базу. Плідно займався дослідною роботою. Його посібник для практичних та лабораторних занять з анатомії сільськогосподарських тварин перевидавався з доповненнями п'ять разів, а також був виданий на китайській мові.

Володимира Терентійовича поважали колеги і, думаємо, випускники не один раз у своєму житті згадували його сумлінне відношення до справи, мудрість, чуйність, батьківське розуміння студента. Його любили.

М.Ф. Гордієнко (1904-1978) народився у м. Суми Харківської губернії в учительській сім'ї. Закінчив (1930 р.) Київський зоотехнічний інститут. Працював зоотехніком на Далекому Сході Росії, з 1934 р. – в наукових закладах Башкирії і Казахстану.

У 1951 році за виведення разом з ученими і спеціалістами тваринництва казахської білоголової породи м'ясного напрямку продуктивності великої рогатої худоби стає лауреатом Державної премії СРСР.

За десять років (1955-1965) наукової та педагогічної роботи на посаді завідувача кафедри спеціального тваринництва нашого факультету доцент М.Ф. Гордієнко опублікував ряд серйозних наукових праць з скотарства та кролівни-

цтва, почав готувати аспірантів, серед яких Г.Г. Шатковська, В.В. Меркушин, А.А. Пахолок, С.Д. Богдан, В.К. Погрібний, які згодом успішно захистили кандидатські дисертації.

Михайло Федорович мав широку ерудицію, був запальною людиною щодо досліджень у тваринництві, підтримував тісний зв'язок з виробництвом, насамперед учбово-дослідного господарства, не давав нікому спокою (у доброму розумінні). У той же час не пам'ятаємо, щоб хоч одну людину він образив: високий рівень тактовності виключав це. Михайло Федорович користувався в колективі вузу безперечним авторитетом.

Протягом наступного десятиріччя (1965-1975) доцент М.Ф. Гордієнко, керуючи кафедрою спецзоотехнії у Львівському зооветеринарному інституті, і далі проявляв свій талант педагога, науковця-організатора.

С.І. Бугаєнко (1905-1985) родом з Дніпропетровщини. Закінчила Єрастівський сільськогосподарський інститут та вищі бонітувальні курси вівчарів. Довгий час була інспектором з вівчарства в Херсонській, Одеській та Дніпропетровській областях.

Працюючи на кафедрі спеціального тваринництва з початку відкриття факультету (1955 р.), підтримувала тісний зв'язок з виробництвом, проводила наукові дослідження у напрямку підвищення м'ясної продуктивності овець.

Доцент С.І. Бугаєнко багато дбала про добробут кафедри, оснащення лабораторії вівчарства сучасними приладами, наочними матеріалами, зразками вовни, смушків і т. ін. Написаний нею практикум з вовнознавства відображає її кропітку працю, професійну вдачу.

Софія Іванівна була напрочуд чуйною, безкорисливою людиною, готовою у будь-який час щиро поради, допомогти.

М.Т. Геращенко (1886-1963) народився на Харківщині. Закінчив медичний факультет Харківського університету. Ще студентом виявив здібності, одержавши золоту медаль за вивчення будови слизової оболонки порожнини носа.

Працював прозектором гістології та фізіології медичного факультету Саратовського університету, старшим лікарем артбригади, ординатором лазарету. Півроку перебував у відрядженні при Віденському університеті.

З 1919 до 1933 року М.Т. Геращенко працює професором фізіології сільськогосподарських тварин на сільськогосподарському факультеті Кам'янець-Подільського університету, згодом сільськогосподарського інституту. В цей час він активно розвиває науково-дослідну роботу. Публікує 14 праць, стає автором чотирьох відкриттів.

У 1930 роках професора М.Т. Геращенко безпідставно заарештовують, висилають до Сибіру.

Десять років (1946-1956) М.Т. Геращенко працює у Кам'янець-Подільській міській лікарні, де винайшов пологове ліжко. З 1956 року – асистент кафедри анатомії та фізіології сільськогосподарських тварин нашого факультету.

Під час навчання ми відчували глибоку ерудицію Миколи Тимофійовича, але не знали, що він пройшов таке багатогранне, науково-плідне і, в той же час,

нелегке життя.

П.Ф. Дудчак (1916-1984) родом з Кам'янецьчини (с. Устя). Закінчив Алма-Атинський зооветеринарний інститут. Приймав участь у боях на фронтах Вітчизняної війни на посаді старшого ветлікаря стрілецького полку Білоруського фронту. Нагороджений орденом «Червона Зірка» та трьома медалями.

ФОТО ИстДудчак: Петро Федорович Дудчак

Досконало володів майстерністю викладання теоретичного та практичного матеріалу з ветакушерства і штучного осіменіння сільськогосподарських тварин, маючи за плечима чималий виробничий та науковий досвід.

Доцент П.Ф. Дудчак очолював факультет у 1964-1966 та 1969-1971 роках, грамотно вів справи, чуйно ставився до студентів, мав вагомий авторитет.

Петра Федоровича відрізняли такі риси як методичність, порядність, доброта.

Д.Г. Степанов (1913-1982) родом з Смоленщини. Закінчив Московську сільськогосподарську академію ім. К. Тімірязєва. До війни набув різнобічного практичного досвіду у тваринництві.

За період Вітчизняної війни на Південно-Західному фронті був двічі поранений. Нагороджений орденами «Червона Зірка», «Вітчизняна війна» II ступеня, «Трудового Червоного Прапора», медаллю.

1955-1957 рр. – заступник Міністра сільського господарства УРСР з тваринництва. Наступні два роки очолює наукову роботу в Українському науководослідному інституті тваринництва Степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова».

1959-1960 рр. – Д.Г. Степанов працює радником посольства СРСР в Англії, де вивчає породи овець, визначаючи найбільш перспективні для використання в умовах нашої зони. У подальшому успішно вивчає явища гетерозису в тонкорунному вівчарстві.

З 1967 року Д.Г. Степанов очолює кафедру спеціального тваринництва нашого факультету, через два роки захищає докторську дисертацію на тему «Господарсько-корисні ознаки і біологічні особливості помісного тонкорунного молодняка».

Зв'язок з виробництвом професор Д.Г. Степанов і його учні підтримували через господарсько-договірну тематику. П'ятнадцять вихованців професора захистили кандидатські дисертації, серед них Л.О. Севернюк, І.В. Іустінов, М.І. Вовк, А.А. Гаврюшов, М.М. Трояновський, І.І. Тимофійшин.

Професор Д.Г. Степанов опублікував більше 50 праць, а його підручник «Вівчарство» не втратив актуальності і сьогодні.

Дмитро Григорович володів здібностями організатора-науковця, педагога, а інтелігентність і тактовність були окрасою його авторитету.

Суттєві здобутки на певних етапах розвитку факультету були досягнуті завдяки самовідданій праці професорів В.Ф. Матусевича, І.І. Задерія, В.А. Яблонського, в.о. професора І.Ф. Рося, доцентів М.І. Щериці, М.Я. Шлякман, Е. Є. Очеретенко, Й. І. Хоцяновського, І. П. Болгара, М.М. Феклістова, С.І. Гончарової, М.І. Стрельченко, В.І. Кімаковського, Н.Г. Головатюк, С.П. Оліфіренка, ви-

кладачів В.І. Крикова, О.О. Ногаєва, І.А. Іванової, ст. лаборантів Т.С. Яворської, М.М. Андрєєвої.

Вчителю, ми завжди пам'ятаємо, шануємо Тебе, по Тобі звіряли свої дії та сподівання. І сьогодні, на рубежі століть, схиляємо перед тобою наші вже сиві голови.

В.К. Погрібний

Складові виховної роботи

Кураторство

У 1980 році кураторами на першому курсі були призначені викладачі кафедри розведення і годівлі с. -г тварин доцент В.І. Кімаковський, доцент В.С. Кушнір, асистенти А.В. Яковлева і С.І. Босюк. Старостою курсу був І.І. Вичавка, в минулому солдат-афганець. Завідувач кафедри, доцент В.І. Кімаковський добре організував кураторську роботу, були складені плани, і викладачі приділяли багато уваги своїм «дітям».

У моїй групі було 30 студентів. Староста Іван Вичавка сам організований, і студентів тримав, як солдат. Організовано проводилися щотижня політінформації, студенти приймали активну участь в художній самодіяльності інституту, спортивних заходах. Щоденно студенти, які проживали у гуртожитку, вранці виходили на фіззарядку.

Викладачі чергували щовечора у гуртожитку, проводилися змагання на кращу кімнату.

На другому курсі вийшов Указ про призов хлопців в армію на два роки. З цього курсу до армії призвали вісім хлопців, у т. ч. Миколу Повознікова.

Кафедра організувала урочисті проводи хлопців. Для цього 80-а аудиторія була прикрашена. На сцені розвішували «новобранців» із стрічками на сорочках, викладачі і студенти побажали легкої служби і швидкого повернення до інституту. На згадку про своїх однокурсників хлопцям вручили пригорщу землі інститутської і альбом, який студенти-солдати мали привезти назад в інститут. Планували організувати зустріч.

У 77-й аудиторії була організована неофіційна частина «проводів».

Був «шведський стіл» і дискотека. Було весело, але й сумно.

А коли розділили кафедру, викладачів кафедри годівлі назначили кураторами на новий перший курс, і мою групу забрали на кафедру розведення. Студенти поверталися у різні строки. Кафедра розведення «зустріч» не організувала, а «мої» студенти були вже не моїми...

Факультет суспільних професій (ФОП) на зооінженерному факультеті

Факультет суспільних професій на зооінженерному факультеті був створений завдяки декану доценту В.І. Іустінову в 1983 році. Мета – зайняти корисним дівчат в той час, коли хлопці проходили заняття з військової підготовки. Мені запропонували вести заняття з в'язання спицями на 0,5 ставки асистента.

Були труднощі, заняття проводилися у «вільних» аудиторіях, але згодом була виділена велика аудиторія (зараз це викладацька кафедри розведення і ге-

нетики тварин), яка силами слухачів-дівчат набула належного «домашнього» вигляду. (Були наклеєні шпалери, пофарбовані вікна, підлога, поставлені столи, стільці, акваріум).

Заняття проводилися згідно складеної робочої програми із розрахунку 480 годин на дві групи для студенток другого та третього курсів факультету. Програма заслуховувалася на засіданні ФОП і затверджувалася проректором М.М. Тихоновим.

При оформленні кабінету нам ішли назустріч деканат факультету, господарська частина, профком інституту, студентський комітет, студенти заочного факультету.

ФОТО Спог-ФОП 1989: Світлана Іванівна Босюк в обладнаному нею кабінеті

Кабінет ФОП відвідували гості інституту, члени різних комісій, поляки.

Раніше я вела заняття для дівчат зооінженерного факультету і співробітників інституту з в'язання спицями. Ці курси відвідувала доцент Ніна Іллівна Петровська.

Згідно програми студенти освоїли програму в'язання спицями (зразки в'язок, техніка в'язання шкарпеток, рукавиць, светрів, кофт, плаття, штани...). Крім цього, дівчата освоїли техніку плетення макраме, внаслідок чого кабінет був прикрашений великими панно, зроблена карусель, на якій каталися ляльки у в'язаних речах (у кожної різне вбрання). Були стенди і журнали із зразками в'язок, різних капелюхів, шкарпеток. Стіну прикрашав вишитий рушник, панно із писанками, серветки, кошики на великому столі, який був застелений скатертиною. Студенти-заочники привезли журнальний столик та крісла. Був і самовар.

По закінченні інституту слухачам ФОП видавали посвідчення, яке надавало право випускникам проводити заняття в гуртках та викладати уроки праці в школах.

ФОТО

За два роки всі слухачі оволоділи програмою. На кінець занять кожна представляла вив'язані речі (для себе, дітей, мами, чоловіка).

На свято 8 Березня в фойє головного корпусу декілька разів проводилася виставка виробів слухачок, дві виставки були представлені і в Будинку культури. Відгуки відвідувачів записувалися в книзі відгуків.

1992 року кабінет ФОП був ліквідований, а меблі розібрані по кафедрах. Наочні матеріали складені у шафи. Я припинила заняття. Панно забрали на кафедру фізвиховання. Карусель із ляльками та великі ляльки українки і козак були подаровані малюкам дитсадка №20. Рушник подарували голові Державної екзаменаційної комісії Л.І. Зінченку, а решту, хто хотів, тому я і віддавала, собі нічого не брала, так як в мене маленька квартира і вистачало прикрас, зроблених своїми руками.

Скатертину забрав декан факультету для накриття столу на час державної екзаменаційної комісії та інших урочистостей.

Між іншим, три випускниці після закінчення інституту працювали в шко-

лі і викладали уроки праці.

І такий не дуже веселий випадок. У період перебудови я із донькою на ринку побачила на прилавку в'язані дитячі речі. Я звернула увагу, що вони вив'язані так, як вчила, про це я сказала дочці. А молода мама із хлопчиком років трьох каже: «Дякую, Світлано Іванівно, я зараз не працюю і цим заробляю гроші». Я заплакала!!!

Дуже прикро, що така корисна справа, так важко створена, так сумно була зруйнована, а це ніяк не зайве для кожної молодої господині.

Суботники

Суботники проводились щорічно, починаючи з переїзду інституту з Дніпропетровська. Проводились вони в кінці квітня на роковини з дня народження В.І. Леніна або на Пасху. На суботник приходили всі викладачі, співробітники, студенти.

Біля головного корпусу грав духовий оркестр.

Робота на суботнику – привести в порядок територію інституту, навчальні корпуси, аудиторії. У приміщеннях мили вікна, пересаджували вазони. На території приводили в прядок сад між другим та третім корпусами. Студенти агрофаку обрізали дерева, а зоофаку – згрібали листя в саду, білили дерева, бордюри, загрузжали на машину обрізки дерев, листя. Всі були веселі і задоволені, що наступила весна, і незабаром першотравневі свята, які завжди проводилися організовано, весело. Обов'язково всі йшли на демонстрацію, і після демонстрації розходилися компаніями і святкували по домах. Хто не був на демонстрації – не було навіть настрою на весь день.

Зі спогадів С.І. Босюк

Про вчителів і друзів

Україна – аграрна держава, оскільки має сприятливі кліматичні умови і значні земельні ресурси. Однією з пріоритетних галузей аграрного сектора є тваринництво, розвиток якого, в значній мірі, залежить від якості підготовки спеціалістів – зоотехніків, зооінженерів та технологів.

Історія Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, а сьогодні Подільського державного аграрно-технічного університету має багато славних сторінок, пов'язаних з іменами визначних вчених, визнаних державних діячів, відомих виробничників. Так, про своє навчання в інституті Олексій Квасницький залишив цікаві спогади. Зокрема він пише, що восени 1921 року без грошей, теплого одягу і взуття, витримавши іспити став студентом інституту. Олексій Володимирович – автор численних оригінальних методів досліджень фізіологічних процесів, творець багатьох приладів і установок, захищених 26 авторськими свідоцтвами. Цілі плеяди талановитих вчених підготував О.В. Квасницький – 35 кандидатів і докторів наук. У 1960 році йому присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР, у 1966 р. – Герой Соціалістичної праці. У 1974 році за розробку і впровадження у виробництво фракційного методу штучного осіменіння свиней О.В. Квасницького удостоєно Державної премії УРСР.

Зооінженерний факультет відкрито у лютому 1955 року на базі Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, до вересня цього ж року в м. Кам'янець-Подільський переїхали всі студенти і викладачі цього факультету, був оголошений набір студентів на перший курс.

Першим директором інституту був М.П. Іванов, потім його змінив доктор біологічних наук, професор С.С. Сербін, який працював 22 роки ректором інституту. Саме він відіграв велику роль у справі розбудови інституту.

У 1980 році інститут очолив випускник 1960 року А.Т. Байдюк, відомий виробничник, керівник обласного рівня.

На зміну А.Т. Байдюку в травні 1983 року прийшов М.І. Самокиш, який став ректором Подільської Державної аграрно-технічної академії і працював до 2002 року. Уже четвертий рік ректором Подільського державного аграрно-технічного університету з великим натхненням працює М.І. Бахмат – доктор сільськогосподарських наук, професор, випускник нашого інституту.

Кожна із цих постатей заслуговує великої шани і поваги, через все своє життя вони пронесли запал молодості і були принциповими у вирішенні серйозних виробничих і наукових проблем, займалися педагогічною, адміністративною і громадською діяльністю.

На жаль, перших трьох ректорів серед нас уже немає. Та залишилась світла згадка про них. Їх благородну справу продовжують тисячі молодих вихованців, колишніх студентів. Лише на нашому біотехнологічному факультеті працюють викладачами більше тридцяти чоловік.

Перегортаючи сторінки з життя нашого факультету, слід відмітити, що ми підтримували тісні зв'язки з багатьма науковими і навчальними сільськогосподарськими закладами як на Україні, так і за кордоном.

Як говориться в службових характеристиках різних років, лекції і практичні заняття викладачі проводили на високому науково-теоретичному і методичному рівнях, удосконалюючи роботу, домагаючись поліпшення якості підготовки спеціалістів-тваринників. До них можна віднести завідувача кафедри спеціального тваринництва, кандидата сільськогосподарських наук, Лауреата Державної премії, доцента М.Ф. Гордієнка, докторів наук, професорів Д.Г. Степанова, І. І. Задерія, доктора біологічних наук, професора В.А. Яблонського та ін.

Більшість викладачів, доцентів, у тому числі І.Ф. Рось, І.П. Болгар, С.І. Бугаєнко, Й.І. Хоцяновський, В.М. Дяченко, Г.М. Головатий, Л.І. Дяченко, Н.Г. Головатюк, М.І. Кадура, І.Й. Хом'як, А.А. Гаврюшов, Г.Г. Шатковська, А.А. Пахолок, І.О. Захарчук пов'язали своє життя і професійну діяльність з Кам'янець-Подільським сільськогосподарським інститутом. У лекціях, в способах подання матеріалу було щось досить своєрідне, властиве тільки їм. Нас заворожувало вміння створити невимущену обстановку, наявність доброго гумору, ерудиція, строга логічність, теоретична обґрунтованість матеріалу, що подавався доцентами В.І. Кімаковським, О.С. Гончаровою, Д.І. Шмельовим. Викладаючи курси годівлі сільськогосподарських тварин, скотарства і птахівництва, вони кожному студенту давали практичні завдання у якомусь жанрі. Усі виконані роботи ретельно перевірялись і уже на лабораторних заняттях здійснював-

ся їх аналіз. Була запроваджена така практика: студенти групи самі оцінювали роботи. Так, вони здобули визнання високоерудованого викладача, невтомного науковця, неординарної, інтелігентної людини.

Поряд з цим, перед студентами факультету виступали випускники вузу, відомі керівники господарств Хмельниччини і Тернопільщини, двічі Герой соціалістичної праці Г.І. Ткачук, Герої соціалістичної праці М.В. Підгородецький, Л.Ю. Скринчук, А.М. Щепановський, В.В. Стенгач і ін. У різні роки наш факультет закінчували В.С. Козир – академік ААН України, В.І. Валігура – доктор сільськогосподарських наук, професор, А.Т. Цвігун – доктор сільськогосподарських наук, професор, член ВАК України.

Перед студентами виступали працівники агропромислового комплексу, випускники інституту Л.А. Дунець – перший заступник Міністра сільського господарства і продовольства, В.В. Лук'янчук – начальник главку виробництва і переробки продукції тваринництва Мінсільгосппроду. Перед науковцями факультету стояло завдання сформуванню науковий потенціал, забезпечити науково-технічний прогрес, сприяти оновленню виробництва. Вже у 1970-1980-х роках створювалося нарощування наукового потенціалу нашого вузу і факультету.

На факультет запрошувались головами державної екзаменаційної комісії провідні вчені з Приморського сільськогосподарського інституту, доцент Г.П. Молодцов; А.І. Свеженцов з Одеси і Л.І. Зінченко з Ленінграда, обоє професори; М.Ф. Кулик і М.О. Мазуренко професори з Вінниці; професор Й.З. Сірацький і Б.М. Гопка з Києва; кандидати наук з виробництва В.Л. Годований та І.С. Іващук, а також В.Г. Шведов – начальник департаменту кадрової політики Міністерства аграрної політики України.

Разом з тим, в інші вузи головами державної екзаменаційної комісії виїздили доцент А.А. Гаврюшов – в Башкирський сільськогосподарський інститут, доцент В.І. Іустінов – в Приморський (Уссурійськ) сільськогосподарський інститут, професор А.Т. Цвігун – Національний аграрний університет, Сумський та Житомирський сільськогосподарські інститути.

Крім того, за цей час ряд доцентів: М.М. Смачелюк, М.М. Трояновський, В.І. Іустінов, В.С. Кушнір та інші проходили підвищення кваліфікації в провідних вузах Москви, Ленінграда, Воронежа, Києва, Білої Церкви, Польщі, а професор А.Т. Цвігун, доцент М.Г. Повозніков – Сполучених Штатах Америки і Канаді.

Студентам факультету читались лекції професорами В.Є. Недавою, Д.Т. Віннічуком, В.П. Рибалкою, М.Ф. Куликом, О.М. Мазуренком та ін.

Ці спогади залишаться на довгі роки в нашій пам'яті і будуть примножуватися наступними поколіннями.

В.І. Іустінов

К 30-летию зоотехнического факультета Каменец-Подольского сельскохозяйственного института

Первозачинателем огромной деятельности вуза в условиях оживающего

после войны Подолья явился первый курс зоофака, переехавший в феврале 1955 года из Днепропетровского сельскохозяйственного института (г. Днепропетровск) в Каменец-Подольский. К первому сентябрю 1955 года прибыли и все остальные студенты этого факультета, закончив сдачу экзаменов и прохождение производственной практики по прежним адресам.

ФОТО Спог-Бугаєнко: Софія Іванівна Бугаєнко

Почти в полном составе прибыли и преподаватели разных дисциплин на младших и старших курсах зоотехнического факультета.

Как знает история, перемещение части сельскохозяйственного института из Днепропетровска в Каменец-Подольский выполнялось по решению Партии и Правительства в честь 300-летия воссоединения Украины и России, создания на ознаменование Хмельницкой новой области и учреждения в области высшего учебного заведения.

Были избраны руководители нового института М.П. Иванов (директор), И.Ф. Рось (его заместитель), И.С. Федоряка – парторг института, Н.В. Иванов – профорг института.

В конце осени того же года переехали в Каменец-Подольский и студенты первого курса агрофака.

С первых дней начавшегося нового учебного года (сентябрь и октябрь 1955 г.) студенты зоофака включились в напряженную работу на полях, в садах и на фермах окружающих колхозов, убирали кукурузу, закладывали силос, снимали урожаи яблок, а позже и грецких орехов и сдавали эту продукцию на консервный завод в городе Каменец-Подольский. По возвращению в город приступили к восстановлению полуразрушенных (кроме первого корпуса) зданий бывшей пограншколы. Таких корпусов в усадьбе было четыре, а через улицу на пустыре чернели жуткие развалины бывшего офицерского корпуса (где теперь возвышается чудо-красавец главный корпус института). Общежитий не было, пришлось ютиться по разным случайным углам, как например небольшая комната в помещении пожарной охраны (в старом городе), летняя комната футбольного общества (на краю города, без отопления, без удобств, две проходные комнаты спортивного значения (ул. Уральская) и другие малопригодные для жизни помещения.

Но студенты не роптали, расставшись с прекрасными общежитиями Днепропетровского сельскохозяйственного института. Студенты знали, что все эти беды и неудобства лишь временные. Студенты учились здесь преодолевать трудности, учились умению создавать новую жизнь, умению самоотверженно трудиться, крепить волевую дисциплину.

Недаром теперь, на ежегодных встречах выпускников 1957-1959-1960 гг., они душевно вспоминают, как трудно складывались их первые шаги в науку, в достижении большой общей цели, девиз которой был призыв – «Стране нужны кадры специалистов сельского хозяйства».

Судьба студентов была счастливой: в начале 1956 года в институт приехал на работу кандидат сельскохозяйственных наук, доцент (а позже – профессор) – С.С. Сербин. Он занял сначала пост заместителя директора, а вскорости

возглавил всю работу как директор, поставил на ноги весь, тогда столь малый коллектив института. Его главной опорой были, конечно, студенты зоофака. К студентам он относился очень серьезно и очень сердечно. Как-то вечером в воскресный день сидят студенты на крыльце четвертого корпуса, молчаливые и печальные. С ними сидит и Семен Сергеевич (он жил тогда в четвертом корпусе) и говорит, «что, ребята, нос повесили?» и ребята отвечают «Кроме развалин старой крепости ничего интересного здесь не видим...». На эту жалобу услышали студенты ответные слова своего любимого учителя – «Да мы с вами создадим здесь такой прекрасный вуз всем на радость и на удивление, какого раньше никто и не видел!».

И принялись всеми силами за строительные дела, за посадку деревьев и кустов в усадьбе института, за возведение (через дорогу) просторного и удобного общежития №1, за подготовку к восстановлению стен, а затем всего корпуса, напротив, на пустыре.

Позднее устроили за корпусом и общежитием зданий, стоящих рядом, замечательный спортивный стадион с тиром и другими сооружениями. Сколько энтузиазма и труда вложили юноши и девушки зоотехнического факультета в те творческие годы создания института, становления и своей личной жизни. История не может забывать их подвиги.

Теперь при встречах на традиционных съездах-совещаниях, они с улыбкой говорят друг другу: «Какие же мы молодые были, как искренно мы жизнь любили, как верили в себя!». Да это они, зоофаковцы, создавали ценности непреходящей моральной и материальной силы. Это они уезжали на полгода в степи Казахстана поднимать целину, возвращались до единого с большими и меньшими наградами. Это они, по возвращению в институт, с увлечением принимали участие в создании ферм по крупному рогатому скоту, свиноводству, овцеводству, птицеводству, кролиководству. Ездили на осенние сельскохозяйственной выставки в г. Хмельницкий, чтобы показать лучших своих животных или птиц, заодно и других посмотреть. Гордились призами, полученными красавцами вуалево-серебристой породы кроликами, или привлекательными петухами лучших пород – ротайланд и леггорн.

Подготовка выставочных животных была для студентов такой же интересной, как и составление дипломного проекта. Многие студенты тех лет (шестидесятые и семидесятые годы) ставили под руководством преподавателей научные опыты по запросам и тематике современной науки в животноводстве. Работали в лабораториях, писали научные статьи. Как много морального удовлетворения приносили авторам этих статей напечатанные в трудах института их материалы. Запомнились имена молодых исследователей, авторов печатных трудов. Это – А.А. Пахолок, В.К. Погрибной, Э.Г. Кузовенкова, М.Н. Вовк, А.А. Гаврюшов, Л.А. Севернюк, В.И. Кимаковский и многие другие, увенчанные теперь ученой степенью кандидатов сельскохозяйственных наук и высоким званием доцентов. Все богатство их ума и трудолюбивых рук возложено теперь на щит зоотехнического факультета, которому предстоит дать больше в будущем, чем было сделано. За эти годы размеры института неизмеримо возросли, и

сам зоофак изменил свой титул, заслужив название зооинженерного факультета.

Украшает его и причастие к высокому вокальному и театральному искусству. Много раз в прошлом и в настоящее время участники художественной самодеятельности – студенты, сотрудники зоофака занимали призовые места на концертах как в стенах института, так и за его пределами. С каким наслаждением слушает притихший зал песни талантливых исполнителей – В.И. Кимаковского, Т.Р. Братенко (Т. Красий – по студенческому имени), Н.И. Кадуры в их сольном исполнении, в дуэтах и в трио..., недавних студентов, а теперь молодых ученых.

Приезжая в институт на встречу со студентами зоофака, дважды герой М.В. Городецкий (колхоз «Коммунист» с. Негин) с теплым чувством называет своего лучшего зоотехника, да и И.П. Вусатый двадцать лет работал зоотехником колхоза (1963-1983 гг.) и добился отличных показателей в развитии колхозного животноводства. Здесь проходила, при его помощи, производственная практика многих студентов зоофака, укреплявших потом животноводство области, Украины. Здесь получил зоотехническую закалку один из лучших студентов института, секретарь комитета комсомола – М.И. Чирченко, поступивший после окончания института на ответственную работу в Министерство совхозов УССР, и сейчас работает в Совете Министров Украины заведующим отделом экономики.

Гордится зоофак и тем, что его воспитанник – В.И. Кимаковский второй раз выехал на работу в столицу Кубы – Гавану. Там, при Посольстве СССР, в ГКЕС он продолжает работать в группе специалистов сельского хозяйства.

Дорожит факультет многими именами своих выпускников. Их преданный и глубоко квалифицированный труд заслужил большой оценки. Это дважды Герой социалистического труда Г.И. Ткачук, заочник зоофака, (колхоз «Украина» Городецкого района Хмельницкой области), в числе лучших кадров история факультета называет их имена – Героев социалистического труда: Лятавский, директор совхоза Хмельницкой области, зоотехники Садовой (Одесская область) Стецюк (Тернопольская область), Р.А. Сафонова (Хмельницкая область). Большой труд вкладывают воспитанники зоофака в развитие науки. Так, заведующая отделом кормодобывания в институте кормов (г. Киев) Г.Д. Гуменюк опубликовала в печати около 70 научных статей по производству кормов и эффективности их использования при кормлении сельскохозяйственных животных; научный сотрудник знаменитого института животноводства «Аскания-Нова» Н.А. Дацун, который продолжает работу по совершенствованию крупного рогатого скота красной степной породы; И.И. Тимофеевичин – кандидат сельскохозяйственных наук, помогавший в создании новой породной группы кроссбредных овец на комплексе колхоза им. Чапаева (Хмельницкой области). Пятитысячное поголовье прекрасных овец этого комплекса производит теперь ежегодно «золотые руна» высшего качества и занимает первое место в области по количеству шерстной продукции.

Пусть будет добрым ум у Вас, а сердце будет умным, так говорят про В.

И. Иустинова его многочисленные сокурсники, сотрудники, соратники по работе. Партийный работник, кандидат сельскохозяйственных наук, большой специалист, В.И. Иустинов возглавляет в эти дни зооинженерный факультет как декан факультета.

Большой вклад в развитие истории зоотехнического факультета принадлежит коллективу преподавателей зоофака. Костяк и основа его - преподаватели руководили и руководят ежедневно, ежечасно и ежегодно всей сложной работой на всех участках жизни факультета – академическом, научном, общественно-организационном, литературном, спортивном, культурном и воспитательном.

Нельзя забывать о тех, кто первым пришел на ступени вновь созданного Каменец-Подольского сельхозинститута. Это уже названный профессор С.С. Сербин и его заместитель доцент И.Ф. Рось, это ушедшие из жизни – доцент М.И. Щерица, профессор В.Ф. Матусевич, Заслуженный деятель науки, доцент М.Ф. Гордиенко. Плодотворно сейчас работает доцент Л.И. Дьяченко, доцент Р.М. Черненко молодые сотрудники – выпускники зоофака прошлых лет – доцент А.А. Гаврюшов, А.А. Пахолок, В.И. Кимаковский, Л.А. Севернюк, Н.Г. Головатюк, Г.Г. Шатковская, Н.И. Маценко, заслуженно показанные на Доске Почета института.

На примере кратко освещенной истории зоофака Каменец-Подольского сельскохозяйственного института подтверждаются заветные слова В.И. Ленина: «Чтобы прийти к большому, надо начинать с малого...»

Так, небольшое начало 1955 года в виде скромного зоофака возросло 1985 году до размеров шести крупных факультетов, собрав в семи учебных корпусах и трех общежитиях жизни многотысячного коллектива студентов и сотрудников, служащих и рабочих института, полей и ферм учебно-опытного хозяйства, готовых в добрый час продолжить следующее тридцатилетие, войти достойно в двадцать первый век нашей эпохи.

10. 12. 1985 г.

С.И. Бугаенко

Лист до молоді, майбутніх студентів

Чуття того, що я повинен приносити користь людям, країні, привело мене в 1955 році у Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут.

Чому саме в сільськогосподарський? Відповісти нелегко. Але, мабуть, тому, що виріс в мальовничому селі Тимків Дунаєвецького району Хмельницької області, і тому, що змалку відчув, як неповторно пахнуть весняна рілля, квітучі сади та доспілі хліби, тому, що бачив і любив колгоспні стада, що паслись на зелених узгір'ях, тому, що топтав за ними прохолодні сріблясті роси...

Скоро мине десять років, як моя доля зв'язана з інститутом. Надто багато хорошого було в моєму житті за цей час.

Дорога сюди була коротка і пряма: сільська середня школа, робота, інститут. Пригадується: дев'ять років тому в інституті був лиш один учбовий корпус

– тепер їх п'ять, а скоро студенти переступлять поріг нового шостого, самого красивого і просторого; гуртожиток вміщав лише біля 100 чоловік – тепер новий красивий гуртожиток, що виріс на території студентського містечка, дав можливість влаштувати всіх студентів; корів в учгоспі було лише кілька десятків – тепер їх сотні; кролів не було зовсім – тепер племінна кролівнича ферма налічує десятки порід і славиться не тільки за межами Хмельниччини, а й України.

І так майже скрізь, що не візьми: наукові лабораторії, бібліотека, кафедри, спортивні зали та майданчики і ін.

Зараз, як і кожної весни, зеленіють дерева, квітують квіти на території інституту та учгоспу, і ми пишаємося тим, що їх садили і плекали ми та наші послідовники – студенти молодших курсів.

П'ять років пролетіли непомітно. А що може бути кращого, ніж студентські роки? Тут і лекції, семінари, диспути, і праця на полях та фермах учгоспу, і наукові студентські гуртки, вечори художньої самодіяльності, спортивні секції... і скрізь хочеться встигнути. Тут, у студентській гушці, формувався характер, випробовувалася велика студентська дружба і любов, знайдено особисте щастя, створена сім'я.

Саме тому інститут – наш рідний дім. Та не лише диплом вченого зоотехніка був придбаний за п'ять років навчання: хто від простої української пісні, виконаної на першому курсі в актовому залі, виріс до керівника хору, оркестру чи танців, хто від перших невпевнених спортивних вправ – до чемпіонів інституту, району, області, той може розповісти, якою школою життя став рідний інститут; більшість студентів одержали посвідчення тракториста, комбайнера, мотоцикліста, шофера і ін.

Все це необхідним стало тоді, коли ми роз'їхались в різні кінці країни за місцем призначення на роботу.

З різних кінців пишуть в інститут однокурсники. Працюють зоотехніками, науковими співробітниками, головами колгоспів, на комсомольській та партійній роботі, в Міністерстві сільського господарства. Багато випускників продовжують навчання в аспірантурах.

Працюючи головним зоотехніком радгоспу, а потім асистентом кафедри спеціального тваринництва, я теж відчув, що набутих знань недостатньо. Тому у цьому році вступив до аспірантури, яка відкрита при інституті.

Партія поставила завдання різкого піднесення сільського господарства. А це дуже складна галузь, і різкого піднесення її можна досягти лише на основі досягнень науки і передового досвіду. Якраз питанням інтенсифікації сільського господарства присвячена тема моєї наукової роботи в аспірантурі.

Дорогі читачі, юні друзі! Вивчайте і оволодівайте передовим хліборобським і тваринницьким досвідом. Підвищуйте свої знання на відповідних факультетах вищої школи, бо вам належить перетворювати в життя величні накреслення нашої Партії!

А як виросло за цей час наше місто студентів – цей чудовий 900-літній страж подільської землі, кожний камінь якого – історія визвольної боротьби

нашого народу.

Ні поет Пушкін, ні письменники Коцюбинський, Беляєв, артистка Савіна, ні інші митці науки, культури і держави, які в свій час жили і працювали у Кам'янці-Подільському, не впізнали б його сьогодні: три вищих учбових заклади, сім технікумів, школи, нові заводи, фабрики, суцільні масиви житлового будівництва... А кому не відомі чудові парки, що розкинулись на сивих скелястих берегах Смотрича, та Стара Фортеця.

Недарма стала популярною пісня, створена учасниками добре відомого на Поділлі вокального ансамблю інституту, яка присвячена 900-річчю міста:

Город в зеленых каштанах,
Скал вековых седина,
В нежно-сиреновой дали
Старая Крепость видна.
Новых заводов призывный гудок
Звонкий студенческий смех
Камень, наш дорогой городок,
Прими юбилейный привет.

Травень 1965 року, В.І. Кімаковський

Слово про вчителя

Дмитро Григорович Степанов був для мене не лише науковим керівником, а був як батько. Допомогавав завжди і у всьому. Підтримував у скрутну хвилину, а були хвилини відчаю, невдачі. Він завжди мені говорив: «Ты мне как дочь. У меня ведь дочь твоего возраста».

Д.Г. Степанов завжди старався запрошувати на семінари, конференції, представляв нас як своїх учнів. Він міг говорити з ніжною добротою, а міг бути, там, де необхідно, суворим і навіть різким.

Багато уваги приділяв нам, аспірантам, навіть деякий час працював разом з нами в одній аудиторії. Був відповідальний у всьому і нас, учнів, вчив відповідати за доручену справу.

Пам'ятаю, якось одного разу ми повинні були проводити бонітування, а це випало на велике свято. Ми почали говорити, що слід відмінити, а він сказав, ні в якому разі, нас чекають, ми повинні їхати.

Не забути мені його лекцій. Після захисту я, майже протягом восьми років, відвідувала його лекції, він завжди запрошував мене.

До лекцій Д.Г. Степанов готувався ретельно. Переглядав багато літератури, робив записи. Кожна лекція не була подібна на прочитану в минулому році.

Він завжди йшов на лекцію спокійним, лекції читав доступно, зрозуміло. Лекції були дуже цікавими, приводив багато прикладів з виробництва, роботи за кордоном, зустрічей з видатними вченими.

Одного разу я йому сказала: «Я Вам заздрю, що Ви такий спокійний, не хвилюєтесь». Він відповів: «Это совсем не так, я очень волнуюсь, бывает не сплю целую ночь перед лекцией». А його слова я запам'ятала назавжди «Если ты будешь спокойна, не переживать, когда идешь на лекцию, то немедленно

надо уходит с работы».

Працюючи радником СРСР в посольстві Англії, він не тільки вивчав породи овець, визначаючи найбільш перспективні для використання в умовах країни, але й зробив багато слайдів по породах овець, їх утриманню, стрижці. Він привіз значну колекцію вовни англійських порід.

На лабораторно-практичних заняттях я завжди розказую студентам про Д.Г. Степанова, демонструю зразки вовни, слайди, які він привіз.

Дмитро Григорович був тактовною і принциповою людиною. Таким ми, його учні, пам'ятаємо. Таким Він залишиться в нашій пам'яті назавжди.

Л.О. Севернюк

Ось і дійшла до кінця розповідь про життя та здобутки біотехнологічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету, що у Кам'янці на Поділлі.

Це була перша спроба зібрати воедино розрізнену інформацію про наше минуле. Ми не впевнені, що викладена у книзі інформація є досконалою, надіємося на розуміння тих, хто, можливо, не знайде у ній достатньо відомостей про себе, своїх знайомих, колег та друзів. Можливо, у когось виникнуть уточнення щодо якихось фактів, подій, дат...

Ми будемо вдячні тим, хто зможе доповнити викладене новими цікавими фактами, спогадами, фотографіями. Життя продовжується, сьогоднішні події завтра стануть історією, і маємо надію, що ця книга матиме продовження з урахуванням нових матеріалів.

З великою вдячністю та повагою будуть вислухані і враховані всі висловлені на адресу цієї книги зауваження та побажання.

А на закінчення хочемо навести декілька віршів, що були представлені нашими студентами на конкурс до ювілею, які не можуть не зворушити серце вболіваючої за факультет людини.

Зажурились батько й мати:
Куди ж сина їм віддати?
В економфак? Не годиться!
Там не хоче син їх вчитись,
Розрахунки й міркування –
Не з легких оце завдання.
Мовознавчі всі науки –
Це для сина страшні муки!
Що робити? Де подітись?
Мусить десь же хлопець вчитись.
Довго думали, гадали,
Але відповідь не знали
Їх спитали мудрі люди:
«Що, нічого ви не чули?
Цього року у агроуніверситеті,
Оголошено новий набір факультету.
Звався він зоотехнічний,
Тепер став біотехнологічний.
Вчать студентів там як жити,
З господарством як дружити.
Там і ваш син вчитись буде,
Звідти вийдуть з нього люди.
В деканаті – люди добрі,
З ними всі живуть у згоді.
А декан – найвищий клас,
Знають всі його у нас.

Вчитись він не заставляє,
Хто не хоче – виганяє.
Скаже щось студентам мудро,
Й усміхнеться всім привітно.
І наука там нескладна,
Якщо схоче – вчитись можна,
Кожен викладач, чим зможе,
Тим йому і допоможе.
Зате завжди буде знати,
Чим, кого, як годувати.
Не вагайтеся, батьки,
Це не просто так, чутки.»
Мати вголос міркувала:
«Так. Цього я ще не знала.
Біотехнологія! Якась нова
Термінологія.
І виробництво й переробка,
Якась ціла головоломка!
І, дійсно, вибір гарний це,
Хай завтра син документи несе.»
І батько теж додав слівце:
Та й любить наш синок сальце.
Ну а тепер вже буде знати,
Як теє сало діставати,
Та й господарство розведемо
І як пани ще заживемо».

Наталя Благун, 2 курс

Звернення до першокурсників

Осінній вітер весело полоще
Березові пожовклі листки,
А проти університету, – на великій площі,
Стоять студенти новачки.

Заходьте дружно та сміливо,
Поспішайте всі до нас,
Життя цікаве та щасливе
Розпочинається для Вас.

Ректора, декана та викладачів –
Ви не бійтеся їх усіх,
Бо це люди просто клас!
Правда, знають більше нас.

А щоб бути на рівні,
Треба вчитись як вони,
І у зошит заглядати,
І читалку не минати.

Ти, студенте, пам'ятай,
Що навчання – це не рай,
Це і лекції, й практичні,
Ще є терміни незвичні.

А на парах треба бути,
Щоб науку всю збагнути,
Ще й писати, а не спати,
І у вікно не заглядати.

Але це іще не все,
Ще є правило й таке:
«Щоб не нудно було вчитись,
Треба щось іще робити!»

А для цього є у нас:
Танці, спів, веселий джаз,
Для спортсменів ще й футбол,
Теніс, біг і волейбол.

Всім зумій ти скористатись,
І в навчанні відмічатись,
Що не знаєш, – те питай,
Старших друзів, й поважай.

Ну що ж, друже, в добру путь,
Нехай щастить в усьому й всюди,
І головне ти не забудь –
Ти студент найкращого вузу!!!

Юля Охотнік, 1 курс

На біофаці я навчаюсь,
Студентом тут я називаюсь,
Вивчаю різні я науки,
Терплю я викладацькі муки.

Скучати тут вам не прийдеться,
Оскільки часу не знайдеться.
Ні на гулянки, ні на п'янки,
А лиш для милої читанки.

Вивчати будете науки
Про молоко і субпродукти,
Про милу хімію, й не дуже,
Оскільки вам тут все байдуже.

Байдуже вам, чи не байдуже,
А вчитись треба, і то дуже.

Бо ледарів у нас багато,
Завятих – треба пошукати.

Навчатись дехто в нас не хоче,
Лиш муляє на факультеті очі.
Яким «стимулом» на них впливати,
Щоб до навчання спонукати?

Можливо, хоч грядки копати,
Каміння ломом подовбати...
І виховати все ж людину,
Яка покращить Україну.

Отож, навчайтесь, друзі мої,
Для кращої нашої долі.
І жити будемо щасливо
В державі нашій, Україні!

Люда Купельська, 4 курс

Використані джерела

1. Автобіографії співробітників факультету.
2. Алексеева О.С., Якименко Р.Т. Кафедра – головна ланка вищого навчального закладу. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2004. – 176 с.
3. Алещенко М.І. Подільська державна аграрно-технічна академія. – Кам'янець-Подільський – Тернопіль: Лілея, 2004. – 172 с.
4. Бахмат М.І., Алещенко М.І. Подільський державний аграрно-технічний університет. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 264 с.
5. Вісник академії. – № 2 (32). – 2002.
6. Вісник академії. – №№ 4 (39), 7(42). – 2003.
7. Вісник академії. – №4 (46). – 2004.
8. Вісник університету. – №8 (50). – 2004.
9. Вісник університету. – №11 (53). – 2005.
10. Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Кам'янець-Подільський: Історико-популярний нарис. – Кам'янець-Подільський: Абетка нова, 2001. – 120 с.
11. Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Сільськогосподарський факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1921 рр.): Дослідження. Документи. Матеріали. – Кам'янець-Подільський: Абетка Нова, 2004. – 552 с.
12. Записки сільськогосподарського інституту в Кам'янці на Поділлі. – Кам'янець-Подільський, 1924. – Т.1.
13. Записки сільськогосподарського інституту в Кам'янці на Поділлі. – Кам'янець-Подільський, 1926. – Кн. 2.
14. Записки сільськогосподарського інституту в Кам'янці на Поділлі. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Т.4.
15. Записки сільськогосподарського інституту в Кам'янці на Поділлі. – Кам'янець-Подільський, 1928. – Т.5.
16. Інформаційний науково-технічний бюлетень, присвячений 40-річчю заснування зооінженерного факультету. – Кам'янець-Подільський. – 1994. – 63 с.
17. Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут / М.І. Алещенко, В.В. Бабанін, М.І. Бахмат, І.М. Бендера та ін. – Кам'янець-Подільський: Поділля. – 1994. – 70 с.
18. Матеріали Кам'янець-Подільського міського державного архіву.
19. Матеріали архіву Подільського державного аграрно-технічного університету.
20. Матеріали музею Подільського державного аграрно-технічного університету.
21. Поле. – №№ 14, 15, 17. – 1999.
22. Поле. – №2-3 (24-25), №8 (30). – 2001.
23. Прапор жовтня, 30 березня 1965 р.
24. Спогади С.І. Босюк, А.П. Віннічука, М.В. Дем'янчука, В.І. Іустінова, В.С. Кушніра, Г.І. Марущак, А.А. Пахолка, В.К. Погрібного, Л.Й. Роговика, І.Ф. Рося, І.І. Тимофійшина, М.М. Трояновського, А.Т. Цвігуна, А.В. Яковлевої та ін.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ІСТОРИЧНІ ВІХИ	6
ДОВОСННИЙ ПЕРІОД.....	6
ПОВОСННИЙ ПЕРІОД.....	15
СЬОГОДЕННЯ.....	66
КАФЕДРА ХІМІЇ	77
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА	94
ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА ГРЕБЕЛЮК	ПОМИЛКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
КАФЕДРА ГОДІВЛІ ТВАРИН ТА ТЕХНОЛОГІЇ КОРМІВ	113
КАФЕДРА РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН	139
НАУКОВІ ЗДОБУТКИ	155
ТВОРЧЕ ДОЗВІЛЛЯ	170
СПОГАДИ.....	180
Вони зміцнювали біотехнологічний факультет	180
Складові виховної роботи	183
Про вчителів і друзів	185
К 30-літтю зоотехнічного факультета Камінець-Подільського сільськогосподарського інституту.....	187
Лист до молоді, майбутніх студентів	191
Слово про вчителя.....	193
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА.....	199